

μημα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΖΑΪΡΕ ΔΑΝΑΗ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΒΟΛΟΣ 2010

ΖΑΪΡΕ ΔΑΝΑΗ ΘΕΟΔΩΡΑ

**ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΟΑΑΑΝΔΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

**Επιβλέπων καθηγητής Οικονόμου Δ.
Βόλος, 2010**

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 8826/1
Ημερ. Εισ.: 27-09-2010
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2010
ΖΑΙ

*Στους γονείς μου
& τον αδελφό μου*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το 1999 η Ευρωπαϊκή επιτροπή προχώρησε στην σύνταξη των Ευρωπαϊκών Επιτομών των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού (*EU compendium of spatial planning systems and policies*), προκειμένου να καταγράψει τον πλούτο και την ποικιλία των τρόπων χωρικού σχεδιασμού των κρατών μελών της. Τα συστήματα όμως χωρικού σχεδιασμού δεν μένουν στάσιμα αλλά προσαρμόζονται στις διαρκείς εξελίξεις και αλλαγές της κοινωνίας. Η καταγραφή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θεωρείται πλέον παρωχημένη, κάτι που μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί κατά την μελέτη των επιτομών. Χαρακτηριστικά στην περίπτωση της Ελλάδας, η Επιτομή είναι προώτερη της θεσμοθέτησης του οικιστικού Ν.2508/1997 και του χωροταξικού νόμου Ν.2742/1999, με αποτέλεσμα η μελέτη να βασίζεται σε παλιότερες διατάξεις και να μην υπάρχει αναφορά σε επίσημα σχέδια χωροταξικού σχεδιασμού. Αντίστοιχα προβλήματα διακρίνονται και στην επιτομή της Ολλανδίας, της οποίας ο χωρικός σχεδιασμός άλλαξε προσφάτως με την θεσμοθέτηση του χωροταξικού νόμου του 2008.

Οι δυσκολίες που εμφανίστηκαν κατά την πραγματοποίηση της διπλωματικής αφορούσαν κυρίως την συνεχή εξέλιξη της νομοθεσίας και την χρήση και κατανόηση της αγγλικής επιστημονικής βιβλιογραφίας, η οποία μάλιστα για τον νέο ολλανδικό χωροταξικό νόμο και τα αποτελέσματα του δεν είναι τόσο εκτενής. Προκειμένου να εξακριβωθούν οι αλλαγές που υπέστη το σύστημα του χωρικού σχεδιασμού της χώρας, μελετήθηκε η αγγλική μετάφραση του νομικού Ολλανδικού κειμένου. Κατά τις πρώτες αναγνώσεις του νόμου, το εύρος των πληροφοριών που εκμαιεύθηκαν ήταν μικρό, γεγονός που βασιζόταν κατά κύριο λόγο στην έλλειψη γνώσεων υποβάθρου, σχετικά με τον χωρικό σχεδιασμό της χώρας. Για τον λόγο αυτό η εργασία προσπαθεί να δημιουργήσει ένα υποστηρικτικό πλαίσιο κατανόησης του τρόπου λειτουργίας και της επιλογής του συγκεκριμένου συστήματος χωρικού σχεδιασμού από την κάθε χώρα, μέσω πρώτα της ανάλυσης των γενικών στοιχείων και του γεωγραφο-πολιτικο-κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος, εντός του οποίου το σύστημα μεταλλάσσεται και δεύτερον με ταυτόχρονη παράθεση του συστήματος όπως ίσχυε πριν τον νόμο του 2008. Μετά από ανάλυση και κατανόηση του συστήματος όπως ίσχυε πριν την θεσμοθέτηση του νέου νόμου, αλλά και μέσω των επισημάνσεων και των βασικών παρατηρήσεων, πάνω στα σημεία που θα έπρεπε να εστιασθεί η ανάλυση, του επιβλέποντος καθηγητή, η κατανόηση των αλλαγών και των λεπτομερειών του νέου συστήματος ήταν πλέον εφικτή. Επιπλέον, η ανάγνωση ξένης επιστημονικής βιβλιογραφίας και η αντιμετώπιση των αλλαγών βάση διαφορετικών οπτικών γωνιών του κάθε μελετητή, εμπλούτισε ακόμα περισσότερο τον τρόπο σκέψης της εργασίας σε θέματα αντιμετώπισης διαφορετικών συστημάτων σχεδιασμού από το Ελληνικό.

Στην Ελληνική τώρα περίπτωση, η πολύ πρόσφατη ψήφιση του νομοσχεδίου Καλλικράτης (Ιούνιος 2010) που στοχεύει στην διοικητική αναδιάρθρωση της χώρας, αποτέλεσε άλλη μια δυσκολία κατά την συγγραφή της διπλωματικής. Το νέο νομοσχέδιο ψηφίστηκε ενώ οι διαδικασίες εκπόνησης της διπλωματικής βρισκότουσαν ήδη στην μέση της περιόδου εργασίας και το δίλλημα της ανάλυσης του νέου διοικητικού συστήματος, το οποίο δεν έχει ακόμα εφαρμοσθεί ήταν μεγάλο. Τελικά αποφασίστε το νέο σύστημα διοίκησης που όριζε το πρόγραμμα Καλλικράτης να συμπεριληφθεί στα πλαίσια της εργασίας, για δύο διαφορετικούς λόγους. Πρώτον, για να μην θεωρηθεί σύντομα η διπλωματική ετεροχρονισμένη και δεύτερον γιατί το πρόγραμμα προωθεί την μείωση του αριθμού των Ελληνικών περιφερειών σε επτά νέες αποκεντρωμένες διοικήσεις, κίνηση που ενδέχεται ότι θα επιφέρει θετικά αποτελέσματα στον σχεδιασμό, διότι όπως αναφέρεται εντός της εργασίας, το μικρό μέγεθος της Ελληνικής περιφέρειας δεν κρίνεται κατάλληλο για την εφαρμογή αποτελεσματικού χωρικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού. Για μια ακόμα φορά το έργο της πραγματοποίησης της διπλωματικής επιβαρύνθηκε από την καταγραφή ενός νέου νόμου, ο οποίος στερείται πρόσθετης βιβλιογραφίας λόγω της νεότητας του, ενώ οι επιρροές του στον χωρικό σχεδιασμό δεν έχουν ακόμα διευκρινιστεί με λεπτομέρεια.

Ένα ακόμα σημείο που πρέπει να διευκρινιστεί είναι αυτό της επιλογής της χώρας που συγκρίνεται με την Ελληνική περίπτωση. Το Ολλανδικό σύστημα σχεδιασμού θεωρείται ένα από τα πιο πετυχημένα παγκοσμίως, με τους Ολλανδούς να κατέχουν την κορυφή του βαράθρου των προγραμματιστών, γεγονός που συνοψίζεται στην φράση ότι *η Ολλανδία αποτελεί παράδεισο των σχεδιαστών του χώρου*. Το σύστημα πρότυπο στοχεύει στην διευθέτηση του χώρου μέσω του στρατηγικού σχεδιασμού και βασίζεται στις αρχές της ολοκλήρωσης και της πετυχημένης οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας. Κατά την τρίμηνη φοίτηση μου σε Ολλανδικό πανεπιστήμιο που εξειδικεύεται σε θέματα χωρικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2010, ήρθα σε επαφή με επιστήμονες του χώρου και κατανόησα καλύτερα τον τρόπο λειτουργίας και σκέψης των Ολλανδών προγραμματιστών. Ιδιαίτερη εντύπωση μου προκάλεσε η ανάγκη της κοινωνίας να συμμετέχει σε όλες τις διαδικασίες που σχετίζονται με το αστικό και φυσικό περιβάλλον, γεγονός που καθιστά μεν το σύστημα δυσκίνητο, επιτρέπει όμως την διαφάνεια και την βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων από κοινωνικής πλευράς, κάτι που συνιστά βασική προϋπόθεση του κάθε πετυχημένου συστήματος χωρικού σχεδιασμού. Η τάση για συμμετοχή των Ολλανδών διαφάνηκε και σε επίπεδο καθημερινής συναναστροφής κατά την διάρκεια των μαθημάτων του πανεπιστημίου. Παράλληλα μου αποτυπώθηκε η ανάγκη μελέτης των ξένων συστημάτων σχεδιασμού, αφού οι Ολλανδοί δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα αυτό, προωθώντας την ανταλλαγή γνώσεων και ιδεών με τις ξένες χώρες. Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι όσο βρισκόμουν στην Ολλανδία πραγματοποιήθηκαν δύο εκδρομές με αυτό τον σκοπό, μια στο πανεπιστήμιο του «Manchester» και στην δημοτική αρχή του «Bradford» προκειμένου να έρθουν σε επαφή οι φοιτητές με τον τρόπο αντιμετώπισης του φαινομένου της συρρίκνωσης, που υφίστανται οι πόλεις που έχουν απόβιομηχανοποιηθεί και μια στα εθνικά πάρκα «Biebrza» και «Bialowieski» της Πολωνίας, προκειμένου να γνωρίσουν τους τρόπους διαχείρισης των εθνικών πάρκων.

Τέλος, η ενασχόληση και η πραγματοποίηση της συγκεκριμένης εργασίας συνέβαλε στην διεύρυνση του γνωστικού μου πεδίου, όσο αφορά τις νέες διεθνείς τάσεις στον χωρικό σχεδιασμό που απασχολούν την διεθνή επιστημονική κοινότητα, με βοήθησε να έρθω σε επαφή με πλευρές και λεπτομέρειες του ελληνικού συστήματος χωρικού σχεδιασμού των οποίων δεν είχα καλή γνώση, καθώς και αποτέλεσε μια χρήσιμη εμπειρία πρώτης «γνωριμίας» με την συγγραφή επίσημων επιστημονικών κειμένου τέτοιου εύρους και επιπέδου, εμπειρία η οποία σίγουρα θα καταστεί χρήσιμη στο μέλλον.

Δανάη – Θεοδώρα Ζαϊρέ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της εργασίας συνιστά η κριτική ανάλυση και η συγκριτική θεώρηση των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού Ολλανδίας και Ελλάδας. Στο πρώτο στάδιο της εργασίας δίνονται γενικά στοιχεία για τις δύο χώρες και στην συνέχεια αναλύεται το σύστημα χωρικού σχεδιασμού της κάθε χώρας, με έμφαση στο νομοθετικό πλαίσιο, τα εργαλεία, τα μέσα και τα θεσμικά όργανα άσκησης χωρικής πολιτικής. Στην περίπτωση της Ολλανδίας η ανάλυση αφορά το παλιό αλλά και το νέο σύστημα χωρικού σχεδιασμού, όπως τροποποιήθηκε μετά την ψήφιση του νέου χωροταξικού νόμου (2008), ενώ στην περίπτωση της Ελλάδας προκειμένου η εργασία να καταστεί επίκαιρη, το διοικητικό σύστημα αναλύεται βάση του νέου Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης). Η σύγκριση πραγματοποιείται βάση κριτηρίων που αφορούν το είδος και τον χαρακτήρα του νομικού πλαισίου της κάθε χώρας, την έκταση και τον τύπο του σχεδιασμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, την ανάθεση αρμοδιοτήτων και εξουσιών ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, την σχέση και την συμφωνία μεταξύ των αρχικά διατυπωθέντων στόχων και του αποτελέσματος του σχεδιασμού κ.α. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το Ελληνικό και Ολλανδικό σύστημα σχεδιασμού παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές και όσο αφορά την δομή και την λειτουργία αλλά και όσο αφορά την αποτελεσματικότητα του συστήματος, με το έμπειρο Ολλανδικό μοντέλο να υπερέχει σαφώς του Ελληνικού που διανύει ακόμα μια εμβρυακή περίοδο, τουλάχιστον στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού.

Λέξεις κλειδιά: Χωρικός σχεδιασμός, Ολλανδία, Ελλάδα, Χωροταξία, Πολεοδομία, Συγκριτική ανάλυση.

ABSTRACT

The aim of this project is the critical analysis and the comparative approach of the spatial planning systems of the Netherlands and Greece. The general data for both countries are listed and there is an analysis of the spatial planning system of each country, focusing on the legislative framework, the tools, the bodies and the institutions of spatial planning. The Netherlands case analysis is based both on the old and on the new system of spatial planning that has changed after the implementation of the new spatial planning law of 2008, while in the case of Greece in order the thesis to be update, the administrative system is analyzed based on the new Law 3852 / 2010 (Kallikrates system). The comparison is based on criteria regarding the legal framework of each country, the extent and the type of planning at national, regional and local level, the assignment of responsibilities and powers between different levels of government, the distance between the

expressed objectives and the outcomes etc. The conclusions are that the Greek and the Dutch spatial planning system diverse at many points at the structure, the function and the effectiveness. The Dutch spatial planning system appears to be more experienced and it is clearly superior to the Greek which is quite new for the nation and regional level.

Keywords: Spatial planning, Netherlands, Greece, Country planning, Urban Planning, Comparative analysis.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ	15
1.1 ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	15
1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	17
1.3 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	18
1.4 ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	20
2. Ο ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ	21
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	21
2.2 ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ.	27
2.3 ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	31
2.4 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ	34
2.4.1 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	34
2.4.2 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	42
2.4.3 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	44
2.5 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	51
2.5.1 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	51
2.5.2 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	53
2.5.3 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	55

2.5.4 ΑΛΛΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	
..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
2.6 Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΧΩΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	60
2.7 Η ΑΝΑΓΚΗ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ	
ΟΛΛΑΝΔΙΑ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ	64
2.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΟΛΛΑΝΔΙΚΟΥ	
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	68
3. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	74
3.1 ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	74
3.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	76
3.3 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ	78
3.4 ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	82
4. Ο ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	84
4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	84
4.2 ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ	
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	90
4.3 ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ	
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	96
4.4 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	
ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ	101
4.4.1 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	
ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	102
4.4.2 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	
ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	108
4.4.3 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	
ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	111
4.5 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ	
ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	117
4.5.1 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ	
ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	117

4.5.2 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	122
4.5.3 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	125
4.5.4 ΑΛΛΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	128
4.6 Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΧΩΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	131
4.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	133
5. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ	144
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	144
5.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΥΠΟ ΜΕΛΕΤΗ ΧΩΡΩΝ	145
5.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	178
6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:	179

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

ΠΙΝΑΚΕΣ

Ολλανδία:

Πίνακας 1. Οι 12 επαρχίες της Ολλανδίας και οι πρωτεύουσες τους.(σελ.19)

Πίνακας 2. Τα υπουργεία της Ολλανδίας.(σελ.20)

Πίνακας 3: Χρονολογικός πίνακας θεσμοθέτησης των κυριότερων νομοθετημάτων και πλαισίων που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό στην Ολλανδία.(σελ.26)

Πίνακας 4. Η οργάνωση της κυβέρνησης της Ολλανδίας.(σελ.29)

Πίνακας 5. Συγκεντρωτικός πίνακας εργαλείων πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο στην Ολλανδία.(σελ.49)

Πίνακας 6. Συγκεντρωτικός πίνακας θεσμικών οργάνων- φορέων άσκησης πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο στην Ολλανδία.(σελ.58)

Ελλάδα:

Πίνακας 7: Τελευταία στατιστικά στοιχεία που αφορούν την οικονομία της Ελλάδας σύμφωνα με το υπουργείο οικονομικών. (σελ.76)

Πίνακας 8. Οι 13 Περιφέρειες της Ελλάδας και οι νομοί τους πριν την ψήφιση του Ν.3852/10.(σελ.79)

Πίνακας 9: Νέα διοικητική διαίρεση του Ελληνικού κράτους σύμφωνα με τον νόμο Ν.3852/10.(σελ.80 - 81)

Πίνακας 10: Τα 14 υπουργεία της Ελληνικής Κυβέρνησης. (σελ.83)

Πίνακας 11: Χρονολογικός πίνακας θεσμοθέτησης των κυριότερων νομοθετημάτων που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό.(σελ.89)

Πίνακας 12: Η οργάνωση της κυβέρνησης της Ελλάδας σύμφωνα με τον νέο Ν.3852/10. (σελ.95)

Πίνακας 13: Η νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική εξουσία όπως ίσχυε ως το 2010.(σελ.96)

Πίνακας 14: Βασική χωροταξική και πολεοδομική νομοθεσία στην Ελλάδα.(σελ.100)

Πίνακας 15: Συγκεντρωτικός πίνακας εργαλείων πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο.(Με τα βέλη διαφαίνεται η ιεραρχία των σχεδίων). (σελ.114)

Πίνακας 16. Συγκεντρωτικός πίνακας οργάνων πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο.(σελ.128)

Πίνακας 17: Επίπεδα Σχεδιασμού, Μηχανισμοί και Εργαλεία – Κατανομή Αρμοδιοτήτων και Διαδικασίες Θεσμοθέτησης (με βάση την διοικητική διαίρεση προ του Ν.3852/10) .(σελ.129 - 130)

Πίνακας 18: Συγκριτική θεώρηση συστημάτων χωρικού σχεδιασμού Ελλάδας – Ολλανδίας.(σελ.165)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ολλανδία:

Διάγραμμα 1. Συγκριτικό διάγραμμα των εργαλείων πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο πριν και μετά την εφαρμογή του νέου χωροταξικού νόμου του 2008. (σελ.50)

Διάγραμμα 2: Σχέσεις μεταξύ θεσμικών οργάνων- φορέων άσκησης πολιτικής ανά διοικητικό επίπεδο.(σελ.59)

Διάγραμμα 3: Σχέσεις μεταξύ χωρικών σχεδίων βάση του νέου χωροταξικού νόμου.(σελ.72)

Διάγραμμα 4: Ισχύς κάθε διοικητικού επιπέδου στον σχεδιασμό βάση δεσμευτικότητας των σχεδίων που καταρτίζουν. (σελ.72)

Παράρτημα I:

Διάγραμμα 5: Εργαλεία και σχέσεις μεταξύ θεσμικών οργάνων άσκησης χωρικού σχεδιασμού στην Ολλανδία (σελ. I)

Διάγραμμα 6: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των «Βασικών αποφάσεων σχεδιασμού» (Planologische kernbeslissing) (σελ. II)

Διάγραμμα 7: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των Περιφερειακών σχεδίων. (Streekplan) (σελ III)

Διάγραμμα 8: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των γενικών ενδεικτικών δημοτικών σχεδίων. (Structuurplan) (σελ IV)

Διάγραμμα 9: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των τοπικών σχεδίων χρήσεων γης (Bestemmingsplan) πριν το 2008 (σελ V)

Διάγραμμα 10: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των τοπικών σχεδίων χρήσεων γης (Bestemmingsplan) βάση του νέου χωροταξικού νόμου του 2008. (σελ VI)

Διάγραμμα 11: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των «Κανονισμών του περιβάλλοντος διαβίωσης» (Leefmilieuverordening) (σελ VII)

Διάγραμμα 12: Το σύστημα χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και οι μεταξύ του σχέσεις.(σελ VIII)

ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 1: Ο Χάρτης της Ολλανδίας. (σελ. 17)

Χάρτης 2: Ο χάρτης «West» του περιφερειακού σχέδιο (Streekplan) του 2003 για την επαρχία «Νότια Ολλανδία». (σελ.171)

Χάρτης 3: Χάρτης ΠΠΧΣΑΑ Ανατολικής Μακεδονίας με τίτλο «Χωροθέτηση κυρίων ενεργειών». (σελ. 172)

Χάρτης 4: Χάρτης ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας με τίτλο «Γενικευμένες ζώνες – χρήσεις γης – ειδικές κατηγορίες χώρου». (σελ. 173)

Χάρτης 5: Ο χάρτης του Εθνικού χωροταξικού «Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur» για την οικονομία και τις υποδομές. (σελ. 174)

Χάρτης 6: Ο χάρτης του ΓΠΧΣΑΑ για του πόλους – άξονες ανάπτυξης (σελ. 175)

Χάρτης 7: Ο χάρτης του ΓΠΧΣΑΑ για τις μεταφορικές υποδομές (σελ. 175)

Χάρτης 8: Χάρτης τοπικού σχεδίου χρήσεων γης (Bestemmingsplan) του 2010 για τα περίχωρα του «Deventer». (σελ.176)

Χάρτης 9: Χάρτης του Γ.Π.Σ Λαμίας για την πολεοδομική οργάνωση του οικισμού «Ανθήλη» (σελ.177)

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
Β.Δ	Βασιλικό Διάταγμα
ΒΕΠΕ	Βιομηχανική Επιχειρηματική Περιοχή
ΒΙ.ΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή
Γ.Γ	Γενική Γραμματεία
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΓΠΧΣΑΑ	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης
ΓΣΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος
ΔΕΠ	Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό ΑΕΙ
ΔΕΠΟΣ	Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας, Οικισμού και Στέγασης
	Δημοσίων Έργων
Ε.Ε	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΖΥΣ	Ειδικές Ζώνες Υποδοχής Συντελεστή
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
ΕΣΧΣΑΑ	Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΧΜ	Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες
ΖΑΑ	Ζώνες Αστικού Αναδασμού
ΖΕΕ	Ζώνες Ειδικής Ενίσχυσης
ΖΕΚ	Ζώνες Ειδικών Κινήτρων
ΖΕΠ	Ζώνες Ενεργού Πολεοδομίας
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΚΕΠΑ	Κέντρα Εντατικών Προγραμμάτων Ανάπτυξης
ΚΕΠΕ	Κέντρο Οικονομικού Προγραμματισμού και Ερευνών
ΚΠΣ	Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης
ΜΠΕ	Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
Ν.	Νόμος
Ν.Α	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
Ν.Δ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΞΕΕ	Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας
Ο.Τ.Α	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΕΕ	Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΟΕΚ	Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας
ΟΡΣΑ	Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας
ΟΡΣΘ	Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης
Π.Α.Κ	Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας
Π.Α.Π	Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας

Π.Γ.Δ.Μ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
Π.Δ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕΠ	Περιοχές Ειδικής Προστασίας
Π.Ε.Π	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΠΕΠΔ	Περιοχές Ελέγχου και Περιορισμού της Δόμησης
ΠΕΡΠΟ	Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδομησης
ΠΕΧΠ	Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων
ΠΕ	Πράξεις Εφαρμογής
ΠΜ	Πολεοδομική Μελέτη
ΠΟΑΠΔ	Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
ΠΟΤΑ	Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης
ΡΣ	Ρυθμιστικά Σχέδια
ΡΣΑ	Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας
ΡΣΘ	Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης
ΣΑΚΧ	Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου
ΣΑΔΑΣ	Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών
ΣΕΠ	Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων
ΣΕΠΟΧ	Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών
ΣΟΑΠ	Σχέδιο Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων
ΣΠΑ	Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣΧΑΠ	Σχέδιο Ανάπτυξης Περιοχών Β' κατοικίας
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης
ΣΧΟΠ	Συμβούλιο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος
ΥΔΕ	Υπουργείο Δημοσίων Έργων
ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και
ΥΧΟΠ	Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού, Περιβάλλοντος
ΦΕΚ	Φύλλα της Εφημερίδας της Κυβέρνησης
BENELUX	Belgium – Netherlands - Luxemburg
RVS	RaadVanState – Συμβούλιο της Επικρατείας
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer- Υπουργείο Στέγασης, Χωροταξίας και Περιβάλλοντος
WRO	Wet Ruimtelijke Ordening – Νόμος Χωροταξίας

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας δεν θα ήταν εφικτή χωρίς τη βοήθεια του επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Οικονόμου Δημήτρη, τον οποίο και ευχαριστώ για τις πολύτιμες συμβουλές του και την καθοδήγησή του καθ' όλη την πορεία της εργασίας. Επίσης, θα θελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Μπεριάτο Ηλία για τις χρήσιμες παρατηρήσεις του και για τον χρόνο που μου αφιέρωσε και τους καθηγητές Gerry Stegeman, Hanrie Jonker και Johan Timmerman για τις πληροφορίες που μου παρείχαν κατά την τρίμηνη φοίτηση μου στο Saxion University της Ολλανδίας. Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον φίλο μου Daan Stortelder που με βοήθησε κατά την μετάφραση Ολλανδικών χαρτών και κειμένων.

Ιδιαίτερος ευχαριστώ τους γονείς μου και τον αδελφό μου για την διαρκή τους υποστήριξη, που επέτρεψε την επιτυχή διεκπεραίωση των σπουδών μου και τους φίλους μου για την υποστήριξη και συμπαράσταση τους όλα αυτά τα χρόνια.

0. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο χώρος ως έννοια αποτελεί συστατικό στοιχείο της ζωής και της δραστηριότητας του ανθρώπου ως μεμονωμένου ατόμου και ως μέλους της οργανωμένης κοινωνίας. Δεδομένου ότι η δραστηριότητα επηρεάζει τον χώρο στον οποίο αναπτύσσεται, οι επιστήμες του χώρου επιδιώκουν την συντονισμένη μελέτη όλων των παραγόντων που θα οδηγήσουν στην ορθολογική οργάνωση και κατανομή των δραστηριοτήτων στο χώρο. Η οργάνωση λοιπόν του χώρου είναι αποτέλεσμα κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών και πολιτικών συνθηκών, οι οποίες συνεχώς μεταβάλλονται.

Οι πόλεις όπως τις γνωρίζουμε σήμερα είναι αποτέλεσμα των εξελίξεων και των διεργασιών του 19^{ου} αιώνα. Τα αδιέξοδα στα οποία είχαν φτάσει οι πόλεις την εποχή εκείνη λόγω της μεγάλης πληθυσμιακής αύξησης οδήγησαν στην συνειδητοποίηση της ανάγκης για σχεδιασμένη κρατική παρέμβαση. Οι τεχνολογικές αλλαγές επιτάχυναν την βιομηχανοποίηση και την αστικοποίηση και ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής οδήγησε στην ανάγκη εξεύρεσης νέων αγορών. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ήταν η εδραίωση των ανισοτήτων του χώρου χωρίς παράλληλα να υπάρχουν πολιτικές για την αντιμετώπισή τους. Ο σχεδιασμός όμως του ευρύτερου χώρου σε επίπεδο υπερκείμενο τον αστικών κέντρων για την αντιμετώπιση των χωρικών και αναπτυξιακών ανισοτήτων, δεν αποτέλεσε αντικείμενο επιστημονικής ενασχόλησης και κρατικής πολιτικής παρά μόνο τον 20 αιώνα

Έναυσμα για την επέκταση του χωρικού σχεδιασμού στον ευρύτερο περιφερειακό και εθνικό χώρο και την γέννηση χωροταξικών πολιτικών ήταν οι εκτεταμένες καταστροφές του Β' Παγκοσμίου πολέμου (Καμχής, 2007). Μετά λήξη του πολέμου η απότομη πληθυσμιακή αύξηση, η άνιση οικονομική ανάπτυξη και όλες οι ανακατατάξεις που πραγματοποιήθηκαν, έφεραν στην επιφάνεια την ανάγκη χάραξης πολιτικών για την καλύτερη οργάνωση του χώρου. Τα περισσότερα κράτη διαπιστώνουν την ανάγκη για ευρύτερο χωρικό σχεδιασμό και προβαίνουν στην υιοθέτηση κρατικών χωρικών πολιτικών και στην συστηματοποίηση του χωρικού σχεδιασμού.

Το σύστημα χωρικού σχεδιασμού της κάθε χώρας είναι αποτέλεσμα των πολιτικών που θα χρησιμοποιήσει σε κάθε επίπεδο, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις απαιτήσεις οργάνωσης του χώρου, ενώ οι βασικές συνιστώσες του αποτελούνται από

το νομοθετικό πλαίσιο, τα εργαλεία και τα μέσα υλοποίησης του, και τα θεσμικά όργανα άσκησης χωρικής πολιτικής.

Φυσικά τα συστήματα δεν μένουν στάσιμα αλλά μεταβάλλονται με το πέρασμα του χρόνου, με τα νέα προβλήματα και τις νέες ανάγκες που ανακύπτουν. Η κάθε χώρα προσπαθεί να οργανώσει και να τελειοποιήσει το σύστημα χωρικού σχεδιασμού της, με γνώμονα τις συνεχόμενες αλλαγές της κοινωνίας και τις σύγχρονες τάσεις (παγκοσμιοποίηση, φιλελευθεροποίηση, Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, κοινωνία της γνώσης, σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα). Ειδικά από τα μέσα της δεκαετίας του '80 σημειώνονται ενδιαφέρουσες εξελίξεις και αλλαγές όσο αφορά την θεωρία του σχεδιασμού με ιδιαίτερη έμφαση πλέον να δίνεται στην αποκέντρωση, στην μείωση των τοπικών και περιφερειακών ανισοτήτων, στην ανάπτυξη της σχέσης πόλης υπαίθρου και στην ανάδειξη του εδαφικού χωρικού κεφαλαίου των πόλεων και περιφερειών για την επίτευξη της οικονομικής, κοινωνικής και χωρικής συνοχής (Μπεριάτος, 2010b). Επιπλέον, την ίδια περίοδο παρατηρείται αλλαγή στις σχέσεις του ιδιωτικού με το δημόσιο τομέα, με τον ιδιωτικό πλέον να υπερισχύει (Γετίμης, 1999), αλλαγή η οποία συχνά αναφέρεται ως μετάβαση από την έννοια της κυβέρνησης σε αυτή της διακυβέρνησης (Οικονόμου, 2004).

Ιδιαίτερα τα κράτη που ανήκουν στην ΕΕ δέχθηκαν άμεσες επιρροές, αφού η ΕΕ προσπάθησε από νωρίς να θέσει βάσεις και να δώσει κατευθύνσεις στα κράτη μέλη, με λεπτομερή καταγραφή των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού της Ευρώπης και με την ανάπτυξη του ΣΑΚΧ. Αναδεικνύεται λοιπόν ότι η μελέτη και η αξιολόγηση των ξένων συστημάτων σχεδιασμού αποτελεί βασικό κριτήριο για την ανάπτυξη και βελτίωση του εθνικού συστήματος, μέσω της υιοθέτησης πετυχημένων ξένων τακτικών ή αποφυγής πραγματοποίησης των ίδιων σφαλμάτων.

Η παρούσα διπλωματική μελετάει το Ολλανδικό σύστημα σχεδιασμού σε βάθος και το συγκρίνει με το Ελληνικό. Ο λόγος επιλογής του χωρικού συστήματος της Ολλανδίας είναι η διεθνής του φήμη και η υψηλή αποτελεσματικότητά του. Σύμφωνα με τον «Hajer» και τον «Zonneveld» (2000) το ολλανδικό σύστημα σχεδιασμού θεωρείται από τους ακαδημαϊκούς του χώρου ένα από τα καλύτερα παγκοσμίως και έχει απασχολήσει εκτενώς τη διεθνή βιβλιογραφία. Η μακρά ιστορία του που μπορεί να αναχθεί ακόμα και στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα, τοποθετεί τους Ολλανδούς στην προνομιούχα θέση των έμπειρων σχεδιαστών και προγραμματιστών του χώρου ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι από πολύ νωρίς εντράφησαν σε θέματα

σχεδιασμού των χρήσεων γης, όχι μόνο στον οικιστικό χώρο αλλά και στην ύπαιθρο. Μάλιστα ο σχεδιασμός του χώρου ξεκίνησε από το δημοτικό επίπεδο με τα υπερκείμενα επίπεδα της διοίκησης διαδοχικά να συμμετέχουν όλο και περισσότερο ενεργά στην διαδικασία του σχεδιασμού. Η θεσμική πληρότητα και η συνολική και ολοκληρωμένη προσέγγιση που χαρακτηρίζει το σύστημα σχεδιασμού στις Κάτω Χώρες συμπληρώνεται από τον ικανό αριθμό των κρατικών θεσμικών οργάνων που ιδρύθηκαν κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο καθώς και από την συνεργασία του με εξωτερικούς συμβούλους.

Για την μελέτη των δύο συστημάτων έγινε χρήση Ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας που δεν αφορούσε μόνο το τεχνικό μέρος της οργάνωσης των συστημάτων αλλά αφορούσε και την αποτελεσματικότητά τους. Η ανάλυση βασίστηκε στην παράθεση γενικών στοιχείων για την κάθε χώρα που βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση του πλαισίου μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε το εκάστοτε σύστημα και στην εξέταση των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού με έμφαση στο νομοθετικό πλαίσιο, τα εργαλεία, τα μέσα και τα θεσμικά όργανα άσκησης χωρικής πολιτικής. Στην περίπτωση της Ολλανδίας η ανάλυση βασίζεται στο παλιό και νέο σύστημα χωρικού σχεδιασμού, όπως αυτό τροποποιήθηκε μετά την ψήφιση του νέου χωροταξικού νόμου (2008), ενώ στην περίπτωση της Ελλάδας προκειμένου η εργασία να καταστεί επίκαιρη, το διοικητικό σύστημα αναλύεται βάση του νέου Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης). Η σύγκριση πραγματοποιείται βάση κριτηρίων που αφορούν το είδος και τον χαρακτήρα του νομικού πλαισίου της κάθε χώρας, την έκταση και τον τύπο του σχεδιασμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, την ανάθεση αρμοδιοτήτων και εξουσιών ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, την σχέση και την συμφωνία μεταξύ των αρχικά διατυπωθέντων στόχων και του αποτελέσματος του σχεδιασμού κ.α

1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

1.1 ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Ολλανδία βρίσκεται στην βορειοδυτική Ευρώπη και συνορεύει με τις χώρες του Βελγίου και της Γερμανίας ενώ από τον βορά περιβάλλεται από την Βόρεια Θάλασσα Έχει έκταση 41.543 χλμ² και το ¼ περίπου της χώρας βρίσκεται κάτω από την στάθμη της θάλασσας ενώ το τοπίο γίνεται λοφώδες στα ανατολικά και νότια της χώρας. Το 18,4% της συνολικής έκτασης της χώρας αποτελείται από υδάτινες επιφάνειες με σημαντικότερες την λίμνη Άισελμεερ (IJsselmeer) που από το 1932 χωρίζεται από την θάλασσα με ένα φράγμα μήκους 29 χιλιομέτρων, και τους τρεις Ευρωπαϊκούς ποταμούς Ρήνο, Μάα και Σχέλντε. Τα ποτάμια αυτά στο δέλτα των οποίων είναι χωροθετημένη στην ουσία η χώρα, χωρίζουν την χώρα πολιτιστικά και θρησκευτικά σε βόρεια και νότια. Επίσημα η Ολλανδία αναφέρεται ως οι «Κάτω Χώρες» και αποτελεί το ευρωπαϊκό μέρος του βασιλείου των Κάτω Χωρών ενώ στο βασίλειο ανήκουν και η Αρούμπα και οι Ολλανδικές Αντίλλες (www.minbuza.nl/ ,<http://el.wikipedia.org, 3/11/2009>).

Ιδιαίτερο στοιχείο της Ολλανδίας είναι η συνεχής μάχη για την διασφάλιση των εδαφών που βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας¹ και η προστασία από τα καταστροφικά φαινόμενα πλημμύρας, ένας κίνδυνος που ήταν ιδιαίτερα αισθητός κατά το παρελθόν². Για το λόγο αυτό η ιστορία της Ολλανδίας έχει συνδεθεί με τα περίφημα «πόλντερς» τα πρώτα εκ των οποίων κατασκευάστηκαν κατά τον 11^ο αιώνα, τα αναχώματα προστασίας και τους ανεμόμυλους που χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλεία απομάκρυνσης του νερού και αποξήρανσης εκτάσεων. «Πόλντερ» είναι αποξηραμένες εκτάσεις γης, κοντά ή κάτω από το επίπεδο της θάλασσας που έχουν εκχερσωθεί, και προστατεύονται από τη θάλασσα μέσω αναχωμάτων ή μέσω πεδίων που έχουν αποξηρανθεί με τη βοήθεια καναλιών (<http://en.wikipedia.org/>, 3/11/2009).

Ο πληθυσμός της Ολλανδίας σύμφωνα με την απογραφή του 2002 καταγράφεται σε 16.105.285 κατοίκους (<http://unstats.un.org/>, 3/11/2009) ενώ αποτελεί μια από της πιο

¹ Για να γίνει κατανοητή η σημασία διασφάλισης γης παρατίθεται το σχετικό αγγλικό ρητό: Ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο, αλλά οι Ολλανδοί δημιούργησαν την Ολλανδία

² Ως παράδειγμα της σημασίας του κινδύνου από τις πλημμύρες τίθεται η «Πλημμύρα του 1953 (Watersnoodgramp) που προκάλεσε τεράστιες φυσικές καταστροφές στις Ολλανδικές ακτές και στοίχισε των θάνατο 1.835 ανθρώπων. (www.inghist.nl/overview/history/en/1953.1953.html, 3/11/2009)

πυκνοκατοικημένες χώρες της Ευρώπης με 395 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Από τους κατοίκους σύμφωνα με την εκτίμηση του 2008, 80.7% είναι Ολλανδοί, 5% είναι Ευρωπαίοι, 2.4% Ινδονήσιοι και 11,9 άλλων εθνικοτήτων(www.cia.gov/, 3/11/2009). Η επίσημη γλώσσα είναι τα Ολλανδικά. Οι τέσσερις μεγαλύτερες πόλεις της Ολλανδίας είναι το Άμστερνταμ που αποτελεί την πρωτεύουσα της χώρας, τη μεγαλύτερη πόλη και το οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο της Ολλανδίας, το Ρότερνταμ που είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη στην Ολλανδία και βρίσκεται στην επαρχία της Νότιας Ολλανδίας ενώ διαθέτει το μεγαλύτερο λιμάνι στην Ευρώπη και μέχρι πρόσφατα το μεγαλύτερο λιμάνι παγκοσμίως, η Χάγη που αποτελεί τη διοικητική πρωτεύουσα της χώρας και η Ουτρέχτη στην οποία βρίσκεται το μεγαλύτερο πανεπιστήμιο της χώρας (www.minbuza.nl/ ,www.britannica.com/, 3/11/2009).

Οι τέσσερις αυτές πόλεις που καμία δεν ξεπερνάει τον πληθυσμό του ενός εκατομμυρίου, μαζί με πολλές δευτερεύουσες πόλεις αποτελούν την συσσωρευση πόλεων γνωστή με το όνομα “Randstand”. Οι πόλεις αυτές χωροθετούνται σχεδόν κυκλικά και η περιοχή ανάμεσα στις πόλεις ονομάζεται και πράσινη καρδιά (Groene Hart). Η πολεοδομική συνάθροιση Randstand είναι μια από τις μεγαλύτερες της Ευρώπης με πληθυσμό 7,5 εκατομμύρια κατοίκους (σχεδόν τον μισό πληθυσμό της χώρας) και μαζί με τις συναθροίσεις του Ρουργκεμπίτ, της Αμβέρσας, των Βρυξελλών , το Παρίσι, και την ευρύτερη περιοχή του Λονδίνου αποτελούν την οικονομική ατμομηχανή της ΕΕ και την πιο αστικοποιημένη περιοχή της Ευρώπης με πληθυσμό περίπου 50 εκατομμυρίων κατοίκων (Hall, 2002)(Dieleman at al, 1999)

Χάρτης 1: Ο Χάρτης της Ολλανδίας

Πηγή: www.minbuza.nl/, 3/11/2009

1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Όσο αφορά το οικονομικό σύστημα της χώρας, η Ολλανδία έχει μια ανοιχτή (Faludi, 2005) και ενημερούσα οικονομία και αποτελεί την 16η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο ενώ είναι τέταρτη (125,3) όσο αφορά το ΑΕΠ κατά κεφαλή σε μονάδες αγοραστικής δύναμης στην Ε.Ε των 27 για το 2008 (<http://ec.europa.eu/>, www.oecd.org, 3/11/2009). Μεταξύ 1998 και 2000 η ετήσια οικονομική ανάπτυξη (ΑΕΠ) κατά μέσο όρο βρισκόνταν περίπου 4% πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Επιπλέον, το 2007 ο ρυθμός της αύξησης της απασχόλησης ήταν ο μεγαλύτερος των

τελευταίων 10 ετών, αλλά η οικονομική ανάπτυξη μειώθηκε απότομα το 2008 ως επίπτωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (www.crb.nl/, <http://en.wikipedia.org/3/11/2009>). Μάλιστα το 2009, η ολλανδική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 4% ενώ κατά την έναρξη του 2010, το ποσοστό ανεργίας έφτασε το 5,6% (www.minbuza.nl/3/11/2009).

Η οικονομία της χώρας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εξωτερικό εμπόριο και η χώρα είναι γνωστή για τις σταθερές εργασιακές σχέσεις που προσφέρει, την μέτρια ανεργία και τον πληθωρισμό και το αρκετά μεγάλο πλεόνασμα του οικονομικού της ισοζυγίου. Παίζει σημαντικό ρόλο ως ευρωπαϊκός συγκοινωνιακός κόμβος και αποτελεί ένα από τα κορυφαία ευρωπαϊκά έθνη στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων ενώ ταυτόχρονα είναι ένας από τους τέσσερις μεγαλύτερους επενδυτές στις ΗΠΑ (www.britannica.com/3/11/2009).

Η χώρα εξειδικεύεται στη βιομηχανία τροφίμων, στη χημική βιομηχανία και στην κατασκευή ηλεκτρικών ειδών. Παρόλο που η ολλανδική γεωργία απασχολεί μόνο το 4% του συνολικού πληθυσμού, παίζει μεγάλο ρόλο στις εξαγωγές. Η Ολλανδία είναι μετά τις ΗΠΑ και τη Γαλλία, ο τρίτος μεγαλύτερος παγκοσμίως εξαγωγέας γεωργικών προϊόντων. Στον τομέα της γεωργίας σημαντικό ρόλο παίζει η ανθοκομία και ιδιαίτερα η καλλιέργεια της τουλίπας και η παραγωγή δημητριακών, φρούτων και λαχανικών. Επίσης, στον τομέα της κτηνοτροφίας η Ολλανδία είναι διάσημη για τα γαλακτοκομικά της προϊόντα.

Όσο αφορά τον τομέα της ενέργειας, η Ολλανδία διαθέτει πηγές φυσικού αερίου, ιδιαίτερα στην Βόρεια Θάλασσα, οι οποίες είναι ικανές να καλύψουν ένα μέρος από τις ενεργειακές ανάγκες της χώρας. Στην παγκόσμια κλίμακα, η Ολλανδία είναι όγδοη στην παραγωγή φυσικού αερίου και τέταρτη όσο αφορά την εξαγωγή του. Επιπλέον, στα σύνορα με την Γερμανία βρίσκονται μικρές πετρελαιοπηγές τις οποίες και εκμεταλλεύεται. (www.cia.gov/3/11/2009).

1.3 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Η διοικητική διαίρεση της Ολλανδίας αποτελείται από τρία επίπεδα, το κεντρικό κράτος, τις επαρχίες και τους δήμους.(Newman & Thornley, 1996) Το κράτος διαιρείται σε δώδεκα διοικητικές περιφέρειες, που ονομάζονται επαρχίες (provincies) και αποτελούν τη βαθμίδα της διοίκησης μεταξύ κεντρικής κυβέρνησης και των δήμων και 483 δήμους-κοινότητες (Καμχής, 2007). Σε κάθε επαρχία αντιστοιχεί ένας

διοικητής, ο οποίος καλείται Commissaris van de Koningin (Επιτροπος της Βασίλισσας), εκτός από την επαρχία Limburg όπου καλείται επίτροπος Gouverneur (Κυβερνήτης) και ένα επαρχιακό συμβούλιο (Provinciale Staten). Οι επαρχίες με τη σειρά τους χωρίζονται σε 458 δήμους (gemeenten) (www.overheid.nl/, 3/11/2009).

Πίνακας 1. Οι 12 επαρχίες της Ολλανδίας και οι πρωτεύουσες τους.

Επαρχία	Πρωτεύουσα	Πληθ. 2004	Έκταση (χλμ ²)	Πυκνότητα	ΑΕΠ (2003, εκατ. €)
Drenthe	Assen	482.300	2.652	181,9	10.323
Flevoland	Lelystad	356.400	1.426	249,9	6.915
Friesland	Leeuwarden	642.500	3.361	191,2	13.989
Gelderland	Arnhem	1.967.600	4.995	393,9	45.043
Groningen	Groningen	575.900	2.344	245,7	18.496
Limburg	Maastricht	1.143.000	2.167	527,5	28.038
Noord-Brabant	Hertogenbosch	2.406.900	4.938	487,4	65.295
Noord-Holland	Haarlem	2.583.900	2.660	971,4	65.230
Overijssel	Zwolle	1.105.800	3.337	331,4	25.854
Zuid-Holland	Middelburg	3.453.000	2.860	1.207,3	95.868
Utrecht	Utrecht	1.159.200	1.356	854,9	38.355
Zeeland	Middelburg	378.300	1,792	211,1	9.354

(Πηγή: www.statoids.com/, 3/11/2009, Επεξεργασία: Ιδία)

Η χώρα διαιρείται και σε 27 υδατικά διαμερίσματα που διοικούνται από τα συμβούλια των υδάτων (Waterschap ή hoogheemraadschap) Τα περιφερειακά συμβούλια υδάτων είναι ανεξάρτητοι κρατικοί φορείς με το δικό τους δημοκρατικά εκλεγμένο διοικητικό συμβούλιο και με ανεξάρτητο φορολογικό σύστημα³. Η οργάνωση τους μοιάζει σε μεγάλο βαθμό με την οργάνωση των δήμων με τα καθήκοντα να ελέγχονται και να συντονίζονται από τις επαρχίες και να αφορούν κυρίως τη διαχείριση των υδάτων, τον έλεγχο του νερού και την εξασφάλιση της καλής ποιότητας των υδάτων αλλά και τη διατήρηση της ακεραιότητας των αναχωμάτων, τη διατήρηση των πλωτών οδών, τη συντήρηση και τη διατήρηση της ασφάλειας των συμβατικών δρόμων εντός «πόλντερ» και τον έλεγχο των διαφόρων επιπέδων του νερού μέσα και έξω από τα «πόλντερ» (Dalhuisen at al.,2003).

Είναι τα παλαιότερα δημοκρατικά θεσμικά όργανα της χώρας με μερικά από αυτά να έχουν ιδρυθεί από τον 13^ο αιώνα και με τη λειτουργία τους να παραμένει αμετάβλητη έως σήμερα. Η αναγκαία συνεργασία μεταξύ των ανταγωνιζόμενων περιοχών στο παρελθόν και μεταξύ όλων των βαθμίδων διοίκησης αργότερα για λόγους διατήρησης της ακεραιότητας των «πόλντερ» έδωσε επίσης το όνομά του στην ολλανδική έκδοση

³ Οι δραστηριότητες των συμβουλίων χρηματοδοτούνται από δικά τους έσοδα κατανέμοντας τις δαπάνες στις ομάδες συμφερόντων αλλά και από επιδοτήσεις από την εθνική κυβέρνηση.

του μοντέλου διαχείρισης - «Μοντέλου Ιβόλντερ» (Alpkokin et al., 2002) το οποίο καθιστά αναγκαία την εκτενή διαβούλευση και ενεργή εμπλοκή όλων των σχετικών παραγόντων στη λήψη αποφάσεων και στο σύνολο της διαχείρισης (www.hhnk.nl, <http://en.wikipedia.org>, 03/11/2009).

1.4 ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Το πολίτευμα της χώρας είναι η Βασιλευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία με μια εθνική κυβέρνηση της οποίας ηγείται ο πρωθυπουργός που συντονίζει το Υπουργικό Συμβούλιο (Cabinet ή Ministerraad). Αρχηγός του κράτους είναι η βασίλισσα (αυτή την στιγμή στην εξουσία βρίσκεται ο βασιλικός οίκος Οράγγης-Νάσσαου με την βασίλισσα Βεατρίκη) Σύμφωνα με το Σύνταγμα, η βασίλισσα είναι μέλος της Κυβέρνησης. Ακολουθεί το Ολλανδικό Κοινοβούλιο που αποτελείται από δύο σώματα, το κοινοβούλιο των 150 βουλευτών (2^ο σώμα – Tweede Kamer) που αποτελούν την ουσιαστική εκπροσώπηση του λαού στην κυβέρνηση και την Γερουσία (1^ο σώμα - Eerste Kamer) που αποτελείται από 75 αντιπροσώπους όλων των επαρχιών και έχει ως ρόλο την να παρακολουθήσει και την αξιολόγηση των νόμων που καθορίζει το δεύτερο σώμα. Το νομικό σύστημα ελέγχεται από το Ανώτατο Δικαστήριο (<http://en.wikipedia.org/>, 3/11/2009).

Τα υπουργεία της χώρας είναι 13 και σε κάθε ένα αντιστοιχεί ένας υπουργός ενώ υπάρχουν και 3 υπουργοί άνευ χαρτοφυλακίου και αρκετοί γενικοί γραμματείς. Πίνακας 2. Τα υπουργεία της Ολλανδίας

Υπουργείο Γενικών Υποθέσεων	Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης
Υπουργείο Εσωτερικών Σχέσεων	Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών
Υπουργείο Δικαιοσύνης	Υπουργείο Δημόσιας Υγείας, Πρόνοιας και Αθλητισμού
Υπουργείο Εξωτερικών	Υπουργείο Στέγασης, Χωροταξίας και Περιβάλλοντος
Υπουργείο Εθνικής Άμυνας	Υπουργείο Μεταφορών, Δημοσίων Έργων και Διαχείρισης Υδάτων
Υπουργείο Οικονομικών	Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Ποιότητας των Τροφίμων
Υπουργείο Οικονομικών Υποθέσεων	

(Πηγή: <http://overheid.nl/>, 3/11/2009 Επεξεργασία: Ιδία)

2. Ο ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η Ολλανδία είναι μια χώρα που έχει παράδοση στον σχεδιασμό και που οι ρίζες του ξεκινάνε από τον 10^ο αιώνα. Το γεγονός ότι μεγάλο μέρος της χώρας βρίσκεται κάτω από την στάθμη της θάλασσας ανάγκασε τους Ολλανδούς να βρουν νέους τρόπους διαφύλαξης των εδαφών και προστασίας της χώρας από το καταστροφικό φαινόμενο των πλημμύρων. Η μικρή έκταση της χώρας και η ιδιαίτερα ευαίσθητη παράκτια ζώνη της που την καθιστά ιδιαιτέρως ευάλωτη στις παράκτιες πλημμύρες και τη διάβρωση, που οφείλονται στις καταιγίδες και την ανύψωση της στάθμης της θάλασσας οδήγησε τους Ολλανδούς σε συνεχή προσπάθεια εξεύρεσης νέου πολύτιμου χώρου για ανάπτυξη και σε όσο το δυνατόν καλύτερη χωροθέτηση των δραστηριοτήτων για την μέγιστη εκμετάλλευση του (www.coastlearn.org, 18/11/2009).

Το σύστημα του χωρικού της σχεδιασμού της χώρας αποτελεί σύστημα πρότυπο για την Ευρώπη και παράδειγμα υιοθέτησης πολιτικών και στρατηγικών για αρκετά ξένα κράτη. Οι Ολλανδοί θεωρούν ότι ο ποιοτικός σχεδιασμός του χώρου αποτελεί βασικό κριτήριο ανάπτυξης της χώρας και ότι για να υπάρξει σωστή οργάνωση του θα πρέπει να ακολουθηθούν αυστηρές στρατηγικές και διατάξεις στις δραστηριότητες που τον μεταβάλλουν.

Το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, το φαινόμενο της αστικοποίησης απέκτησε μεγάλες διαστάσεις και οι πόλεις ολοένα και αύξαναν τον πληθυσμό τους. Η ανεξέλεγκτη αυτή ανάπτυξη σε συνδυασμό με την έλλειψη του χωροταξικού σχεδιασμού δεν μπορούσε παρά να οδηγήσει σε πόλεις που χαρακτηρίζονταν από κακή ποιότητα αστικού περιβάλλοντος. Το φαινόμενο αυτό προβλημάτισε τους Ολλανδούς που άρχισαν να εφαρμόζουν κανονισμούς και νόμους ώστε να ρυθμίσουν την συνεχώς αυξανόμενη αστική ανάπτυξη και να βελτιώσουν τον αστικό χώρο.

Η πρώτη νομοθεσία που είχε άμεση σχέση με την χωροταξία ήταν ο οικιστικός νόμος (Woningwet) του 1901. Ο συγκεκριμένος νόμος δεν έδωσε την δυνατότητα στους δήμους να ελέγξουν αποτελεσματικά την ανάπτυξη. Το 1921 γίνονται τα πρώτα σχέδια χρήσεων γης και, οι δήμοι αρχίζουν να αγοράζουν γη, την οποία και πολεοδομούν και μετά παρέχουν σε ιδιωτικές οικοδομικές εταιρίες. Έως και σήμερα τίποτα σχεδόν στην

Ολλανδία δεν χτίζεται χωρίς την συνεργασία της τοπικής διοίκησης (δήμοι) (Hajer et al., 2000).

Το 1931 ο οικιστικός νόμος τροποποιήθηκε ώστε να συμπεριλάβει και την επιλογή της δημιουργίας περιφερειακών σχεδίων. Την ίδια εποχή αρχίζει να γίνεται αντιληπτή η ανάγκη δημιουργίας ενός εθνικού σχεδίου που να καλύπτει όλη την επικράτεια του Ολλανδικού κράτους και θα αφορά την χωροταξική ρύθμιση της χώρας. Παρόλα αυτά η χωροταξία συνεχίζει να αντιμετωπίζεται ως μέρος της οικιστικής πολιτικής ως τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο όπου ιδρύονται οι πρώτοι εθνικοί οργανισμοί χωρικού σχεδιασμού.

Πιο συγκεκριμένα το 1941 ιδρύεται ο Κυβερνητικός Οργανισμός Εθνικού Σχεδίου (Rijksdienst voor het Nationale Plan) ο οποίος ανέλαβε την ευθύνη δημιουργίας του πρώτου Εθνικού χωροταξικού σχεδίου. Το 1942 δημιουργήθηκαν και οι πρώτοι κανονισμοί και οδηγίες σχετικά με το πώς πρέπει να οργανωθεί το Εθνικό χωροταξικό σχέδιο και πια η σχέση του με τα περιφερειακά σχέδια που ήδη προϋπήρχαν. Αυτοί οι κανονισμοί ενσωματώθηκαν σε νόμο το 1950. Τον ίδιο χρόνο προτάθηκε ένα νέο νομοσχέδιο, ο Χωροταξικός νόμος που σχεδιάστηκε ώστε να ρυθμίζει θέματα χωρικού σχεδιασμού. Το νομοσχέδιο παρουσιάστηκε στην Βουλή το 1956 αλλά δεν έγινε επίσημος νόμος του κράτους μέχρι το 1962.

Τελικά στις 1 Αυγούστου του 1965 εφαρμόζεται ο πρώτος νόμος χωροταξικού σχεδιασμού (Wet op de ruimtelijke) και το πρώτο «χωροταξικό διάταγμα» (Besluit op de ruimtelijke ordening) που ανέλυε αρκετά σημεία του χωροταξικού νόμου με μεγαλύτερη ακρίβεια. Πλέον ο χωρικός σχεδιασμός δεν ελέγχεται από τον οικιστικό νόμο αλλά αποκτά δική του υπόσταση και δημιουργείται για πρώτη φορά νομοθεσία που τον αφορά και καθορίζει τους ρόλους και τις αρμοδιότητες των διοικητικών επιπέδων που σχετίζονται με τον χωρικό προγραμματισμό. Επιπλέον, το 1965 ο Κυβερνητικός Οργανισμός Εθνικού Σχεδίου (Rijksdienst voor het Nationale Plan) μετονομάζεται σε «Εθνικός οργανισμός χωροταξικού σχεδιασμού» (Rijksplanologische Dienst). (European Commission, 1999)

Ο χωροταξικός νόμος από τότε έχει υποστεί αρκετές τροποποιήσεις όπως αυτή του 1977 που παρουσιάστηκε στην Βουλή το 1985 και ήρθε εν ενεργεία το 1986 την ίδια χρονιά με το νέο χωροταξικό διάταγμα. Οι τροποποιήσεις στόχευαν κυρίως στην βελτιστοποίηση και συρρίκνωση των διαδικασιών και στην αύξηση της ελαστικότητας

των εργαλείων χωρικού σχεδιασμού. Γελευταία αναθεώρηση του νόμου γίνεται το 1999 που για πρώτη φορά η Ολλανδική Κυβέρνηση προβαίνει στη σύνταξη ενός νέου νομοσχεδίου, το οποίο τον Μάιο του 2003 κατατέθηκε για πρώτη φορά στο δεύτερο σώμα της Βουλής (Tweede Kamer). Το νομοσχέδιο αυτό το οποίο αποτελεί τον «νέο χωροταξικό νόμο» τον Φεβρουάριο του 2006 εγκρίθηκε από το δεύτερο σώμα της Βουλής και τον Οκτώβριο του 2006 εγκρίθηκε από την Γερουσία (Eerste Kamer) ενώ τον Νοέμβριο του 2006 δημοσιεύθηκε Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Ταυτόχρονα, με τον νέο χωροταξικό νόμο θεσπίστηκε και ο νέος νόμος σχετικά με την ανάπτυξη της πολιτικής γης (Grondexploitatiewet) (DeWolff, 2007).

Παράλληλα, σχεδόν με τον πρώτο χωροταξικό νόμο, το 1967 έχουμε και την θέσπιση του νόμου της περιβαλλοντικής προστασίας (The Natuurbeschermingswet) από το τότε Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικής Διαχείρισης και Αλιείας (Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) και το Υπουργείο Στέγασης, Χωροταξίας και Περιβάλλοντος (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu) ενώ το 1969 θεσπίζεται ο νόμος περί ρύπανσης των επιφανειακών υδάτων (wet verontreiniging oppervlaktewateren) (National Spatial Planning Agency, 2001).

Μετά το 1985 διάφοροι παράγοντες όπως η οικονομική ύφεση της εποχής, η έλλειψη διαθέσιμης χρηματοδότησης, η αντίληψη της αύξησης των κοινωνικών προβλημάτων και η μείωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στις πόλεις συνέβαλαν στην αλλαγή πλεύση της πολιτικής της κυβέρνησης προωθώντας το μοντέλο της «συμπαγούς πόλης». Το μοντέλο αυτό επικεντρώνεται στα υπάρχοντα αστικά κέντρα και προωθεί την αειφόρο αστική ανάπτυξη ελαχιστοποιώντας τα κόστη μεταφοράς ενώ ταυτόχρονα προωθεί την μίξη χρήσεων γης

Η έμφαση προς το μοντέλο αυτό αλλά και προς την αστική ανάπλαση επισημοποιήθηκε το 1985 με τον νόμο περί «Αστικής και Χωρικής ανάπλασης». Η παρούσα Πράξη εισήγαγε επίσης μεγαλύτερη αυτονομία για την δήμους στη χρήση των ταμείων αστικής ανανέωσης θέτοντας ως κυρίους φορείς δαπανών για την αστική ανανέωση, το εθνικό και δημοτικό επίπεδο, με τις επαρχίες να ενεργούν ως μεσάζοντες. Ο ρόλος των δήμων είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την αποτελεσματική εφαρμογή της αστικής ανάπλασης παρά όλα αυτά όμως έχει γίνει προσπάθεια να μεταφερθούν κάποιες από τις ευθύνες τους προς τις επαρχίες όπως συμβαίνει με την λειτουργία των τιμών γης. Οι δήμοι κατευθύνουν την ανάπτυξη προς τις περιοχές που αυτοί θέλουν αφού ελέγχουν την

ιδιοκτησία γης την οποία δίνουν σε ιδιωτικούς συνεταιρισμούς προς ανάπτυξη ενώ η ανάπτυξη μειονεκτικών περιοχών προωθείται μέσω κρατικών χρηματοδοτήσεων.

Εκτός των χρηματοδοτήσεων που ελέγχονται από την κεντρική κυβέρνηση, η Ολλανδία έκανε χρήση και κρατικών επιδοτήσεων μέσω της επιδοτούμενης κατασκευής πολλών κατοικιών, μέχρι το 1970 όπου γίνεται στροφή της κρατικής πολιτικής σε ένα νέο καθεστώς με ελάχιστες πλέον νέες κατοικίες να βρίσκονται υπό επιδότηση (McCarthy, 1996).

Το 1990 δημιουργείται το πλαίσιο πολιτικής διατήρησης της φύσης (Natuurbeleidsplan), θεσπίζεται ο νόμος για την διαχείριση των υδάτων (Wet op de waterhuishouding), οργανώνεται η παράκτια πολιτική με στόχο τη διαφύλαξη και την προστασία της ακτογραμμής μέσω εμπλουτισμού με άμμο για την πρόληψη περαιτέρω απώλειας γης και θεσπίζεται το πρώτο σχέδιο που αφορά τον τομέα της γεωργίας (Structuurplan Landbouw). Τέλος το 1996 και το 2002 καταρτίζεται το πρώτο και το δεύτερο ειδικό εθνικό σχέδιο για την ύπαιθρο (Structuurschema Groene Ruimte I, II) και το εθνικό σχέδιο κίνησης και μεταφορών (2000) (National Spatial Planning Agency, 2001).

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η Ολλανδία, αποτελείται από τρεις βαθμίδες διακυβέρνησης, την κεντρική κυβέρνηση και τα δύο επίπεδα τοπικής αυτοδιοίκησης, τις επαρχίες και τους δήμους. Την δεκαετία του '90 πρόσθετες τροποποιήσεις προτείνονται προκειμένου να ισχυροποιηθούν οι τοπικές αυτοδιοικήσεις πάντα με σεβασμό προς τα ανώτερα επίπεδα και γίνεται προσπάθεια επανοριοθέτησης των συνόρων των δήμων και συνένωσης τους σε ισχυρούς κεντρικούς δήμους ώστε να υπάρξει περαιτέρω ενίσχυση της κυβερνητικής τους δύναμης. Επιπλέον, τον Ιούνιο του 1994 μέσω της νομοθετικής θέσπισης μιας Υπερδημοτικής Πράξης (Kaddeuwet: bestuur in verandering), δοκιμαστικά εφαρμόστηκε και η δημιουργία ενός τετάρτου μη συνταγματικού επιπέδου διοίκησης με την ονομασία «Αστικές περιφέρειες» (regional public bodies) και οι οποίες αντιστοιχούσαν στην ευρύτερη περιοχή επτά μεγάλων Ολλανδικών πόλεων (Άμστερνταμ, Ρότερνταμ, Χάγη, Ουτρέχτη, Αϊντχόβεν-Χέλμοντ, Ενσέντε-Χένγκελο, Άρνχεμ- Νιτζμεγκεν). Το διοικητικό αυτό επίπεδο, χαρακτηρίζονταν από τοπικές αυτοδιοικήσεις που μπορεί να ανήκουν και σε διαφορετικές επαρχίες και συμμετέχουν ως προέκταση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι αρμοδιότητες τους, ανατίθενται μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων και αρκετές από αυτές αφορούν τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, την πολιτική στέγασης και την πολιτική γης. Το σύστημα αυτό

διήρκησε για τέσσερα χρόνια και επρόκειτο να επεκταθεί η περίοδος δράσης του για άλλα τέσσερα μέσω έγκρισης του από την Βουλή αλλά τελικά αποφασίσθηκε να διακοπεί. (European Commission, 1999), (McCarthy, 1996).

Ένα άλλο σύστημα χωρικής διαίρεσης και σχεδιασμού που εφαρμόστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ήταν οι «Περιφέρειες Μεταφορών», προκειμένου να επιτύχει μια ολοκληρωμένη περιφερειακή πολιτική μεταφορών που δεν δύναται να εφαρμοστεί από τους επιμέρους δήμους. Οι 31 Μεταφορικές Περιφέρειες που ιδρύθηκαν αποτελούσαν ένα ενδιάμεσο επίπεδο μεταξύ επαρχιών και δήμων και χρησιμοποιήθηκαν ως εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής των εθνικών μεταφορών που παρατίθεται στο Δεύτερο Σχέδιο Κυκλοφοριακών και Μεταφορικών Υποδομών (SW-II). Στις αρμοδιότητες τους άνηκε η έκδοση ενός περιφερειακού σχεδίου μεταφορών που θα παραθέτει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για όλους τους τομείς πολιτικής που επηρεάζουν τις μεταφορές, ιδίως σε θέματα χωροταξικού σχεδιασμού και περιβαλλοντικής πολιτικής. Το αποτέλεσμα όμως που επέφεραν δεν ήταν τα προβλεπόμενα αφού αποδείχτηκε ότι η μεταφορά πόρων και χρηματοδότησης από την κυβέρνηση, τις επαρχίες και τους δήμους σε έναν δημόσιο φορέα που στερείται άμεσης δημοκρατικής νομιμότητας δεν μπορεί να καταστεί βιώσιμη. Έτσι τον Ιανουάριο του 1996 έπαψαν να υφίστανται (Kerstens, 1988).

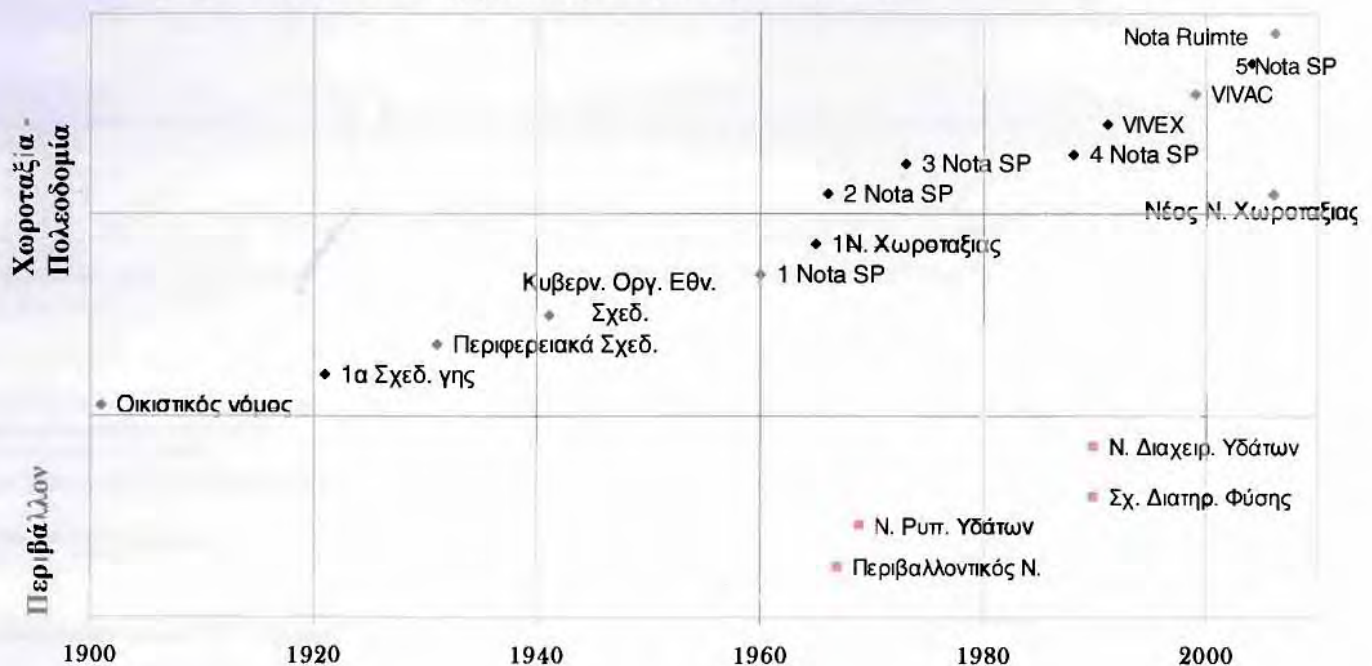
Πρωτοπόρα, θεωρείται επίσης η Ολλανδία σε θέματα εξωτερικής συνεργασίας για ζητήματα χωρικού σχεδιασμού αφού πριν ακόμα την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (συνθήκη της Ρώμης, 1957), εκπονεί το 1955 το πρώτο διεθνικό ντοκουμέντο Χωροταξίας με τίτλο “Western European Territory” και στη συνέχεια μαζί με τις άλλες χώρες της BENELUX δημιουργεί τη μόνιμη διάσκεψη για τη Χωροταξία της Β-Δ Ευρώπης. Επίσης, συμβάλει ενεργά μαζί με τις υπόλοιπες χώρες της BENELUX, τη Γαλλία και τη Γερμανία στην δημιουργία του CEMAT (Επιτροπή Υπουργών Χωροταξίας των κρατών - μελών) μέσω της εκπόνησης του υποστηρικτικού εγγράφου “Χωροταξία: ένα Ευρωπαϊκό πρόβλημα”. (Μπεριάτος, 2010a)

Μετά την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986), όπως αρκετά από τα κράτη-μέλη έτσι και η Ολλανδία αισθάνθηκε σύντομα την ανάγκη να εντάξει την εθνική χωροταξική της πολιτική και τις στρατηγικές της σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς. Το 1991 δημοσιεύτηκε μια μελέτη στρατηγικού χαρακτήρα που εξέταζε, υπό μορφή σεναρίων, τις χωροταξικές προτεραιότητες της χώρας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο υπό το πρίσμα της ευρύτερης γεωγραφικής ενότητας που σχημάτιζαν οι χώρες του βορειο-

δυτικού ευρωπαϊκού άξονα (Δανία, Δυτική Γερμανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία και Βόρεια Ιταλία) υπό την επιμέλεια του Ολλανδικού Εθνικού Οργανισμού Χωρικού Σχεδιασμού. Σκοπός της Ολλανδικής αυτής έρευνας ήταν να αναδείξει την υπερεθνική και διεθνική διάσταση του χωροταξικού σχεδιασμού και προβάλλει τη σημασία κοινού πλαισίου πολιτικής και κατευθύνσεων σε επίπεδο χωρικού σχεδιασμού σε ευρωπαϊκή κλίμακα. (Γιαννακούρου, 2008a)

Φυσικά και η Ευρωπαϊκή χωροταξία δεν μπόρεσε να μείνει ανεπηρέαστη από την ισχυρή Ολλανδική παράδοση, έτσι το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ, 1999) θεωρείται ως το επίσημο έγγραφο χωρικών κατευθύνσεων της ΕΕ. που συνδυάζει επιτυχώς τη γαλλική, την ολλανδική και τη γερμανική παράδοση χωροταξικού σχεδιασμού, με τους Ολλανδούς να φέρουν την ισορροπία μεταξύ γαλλικών και των γερμανικών προσεγγίσεων και να συνεισφέρουν θέτοντας θέματα οριζόντιου συντονισμού και συμπληρωματικότητας των χωρικών πολιτικών. (Γιαννακούρου, 2008a)

Πίνακας 3: Χρονολογικός πίνακας θεσμοθέτησης των κυριότερων νομοθετημάτων και πλαισίων που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό στην Ολλανδία.

Επεξεργασία: Ιδία

2.2 ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ.

Η Ολλανδία πολιτικά συνιστά ένα αποκεντρωμένο κράτος όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται μέσω μιας διαδικασίας συνεργασίας της κεντρικής κυβέρνησης με τις επαρχίες και τους δήμους με στόχο την δημιουργία πολιτικών. Αν και η Ολλανδία νομικά εντάσσεται στη Ναπολεόντειο οικογένεια, στην ουσία, το αποκεντρωμένο σύστημα διακυβέρνησης συνδυάζει χαρακτηριστικά δύο μοντέλων, της γερμανικής αυτόνομης τοπικής αυτοδιοίκησης και του γαλλικού κεντρικού κράτους. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ιστορία της χώρας που παραδοσιακά θεωρείται πολιτικά ως χώρα «συναίνεσης» αφού κατά τα τέλη του 18ου αιώνα, μετά την Βαταβική επανάσταση (<http://en.citizendium.org/,18/11/2009>), οι Γάλλοι εγκαταστάθηκαν στη χώρα και συμμετείχαν στην συνέχιση ενός κεντρικού διοικητικού συστήματος διακυβέρνησης σαν κι αυτό που φέρει η Γαλλία. Το 1848 όμως με την εξέγερση της Μπουρζουαζίας, Γερμανοί μεταρρυθμιστές πρόσθεσαν στοιχεία αποκεντρωτισμού στο διοικητικό σύστημα της χώρας. Στην Ολλανδία, όπως και στη Γερμανία, ο σχεδιασμός του χώρου αποβλέπει στον έλεγχο της οικιστικής ανάπτυξης και της αλλαγής των χρήσεων γης, έχει καθολικό χαρακτήρα και αποτελεί κατά κανόνα αρμοδιότητα των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο ρόλος του κεντρικού κράτους στο χωροταξικό σχεδιασμό περιορίζεται (μέχρι το 2008) στην έκδοση εκθέσεων και σχεδίων μη δεσμευτικού χαρακτήρα με τα οποία καθορίζονται στρατηγικοί στόχοι για τη διαχείριση του εθνικού χώρου και τον συντονισμό μεταξύ διοικητικών επιπέδων αλλά και επιμέρους πολιτικών. Παρόλα αυτά, πήρε αρκετές δεκαετίες μέχρι να αποκρυσταλλωθεί η άποψη ότι το ολλανδικό σύστημα διακυβέρνησης είναι αποκεντρωτικό με ισχυρές τοπικές αυτοδιοικήσεις και με το κεντρικό κράτος να διατηρεί τη δυνατότητα παρέμβασης όπου και όταν χρειάζεται (Faludi, 2005).

Κάθε διοικητικό επίπεδο συνιστά μία αυτόνομη κοινότητα και οι ευθύνες μοιράζονται ανάμεσα στα τρία επίπεδα διακυβέρνησης καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη διαπραγμάτευσης ανάμεσα στα υπουργεία, στις επαρχιακές και δημοτικές αρχές (www.oecd.org/,18/11/2009).

Σε κάθε ένα από τα τρία επίπεδα διοίκησης αντιστοιχεί και ένα σώμα άμεσων εκλεγμένων αντιπροσώπων που εγκρίνουν τα χωρικά σχέδια. Σε εθνικό επίπεδο η Βουλή (De Staten-Generall) παίζει βασικό ρόλο στην έγκριση των νομοσχεδίων που σχετίζονται με τον χωρικό σχεδιασμό και στον έλεγχο της κυβερνητικής πολιτικής. Το

δεύτερο σώμα της βουλής (Tweede Kamer) έχει την δυνατότητα να αλλάξει το περιεχόμενο ενός νομοσχεδίου εισάγοντας τροποποιήσεις ενώ το πρώτο σώμα βουλής την Γερουσία (Eerste Kamer) που εκλέγεται έμμεσα από τα επαρχιακά συμβούλια δεν έχει την δυνατότητα να το τροποποιήσει, αλλά οφείλει να το εγκρίνει ή να το απορρίψει. Σε επίπεδο επαρχίας με την έγκριση των σχεδίων ασχολούνται τα επαρχιακά συμβούλια (Provinciale Staten) και στο επίπεδο των δήμων τα δημοτικά συμβούλια (Gemeenteraad). Επίσης, υπάρχουν τρία μη εκλεγμένα όργανα για κάθε επίπεδο διοικητικής διαίρεσης που ασκούν εκτελεστική εξουσία. Σε εθνικό επίπεδο το σώμα αυτό είναι το Υπουργικό συμβούλιο (Cabinet ή Ministerraad) που αποτελείται από υπουργούς και γραμματείς του κράτους ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις τον ρόλο αυτό τον παίζει και το «Kroon» ένα σώμα που απαρτίζεται από τον μονάρχη και υπουργούς. Το συμβούλιο των Υπουργών αποτελείται και από μικρότερα υπο-συμβούλια με το συμβούλιο χωροταξίας και περιβάλλοντος (Raad voor Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiene) να ασχολείται με τα θέματα του χωρικού σχεδιασμού. Πρόεδρος του συγκεκριμένου συμβουλίου είναι ο πρωθυπουργός και μέλη όλοι οι υπουργοί και γενικοί γραμματείς των οποίων τα καθήκοντα επηρεάζουν την εθνική χωροταξική πολιτική. Σε επαρχιακό επίπεδο το όργανο είναι οι Επίτροποι της Βασίλισσας (Commissaris der Koningin) τους οποίους τους ορίζει η ίδια, και σε δημοτικό επίπεδο ο Δήμαρχος (Burgemeester) που ορίζεται επίσης από την Βασίλισσα και του οποίου η εκτελεστική εξουσία είναι μικρή και συνδέεται κυρίως με της διατήρηση της δημόσιας τάξης (Alterman, 2001), (National Spatial Planning Agency, 1999).

Επιπρόσθετα, οι επαρχίες και οι δήμοι έχουν ένα επιπλέον εκτελεστικό όργανο που αποτελείται από το μη εκλεγμένο κυβερνητικό σώμα. Τα σώματα αυτά σε επαρχιακό επίπεδο αποκαλούνται «Γενικοί αναπληρωτές» (Gedeputeerden) και ο προϊστάμενος τους αποκαλείται «Gedeputeerde Staten». Στο τοπικό επίπεδο το σώμα ονομάζεται «Δημοτικό σύμβουλο» (Gemeenteraad) και έργο του είναι η υιοθέτηση σχεδίων και η εφαρμογή πολιτικών ενώ το εκτελεστικό όργανο του δήμου είναι οι δημοτικοί σύμβουλοι (Wethouders) και ο προϊστάμενος τους ο «College van Burgemeester en Wethouders» που επιβλέπει την εφαρμογή των σχεδίων. Επιπλέον, πολλοί δήμοι έχουν και Επιτροπές με συμβουλευτικό χαρακτήρα σε θέματα σχεδιασμού. (Alterman, 2001).

Πίνακας 4. Η οργάνωση της κυβέρνησης

Διοικητικά επίπεδα σχεδιασμού	Σώμα άμεσων εκλεγμένων αντιπροσώπων	Σώμα μη άμεσων εκλεγμένων αντιπροσώπων με εκτελεστική εξουσία στον σχεδιασμό.	Εκτελεστικά όργανα
Εθνικό	Δεύτερο σώμα Βουλής (Tweede Kamer)	Πρώτο σώμα Βουλής «Γερουσία» (Eerste Kamer) Υπουργικό συμβούλιο (Cabinet)	
Επαρχιακό	Επαρχιακό συμβούλιο (Provinciale Staten)	Επίτροποι της Βασίλισσας (Commissaris der Koningin)	Γενικοί αναπληρωτές (Gedeputeerden)
Δημοτικό	Δημοτικό Συμβούλιο (Gemeenteraad)	Δήμαρχος (Burgemeester)	Δημοτικοί σύμβουλοι (Wethouders)

(Πηγή: European Commission, 1999 , Επεξεργασία: Ιδία)

Η εκτελεστική λοιπόν εξουσία διαμερίζεται μεταξύ του κυβερνητικού σώματος του οποίου δεν είναι όλα τα μέλη εκλεγμένα και της βουλής που αποτελείται από εκλεγμένους αντιπροσώπους. Η γενική αρχή της δημόσιας διοίκησης ορίζει ότι οι πολιτική γραμμή του κράτους αποφασίζεται από εκλεγμένους αντιπροσώπους υπό την παραίνεση των κρατικών υπαλλήλων και άλλων δημόσιων υπηρεσιών. Για παράδειγμα, η περίπτωση χορήγησης αδειών (πχ οικοδομική άδεια), ενώ μοιάζει με ζήτημα που αφορά τις δημόσιες υπηρεσίες, στην πραγματικότητα αφορά ένα κυβερνητικό σώμα που είναι υπεύθυνο για τέτοιου είδους εγκρίσεις (European Commission, 1999).

Ταυτόχρονα υπάρχει και συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, αφού ορισμένα από τα καθήκοντα των δημόσιων υπηρεσιών, όπως η δημιουργία σχεδίων, μπορεί να εκτελεστούν και από ιδιωτικές εταιρίες ή εξωτερικούς συμβούλους.

Πολύ σημαντικό επίσης μέρος στην διακυβέρνηση της χώρας παίζει η κοινωνία των πολιτών. Οι Ολλανδοί δίνουν μεγάλη σημασία στην συμμετοχή των πολιτών γι' αυτό και την εντάσσουν σε διάφορα στάδια της διαδικασίας του χωρικού σχεδιασμού. Η πρόσβαση στην πληροφόρηση αποτελεί βασικό παράγοντα στη δημόσια συμμετοχή και η ανοιχτή πρόσβαση αποτελεί περισσότερο κανόνα παρά εξαίρεση. Η δημόσια συμμετοχή είναι κυρίως κατοχυρωμένη μέσω της νομοθεσίας περί διαφάνειας της

δημόσιας διοίκησης (Wet openbaarheid administratie) και από γενικές διατάξεις που εμπεριέχονται στην Γενική Νομοθεσία Διοίκησης (Algemene wet bestuursrecht) όπου διευκρινίζεται το πώς οι πολίτες μπορούν να γνωστοποιήσουν την άποψη τους πάνω σε αποφάσεις που πρόκειται να ληφθούν από το κράτος ενώ υποχρεώνει τις διοικήσεις να δημοσιεύουν το αρχικό σχέδιο όσων αποφάσεων είναι σε θέση να επηρεάσουν το περιβάλλον.

Επιπλέον, με την αναθεώρηση του χωροταξικού νόμου (Wet op de ruimtelijke) το 1985, προστέθηκε η αξίωση οι δήμοι να προχωρούν στην σύνταξη διάταξης που αφορά, το πώς φυσικά και νομικά πρόσωπα με υλικό ενδιαφέρον, που κατοικούν εντός του δήμου, θα εμπλέκονται στις διαδικασίες προετοιμασίας και ανασκόπησης των χωρικών σχεδίων. Ο ίδιος νόμος εμπεριέχει και το αξίωμα ότι η δημόσια συμμετοχή οφείλει να εμπλέκεται στην λήψη νευραλγικών αποφάσεων που αφορούν τον σχεδιασμό, επιτρέποντας την έτσι να συμμετέχει σε θέματα πολιτικής εθνικού επιπέδου (European Commission, 1999).

Τον Ιανουάριο του 1994, με αναθεώρηση του Δημοτικού νόμου, δεσμευτική για κάθε δήμο τίθεται η διαδικασία ίδρυσης ενός θεσμού που θα καθορίζει τρόπους ώστε οι πολίτες και οι ενδιαφερόμενες ομάδες να εμπλέκονται στην δημιουργία των δημοτικών πολιτικών και ιδιαίτερα στον χωρικό σχεδιασμό. Για παράδειγμα τα σχέδια υπό διαδικασία έγκρισης περνάνε πρώτα από την διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης για 4 εβδομάδες, ώστε να δοθεί στους πολίτες ευκαιρία να πουν την άποψη τους και να καταθέσουν τις ενστάσεις τους. Κατόπιν, η κυβέρνηση λαμβάνει την τελική απόφαση στην οποία συμπεριλαμβάνονται και οι δημόσιες απόψεις. Η τελική απόφαση πρέπει να εκδοθεί και να δημοσιευθεί εντός έξι εβδομάδων. Κατά τη διάρκεια αυτών των έξι εβδομάδων, όσοι είχαν εκθέσει την άποψή τους, έχουν τη δυνατότητα, εάν χρειάζεται, να ασκήσουν έφεση στο διοικητικό δικαστήριο. Αυτή η διαδικασία πρέπει, επίσης, να ακολουθηθεί για αποφάσεις σχετικές με μεγάλα σχέδια υποδομών, με τοπικά χωροταξικά σχέδια δήμων καθώς και για αποφάσεις σχετικές με αιτήματα περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων. Ακόμα, και οι οικοδομικές άδειες θα πρέπει να γνωστοποιούνται εντός δύο εβδομάδων από την στιγμή που γίνονται δεχτές ώστε να δίνεται η ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους να υποβάλλουν τις ενστάσεις τους. Προκειμένου η κυβέρνηση να επιτρέψει την δίκαιη και ίση συμμετοχή όλων των πολιτών στην δημόσια διαβούλευση και στη διαδικασία αναζήτησης δικαιοσύνης δημιούργησε "Το Γραφείο voor Rechsthulp" που προσφέρει νομικές υπηρεσίες για τα

παραπάνω θέματα σε όσους δεν διαθέτουν οικονομική ευχέρεια. (European Commission, 1999).

Τέλος, όσο αφορά την νομοθετική εξουσία και τον χωρικό σχεδιασμό το βασικό όργανο του Ολλανδικού κράτους είναι το «Συμβούλιο της Επικρατείας» (RVS-RaadVanState). Το RVS έχει δύο διαφορετικές λειτουργίες. Συμβουλευεί την Κυβέρνηση και το Κοινοβούλιο σχετικά με τη νομοθεσία και τη διακυβέρνηση, και αποτελεί το υψηλότερο διοικητικό δικαστήριο της χώρας με γενική δικαιοδοσία. Πρόεδρος του RVS είναι η Βασίλισσα. Το Συμβούλιο αποτελείται από έναν εκλεγόμενο Αντιπρόεδρο και το πολύ 28 ισόβια μέλη, τους Συμβούλους, που ορίζονται από τη Βασίλισσα, με βασιλικό διάταγμα. Ο ρόλος του ως συμβουλευτικό όργανο ως προς τη νομοθεσία είναι να παρέχει στη κυβέρνηση ανεξάρτητες συμβουλές σχετικά με νομοσχέδια που εισήχθησαν στην Βουλή, διεθνείς συμφωνίες τις οποίες η κυβέρνηση θέτει ενώπιον του Κοινοβουλίου για έγκριση, διατάγματα που εκδίδονται από το Στέμμα αλλά και με άλλα θέματα για τα οποία η κυβέρνηση ζητεί τη γνωμοδότηση του. Επιπλέον, ως ανώτερο δικαστικό όργανο ασχολείται με τις ενστάσεις που υποβλήθηκαν από ιδιώτες, μέλη ενώσεων ή εμπορικών επιχειρήσεων κατά των αποφάσεων των δημοτικών, επαρχιακών ή κεντρικών κυβερνητικών οργάνων. Ακόμα αρμοδιότητα του αποτελεί η σύγκρουση που μπορεί να προκύψει μεταξύ δύο δημόσιων αρχών. (www.raadvanstate.nl, 15/ 11/2009)

2.3 ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Οι ενέργειες και οι πρακτικές που ακολουθεί η κυβέρνηση της Ολλανδίας στον χωρικό σχεδιασμό συνοδεύονται φυσικά και από την απαραίτητη νομοθεσία. Ο σημαντικότερος νόμος για τον χωρικό σχεδιασμό είναι ο νόμος «χωροταξικού σχεδιασμού» (Wet op de ruimtelijke) που θεσμοθετήθηκε το 1965 και έχει αναθεωρηθεί πολλές φορές μέχρι σήμερα⁴, ενώ πρόσφατα επήλθε νέα αναθεώρηση του που τέθηκε σε ισχύ στη 01-07-2008 (Needham, 2004).⁵ Ο νόμος αυτός συνοδεύεται από το «χωροταξικό διάταγμα» (Besluit op de ruimtelijke ordening) που συμπληρώνει και εξειδικεύει τις ρυθμίσεις του. Επίσης, ένας νόμος που σχετίζεται με τον χωρικό σχεδιασμό είναι ο «οικιστικός νόμος» (Woningwet) του 1901 ο οποίος και ορίζει την

⁴ Π.χ νομοθετική πράξη 5 /7/1962. για τη θέσπιση νέων κανόνων σχετικά με τον χωρικό σχεδιασμό (Houdende Vaststelling van Nieuwe Voorschriften Omtrent de Ruimtelijke Ordening) (Διαθέσιμο στο URL: <http://faolex.fao.org/docs/texts/net23135.doc>, 20/07/2010)

⁵ Για λεπτομερή ανάλυση του βλέπε Κεφ. 2.7

«οικοδομική άδεια» (Bouwvergunning) χωρίς την οποία ο χωροταξικός νομος θα ήταν ανίσχυρος (European Commission, 1999) (www.espace-project.org, 15/11/2009).

Ο χωροταξικός νόμος (Wet op de ruimtelijke) έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι η χωρική ανάπτυξη που ορίζει ο σχεδιασμός πραγματοποιείται με τον πιο ολοκληρωμένο τρόπο και παρέχει εργαλεία για την επίτευξη αυτού του στόχου σε εθνικό επίπεδο. Σε χαμηλότερο επίπεδο σχεδιασμού υπάρχουν δύο νομοθεσίες που έχουν σχέση με τον πολυσύνθετο σχεδιασμό χρήσεων γης, η νομοθεσία «περί αναπλάσεων πόλεων και οικισμών» (Wet op the stads en dorpsvernieuwing) που εφαρμόζεται σε χτισμένες περιοχές που έχουν ανάγκη ανάπλασης και η νομοθεσία «περί αναδασμών» (Landinrichtingswet). Αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι διάταξη του νόμου «περί αναδασμών» αναφέρει ρητά την απαγόρευση της διανομής των αγροτεμαχίων μεταξύ των εμπλεκόμενων κληρονόμων. Τα αγροτεμάχια καταλήγουν σε έναν κληρονόμο ο οποίος είναι υπεύθυνος να αποζημιώσει τους υπόλοιπους, ανάλογα με το μερίδιο που τους αναλογεί. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται ο περαιτέρω τεμαχισμός της γης (www.livopedia.gr/, 18/11/2009), (European Commission, 1999).

Το 2008 μαζί με τον νέο χωροταξικό νόμο θεσπίστηκε και η ο νέος νόμος σχετικά με την πολιτικής γης (Land Development Act - Grondexploitatiewet) που αφορά την κατανομή του κόστους της ανάπτυξης της γης και έχει ως στόχο την ενδυνάμωση της κρατικής θέσης στον τομέα αυτό. Από το 1993 το Κοινοβούλιο και τα ενδιαφερόμενα μέρη είχαν ζητήσει τη βελτίωση των κανονισμών του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου. Το 1998 έγινε η πρώτη προσπάθεια αναθεώρησης αλλά το νέο νομοσχέδιο απέτυχε να περάσει από το κοινοβούλιο ύστερα από αρνητική γνωμοδότηση από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Το 2001, στην Λευκή Βίβλο της Πολιτικής Γης, ανακοινώθηκε το νέο νομοσχέδιο πολιτικής γης, το οποίο και τελικά θεσμοθετήθηκε μαζί με τον νέο χωροταξικό νόμο το 2008.

Το νομοθετικό πλαίσιο πολιτικής γης αποτελεί συμπλήρωμα του χωροταξικού νόμου και μια απλοποιημένη, πρακτική ρύθμιση της κατανομής του κόστους και του οφέλους της γης που αναπτύσσεται λόγω επενδύσεων. Μέσω του νέου νόμου εξασφαλίζεται το δικαίωμα των δήμων να επεμβαίνουν στην προετοιμασία χωροθέτησης κτιρίων για τις δημόσιες εγκαταστάσεις κοινής ωφελείας, στον σχεδιασμό και την οργάνωση των ανοιχτών χώρων και σε συγκεκριμένες κατηγορίες στέγασης. Ο νέος νόμος πλέον απλοποιείται και οι διαδικασίες επιταχύνονται χάρη στις πρόσφατες αναθεωρήσεις του νόμου «περί Απαλλοτρίωσης» και του νόμου «περί δικαιώματος προτίμησης του

δήμου». Η αναθεώρηση των νομοθετημάτων αυτών και η θέσπιση του νέου νομού πολιτικής γης κρίνονταν απαραίτητη λόγω της συνεχής αύξησης της δύναμης των ιδιωτών στις διαδικασίες πολεοδόμησης έναντι των δήμων. (<http://international.vrom.nl/>,15/11/2009).

Το νομοθετικό πλαίσιο που σχετίζεται με τον σχεδιασμό συμπληρώνεται με ένα πλήθος άλλων νομοθετημάτων από σχετικούς τομείς πολιτικής, όπως με το νόμο για τις αγροτικές περιοχές (wet inrichting landelijk gebied (WILG))⁶, το νόμο περί διαφάνειας της δημόσιας διοίκησης (Wet openbaarheid administratie), τη γενική νομοθεσία διοίκησης (Algemene wet bestuursrecht), τον νόμο που αφορά το κτηματολόγιο (Kadasterwet)⁷ και τον οργανισμό κτηματολογίου κ.α (www.lexadin.nl, 20/09/2010)

Η πληρότητα όμως του νομοθετικού πλαισίου της Ολλανδίας διαφαίνεται από το πλήθος νόμων που σχετίζονται με την περιβαλλοντική πολιτική, που φέρει χωρική υπόσταση. Ιστορικά, το 1967 θεσπίζεται ο νόμος περιβαλλοντικής προστασίας (The Natuurbeschermingswet) από το τότε Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικής Διαχείρισης και Αλιείας (Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) και το Υπουργείο Στέγασης, Χωροταξίας και Περιβάλλοντος (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu). Το 1989 δημιουργείται το Εθνικό Πλαίσιο πολιτικής διατήρησης της φύσης (Natuurbeleidsplan)⁸ το οποίο ένα χρόνο αργότερα αντικαθίσταται από ένα πιο ενδυναμωμένο πλαίσιο (Natuurbeleidsplan Plus), ενώ παράλληλα θεσπίζεται και ο νόμος για την διαχείριση των υδάτων (Wet op de waterhuishouding), ένας νόμος πολύ σημαντικός για την Ολλανδία λόγω του φυσικού της περιβάλλοντος, με τη διαχείριση των υδάτων να σχετίζεται άμεσα με τον χωρικό σχεδιασμό (Marshall, 1993).⁹

⁶ http://www.stab.nl/wetten/1072_Wet_inrichting_landelijk_gebied_Wilg.htm

⁷ <http://faolex.fao.org/docs/pdf/net9030E.pdf>

⁸ Στα αγγλικά αναφέρετε ως National Environment Policy Plan (NEP)

⁹ Για περισσότερες λεπτομέρειες Κεφ 2.6

2.4 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

2.4.1 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η Ολλανδία έχει παράδοση στον εθνικό σχεδιασμό πάνω από έξι δεκαετίες, ήδη από το 1941. Ο σχεδιασμός σε εθνικό επίπεδο μέχρι το 2008, στηρίζονταν κυρίως στον παλιό νόμο χωροταξικού σχεδιασμού (Wet op de ruimtelijke) του 1965. Ο νόμος αυτός που εναρμονίζεται με τις αρχές του εθνικού σχεδιασμού, προσδιορίζει ένα σύστημα εργαλείων και σχεδίων που αφορούν όλα τα χωρικά επίπεδα και τις πλευρές του χωρικού σχεδιασμού, ικανών να συμβάλλουν στην οικονομική και πληθυσμιακή ανάπτυξη της χώρας και στον καθορισμό του απαραίτητου πλαισίου για την αποτελεσματικότερη χωρική οργάνωση της. Στο άρθρο 2 του προαναφερθέντος νόμου αναφέρεται ότι το Συμβούλιο των Υπουργών μπορεί να καθορίζει την εθνική χωροταξική πολιτική και να παρεμβαίνει σε ζητήματα εθνικού σχεδιασμού με τα εθνικά σχέδια χωροταξικής πολιτικής (structuurschets), σε ζητήματα τομεακών πεδίων πολιτικής όπως πχ οι μεταφορές, με την δημιουργία επιμέρους ειδικών εθνικών σχεδίων (structuurschema) και σε ζητήματα εθνικής σημασίας, με τα σχέδια εθνικής σημασίας (concrete beleidsbeslissing). Ακόμα ένας διαφορετικός τρόπος, με τον οποίο το συμβούλιο των Υπουργών μπορεί να καθορίσει την εθνική χωροταξική πολιτική είναι το εθνικό έγγραφο χωροταξικής πολιτικής (nota ruimtelijke ordening) (European Commission, 1999).

Όλα τα παραπάνω εργαλεία πολιτικής ονομάζονται «βασικές αποφάσεις σχεδιασμού» (planologische kernbeslissing) και καθορίζονται στο «χωροταξικό διάταγμα» (Besluit op de ruimtelijke ordening) που συνοδεύει τον χωροταξικό νόμο (Newman & Thornley, 1996). Σε εθνικό επίπεδο, ο ολλανδικός χωροταξικός σχεδιασμός είναι έντονα στρατηγικός και οι αρμοδιότητες για την εφαρμογή των βασικών αποφάσεων σχεδιασμού είναι περιορισμένες και συχνά στο χέρι των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού, γι αυτό και ο σχεδιασμός βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην κάθετη συνεργασία.

Οι βασικές αποφάσεις σχεδιασμού διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο ολλανδικό χωρικό σύστημα και περιλαμβάνουν τις βασικές αρχές και κατευθύνσεις της εθνικής χωροταξικής πολιτικής μακροπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα, που τα άλλα επίπεδα της

κυβέρνησης ενθαρρύνονται να ακολουθήσουν ως πλαίσιο αναφοράς. Μεσα από ένα σύνθετο σύστημα τυπικών και άτυπων ρυθμίσεων το οποίο χαρακτηρίζεται από ελέγχους και ισορροπίες, οι βασικές αποφάσεις σχεδιασμού πλαισιώνουν το περιεχόμενο των υπολοίπων πολιτικών (π.χ πολιτική στέγασης, πολιτική μεταφορών κλπ) που σχετίζονται με την χωροταξική πολιτική αλλά και ορίζουν τις σχέσεις μεταξύ διοικητικών επιπέδων.

Ο νόμος μάλιστα ορίζει ότι μέσω των σχεδίων αυτών η κυβέρνηση δύναται να επιβλέπει και να κατευθύνει τον χωρικό σχεδιασμό των επαρχιών και των δήμων και να ορίζει τις σχέσεις με τα τοπικά σχέδια χρήσεων γης. Δεδομένου ότι το τρέχον έγγραφο εθνικής χωροταξικής πολιτικής εκπονήθηκε από τέσσερα υπουργεία, αντί μόνο από το υπουργείο που είναι αρμόδιο για τη χωροταξία, δείχνει την μεγάλη σχέση ενοποίησης και η συνοχής των τομεακών πολιτικών. Μέσω των βασικών αποφάσεων σχεδιασμού εισήχθη και για πρώτη φορά η πιθανότητα ενίσχυσης της δημόσιας συμμετοχής και επετράπη η ενεργή συμμετοχή της βουλής στην δημιουργία χωροταξικών πολιτικών (Zonneveld, 2005).

Παρόλο που οι βασικές αποφάσεις σχεδιασμού είναι ενδεικτικές, από τον Ιανουάριο του 1994 θεσπίστηκαν ορισμένα σχέδια εθνικού συμφέροντος που αναφέρονται στις υποδομές δικτύων (πχ δίκτυο αυτοκινητοδρόμων, εθνικές σιδηροδρομικές συνδέσεις κτλ), έχουν συγκεκριμένο χρόνο δράσης και οι τοπικές αρχές οφείλουν να συνεργασθούν εξαιτίας της δεσμευτικότητάς τους.

Πριν, ακόμα εισαχθεί επίσημα το εργαλείο των «βασικών αποφάσεων σχεδιασμού» το 1972 οι Ολλανδοί είχαν είδη προσπαθήσει να ελέγξουν τα προβλήματα του χώρου με 2 έγγραφα εθνικής πολιτικής. Η πολιτική που ακολούθησε η Ολλανδία σε θέματα χωρικού σχεδιασμού σε εθνικό επίπεδο δεν ήταν φυσικά πάντα η ίδια. Ενώ μέχρι την δεκαετία του '60 προωθούνται μοντερνιστικά, μεγάλης κλίμακας σχέδια με στόχο την βαθιά ανασυγκρότηση τεράστιων αγροτικών και αστικών περιοχών, την δεκαετία του '70 τα σχέδια αυτά αντικαθίσταται από νέα, με στόχο τη διατήρηση του υφιστάμενου ιστού των αγροτικών και αστικών περιοχών. Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι το Ολλανδικό σύστημα σχεδιασμού στερείται ομοιογένειας, αφού οι βασικές αρχές που υποστηρίζει κατά κανόνα παραμένουν σταθερές και αλλάζουν μόνο οι τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων. Οι 5 βασικές αρχές που χαρακτηρίζουν τον Ολλανδικό χωρικό σχεδιασμό είναι η συγκέντρωση της αστικοποίησης, η χωρική συνοχή, η χωρική ποικιλομορφία, η ιεραρχία και η χωρική δικαιοσύνη. Για παράδειγμα

βασική αρχή του συστήματος χωρικού σχεδιασμού αποτελεί η «συγκεντρωση της αστικοποίησης», για την οποία με την πάροδο του χρόνου, διαφορετικές αντιλήψεις, προτάθηκαν όπως το μοντέλο των πόλων ανάπτυξης, και το μοντέλο της συμπαγούς πόλης. (Hajer at al., 2000)

Το πρώτο εθνικό έγγραφο χωροταξικής πολιτικής (I nota ruimtelijke ordening) δημοσιεύτηκε το 1960 και αφορούσε κυρίως το πρόβλημα της υπερβολικής ανάπτυξης και συμφόρησης στα δυτικά της χώρας (Randstad) και της ενδεχόμενης μεγάλης αύξησης του πληθυσμού και προωθούσε την πολιτική της αποκέντρωσης και της διασποράς της ανάπτυξης ώστε να μειωθούν οι εσωτερικές ανισότητες, στόχος ο οποίος εν μέρη επιτεύχθηκε.

Το 1966 τα νέα προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση της Ολλανδίας ήταν αυτά της διάχυσης των πόλεων και της προαστιοποίησης. Το δεύτερο εθνικό έγγραφο χωροταξικής πολιτικής ήρθε με την προοπτική των αστικών περιοχών που αναπτύσσονται μαζί και σχηματίζουν μεγάλα αστικά συγκροτήματα. Αυτό σταδιακά αντικαταστάθηκε από την ιδέα του Randstad¹⁰ που αποτελείται από οριοθετημένες αστικές περιοχές στις οποίες οι τοπικές και περιφερειακές δημόσιες μεταφορές εκπληρώνουν ένα σημαντικό ρόλο (Hajer at al.,2000). Παράλληλα, το μοντέλο που ακολουθήθηκε ήταν αυτό της περιφερειακής αποκέντρωσης μέσω των «πόλων ανάπτυξης», ενώ για πρώτη φορά δημιουργήθηκε ένα διάγραμμα που κατασκευάστηκε που πρότεινε την ιδανική χωρική διάρθρωση (αστικοί πυρήνες 5000 κατοίκων, διατήρηση πόλεων μεσαίου μεγέθους, νέες κηπουπόλεις). Σύμφωνα με το δεύτερο εθνικό έγγραφο, προκειμένου να καλυφθεί η ζήτηση σε κατοικίες που αναμένονταν ως το 2000 λόγω της αναμενόμενης αύξησης του πληθυσμού, χωρίς να υπάρξει συνεχής εξάπλωση των πόλεων, η κυβέρνηση επικέντρωνε την ανάπτυξη σε έναν συγκεκριμένο αριθμό πόλων ανάπτυξης σε απόσταση 5 με 15 χιλιομέτρων από τις μεγάλες πόλεις ενώ ο ενδιάμεσος χώρος θα καλύπτονταν από πράσινες ζώνες. (Priemus, 2007a).

Ταυτόχρονα, η εξέλιξη του εθνικού πλαισίου πολιτικής για τον χωρικό προγραμματισμό βασίστηκε στην διαδικασία της αστικής ανάπλασης (Needham et al., 1993). Επίσης, προωθήθηκε η δημιουργία νέων αυτόνομων πόλεων εκτός του Randstand (Lelystad το 1967 και Almere το 1976) που στόχος τους ήταν να

¹⁰ Η έννοια του Randstad επανεμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1980, ως ευρωπαϊκός οικονομικός χωρικός πυρήνας για να συγκριθεί με το Λονδίνο, τη γερμανική Ruhrgebiet ή το Ile de France. (Hajer at al.,2000)

ικανοποιούν τις απαιτήσεις σε θέματα εργασίας και κατοικίας ώστε να αποφευχθεί η ύπαρξη δορυφορικών πόλεων (Stegeman, 2010), (Geurs at al. 2003).

Το έγγραφο αυτό συνοδεύτηκε και από μια περίοδο ιδιαίτερα πετυχημένης πολιτικής κοινωνικής στεγαστικής¹¹ πολιτικής που αποτέλεσε σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη των νέων πόλεων αλλά και για την κατασκευή των κατοικιών στο πλαίσιο των υφιστάμενων αστικών κέντρων. Η κυβέρνηση χρησιμοποίησε την πολιτική αυτή ώστε να κατευθύνει την οικιστική ανάπτυξη προς τις περιοχές που αυτή ήθελε ενώ αργότερα έθεσε νέες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες που απευθύνονταν προς τις μεγάλες πόλεις, εν μέρει με τη μορφή επιδοτήσεων για έργα αστικής ανάπλασης (Dieleman at al., 1999).

Στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 το μοντέλο αυτό εφαρμόστηκε γύρω από τις κυριότερες πόλεις οδηγώντας στην επέκταση ορισμένων πόλεων όπως το Almere και το Zoetermeer, ώστε να αρχίσουν να ανταγωνίζονται με μεγαλύτερες κεντρικές πόλεις όπως το Άμστερνταμ και η Χάγη. Οι νέες αυτές εξελίξεις στέγασης οδήγησαν τεράστια κύματα επιλεκτικής μετανάστευσης από τις πόλεις προς τους νέους πόλους που αργότερα μετατράπηκαν σε περιοχές στέγασης φτωχών νοικοκυριών, ανέργων και, εθνοτικών ομάδων. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την δραματική αύξηση της μηχανοκίνητης κυκλοφορίας που αντιτίθονταν στην συνεχώς αναπτυσσόμενη περιβαλλοντική πολιτική οδήγησε στην απόρριψη του μοντέλου αυτού (Priemus, 2007a).

Μετά την δημιουργία του 2^{ου} εγγράφου φάνηκε και ότι η πρόβλεψη της υπερβολικής αύξησης του πληθυσμού που είχε γίνει την εποχή του 1^{ου} εθνικού εγγράφου δεν ίσχυσε (αναμένονταν ότι μέχρι το έτος 2000 οι κάτοικοι της χώρας θα προσεγγίσουν τα 20 εκατομμύρια ενώ τελικά ο αριθμός τους μόλις που προσέγγισε τα 17 εκατομμύρια) (Stegeman, 2010). Τα προβλήματα όμως της αύξησης της χρήσης του αυτοκινήτου και της εξόδου από τις πόλεις, της αυξημένης προαστιοποίησης και της ύπαρξης πόλεων δορυφόρων δεν σταμάτησε να υφίσταται γι αυτό και εφαρμόστηκε το τρίτο¹² (1973-79)

¹¹ Η ολλανδική πολιτική στον τομέα της κοινωνικής στέγασης είναι εξαιρετική, αφού το 40% των συνολικών κατοικιών αποθέματος σε όλη τη χώρα και το 55% του αποθέματος στο Άμστερνταμ και το Ρότερνταμ αποτελούν κοινωνικές κατοικίες. Στις κατοικίες αυτές κατοικούν όχι μόνο νοικοκυριά χαμηλού αλλά και μεσαίου εισοδήματος αφού εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις αυτού του είδους η στέγαση δεν συνεπάγεται με τον στιγματισμό των κατοίκων. Η κατασκευή των κατοικιών αυτών είναι σε μεγάλο βαθμό επιδοτούμενες από το κράτος. (Dieleman at al., 1999)

¹² (Το τρίτο έγγραφο εθνικής χωροταξικής πολιτικής δεν εισήγαγε κάποιο αξιολογικό μοντέλο χωρικού σχεδιασμού γι' αυτό και δεν αναλύεται)

και το τέταρτο (1988) εθνικό έγγραφο χωροταξικής πολιτικής (*nota ruimtelijke ordening*). Το 1991 ακολούθησε η συνέχεια του τέταρτου εθνικού εγγράφου χωροταξικής πολιτικής το «*Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra*» ή αλλιώς «*VINEX*» και στην συνέχεια η αναθεωρημένη έκδοση του, το 1999 με το όνομα «*VINAC*». Για πρώτη φορά οι πολιτικές εστιάζουν στον επόμενο αιώνα και πλέον η ποιότητα στον χωρικό σχεδιασμό αποτελεί κύριο μέλημα ενώ την εμφάνιση τους κάνουν οικονομικές και περιβαλλοντικές προβληματικές. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην πράσινη καρδιά του *Randstad* που βρίσκεται στο κέντρο του και πως αυτή θα προστατευθεί από το φαινόμενο της αστικής διάχυσης ενώ προωθείτε το μοντέλο της συμπαγούς πόλης (Hajer at al.,2000).Ο στόχος της τόνωσης της αστικής οικονομίας και της μείωσης της χρήσης του αυτοκινήτου δεν επιτυγχάνεται με βασικότερα προβλήματα την έλλειψη χώρων στάθμευσης και την μείωση των διαθέσιμων χώρων για την ανάπτυξη κατοικίας (Priemus, 2007a).

Το 2001 δημοσιεύεται το πέμπτο εθνικό έγγραφο χωροταξικής πολιτικής, το οποίο συνεχίζει να κάνει παρατεταμένη και ακόμη πιο επιτακτική χρήση της συμπαγούς πόλης υιοθετώντας το μοντέλο των «κόκκινων και πράσινων περιγραμμάτων» οριοθετώντας τις οικιστικές περιοχές, όπου επιτρέπεται η ανέγερση νέων κατοικιών (με κόκκινο περίγραμμα) αλλά και τις οικολογικά πολύτιμες εκτάσεις και τα τοπία φυσικού κάλους και πολιτιστικής κληρονομιάς στις οποίες απαγορεύεται η οικοδομική δραστηριότητα (με πράσινο περίγραμμα) (De Roo, 2003). Οι ενδιάμεσες περιοχές που αναφέρονται ως «ζώνες ισολογισμού» αντιπροσωπεύουν περίπου το 60% της ολλανδικής επικράτειας και επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν για ανέγερση κτιρίων μόνο εφόσον όλες οι επιλογές εντός των οριοθετημένων περιοχών για αστική χρήση έχουν εξαντληθεί. Σκοπός της κυβέρνησης είναι η μείωση της αστικής εξάπλωσης και η προστασία των πολύτιμων περιοχών αλλά και η ενίσχυση του ρόλου των περιφερειών και των δήμων μέσω της προώθησης δημιουργίας περιφερειακών και τοπικών σχεδίων ισχύος 10 ετών με την προϋπόθεση υιοθέτησης του παραπάνω μοντέλου. Το τρίτο μέρος του πέμπτου εθνικού εγγράφου αντιμετώπισε σφοδρές επικρίσεις και θεωρήθηκε ως υπερβολικά περιοριστικό γι αυτό και απέτυχε να περάσει από το Κοινοβούλιο (Priemus, 2007b).

Τελικά, το έγγραφο εγκρίνεται το 2004, την ίδια χρονιά που δημοσιεύεται το «*Εγγραφο Εθνικής Χωροταξικής Στρατηγικής*» (*Nota Ruimte*) αυτή τη φορά με επίκεντρο κυρίως τον χωροταξικό σχεδιασμό με στόχο την ανάπτυξη ενθαρρύνοντας τα προγράμματα οικοδόμησης και εξαλείφοντας το μοντέλο οριοθέτησης που προτείνονταν στην

προηγούμενη έκδοση του. Κατά τα άλλα το έγγραφο συνεχίζει να υποστηρίζει τις ίδιες πολιτικές όπως για παράδειγμα την πολιτική της αποκέντρωσης, την προσέγγιση των χωρικών προβλημάτων ανά επίπεδα πολιτικής αλλά και το μοντέλο των αστικών δικτύων, δηλαδή της συνεργασίας μεταξύ ανεξάρτητων πόλεων για τη βελτίωση της χωρικής και οικονομικής τους ανάπτυξης. Επιπλέον, και το έγγραφο εθνικής χωροταξικής στρατηγικής και το πέμπτο έγγραφο εθνικής πολιτικής υποστηρίζουν ότι η χωρική ανάπτυξη πρέπει να συμβαδίζει με το επαρχιακό επίπεδο ξεπερνώντας τα όρια των δήμων. (Priemus, 2007b).

Το «Έγγραφο Εθνικής Χωροταξικής Στρατηγικής» (Nota Ruimte) τίθεται σε ισχύ στις 17 Ιανουαρίου του 2006 (www.vrom.nl, 18/11/2009), έχει βραχυχρόνιο χρονικό ορίζοντα ως το 2020 και μακροχρόνιο σύμφωνα με τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις το 2025-2030. Αυτό που ξεχωρίζει το νέο έγγραφο από τα υπόλοιπα είναι ότι δεν εστιάζει πλέον μόνο στις «παραδοσιακές» πλευρές του χωρικού σχεδιασμού αλλά βασίζεται και σε άλλα έγγραφα πολιτικής όπως το δεύτερο ειδικό εθνικό σχέδιο για την ύπαιθρο (Structuurschema Groene Ruimte), το ειδικό εθνικό σχέδιο για τις εθνικές μεταφορές (Nationaal Verkeers- en vervoersplan) αλλά και σε μη χωρικά σχέδια όπως το «Πλαίσιο Κινητικότητας» (Nota Mobiliteit) και στη «Ατζέντα αναζωογόνησης της υπαίθρου» (Agenda voor een Vitaal Platteland). Φυσικά το έγγραφο στηρίζεται και στο προγενέστερο πέμπτο εθνικό έγγραφο χωροταξικής πολιτικής, με το μεγαλύτερο όμως μέρος του περιεχόμενο του εγγράφου να έχει αλλάξει και με την νέα Κυβέρνηση να αναθεωρεί την τρέχουσα πολιτική ώστε να αντανakλά τις δικές τις προτεραιότητες.

Ο τίτλος του είναι «Δημιουργώντας τον χώρο, μοιράζοντας τον χώρο» και αποτελείται από 7 πολιτικές - στόχους που πρέπει να ακολουθήσει η κυβέρνηση όπως η ισοστάθμιση της οικονομικής ανάπτυξης με την ποιότητα του περιβάλλοντος, η εφαρμογή του μοντέλου της συμπαγής πόλης, η δημιουργία δικτύου πόλεων κα. (Alpkokin et al, 2003). Βασικό ρόλο πλέον στο νέο σχέδιο παίζει η οικονομική πρόοδος ενώ προτεραιότητα του κράτους είναι η εξεύρεση και δημιουργία του χρειαζόμενου χώρου για όλες τις χρήσεις γης και τις λειτουργίες ώστε να είναι εφικτή η πλήρης ανάπτυξη τους με σεβασμό πάντα προς το περιβάλλον. Οι λιγότεροι κανόνες από την κεντρική κυβέρνηση ισοδυναμούν με λιγότερα εμπόδια και απονομή μεγαλύτερης ευθύνης για την ανάληψη δράσεων σε άλλους παράγοντες που σχετίζονται με τον χωρικό σχεδιασμό, όπως τα επαρχιακά και τα δημοτικά συμβούλια και τα συλλογικά όργανα της κοινωνίας των πολιτών. Στόχος είναι όλα τα επίπεδα και οι φορείς να

συμβάλλουν και να συμμετάσχουν ενεργά στην εξασφάλιση και την εφαρμογή του αναπτυξιακού οράματος του νέου εγγράφου. Με τον τρόπο, η κυβέρνηση προσπαθεί να θέσει την ευθύνη για τις αποφάσεις που επηρεάζουν τη χρήση και την λειτουργία του χώρου σε όσους επηρεάζονται άμεσα από αυτές προκειμένου να μετατρέψει τις διαδικασίες του χωρικού σχεδιασμού σε διαδικασίες ενίσχυσης και προώθησης της χωρικής ανάπτυξης και έτσι να καταστεί συνεταιίρος στην διαδικασία αντί για απλώς ρυθμιστικός φορέας που αθέλητα παρεμποδίζει την περαιτέρω ανάπτυξη.

Σε μια προσπάθεια προώθησης της αποκέντρωσης το κράτος δίνει στρατηγικές κατευθύνσεις για την χωροταξική ανάπτυξη καθορίζοντας μεν την κατεύθυνση που πρέπει να ληφθούν αποφάσεις για θέματα εθνικού συμφέροντος, αλλά και δίνοντας στα υπόλοιπα διοικητικά επίπεδα μεγαλύτερη ελευθερία να καθορίσουν τη δική τους πορεία δράσης στα θέματα που τους αφορούν. Δεδομένου ότι τα χαμηλότερα επίπεδα διοίκησης και η κοινωνία των πολιτών γνωρίζουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε περιοχής το νέο σχέδιο πολιτικής επιτρέπει τις διαφορετικές περιφερειακές και τοπικές προσεγγίσεις και ερμηνείες της πολιτικής. (VROM, 2006) (<http://international.vrom.nl>, 5/6/2010)

Επιπλέον, ένα νέο εργαλείο που εμπεριέχεται στο έγγραφο χωροταξικής πολιτικής είναι η «Ατζέντα Εφαρμογής» που συνδέει τους στόχους της πολιτικής με τις τρέχουσες και τις μελλοντικές εφαρμογές. Τα ζητήματα με τα οποία ασχολείται η ατζέντα περιλαμβάνουν τις προτεραιότητες των επενδύσεων της κεντρικής κυβέρνησης, τις επιδράσεις της πολιτικής σε τοπικό επίπεδο στα σχέδια χρήσεων γης και την χρήση εργαλείων εφαρμογής. Το εργαλείο επιτρέπει να πάρει ολοκληρωμένη μορφή και υπόσταση, η εφαρμογή των σχεδίων και συνδέει την χωρική και την αναπτυξιακή πολιτική προωθώντας την ανάπτυξη των περιοχών σε υπερτοπικό επίπεδο μέσω του αναπτυξιακού σχεδιασμού (<http://international.vrom.nl>, 5/6/2010).

Για παράδειγμα μέσω του νέου εγγράφου η κυβέρνηση της Ολλανδίας αποφάσισε να αλλάξει το υπάρχον μοντέλο σχεδιασμού και χωροθέτησης της λειτουργίας του λιανικού εμπορίου. Μετά από πολλά χρόνια αυστηρής εθνικής πολιτικής όσον αφορά την ανάπτυξη του λιανικού εμπορίου στην περιφέρεια των πόλεων, έχουμε στροφή του συγκεντρωτικού μοντέλου λιανικού εμπορίου, επιτρέποντας σε εμπορικές λειτουργίες να αναπτυχθούν σε περιοχές λιανικού εμπορίου εκτός πόλεων. Σημαντικό αποτελεί το γεγονός ότι οι περιοχές εγκατάστασης τους αποτελούν πλέον αρμοδιότητα των επαρχιακών και δημοτικών αρχών, που καλούνται να αναπτύξουν τις δικές τους

πολιτικές σε σχέση με το μέλλον του λιανικού εμπορίου ιδίως όσο αφορά την ανάπτυξη του περιφερειακά των οικισμών. Η εφαρμογή αυτής της πολιτικής, επιτυγχάνεται με χρήση των υφιστάμενων εργαλείων χωρικού σχεδιασμού.

Το σκεπτικό πίσω από αυτή την αλλαγή στον χωρικό σχεδιασμό του λιανικού εμπορίου ήταν η υπόθεση ότι ο αποκεντρωμένος χωροταξικός σχεδιασμός θα είναι πιο αποτελεσματικός στην επίτευξη των στόχων του από τον κεντρικό χωρικό σχεδιασμό. Παρόλα αυτά μελέτες περίπτωσης εφαρμογής της νέας αποκεντρωμένης πολιτικής συμμετοχικού σχεδιασμού έδειξαν ότι οι συνθήκες για την εφαρμογή της δεν είναι ακόμα σε όλες τις περιοχές οι βέλτιστες. Η αποτελεσματικότητα της αποκέντρωσης και της συνεργασίας σε θέματα χωρικού σχεδιασμού απειλείται σοβαρά από τις ελλείψεις σε επαρχιακές και δημοτικές κανονιστικές ρυθμίσεις, από την καθυστέρηση όσο αφορά την δημιουργία σχεδίων και πολιτικών και από την έλλειψη νομικών αρμοδιοτήτων των περιφερειακών και δημοτικών αρχών. (Van der Krabben, 2009)

Τέλος, οι πολιτικές και οι στόχοι που θέτει το νέο έγγραφο εθνικής χωροταξικής στρατηγικής (Nota Ruimte) σύμφωνα με ορισμένους ακαδημαϊκούς δεν αποτελούν ιδιαίτερο επίτευγμα για την χώρα τις Ολλανδίας αφού έχουν υιοθετηθεί νωρίτερα από άλλες χώρες τις Ευρώπης που δεν παρουσιάζουν την ίδια οργάνωση και παράδοση σε θέματα χωρικού σχεδιασμού.(Priemus, 2007b).

Άλλα σχέδια που εγκρίθηκαν κάτω από τον χωροταξικό νόμο του 1985 είναι το εθνικό σχέδιο χωροταξικής πολιτικής (structuurschetsen) για τις αστικές περιοχές το 1975 (αναθεωρήθηκε το 1986) και για τις αγροτικές περιοχές το 1979 τα οποία αργότερα ενσωματώθηκαν σε ένα εθνικό χωροταξικό σχέδιο (structuurschets) συμπληρωματικό με το τέταρτο έγγραφο χωροταξικής πολιτικής (Vierde nota ruimtelijke ordening). Πραγματοποιήθηκαν δύο σχέδια που αφορούν συγκεκριμένες περιοχές (τη «Wadden sea» και το «Markerwaard»),επτά ειδικά εθνικά σχέδια (structuurschema) για διαφορετικούς τομείς όπως οι μεταφορές (δεύτερο στρατηγικό σχέδιο μεταφορών 1990 – 2000) (Alrkokin at al. 2002), η ενέργεια και η άμυνα και εκδόθηκαν τρεις αποφάσεις πάνω σε συγκεκριμένα σχέδια, που αφορούσαν πυρηνικές εγκαταστάσεις, έναν διεθνή αυτοκινητόδρομο ταχείας κυκλοφορίας και έναν διεθνή εμπορικό σιδηροδρομικό σταθμό (European Commission,1999), (Hugo, 1999).

Με τον νέο χωροταξικό νόμο του 2008 τα σχέδια που αποτελούν τις βασικές αποφασίες σχεδιασμού θα αντικατασταθούν σταδιακά από ένα ή περισσότερα «Στρατηγικά οράματα» (Structuurvisie) που θα αφορούν ολόκληρη την επικράτεια της χώρας. Τα σχέδια αυτά εγκρίνονται από τον υπουργό Στέγασης, Χωροταξίας και Περιβάλλοντος σε συνεργασία με τους υπόλοιπους ενδιαφερόμενους υπουργούς και θα εμπεριέχουν τα κυριότερες κατευθύνσεις για την προτεινόμενη κατεύθυνση ανάπτυξης της χώρας και τα απαραίτητα μέτρα πολιτικής ώστε αυτή να επιτευχθεί. Η υιοθέτηση των σχεδίων γίνεται μετά από σχετική υποβολή του προσχεδίου τους στο Δεύτερο σώμα της Βουλής (Tweede Kamer der Staten-Generaal) και αφού περάσουν από ανοιχτή συζήτηση. Αν το Δεύτερο σώμα της Βουλής δεν αποφασίσει να διεξάγει δημόσια συζήτηση πάνω στο προσχέδιο μέσα σε τέσσερις βδομάδες από την υποβολή του τότε το σχέδιο μπορεί να εγκριθεί. Η εφαρμογή του σχεδίου μπορεί να ξεκινήσει μετά από 8 βδομάδες από την στιγμή που στάλθηκε στην Βουλή εκτός από την περίπτωση που το Δεύτερο σώμα της Βουλής ζητήσει εντός των 8 βδομάδων να τεθεί το σχέδιο σε δημόσια διαβούλευση και τότε το απαραίτητο χρονικό διάστημα που πρέπει να περάσει για να μπορεί να εφαρμοστεί το σχέδιο αυξάνεται στους 6 μήνες (Wet op de ruimtelijke, 2008).

Ένα παράδειγμα τέτοιου σχεδίου είναι το στρατηγικό όραμα του Randstad που πραγματοποίησε η κυβέρνηση με τίτλο «Randstad towards 2040» τον Σεπτέμβριο του 2008 δίνοντας ιδιαίζουσα σημασία στην περιοχή αυτή. Το σχέδιο αυτό αφορά τα μεγάλα αστικά κέντρα του Άμστερνταμ, της Χάγης, του Ρότερνταμ και της Ουτρέχτης και θεωρήθηκε αναγκαίο πό την στιγμή που τα εθνικά έγγραφα πολιτικής δεν αναφέρονται με λεπτομέρεια σε θέματα όπως οι επενδύσεις στις υποδομές στην περιοχή του Randstad (www.mlit.go.jp, 08/05/2010).

2.4.2 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Κύριο εργαλείο σχεδιασμού σε επαρχιακό επίπεδο είναι έως το 2008 το περιφερειακό σχέδιο (Streekplan) που αφορά ζητήματα στρατηγικού σχεδιασμού που άπτονται πολιτικών που αφορούν τις επαρχίες. Τα σχέδια αυτά καταρτίζονται και αναθεωρούνται από τα επαρχιακά συμβούλια αναφέρονται στο άρθρο 4 του νόμου χωροταξικού σχεδιασμού (Wet op de ruimtelijke) και δεν είναι δεσμευτικά. Παρόλα αυτά κάποιες αποφάσεις που έχουν χαρακτηριστεί από τα σχέδια ως «ζωτικές» δεν μπορούν να αναιρεθούν και αν η επαρχία θέλει να μην τις ακολουθήσει θα πρέπει να προχωρήσει σε αναθεώρηση του σχεδίου. Επιπλέον, τα περιφερειακά σχέδια γίνεται να επεκταθούν

μερικώς μέσω των «Σχεδίων επέκτασης» που έχουν την ίδια νομική ισχύ με αυτά. Επίσης. Τα όρια μέσα στα οποία η επαρχία μπορεί να παρεκκλίνει από το σχέδιο πρέπει να αναφέρονται σε αυτό. Τα περιφερειακά σχέδια πρέπει να αναθεωρούνται κάθε 10 χρόνια χωρίς να σημαίνει όμως ότι αν λήξει η προκαθορισμένη περίοδος χάνουν την ισχύ τους. (National Spatial Planning Agency, 1999).

Η νομοθεσία δεν αναγκάζει την κάθε επαρχία να έχει ένα περιφερειακό σχέδιο αν και η κεντρική κυβέρνηση έχει το δικαίωμα αν θέλει να την υποχρεώσει. Το περιφερειακό σχέδιο παρουσιάζει την χωροταξική πολιτική για την επιθυμητή χωρική ανάπτυξη της επαρχίας και περιλαμβάνει εκτός από τα επεξηγηματικά κείμενα και χάρτες. Κύριο εργαλείο σχεδιασμού, αποτελεί ο διαχωρισμός της γης σε ζώνες με τις οποίες ορίζει που μπορούν να υφίστανται γεωργικές και ψυχαγωγικές χρήσεις, προστατεύει το περιβαλλοντικό απόθεμα της περιφέρειας και ορίζει τις περιοχές οικιστικής ανάπτυξης, βιομηχανίας, γραφείων και υποδομών. Οι ζώνες αυτές αποτελούν μια ιεραρχική αλυσίδα επιπέδων όπου τίθενται περιορισμοί στις χρήσεις (Ζυγούρη, 2007) (www.espace-project.org, 15/11/2009).

Τελευταία αρκετές επαρχίες πειραματίζονται στην δημιουργία ενός επαρχιακού σχεδίου που να συνδυάζει λειτουργίες και εφαρμογές των περιφερειακών σχεδίων με τα σχέδια διαχείρισης υδάτων, τα σχέδια περιβαλλοντικής πολιτικής και τα συγκοινωνιακά-κυκλοφοριακά σχέδια. Τα σχέδια αυτά ονομάζονται Επαρχιακά περιφερειακά σχέδια (Provincial Omgevingsplannen) ή Επαρχιακά Αναπτυξιακά σχέδια (Provinciale Ontwikkelingsplannen) και τέτοια σχέδια έχουν αναπτύξει περιφέρειες όπως η «Drenthe», η «Friesland» και η «Limburg».

Από το 2008 τα Επαρχιακά Συμβούλια αντικαθιστούν τα περιφερειακά σχέδια και πλέον υιοθετούν ένα ή περισσότερα «Στρατηγικά οράματα» (Structuurvisie) που αφορούν ολόκληρη την επικράτεια της δικαιοδοσίας τους. Τα σχέδια αυτά παραθέτουν τα βασικά χαρακτηριστικά της προτεινόμενης ανάπτυξης της εκάστοτε επαρχίας και τα κύρια χαρακτηριστικά της χωρικής πολιτικής που ασκεί η επαρχία αλλά και βάση ποιόν ενεργειών το συμβούλιο ελπίζει να επιτύχει την επιζητούμενη ανάπτυξη. Επιπλέον μέσω αυτών των σχεδίων προωθείται η διαπεριφερειακή συνεργασία αφού δύναται η δυνατότητα συνεργασίας επαρχιακών συμβουλίων για την δημιουργία κοινού στρατηγικού οράματος συνεργασίας που θα αφορά τις εμπλεκόμενες επαρχίες. (Wet op de ruimtelijke, 2008)

2.4.3 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ένα από τα κύρια σχέδια που εκπονούνταν στο επίπεδο αυτό από το δημοτικό συμβούλιο, είναι το γενικό ενδεικτικό σχέδιο (Structuurplan) το οποίο μοιάζει αρκετά με τα σχέδια που εκπονούνται από τις επαρχίες, όσον αφορά τις γενικές κατευθύνσεις, τον μελλοντικό σχεδιασμό, τις πολιτικές και τους στόχους (Newman & Thornley, 1996). Δεν είναι δεσμευτικά και πολλοί δήμοι δύνανται και δεν υποχρεούνται να τα εκπονήσουν.¹³ Παρόλα αυτά τα γενικά ενδεικτικά σχέδια μπορούν να αποτελέσουν ισχυρά στοιχεία αναφοράς στην περίπτωση ένστασης από μέρους των επαρχιών ή των πολιτών όσο αφορά θέματα αναθεώρησης των σχεδίων χρήσεων γης που αναφέρονται παρακάτω ή για θέματα αστικής αναγέννησης μιας περιοχής. Συνήθως καλύπτουν ολόκληρο τον δήμο αλλά μπορεί να καλύπτουν και μόνο υποπεριοχές του ενώ ο νόμος περί χωροταξίας επιτρέπει οι γειτονικοί δήμοι να δημιουργούν ένα σχέδιο για την κοινή τους επικράτεια. Πρέπει να αναθεωρούνται όπως και τα περιφερειακά κάθε δέκα χρόνια εκτός αν η επαρχιακή διοίκηση επεκτείνει την περίοδο δράσης τους για άλλα δέκα έτη. Όπως και τα περιφερειακά σχέδια παρουσιάζουν την χωροταξική πολιτική για την επιθυμητή χωρική ανάπτυξη του δήμου και περιλαμβάνουν και χάρτες (Businguye, 2006), (National Spatial Planning Agency, 1999).

Από το 1970 έχουν πραγματοποιηθεί αρκετά τέτοια σχέδια αλλά ορισμένοι δήμοι άρχισαν να αμφιβάλλουν για την αξία κατάρτισης ενός σχεδίου ενδεικτικού, αφού μη δεσμευτικά σχέδια γίνεται να παραχθούν και ανεπίσημα με τον τίτλο του οράματος ή του προσχεδίου και μάλιστα πολύ γρηγορότερα και φτηνότερα εξυπηρετώντας τους ίδιους σκοπούς περίπου με τα ενδεικτικά γενικά σχέδια. Τα σχέδια αυτά επανήλθαν δυναμικά λόγω της υπερ-ανάπτυξης των πόλεων και της ανάγκης δημιουργίας σχεδίων που να καλύπτουν περισσότερους από έναν δήμους.

Επιπλέον ορισμένοι δήμοι εντός μιας επαρχίας ορισμένες φορές επιχείρησαν να αναπτύξουν περιφερειακά στρατηγικά οράματα (regionale structuurvisie) ή περιφερειακά στρατηγικά σχέδια (regional structure plan) που στοχεύουν στην μελλοντική ανάπτυξη των εμπλεκόμενων δήμων (www.espace-project.org, 15/11/2009). Τέτοιο σχέδιο για παράδειγμα είναι το σχέδιο της μητροπολιτικής

¹³ Αρκετά περιφερειακά σχέδια φτιάχτηκαν την δεκαετία του 1970 αλλά αρκετές περιφέρειες άρχισαν να έχουν αμφιβολίες σχετικά με την αξία ενός ενδεικτικού κειμένου που θα μπορούσε να επιτευχθεί εύκολα με μια λιγότερο επίσημη μορφή και κυρίως γρηγορότερα και φτηνότερα. Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των γενικών σχεδίων είχε αρχίσει να αυξάνεται.

περιοχής του Άμστερνταμ που αφορά την πρωτεύουσα της χώρας το Άμστερνταμ και την περιοχή του αεροδρομίου «Schiphol» και έχει τον τίτλο «Αναπτυξιακό σενάριο 2040 της μητροπολιτικής περιοχής του Άμστερνταμ» (Tosics at al, 2010). Το σχέδιο πραγματοποιήθηκε το 2007 προκειμένου να ενδυναμώσει την διεθνή ανταγωνιστική υπεροχή της περιοχής και βασίζεται στην δημοτική συνεργασία 36 βασικών δήμων που ανήκουν σε 2 διαφορετικές επαρχίες και της πρωτεύουσας της χώρας (www.mlit.go.jp, www.dro.amsterdam.nl, 08/05/2010).

Την θέση των συγκεκριμένων σχεδίων με τον νέο νόμο πήραν τα «Στρατηγικά οράματα» (Structuurvisie) δημοτικού επιπέδου που υιοθετούνται από το Δημοτικό Συμβούλιο για την περιοχή δικαιοδοσίας τους και φέρουν ακριβώς τα ίδια χαρακτηριστικά με τα περιφερειακά στρατηγικά οράματα. (Wet op de ruimtelijke, 2008). Παράδειγμα τέτοιου σχεδίου αποτελεί το Στρατηγικό όραμα της πόλης του Άμστερνταμ το οποίο πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία και με τους γειτονικούς του δήμους (www.mlit.go.jp, 08/05/2010).

Το κυριότερο εργαλείο σχεδιασμού στην Ολλανδία είναι το τοπικό σχέδιο χρήσεων γης (Bestemmingsplan) το οποίο καθίσταται ευθέως αυστηρά δεσμευτικό απέναντι τους πολίτες και στις δημόσιες αρχές (Newman & Thornley, 1996). Το τοπικό σχέδιο χρήσεων γης πραγματοποιείται από το Δημοτικό Συμβούλιο και περιλαμβάνει τις χρήσεις γης του δήμου, με έμφαση στο φυσικό σχεδιασμό, τους κανονισμούς, τις απαγορεύσεις και τις προδιαγραφές όσο αφορά τις ζώνες χρήσεων γης ενώ ασχολείται και με θέματα όπως τα κριτήρια σχεδιασμού των κτιρίων (αρχιτεκτονικού στυλ, ύψους, θέσεως) ή και με κριτήρια σχεδιασμού κοινόχρηστων χώρων. Επιπλέον, το σχέδιο περιλαμβάνει την υποχρέωση εισφοράς σε χρήμα των ιδιοκτητών για τις δημόσιες παροχές, ενώ διευθετεί θέματα μείωσης της αξίας της γης των ιδιοκτητών που προέρχεται από την απαλλοτρίωση της ιδιοκτησίας τους. Τέλος, μπορεί να απαιτεί να πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις σε συγκεκριμένα μέρη του σχεδίου (π.χ εγκατάσταση μόνο χρήσεων χαμηλής όχλησης) ενώ ασχολείται με κανόνες για την σχέση πόλεως – υπαίθρου αλλά και με περιβαλλοντικούς κανόνες (Ζυγούρη, 2007).

Στο παρελθόν τα σχέδια αυτά ήταν υποχρεωτικά μόνο για τις περιοχές εκτός-δόμησης και ήταν στην διακριτική ευχέρεια του δήμου να αποφασίσει αν θα τα εφαρμόσει και για τις δομημένες περιοχές. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ένα σχέδιο χρήσεων γης καλύπτει μόνο μια περιοχή αστικής αναγέννησης ή και λίγες ιδιοκτησίες, ενώ είναι στην διάθεση του Δήμου να επιλέξει αν θα εφαρμόσει ένα συνολικό σχέδιο χρήσεων

γης ή επιμέρους σχέδια που θα καλύπτουν την επικράτεια του. Επιπλέον, ο δήμος είχε ο ίδιος την δυνατότητα να ορίσει βάση κανόνων (voorschriften) τον βαθμό ελαστικότητας του σχεδίου και τον βαθμό στον οποίο θα μπορούσε να παρεκκλίνει από αυτό και τα όρια μέσα στα οποία θα μπορούσε να επεξεργαστεί μέρη του σχεδίου ή ακόμα και να το τροποποιήσει. Π.χ βάση του άρθρου 18 του προηγούμενου νόμου επιτρέπονταν η προσωρινή εξαίρεση για οικοδομικές εργασίες μικρής χωροταξικής σημασίας όπως οι γεωργικές εγκαταστάσεις. Τέλος, μέχρι το 1985 οι δήμοι είχαν την δυνατότητα να επιτρέψουν κάποια χρήση βασιζόμενοι σε μελλοντική αλλαγή του σχεδίου, γεγονός που άλλαξε με αναθεώρηση του νόμου. Όλα τα παραπάνω ίσχυαν υπό την προϋπόθεση ότι τα αποδέχονταν η επαρχιακή διοίκηση. (National Spatial Planning Agency, 1999).

Με τον νέο χωροταξικό νόμο τα δημοτικά συμβούλια είναι αναγκασμένα πλέον να υιοθετήσουν ένα ή περισσότερα σχέδια χρήσεων γης που να καλύπτουν ολόκληρη την επικράτεια του δήμου που βρίσκεται υπό την δικαιοδοσία τους, με τις προβλεπόμενες χρήσεις να ορίζονται βάση της επίτευξης του αποτελεσματικότερου σχεδιασμού και της δημιουργίας κανόνων που θα καθορίζονται βάση των προβλεπόμενων χρήσεων και θα αφορούν την χρήση της γης και των οικοδομημάτων που θα ανεγείρονται εκεί (Wet op de ruimtelijke, 2008).

Το τοπικό σχέδιο χρήσεων γης (Bestemmingsplan) είναι ένα απαραίτητο εργαλείο σχεδιασμού για το κράτος και η μεγάλη σημασία του διαφαίνεται από την μεγάλη διαδικασία που απαιτείται από πλευράς δήμου ώστε να πραγματοποιηθεί (βλέπε Παραρτ. I – Διαγρ.10). Με τον νέο νόμο η διαδικασία αυτή μειώθηκε στις 24 βδομάδες. Μέσω των σχεδίων αυτών μπορεί να εγκρίνεται η άδεια χρήσεων γης, ελέγχοντας αν προβλέπεται ή επιτρέπεται η κάθε χρήση από το τρέχον σχέδιο επιτρέποντας έτσι τον άμεσο έλεγχο σε τυχών αλλαγές. Ένα από τα χαρακτηριστικά του είναι ότι παρέχει «νομική βεβαιότητα» (rechtzeterheid) προς τους πολίτες, σχετικά με το μέλλον του χωρικού σχεδιασμού σε μια περιοχή (Newman & Thornley, 1996), (Faludi, 1994). Ταυτόχρονα όμως με την νομική βεβαιότητα φέρει και το αρνητικό στοιχείο της «ανελαστικότητας» η οποία με την σειρά της δεν επιτρέπει την γρήγορη αντίδραση του σχεδιασμού σε νέες καταστάσεις. Η αυτονομία που έχουν οι δήμοι, σε συνδυασμό με ένα σχέδιο το οποίο είναι δεσμευτικό και άκαμπτο οδηγούν σε πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες σχεδιασμού. Υπάρχουν ελάχιστες περιπτώσεις όπου

επιτρέπονται εξαιρέσεις (vrijstelling)¹⁴ –έως 5 χρόνια- και έτσι προκειμένου το σχέδιο να γίνει πιο ευέλικτο υπάρχουν προβλέψεις για αναθεωρήσεις, τροποποιήσεις και επεκτάσεις του υπάρχοντος σχεδίου. Τα σχέδια αυτά ισχύουν για 10 χρόνια από την στιγμή υιοθέτησης τους και στην περίπτωση που θα κριθούν ικανοποιητικά, το δημοτικό συμβούλιο μπορεί να επεκτείνει την περίοδο ισχύς τους για ακόμα 10 χρόνια. Στην περίπτωση που ο δήμος δεν προχωρήσει στην κατάρτιση νέου σχεδίου χρήσεων γης ή στην ανανέωση του μετά το πέρας των 10 ετών τότε σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ 3.1 θα υποστεί κυρώσεις (στερείται της δυνατότητας συλλογής τελών από τις υπηρεσίες που δουλεύουν για τις δημοτικές αρχές) (Wet op de ruimtelijke, 2008).

Για την διευκόλυνση των διαδικασιών κατάρτισης και μετάβασης στο νέο σχέδιο χρήσεων γης ο δήμος δύναται να καταρτίσει ένα προσωρινό σχέδιο χρήσεων γης όπου οι προβλεπόμενες χρήσεις θα ορισθούν προσωρινά με μέγιστη διάρκεια τα 5 έτη. Επιπλέον, έχουν την δυνατότητα να εμποδίσουν την διενέργεια μη κατασκευαστικών εργασιών και δραστηριοτήτων και την κατεδάφιση κτιρίων προκειμένου να διασφαλίσουν την ευκολότερη πραγματοποίηση του σχεδίου χρήσεων γης. Στην περίπτωση που η προβλεπόμενη χρήση που ορίζει το σχέδιο χρήσεων γης διαφέρει από την πραγματική σε μια ή περισσότερες περιοχές τότε αυτές οι περιοχές θα ορισθούν ότι χρήζουν μελλοντικής αλλαγής ενώ στην περίπτωση μη συμβατών κτιρίων βάση των κανόνων που θέτει το σχέδιο, τίθεται η ανάγκη εκμοντερνισμού ή αντικατάστασης τους και μέχρι αυτή να πραγματοποιηθεί θεωρείται ότι τα κτίρια δεν έχουν συμμορφωθεί προς το σχέδιο. Τέλος, μέσω της διαδικασίας απόφασης του έργου δίνεται η δυνατότητα εφαρμογής του σχεδίου σταδιακά και πριν από την ολοκληρωτική θεσμοθέτηση του, επιτρέποντας έτσι στους δήμους να έχουν επιπλέον ευελιξία και δυνατότητα αντίδρασης στην περίπτωση που τα δεδομένα αλλάξουν στον σχεδιασμό (Wet op de ruimtelijke, 2008).

Μέχρι το 2008 το τοπικό σχέδιο, τελούσε υπό την αίρεση της αποδοχής του από το επαρχιακό επίπεδο και η αναθεώρηση του έπρεπε να εγκριθεί από την επαρχία εκτός των περιπτώσεων που κατά την έγκριση του πρώτου σχεδίου η ίδια όριζε ότι δεν είναι απαραίτητο. Με τον νέο νόμο το δικαίωμα έγκρισης του δημοτικού σχεδίου χρήσεων γης από την επαρχία αίρεται και προκειμένου να αντισταθμιστεί και να ενισχυθεί ο ρόλος της, δίνεται η δυνατότητα στα υπερκείμενα του δήμου επίπεδα διοίκησης στην

¹⁴ Οι ενδιαφερόμενοι φορείς και πολίτες έχουν την δυνατότητα να θέσουν τις απόψεις τους για τις προτεινόμενες κατ' εξαίρεση άδειες.

περίπτωση που τίγονται εθνικά ή επαρχιακά συμφέροντα, να καταρτίσουν δεσμευτικά «σχέδια ολοκλήρωσης» (Inpassingsplan). Μέσω των σχεδίων αυτών μπορούν να ορίζουν χρήσεις γης και με τα οποία το κράτος ή η περιφέρεια λαμβάνουν τον εξ' αρχής έλεγχο. Το μέτρο αυτό λήφθηκε ώστε να μην παρεμποδίζονται πλέον τα σχέδια της περιφέρειας ή του κράτους στην περίπτωση χωροθέτησης επένδυσης εθνικού ή επαρχιακού συμφέροντος που αντιτίθεται στα σχέδια του εκάστοτε δήμου¹⁵ και προκειμένου να ελεγχθεί η εξουσία που ασκούσαν οι δήμοι μέσω των σχεδίων χρήσεων γης και του ελέγχου των οικοδομικών αδειών (Spraans at al. 2005).

Βάση του νέου νόμου επίσης, στην περίπτωση που ο δήμος θέλει, αντί σχεδίου χρήσεων γης –με την επιφύλαξη ότι δεν είναι δεσμευτική η ύπαρξη σχεδίου βάση νομοθεσίας- μπορεί να υιοθετήσει ένα διοικητικό διάταγμα (bebeersverordening) για κάποια υπο-περιοχή της επικράτειας του στην οποία δεν αναμένετε χωρική ανάπτυξη. Η περιοχή θα διαχειρίζεται βάση των υπάρχοντων χρήσεων γης και οι επαρχίες και το κράτος έχουν δικαίωμα να ακυρώσουν το διάταγμα σε περίπτωση που αντιβαίνει σε εθνικά ή επαρχιακά συμφέροντα (Wet op de ruimtelijke, 2008).

Μια άλλη μορφή σχεδίων σε τοπικό επίπεδο είναι τα σχέδια αστικής ανανέωσης (Stadsvernieuwingplan), τα οποία δεν είναι δεσμευτικά προς τους πολίτες. Τα σχέδια αυτά εφαρμόζονται σε αστικές περιοχές που δεν ικανοποιούν πλέον τις απαραίτητες συνθήκες και χρήζουν ανάπλασης και εκσυγχρονισμού. Επειδή η διαδικασία δημιουργίας των σχεδίων αστικής ανανέωσης είναι το ίδιο περίπλοκη και χρονοβόρα με τα τοπικά σχέδια χρήσεων γης, αν ο δήμος βιάζεται να δράσει μπορεί να προχωρήσει στην πραγματοποίηση ενός κανονισμού του περιβάλλοντος διαβίωσης (Leefmilieuverordening). Τα σχέδια αυτά έχουν πολύ λιγότερες νομικές συνέπειες από τα σχέδια χρήσεων γης και έχουν νομική ισχύ πέντε ετών που μπορεί να επεκταθεί και για ακόμη πέντε έτη. Μετά από εκείνο το σημείο δεν γίνεται να ξανά-πραγματοποιηθεί το συγκεκριμένο σχέδιο στην ίδια περιοχή. Ο κανονισμός του περιβάλλοντος διαβίωσης μπορεί να ορίζει χρήσεις γης (voorschriften) για να εμποδίσει την φθορά των κτιρίων ή

¹⁵ Στην περίπτωση που το κράτος ή η επαρχία ήθελαν να ξεκινήσουν κάποιο έργο (όπως η δημιουργία ενός δρόμου, μιας φυλακής ή ενός σταθμού διαχείρισης υγρών αποβλήτων) εξαρτιόνταν πάντα από τον δήμο εντός του οποίου θα εφαρμόζονταν το έργο. Αν το έργο δεν συμβάδιζε με το τοπικό σχέδιο χρήσεων γης τότε η δημιουργία του καθίστατο παράνομη. Επομένως, θα έπρεπε να γίνει αναθεώρηση του σχεδίου από μέρους του δήμου, προκειμένου να προχωρήσει το σχέδιο. Βάση των παραπάνω η εξουσία των δήμων πάνω στο κεντρικό κράτος και τις επαρχίες ήταν μεγάλη αφού ενώ δίνονταν η δυνατότητα στο κράτος να επιβάλει την δημιουργία σχεδίου χρήσεων γης συγκεκριμένου περιεχόμενου, αν ο δήμος δεν ήθελε το έργο στην επικράτεια του, του δίνονταν αρκετές ευκαιρίες να καθυστερήσει την συμμόρφωση του με την οδηγία.. (Needham, 2004)

την μείωση του επιπέδου των συνθηκών διαβίωσης. Παρόλα αυτά δεν μπορεί να προσδιορίσει τι πρέπει να γίνει αλλά μόνο τι δεν πρέπει να γίνει (Businguye, 2006), (European Commission, 1999).

Προκειμένου να εφαρμόσει τα παραπάνω σχέδια το Ολλανδικό κράτος παρέχει κάποια συμπληρωματικά εργαλεία πολιτικής για την εξασφάλιση της δημόσιας ανάπτυξης. Τα εργαλεία αυτά είναι ο θεσμός της απαλλοτρίωσης για λόγους χωρικού σχεδιασμού που μπορεί να εφαρμοστεί κυρίως στην περίπτωση εφαρμογής ενός σχεδίου γης και μόνο στην περίπτωση που ο ιδιοκτήτης της γης δεν δύναται να εφαρμόσει την χρήση που θέτει το σχέδιο και το δικαίωμα προτίμησης του οποίου χαίρει ο δήμος, ώστε στην περίπτωση που πρέπει να αγοράσει κάποιο κομμάτι γης για την ανάπτυξη ενός σχεδίου, να μπορεί να το αγοράσει στις τρέχουσες τιμές τις αγοράς ακόμα και αν υπάρχουν υψηλότερες προσφορές από άλλους ενδιαφερόμενους.

Πίνακας 5. Συγκεντρωτικός πίνακας εργαλείων πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο.

Εθνικό επίπεδο	<p>Μετά το 2008: Εθνικά Στρατηγικά οράματα (Structuurvisie)</p> <p>-----</p> <p>Πριν το 2008: «Βασικές αποφάσεις σχεδιασμού»(Planologische kernbeslissing) [Εθνικά σχέδια χωροταξικής πολιτικής (Structuurschets), Επιμέρους ειδικά εθνικά σχέδια(Structuurschema), Σχέδια εθνικής σημασίας (Concrete beleidsbeslissing)]</p>
Επαρχιακό επίπεδο	<p>Μετά το 2008: Περιφερειακά Στρατηγικά οράματα (Structuurvisie)</p> <p>-----</p> <p>Πριν το 2008: Περιφερειακά σχέδια (Streekplan)</p>
Τοπικό επίπεδο	<p>Μετά το 2008: Δημοτικά Στρατηγικά οράματα (Structuurvisie)</p> <p>-----</p> <p>Πριν το 2008: Γενικά ενδεικτικά σχέδια (Structuurplan)</p> <p>Τοπικά σχέδια χρήσεων γης (Bestemmingsplan)</p> <p>Σχέδια αστικής ανανέωσης (Stadsvernieuwingsplan)</p> <p>Κανονισμοί του περιβάλλοντος διαβίωσης (Leefmilieuverordening)</p>

(Πηγή: European Commission, 1999 & Wet op de ruimtelijke, 2008, Επεξεργασία: Ιδία)

Διάγραμμα 1. Συγκριτικό διάγραμμα των εργαλείων πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο πριν και μετά την εφαρμογή του νέου χωροταξικού νόμου του 2008.

(Πηγή: www.mlit.go.jp, 08/05/2010, Επεξεργασία: Ιδία)

Κλείνοντας το κεφάλαιο των εργαλείων χωροταξικής πολιτικής πρέπει να αναφερθεί ότι είναι ασυνήθιστο στην Ολλανδία να θεωρείται ότι το σύστημα χωρικού σχεδιασμού ωφελεί ή ζημιώνει τους πολίτες. Παρόλα αυτά έχει προβλεφθεί νομικά η δυνατότητα στους εμπλεκόμενους να απαιτήσουν χρηματική αποζημίωση (planschade) στην περίπτωση που το τοπικό σχέδιο χρήσεων γης (bestemmingsplan) τους ζημιώνει. Ακόμα, ο δήμος έχει το δικαίωμα της απολαβής του κόστους λόγω αύξησης της αξίας της γαιοποροσόδου σε περιοχές παρέμβασης που του δίνει την δυνατότητα να θέσει κάποιον φόρο (baatbelasting) στους ενδιαφερόμενους που ωφελούνται από τις αναπτυξιακές ενέργειες στις οποίες προβαίνει (European Commission, 1999).

2.5 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

2.5.1 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η νομοθεσία που αφορά τον χωρικό σχεδιασμό παρέχει και τα απαραίτητα όργανα στην χώρα, που ανάλογα με το διοικητικό επίπεδο, επίσημα πλέον και εκ μέρους ενός τμήματος της δημόσιας διοίκησης, καθορίζουν την χωροταξική πολιτική. Υπάρχει μια περίπλοκη δομή των κρατικών οργάνων χωρικού σχεδιασμού σε όλα τα κυβερνητικά επίπεδα. Σε εθνικό επίπεδο η χωροταξική πολιτική περιλαμβάνει κυρίως οδηγίες (aanwijzingen) και διατάξεις εξαίρεσης (uitzonderings-bepalingen) και τα δημόσια όργανα άσκησης εθνικής πολιτικής είναι ο «Εθνικός οργανισμός χωροταξικού σχεδιασμού» (Rijksplanologische Dienst), η «Εθνική επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού» (Rijksplanologische Commissie) και το «Συμβούλιο στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος» (VROM- raad) (National Spatial Planning Agency, 2001).

Φυσικά κεντρικό ρόλο παίζει το Υπουργείο στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος το οποίο για την καλύτερη οργάνωση του απαρτίζεται από τέσσερεις γενικές διευθύνσεις, την γενική διεύθυνση στέγασης (Directoraat-Generaat van de Volkshuisvesting), τον εθνικό οργανισμό χωροταξικού σχεδιασμού (Rijksplanologische Diest), τον οργανισμό κυβερνητικών κτιρίων (Rijksgebouwendienst) και την γενική διεύθυνση περιβάλλοντος (Directoraat-Generaat van Milieubeheer) και αντιπροσωπεύεται από τον υπουργό και έναν γενικό γραμματέα που είναι υπεύθυνος για τις πολιτικές στέγασης. Κεντρικός πυρήνας των ευθυνών του υπουργείου είναι η φροντίδα για ένα βιώσιμο και ποιοτικό περιβάλλον ζωής.

Στην κορυφή των οργάνων χωρικού σχεδιασμού βρίσκεται «Εθνικός οργανισμός χωροταξικού σχεδιασμού» (Rijksplanologische Diest) που ιδρύθηκε βάση του άρθρου 52 του χωροταξικού νόμου (Wet op de ruimtelijke), υπάγεται στο Υπουργείο στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος και δρα ως γενική διεύθυνση για τον χωροταξικό σχεδιασμό (Hajer et al., 2000). Ο οργανισμός αυτός χρηματοδοτείται από την εθνική κυβέρνηση και ο ρόλος του είναι να συνεργάζεται με υπουργεία και εθνικούς οργανισμούς της κυβέρνησης (ιδιαίτερα με την εθνική επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού), με αντιπροσώπους των επαρχιών και των δήμων και με αντιπροσώπους

Κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά κυρίως με το υπουργείο στεγασής, χωροταξίας και περιβάλλοντος στον προσδιορισμό της κυβερνητικής πολιτικής πάνω στον χωροταξικό σχεδιασμό. Για να το επιτύχει αυτό, σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα (Besluit op de ruimtelijke ordening) που ακολουθεί τον χωροταξικό νόμο (Wet op de ruimtelijke), πραγματοποιεί μελέτες και έρευνες, προετοιμάζει τις δράσεις της εθνικής επιτροπής χωροταξικού σχεδιασμού ύστερα από έκκληση της, επιτηρεί την ορθή εφαρμογή του χωροταξικού νόμου και των ενεργειών που πρέπει να τον ακολουθούν, παρέχει σχετικές πληροφορίες στο συμβούλιο στέγασής, χωροταξίας και περιβάλλοντος (VROM- raad) και στους υπόλοιπους οργανισμούς, πραγματοποιεί ετήσια έκθεση (Ruimtelijke verkenning) ανασκόπησης της χωροταξικής ανάπτυξης στον υπουργό και έχει τον πολύ σημαντικό ρόλο του συντονισμού δράσεων επικοινωνίας μεταξύ των επιπέδων της κυβέρνησης. Επιπλέον, ο χωροταξικός νόμος ορίζει ότι ορισμένα καθήκοντα του οργανισμού εκτελούνται από τους επιθεωρητές. Για την καλύτερη απόδοση των επιθεωρητών η χώρα έχει χωριστεί σε τέσσερις περιοχές που η κάθε μια έχει τον δικό της επιθεωρητή (National Spatial Planning Agency, 1999). Η «Εθνική επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού» (Rijksplanologische Commissie) ιδρύθηκε βάση του άρθρου 51 του χωροταξικού νόμου (Wet op de ruimtelijke), χρηματοδοτείται από την εθνική κυβέρνηση και αποτελεί την πιο υψηλόβαθμη επιτροπή που συντονίζει τις χωρικές πολιτικές της εθνικής κυβέρνησης. Τα μέλη της αποτελούν υψηλόβαθμοι αντιπρόσωποι διάφορων υπουργείων που δρουν κάτω από την ευθύνη της. Κάθε υπουργείο της κεντρικής κυβέρνησης (με εξαίρεση το υπουργείο εξωτερικών) ορίζει έναν ή περισσότερους από τους υψηλόβαθμους υπαλλήλους ως μέλη. Ο εθνικός οργανισμός χωροταξικού σχεδιασμού παρέχει τον γενικό γραμματέα. Σκοπός της είναι ο συντονισμός των ενεργειών και των πολιτικών των διαφορετικών εθνικών κυβερνητικών τμημάτων εφόσον αυτές επηρεάζουν τον χωρικό σχεδιασμό. Επίσης, ρόλος της επιτροπής είναι να συμβουλεύει τον υπουργό στέγασής, χωροταξίας και περιβάλλοντος κυρίως για θέματα χωροταξικών σχεδίων που αφορούν επαρχίες και δήμους όταν επηρεάζουν εθνικά συμφέροντα και ύστερα από αίτηση και άλλους υπουργούς πάνω σε χωρικά ζητήματα. Επιπλέον, η επιτροπή είναι υπεύθυνη για την πραγματοποίηση εκθέσεων χωρικού σχεδιασμού για ολόκληρη την χώρα (nota ruimtelijke ordening), ενώ η γνώμη της είναι απαραίτητη για τις υπόλοιπες «βασικές αποφάσεις σχεδιασμού» (planologische kernbeslissing) και για όλες τις ενέργειες και τα σχέδια σχετικά με την εθνική χωροταξική πολιτική (National Spatial Planning Agency, 1999) (Hajer at al., 2000).

Τελευταίο όργανο με εφαρμογή στο εθνικό επίπεδο είναι το «Συμβούλιο στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος» (VROM- raad). Καθιερώθηκε βάση του άρθρου 54-57 του χωροταξικού νόμου (Wet op de ruimtelijke) με την ονομασία «Raad voor de ruimtelijke ordening» και τον Ιανουάριο του 1995 μετονομάστηκε σε «Raad van advies voor de ruimtelijke ordening». Αποτελεί ένα αυτόνομο συμβούλιο που έχει ως σκοπό να συμβουλευεί την κυβέρνηση σε θέματα σχεδιασμού. Τα μέλη του ορίζονται από τον υπουργό στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος και πρόκειται για νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, αντιπροσώπους υπουργείων, αυτόνομους ειδικούς σε επαρχιακά και δημοτικά θέματα συμβούλους αλλά και εξωτερικούς αντιπροσώπους διαφορετικών οργανισμών (πχ ο οργανισμός Ολλανδικών σιδηροδρόμων, εμπορικές ενώσεις, περιβαλλοντικοί οργανισμοί), ώστε να αντιπροσωπεύονται και οι απόψεις της κοινωνίας. Το συμβούλιο που χρηματοδοτείται από το κράτος παρέχει συμβουλές είτε ύστερα από έκκληση της κυβέρνησης είτε και με δική του πρωτοβουλία. Η γραμματεία του οργανισμού οργανώνει την δημόσια συμμετοχή σχετικά με τις «βασικές αποφάσεις σχεδιασμού» (planologische kernbeslissing) (European Commission, 1999).

2.5.2 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε επαρχιακό επίπεδο τα πολιτικά όργανα που ασχολούνται με θέματα σχεδιασμού είναι η «Επαρχιακή επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού» (Provinciale Planologische Commissie) και η «Επαρχιακή διοίκηση» (The Provincie). Με θέματα σχεδιασμού σε επαρχιακό επίπεδο παλιότερα ασχολούνταν και το «Επαρχιακό δημόσιο σώμα» (Regionale openbare lichamen) για το οποίο όμως αποφασίσθηκε η παύση της λειτουργίας του το 1998 (European Commission, 1999).

Η «Επαρχιακή επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού» (Provinciale Planologische Commissie) αναφέρεται στο άρθρο 53 του χωροταξικού νόμου (Wet op de ruimtelijke) και αποτελεί το συμβουλευτικό σώμα της επαρχιακής διοίκησης που παρέχει τις υπηρεσίες της είτε ύστερα από έκκληση είτε και με δική της πρωτοβουλία. Κάθε περιφέρεια έχει από μια επιτροπή η οποία αποτελείται από τον πρόεδρο της, τον γραμματέα και τα μέλη τα οποία καθορίζονται από την περιφερειακή διοίκηση. Επιπλέον, σύμφωνα με την νομοθεσία ένα μεγάλο μέρος των εθνικών υπουργείων και οργανισμών πρέπει να αντιπροσωπεύονται στην επιτροπή ενώ μέλος της επιτροπής αποτελεί και ο επαρχιακός επιθεωρητής χωροταξικού σχεδιασμού (Provinciale

Rijksplanologische Diest). Σε ορισμένες περιπτώσεις η επιτροπή συνεργάζεται και με την επαρχιακή περιβαλλοντική επιτροπή (Provinciale adviescommissie milieu) και με την επιτροπή διαχείρισης του νερού (Provinciale adviescommissie water). Η επιτροπή χρηματοδοτείται από την επαρχιακή διοίκηση και ο ρόλος της είναι να συμβουλεύει την επαρχιακή διοίκηση συνδυάζοντας ενέργειες και πολιτικές των υπουργείων και των δημόσιων τομέων στην περίπτωση που επηρεάζουν την χωρική ανάπτυξη της περιφέρειας. Επιπροσθέτως, λόγω της θέσης της επαρχίας στο δεύτερο επίπεδο σχεδιασμού ανάμεσα σε κράτος και δήμους, η επιτροπή φροντίζει και για την συσχέτιση του χωρικού σχεδιασμού ανάμεσα στα τρία επίπεδα και πολλές φορές αναλαμβάνει την πολύ σημαντική εργασία που εκτελείται από εσωτερικές υπο-επιτροπές, να συμβουλεύει την δημοτική διοίκηση πάνω στα δημοτικά σχέδια. (Newman & Thornley, 1996) Τέλος, η επιτροπή ελέγχει όλα τα πρόχειρα χωρικά σχέδια της περιφέρειας και τα κείμενα πολιτικής που αφορούν χωρικά περιφερειακά ζητήματα και εκθέτει τις απόψεις της στην επαρχιακή διοίκηση (National Spatial Planning Agency, 1999).

Η «Επαρχιακή διοίκηση» (The Provincie) ορίζεται στο άρθρο 124 του συντάγματος και έχει ως αποστολή να φροντίζει για την ευημερία των πολιτών (eigen huishouding) εντός των νομικών πλαισίων. Δρα ως διαμεσολαβητής ανάμεσα στους δήμους και τους πολίτες και οι ευθύνες της ορίζονται στον νόμο που ρυθμίζει την επαρχιακή διοίκηση (Provinciewet). Δρα βάση της αρχής της ενότητας (οι πράξεις της πρέπει πάντα να συμβαδίζουν με την ευρύτερη εθνική πολιτική) και εντός του συντάγματος αναφέρεται ότι αν οι αποφάσεις της επαρχιακής διοίκησης εναντιώνονται στον νόμο ή το γενικό συμφέρον μπορούν να ακυρωθούν από ένα βασιλικό διάταγμα (Koninklijk besluit). Όσο αφορά το πεδίο δράσης της επαρχιακής διοίκησης είναι πιθανό, κάτω πάντα από τα πλαίσια του νόμου για κοινή συνεργασία, μεταξύ της τοπικής διοίκησης (Wet gemeenschappelijke regelingen) να προσδιορισθεί μια δια-επαρχιακή περιοχή μεταξύ των γειτονικών επαρχιών όπου θα υπάρξει κοινή συνεργασία σε διάφορους τομείς. Άλλωστε ακόμα και χωρίς αυτήν την χωρική διευθέτηση οι γειτονικές επαρχίες τείνουν να συνεργάζονται, σκοπός που επιτυγχάνεται μέσω του δια-επαρχιακού συμβουλευτικού σώματος (Interprovinciaal Overleg).

Στις ευθύνες της επαρχιακής διοίκησης εμπίπτει η δημιουργία πολιτικών μέσω κανονισμών και οδηγιών για θέματα χωροταξίας, μεταφορών, διαχείρισης υδάτων και περιβάλλοντος, βάση της αρχής της αυτονομίας ενώ είναι υπεύθυνη και για τη δημιουργία ενός ή περισσότερων επαρχιακών σχεδίων. Επιπλέον, στο παρελθόν δρούσε

ως διαμεσολαβητής σε θέματα πολιτικών μεταξύ κράτους και δήμων και επιτηρούσε την χωροταξική πολιτική σε επίπεδο δήμων είτε εγκρίνοντας τα τοπικά δεσμευτικά σχέδια των δήμων (goedkeuring bestemmingsplannen) είτε σε πιο σπάνιες περιπτώσεις ζητώντας από τους δήμους να προχωρήσουν σε δημιουργία νέων ή αναθεώρηση των τοπικών σχεδίων τους. Στην διαδικασία μετά την 1 Ιανουαρίου του 1994 εμπλέκονταν και το κεντρικό κράτος που αν πίστευε ότι η απόφαση της επαρχίας για «μη έγκριση» του τοπικού σχεδίου χρήσεων γης πλήττει εθνικά συμφέροντα μπορούσε εκτός από το να ασκήσει έφεση να εγκρίνει εκείνη το σχέδιο, απόφαση η οποία πλήττεται μόνο με προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας (RVS).

Η παραπάνω αρμοδιότητα της επαρχίας από το 2008 με τον νέο χωροταξικό νόμο αντικαθίσταται και πλέον η επαρχία ή το κράτος μπορούν να επέμβουν στην διαδικασία είτε μέσω γενικών διατάξεων ή οδηγιών είτε με την κατάρτιση ενός σχεδίου ολοκλήρωσης χρήσεων γης το οποίο δεν επιτρέπει στον δήμο -ή αν καταρτιστεί από την κυβέρνηση απαγορεύεται και για την επαρχία- να υιοθετήσουν το δικό τους σχέδιο χρήσεων γης. Επιπλέον, με τον νέο νόμο ορίζεται η ύπαρξη επαρχιακών σχεδιαστικών επιτροπών για κάθε επαρχία.

Τέλος, η επαρχία είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο των δράσεων και των οικονομικών των υδατικών διαμερισμάτων. Όσο αφορά την χρηματοδότηση της, οι περισσότεροι από τους πόρους της προέρχονται το κράτος, ορισμένοι από επιχορηγήσεις και ένα μικρό ποσοστό από φόρους που επιβάλλει η επαρχία. Η οργάνωση και η στελέχωση της επαρχιακής διοίκησης είναι θέμα της ίδιας της επαρχίας που μπορεί να δημιουργήσει κάποιο τμήμα στελεχωμένο με δημόσιους υπαλλήλους, να χρησιμοποιήσει εξωτερικούς συνεργάτες κτλ. (European Commission, 1999).

2.5.3 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε δημοτικό επίπεδο το υπεύθυνο όργανο για θέματα χωροταξίας είναι η «Δημοτική διοίκηση» (The Gemeente) και πιο συγκεκριμένα το «Τμήμα δημοτικού χωρικού σχεδιασμού» (Dienst Ruimtelijke Ordening). Ορίζεται στο άρθρο 124 του Ολλανδικού συντάγματος και όπως και η επαρχιακή διοίκηση έχει ως αποστολή να φροντίζει για την ευημερία των πολιτών (eigen huishouding) εντός των νομικών πλαισίων. Οι ευθύνες της ορίζονται στον νόμο που ρυθμίζει την δημοτική διοίκηση (Gemeentewet) και αφορούν κυρίως την έγκριση οικοδομικών και κατασκευαστικών αδειών (bouwvergunningen, aanlegvergunningen) και διατάξεων εξαίρεσης (uitzonderings-

beralingen). Μέχρι προτινός η αυτονομία στις δράσεις της ήταν περιορισμένη και δεν γίνονταν να δράσει αντίθετα προς τις κατευθύνσεις και πολιτικές που έθεταν τα υπερκείμενα επίπεδα κάτι που δεν ισχύει απαραίτητα με την εισαγωγή των στρατηγικών οραμάτων. Η δομή της, ο τρόπος λειτουργίας της και η χρηματοδότηση της υπάγονται στα ίδια ακριβώς πλαίσια με την επαρχιακή διοίκηση με την διαφορά ότι η δράση της αναφέρεται σε τοπικό επίπεδο. Ρόλος της είναι η προετοιμασία και η εφαρμογή της χωρικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο βάσει της αρχής της αυτονομίας και μέχρι το 2008 βασιζόμενη και εφαρμόζοντας τις πολιτικές που έθεταν τα υπερκείμενα επίπεδα διοίκησης. Με τον νέο χωροταξικό νόμο πλέον τα σχέδια – οράματα που θεσπίζουν το κράτος και η επαρχία είναι δεσμευτικά μόνο για το επίπεδο που τα καταρτίζει γεγονός που αυξάνει την ευελιξία και την εξουσία του τοπικού επιπέδου.

Οι δημοτικές διοικήσεις είναι ενεργές στα περισσότερα πεδία της δημόσιας πολιτικής και διατηρούν την διακριτική ευχέρεια στην εφαρμογή των πολιτικών, γεγονός που τις δίνει πολύ σημαντική θέση στο σύστημα της δημόσιας διοίκησης (European Commission, 1999). Μέρος του χωρικού σχεδιασμού που αναλαμβάνει η δημοτική διοίκηση είναι η δημιουργία, η εφαρμογή, η αναθεώρηση ή τροποποίηση και η παρακολούθηση των τοπικών σχεδίων (bestemmingsplannen και structuurplannen) ή ακόμα και η δημιουργία σχεδίων που δεν έχουν θεσμοθετηθεί βάση νόμου. Επιπλέον, ελέγχει τον σχεδιασμό σε τοπικό επίπεδο, μέσω της οικοδομικής άδειας (bouwvergunning) και της άδειας χωροθέτησης, ελέγχοντας έτσι την χωροθέτηση χρήσεων και την οικοδομική ανάπτυξη των περιοχών, βάση της τοπικής και της υπερκείμενης πολιτικής. Δεδομένου ότι τα τοπικά σχέδια είναι νομικώς δεσμευτικά, αν οι εργασίες αντιτίθετο με οποιοδήποτε τρόπο προς την εφαρμογή του τοπικού σχεδίου δεν μπορεί να χορηγηθεί άδεια μέχρι το σχέδιο να τροποποιηθεί, ή μέχρι να ληφθούν μέτρα για να επιφέρει μια τέτοια αλλαγή (McCarthy, 1996).

Ακόμα, στις δυνατότητες των δήμων συγκαταλέγεται και η παροχή γης. Στο παρελθόν σημαντικό ρόλο στον χωρικό σχεδιασμό έπαιζε το γεγονός ότι οι δήμοι ήταν ιδιοκτήτες γης και ακινήτων. Ως ιδιοκτήτες γης, ήταν σε θέση να επιλέξουν τον ανάδοχο για την καλύτερη ανάπτυξη της ιδιοκτησίας τους, στην χαμηλότερη δυνατή τιμή. Η επιρροή που ασκούσαν και ασκούν οι τοπικές κυβερνήσεις λοιπόν στην αγορά αστικής γης είναι ιδιαίτερα σημαντική και ο ρόλος τους είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη του επιθυμητού μοντέλου αστικής ανάπτυξης. Σε γενικές γραμμές, είτε αν πρόκειται για εκ νέου ανάπτυξη είτε για ανάπλαση κάποιας περιοχής ο εκάστοτε δήμος είναι υπεύθυνος

για την δημιουργία ενός σχεδίου, αμέσως μετά την αγορά της. Ο δήμος προετοιμάζει την τοποθεσία για τις νέες κατασκευές και στη συνέχεια την κατανέμει στις κατασκευαστικές εταιρείες (μεταξύ των οποίων βρίσκονται και οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί). Η διαμόρφωση των τιμών γης ελέγχεται από το δημόσιο μέσω των επιδοτήσεων, των σχεδίων χρήσεων γης αλλά και μέσω κανονισμών και ελέγχων που θέτει η νομοθεσία. Επιπλέον, οι δήμοι είναι υπεύθυνοι για τον έλεγχο των χρήσεων γης και με τη σειρά τους ελέγχονται από τις επαρχιακές αρχές αλλά και από την εθνική κυβέρνηση (πλέον όχι με την έγκριση των σχεδίων χρήσεων γης από την περιφέρεια αλλά με τα άλλα μέσα που αναλύθηκαν). Κατά συνέπεια, η επιρροή του δημόσιου τομέα στις τιμές της γης είναι μεγάλη ενώ το σύνολο των εκτάσεων που βρίσκονται υπό ανάπτυξη περνάει από την ιδιοκτησία του δημοσίου¹⁶ (Needham at al., 1993).

Η αρμοδιότητα αυτή των δήμων που στην ουσία αποτελούσε εργαλείο σχεδιασμού έχει εξασθενήσει υπό την σκιά του μοντέλου «συμμετοχικού σχεδιασμού» που προωθεί τα τελευταία χρόνια η Ολλανδική κυβέρνηση. Το μοντέλο αυτό βασίζεται στην υπόθεση ότι οι δήμοι δεν χρειάζεται πλέον να ελέγχουν την γη και κατά συνέπεια, η ανάπτυξη θα βασίζεται σε μια δημόσια-ιδιωτική εταιρική σχέση μεταξύ του δήμου και της ανάδοχου εταιρίας που θα είναι σε θέση να αγοράσει το ακίνητο από τον αρχικό ιδιοκτήτη, μην αφήνοντας στον δήμο την επιλογή να επιλέξει τους ιδιωτικούς εταίρους (Healey, 1998).

Η ενίσχυση της σχέσης των δήμων με τον ιδιωτικό τομέα με μερική μείωση της εξουσίας των πρώτων διαφαίνεται και από την αλλαγή πλευσης της κρατικής πολιτικής κατά τα τελευταία χρόνια. Το 1992 το διάταγμα που αφορά τις επιδοτήσεις κατοικιών (BWS) μετέφερε τις αρμοδιότητες των επιδοτήσεων από την κεντρική κυβέρνηση στις επαρχίες και τους δήμους ενώ ακολούθησε και η ιδιωτικοποίηση των συνεταιρισμών κοινωνικής κατοικίας. Η αλλαγή της πολιτικής της κυβέρνησης όσο αφορά την κατοικία αλλά και η μείωση των χρηματοδοτήσεων που ακολούθησε είχε ως αποτέλεσμα οι δήμοι να είναι περισσότερο απρόθυμοι να δεχτούν τους οικονομικούς κινδύνους που συνδέονται με την αγορά και διάθεση γης γεγονός που τους καθιστά πιο εξαρτημένους από τον ιδιωτικό τομέα για την χρηματοδότηση της εφαρμογής.

¹⁶ Οι δήμοι θέτουν τις τιμές αστικής γης εντός αυστηρών ορίων ενώ συχνά της διατηρούν σε χαμηλά επίπεδα μέσω απαλλοτριώσεων γεωργικής γης και με την παροχή επιδοτήσεων για τις μη δημοφιλείς τοποθεσίες εντός πόλεων. Με αυτόν τον τρόπο το σύστημα της αγοράς γης και ως επακόλουθο της ανάπτυξης αποτελούν ένα τεχνητό και απόλυτα ελεγχόμενο σύστημα το οποίο εύκολα ελέγχεται από τις τοπικές κυβερνήσεις για την επίτευξη των επιθυμητών χρήσεων γης και της επιθυμητής ανάπτυξης των πόλεων (Needham at al., 1993).

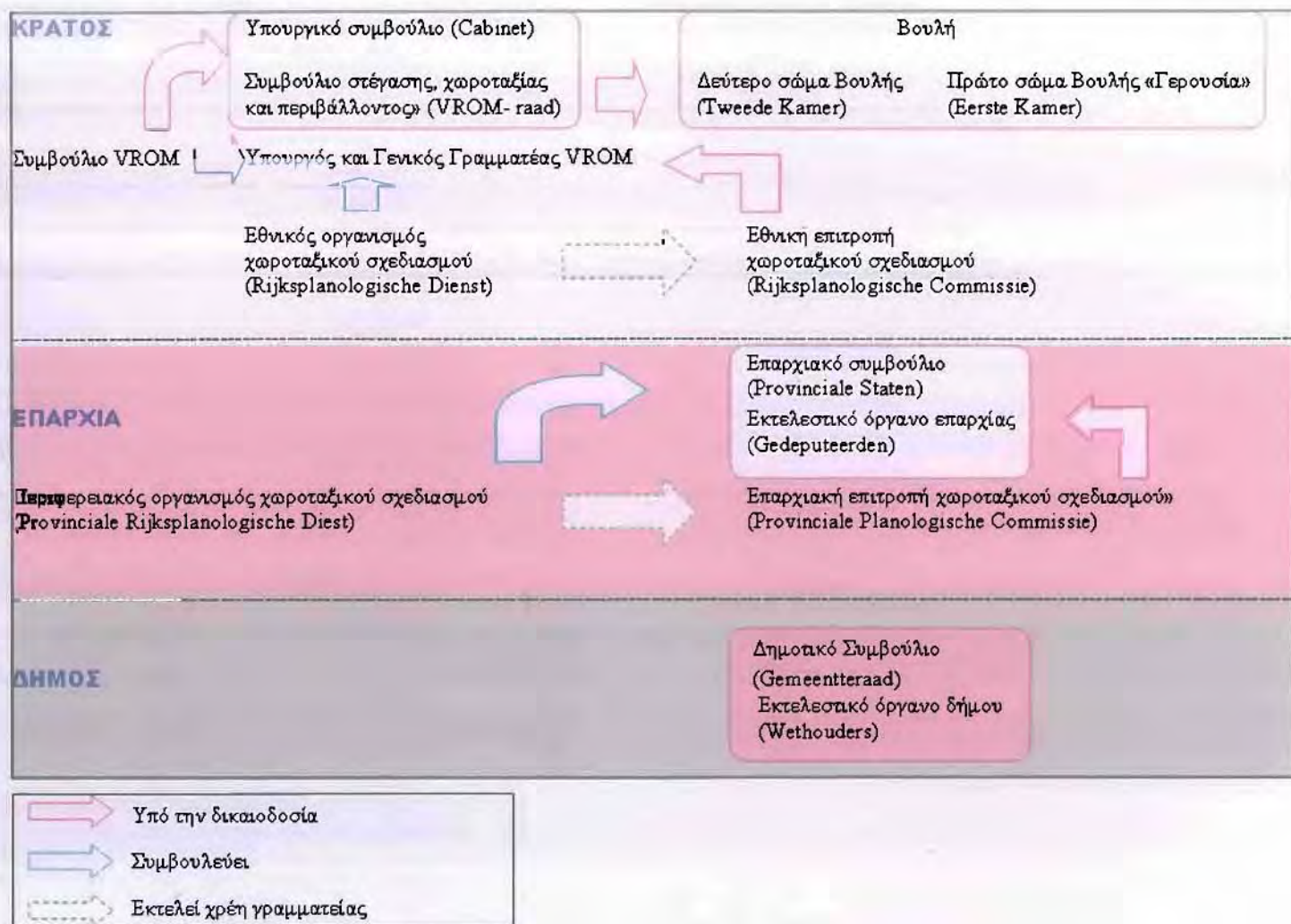
Αυτό με τη σειρά του συνεπάγεται την ανάγκη για ένα περισσότερο ευέλικτο πλαίσιο χρήσεων γης που να εξυπηρετεί και τις απαιτήσεις του ιδιωτικού τομέα. Κατά συνέπεια, υπήρξε μια μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη εταιρικής σχέσης του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αυξάνοντας των ρόλο του δευτέρου όσο αφορά την αναπτυξιακή διαδικασία . Οι σχέσεις αυτές έχουν ως στόχο να αξιοποιήσουν την εμπειρογνομοσύνη των δήμων, την γνώση της «αγοράς» και την αποδοχή του κινδύνου από τον ιδιωτικό τομέα, ώστε να προχωρήσουν σχέδια τα οποία διαφορετικά δεν θα ήταν βιώσιμα. Αυτό από την πλευρά των δήμων αυτό σημαίνει εν μέρει παραχώρηση ορισμένης από την εξουσία τους επί της ανάπτυξης, προκειμένου να καταστεί δυνατό οι εν λόγω εταιρικές σχέσεις να λειτουργήσουν. Ταυτόχρονα προκύπτει και η αρνητική πτυχή των σχέσεων αυτών που δεν λειτουργούν για το καλό του δήμου και των πολιτών αλλά για το ιδιωτικό συμφέρον προωθώντας τις χρήσεις με τα μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους όπως τα γραφεία, το λιανικό εμπόριο, την πολυτελή στέγαση, την αναψυχή, κ.λπ. που υπερ-εκπροσωπούνται στα περισσότερα νέα σχέδια όπως για παράδειγμα συμβαίνει στο «Kor van Zuid» στο Ρότερνταμ και στο «Ceramique» στο Μάαστριχ (McCarthy,1996).

Πίνακας 6. Συγκεντρωτικός πίνακας θεσμικών οργάνων- φορέων άσκησης πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο.

Εθνικό επίπεδο	«Εθνικός οργανισμός χωροταξικού σχεδιασμού» (Rijksplanologische Dienst)
	«Εθνική επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού» (Rijksplanologische Commissie)
	«Συμβούλιο στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος» (VROM- raad)
	VROM
Επαρχιακό επίπεδο	«Επαρχιακή επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού» (Provinciale Planologische Commissie)
	«Επαρχιακή διοίκηση» (The Provincie)
Δημοτικό επίπεδο	«Δημοτική διοίκηση» (The Gemeente)

(Πηγή: European Commission,1999, Επεξεργασία: Ιδία)

Διάγραμμα 2: Σχέσεις μεταξύ θεσμικών οργάνων- φορέων άσκησης πολιτικής ανά διοικητικό επίπεδο

(Πηγή: National Spatial Planning Agency, 1999, Επεξεργασία: Ιδία)

Αυτό το δίκτυο κρατικών οργανισμών παράλληλα συμπληρώνεται με ένα πλήθος Συμβουλών και εξωτερικών συνεργατών, ο ενεργός κύκλος εργασιών των οποίων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις συμβάσεις που έχουν με τους κυβερνητικούς οργανισμούς. Η πυκνότητα αυτή των θεσμικών οργάνων και των φορέων άσκησης πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό αποτελεί απαραίτητο συστατικό ενός συστήματος χωρικού προγραμματισμού όπου βασικά εργαλεία πολιτικής αποτελούν τα «ενδεικτικά σχέδια», τα «έγγραφα σχεδιασμού» και η λεπτομερής διαβούλευση. (Hajer at al., 2000).

2.5.4 ΆΛΛΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Άλλοι δημόσιοι οργανισμοί που σχετίζονται με τον χωρικό σχεδιασμό είναι το συμβούλιο χωροταξίας και περιβάλλοντος (Raad van de Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) στο οποίο προεδρεύει ο πρωθυπουργός της χώρας και συμμετέχουν όλοι οι υπουργοί και υφυπουργοί που εμπλέκονται σε θέματα χωρικού σχεδιασμού, η εθνική υπηρεσία ιστορικών κτιρίων – μνημείων (Rijksdienst voor de Monumentenzorg) που αποτελεί μέρος του υπουργείου εκπαίδευσης, πολιτισμού και επιστημών (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen) και ο εθνικός οργανισμός μεταφορών και δημόσιων έργων (Rijkswaterstaat).

Ιδιωτικοί οργανισμοί δημοσίου συμφέροντος που σχετίζονται με τον χωρικό σχεδιασμό είναι το εθνικό συμβούλιο στέγασης (Raad voor de volkshuisvesting), η εθνική επιτροπή στέγασης σε συνεργασία με την επιτροπή αστικών αναπλάσεων (Rijkscommissie Volkshuisvesting/Coördinatiecommissie stadsvernieuwing) και η τοπικοί στεγαστικοί συνεταιρισμοί (Woningcorporaties) και ο εθνικός τους αντιπρόσωπος (Koepelorganisatie). Ενώ ορισμένοι ιδιωτικοί φορείς είναι το Ολλανδικό σωματείο αστικών σχεδιαστών (Bond van Nederlandse Planologen) , το σωματείο Ολλανδών πολεοδόμων (Bond van Nederlandse Stedebouwkundigen), το δια-επαρχιακό συμβουλευτικό σώμα (Interprovinciaal Overleg) και το Ολλανδικό Ινστιτούτο χωροταξικού σχεδιασμού και στέγασης (NIVOR) (European Commission, 1999).

2.6 Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΧΩΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η Ολλανδία είναι μια εξαιρετικά πυκνοκατοικημένη χώρα με ιδιαίτερο γνώρισμα το γεγονός ότι αρκετά μεγάλο χερσαίο τμήμα της χώρας βρίσκεται κάτω από την στάθμη της θάλασσας πράγμα την οποία την καθιστά ιδιαίτερος ευάλωτη στην διάβρωση των ακτών και σε φαινόμενα πλημμύρας. Πολλά τμήματα της Ολλανδίας, όπως ολόκληρη η επαρχία Φλέβολαντ (Ολλανδικά: Flevoland) δεν ήταν πάντα στεριά αλλά θάλασσα που οι Ολλανδοί «διεκδίκησαν». Τα μέρη που διεκδικήθηκαν από τη θάλασσα ονομάζονται Πόλντερ (<http://el.wikipedia.org/> 23/11/2009). Για την διατήρηση του εδάφους υπάρχουν 3.000 χιλιόμετρα φραγμάτων που προστατεύουν την χώρα. Ταυτόχρονα οι συνεχείς πιέσεις που ασκούν στο περιβάλλον οι οικονομικές δραστηριότητες οδήγησαν την Ολλανδία να προχωρήσει στην άσκηση μιας πλούσιας περιβαλλοντικής πολιτικής ιδιαίτερα σε θέματα διαχείρισης του νερού, των ακτών και της προστασίας της βιοποικιλότητας.

Η επίσημη περιβαλλοντική πολιτική του κράτους ξεκινάει το 1970 και είναι προσανατολισμένη προς την επίτευξη βασικών περιβαλλοντικών στόχων ενώ συνδέεται άμεσα με την χωροταξική πολιτική. Το πρώτο επίσημο έγγραφο περιβαλλοντικής πολιτικής είναι το «Έγγραφο πολιτικής προτεραιοτήτων». Βασική αρχή αυτού του εγγράφου είναι η αρχή του «ο ρυπαίνων πληρώνει» ενώ ακολουθεί και την αρχή «της πρόληψης» με στόχο να παρεμποδίσει την μελλοντική εμφάνιση περιβαλλοντικών προβλημάτων. (European Commission, 1999).

Την ίδια εποχή κάνει την εμφάνιση του και το νομοθετικό πλαίσιο που συνοδεύει την περιβαλλοντική πολιτική. Η περιβαλλοντική νομοθεσία αφορά ένα μεγάλο εύρος θεμάτων όπως είναι η ηχορρύπανση, η ρύπανση του εδάφους, η ατμοσφαιρική ρύπανση (Wet Luno), η ρύπανση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, η πυρηνική ενέργεια και τα χημικά απόβλητα. Ταυτόχρονα το κράτος θέτει σε εφαρμογή την πολιτική για την δημόσια υγεία.

Το 1975 θεσμοθετείται το επίσημο έγγραφο πολιτικής «για την διατήρηση της φύσης και της γεωργίας» και το 1976 ακολούθησε η έκδοση του εγγράφου πολιτικής που αφορά τα περιβαλλοντικά πρότυπα (PDAES). Έτος σταθμός για την περιβαλλοντική πολιτική της χώρας αποτελεί το 1983 όπου γίνεται η ολοκλήρωση της περιβαλλοντικής πολιτικής και η οποία θέτεται σε εφαρμογή με το Εθνικό Περιβαλλοντικό Σχέδιο Πολιτικής (Kiezen of Verliezen, 1989 – 1993) με βασικό του στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη. Το έγγραφο αυτό συμβάλει στην συνοχή, την καταγραφή και την πλήρη εφαρμογή της μέχρι τότε περιβαλλοντικής πολιτικής ενώ παράλληλα δρα και προς την συσχέτιση της περιβαλλοντικής με την χωροταξική πολιτική της χώρας (De Roo, 2003), (European Commission, 1999).

Την δεκαετία του '80 θεσμοθετήθηκε και το έγγραφο πολιτικής «Omgaan met risico's» (1985) για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών κινδύνων και εφαρμόστηκε επίσημη πολιτική για την ραδιενέργεια (1989), ενώ ταυτόχρονα ιδρύεται και το Κεντρικό Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Προστασίας (1989). Σημαντικότερη όμως για τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό είναι η θέσπιση του Νόμου της προστασίας της φύσης ('omgevingsrecht') το 1998. Τέλος, το 1993 θεσμοθετείται ο νόμος για της διαχείρισης του περιβάλλοντος (Wet milieubeheer).

Η Ολλανδική περιβαλλοντική νομοθεσία βασίζεται σε 30 διαφορετικούς περιβαλλοντικούς νόμους. Όλη η περιβαλλοντική νομοθεσία πλέον βάση της αρχής της

«ολοκλήρωσης» που ακολουθούνε πιστά οι Ολλανδοί γίνεται προσπάθεια να ενσωματωθεί στον «Νόμο της διαχείρισης του περιβάλλοντος».(De Roo, 1993)

Η σχέση του χωρικού σχεδιασμού με τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό είναι άμεση. Ο χωροταξικός νόμος σε συνδυασμό με τον νόμο της διαχείρισης του περιβάλλοντος (Wet milieubeheer) ορίζουν τις διαδικασίες προστασίας των φυσικών αποθεμάτων, έννοια που ορίζετε από το νόμο της προστασίας της φύσης. Ο νόμος της προστασίας της φύσης ορίζει περιοχές προστασίας της φύσης και του τοπίου, οι οποίες μπορεί να είναι: τα αποθέματα της φύσης , οι περιοχές Natura 2000, οι περιοχές προστασίας τις υπαίθρου και άλλες περιοχές που απαιτούν προστασία.¹⁷

Προκειμένου να ενσωματωθούν οι περιοχές προστασίας σε άλλους τομείς πολιτικών δημιουργήθηκε βάση του νόμου προστασίας της φύσης, το «Σχέδιο Περιβαλλοντικής Πολιτικής» και το «Στρατηγικό Όραμα για το Φυσικό Περιβάλλον και το Τοπίο». Το σχέδιο περιβαλλοντικής πολιτικής μπορεί να καταρτιστεί από όλα τα επίπεδα διοίκησης και καθοδηγεί την διοίκηση στην λήψη αποφάσεων που λαμβάνουν υπόψη την βιώσιμη προστασία, την αποκατάσταση και την ανάπτυξη των περιβαλλοντικών αξιών και του τοπίου, σε βραχυχρόνιο και μακροχρόνιο διάστημα. Περιλαμβάνει βασικές αρχές για την προστασία του περιβαλλοντικού αποθέματος αλλά και κατευθύνσεις στο πώς να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι εντός 8 ετών, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών μέτρων που πρέπει να εφαρμοσθούν αλλά και των χρηματοδοτικών απαιτήσεων που ενδέχεται να προκύψουν (Blomberg at al., 2009).

Η τρέχουσα περιβαλλοντική πολιτική που ασκεί το κράτος βασίζεται στο 2ο Εθνικό σχέδιο περιβαλλοντικής πολιτικής του 1994 «milieubeleidsplan» και το οποίο έχει ως στόχο την αειφόρο ανάπτυξη. Οι περιβαλλοντικοί στόχοι που θέτει το σχέδιο αυτό αφορούν κυρίως συγκεκριμένες περιοχές με πλούσια βιοποικιλότητα και οικολογική σημασία ενώ ταυτόχρονα δίνουν γενικές κατευθύνσεις που αφορούν ολόκληρη την χώρα (European Commission, 1999).

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό παίζουν τα τοπικά σχέδια χρήσεων γης που καθορίζουν εξ αρχής τις χρήσεις γης προστατεύοντας με αυτόν τον τρόπο τα φυσικό περιβάλλον. Παρόλα αυτά, η μέχρι πρότινος αυτονομία των δήμων όσο αφορά τα σχέδια γης θεωρείται μειονέκτημα για τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό αφού στην περίπτωση που δεν αναγνωριστεί η οικολογική αξία κάποιας περιοχής τα

¹⁷ Λεπτομέρειες στο Παράρτημα IV

αποτελέσματα μπορεί να είναι ιδιαίτερα αρνητικά. Το πρόβλημα αυτό έρχεται να λυσει ο νέος χωροταξικός νόμος που επιτρέπει την δημιουργία εθνικών και περιφερειακών σχεδίων χρήσεων γης. Ταυτόχρονα τα στρατηγικά οράματα που θέτει ο νέος νόμος μπορούν να θεωρηθούν ως βάση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής με περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. (University of the West of England, 2000).

Σημαντικό ρόλο στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό έχει η περιβαλλοντική άδεια και για την έκδοση της πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γεωγραφική θέση της εγκατάστασης και τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Μέχρι πρότινος η εξαίρεση άδειας για περιβαλλοντικούς λόγους ήταν εφικτή μόνο για λόγους περιβαλλοντικού συμφέροντος. Πλέον σύμφωνα με τον νόμο διαχείρισης του περιβάλλοντος, η περιβαλλοντική άδεια δεν εγκρίνεται στην περίπτωση που συγκρούεται με το σχέδιο χρήσεων γης κάτι που στο παρελθόν δεν ήταν υποχρεωτικό, αφού η αρμόδια αρχή δεν υποχρεούταν να αρνηθεί την περιβαλλοντική άδεια, αν παραβιάζονταν σχέδια πολεοδομίας.

Μετά από μια μακρά νομοθετική διαδικασία, ο νόμος Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης (Γενικές διατάξεις - Wet Algemene omgevingsrecht bepalingen) θα τεθεί σε ισχύ στα τέλη του 2010. Ο νόμος αυτός θα συγκεντρώσει πάνω από είκοσι πέντε συστήματα χορηγήσεως αδειάς που σχετίζονται με τον φυσικό σχεδιασμό και το περιβάλλον, σε ένα ενιαίο νόμο. Τα συστήματα αυτά ρυθμίζουν θέματα όπως η έκδοση οικοδομικής άδειας, άδειες κατεδάφισης, περιβαλλοντικές άδειες, άδειες σχετικά με μνημεία και ιστορικά κτίρια καθώς και διάφορες απαλλαγές από σχέδια χρήσεων γης με την παροχή αδειών βάση του νόμου προστασία της φύσης του 1998. Όλα οι παραπάνω άδειες θα αντικατασταθούν από την «Τοπική περιβαλλοντική άδεια» (Blomberg at al., 2009).

Η κίνηση αυτή γίνεται προκειμένου να διευκολυνθούν οι διοικητικές αρχές που κατά την χωροθέτηση και κατασκευή ενός έργου πρέπει να λάβουν υπόψη τους δύο, ή μερικές φορές ακόμη περισσότερες αποφάσεις. Για παράδειγμα, στην περίπτωση ενός νέου έργου υποδομής, όπως ένας εθνικός αυτοκινητόδρομος το έργο θα πρέπει να συμφωνεί με το εθνικό πλαίσιο μεταφοράς και συγκοινωνιών, με το περιφερειακό και τοπικό σχέδιο χρήσεων γης, θα πρέπει να δοθεί έγκριση πραγματοποίησης του έργου βάση των παραπάνω αδειών, να πραγματοποιηθεί η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και να υιοθετηθεί η απόφαση εφαρμογής του (Voogd, 1997).

Τέλος, η Ολλανδική κυβέρνηση δαπανά μεγάλα ποσά σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος προκειμένου να αντισταθμιστούν οι αρνητικές επιπτώσεις της συνεχής

οικονομικής ανάπτυξης. Η πληροφόρηση και η επικοινωνία θεωρείται ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, παράλληλα με τη εθνική περιβαλλοντική νομοθεσία και τα οικονομικά κίνητρα για την αλλαγή της στάσης και της συμπεριφοράς των πολιτών. Το κράτος ακόμα θεωρεί σημαντικό στοιχείο την διαβούλευση, για τη δημιουργία δημόσιας στήριξης και για την προώθηση της συμμετοχής των πολιτών σε θέματα περιβάλλοντος.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις περιβαλλοντικού σχεδιασμού είναι πολύ δύσκολο να ενσωματωθούν στον Ολλανδικό σχεδιασμό αφού τις περισσότερες φορές η χώρα έχει ήδη προνοήσει για τέτοιου είδους θέματα πολύ πριν το απαιτήσει η ΕΕ και μάλιστα θέτοντας πολύ πιο αυστηρούς όρους περιβαλλοντικής προστασίας¹⁸ (European Commission, 1999).

Για παράδειγμα, η Ολλανδία ήταν από τα πρώτα κράτη που υπέβαλαν έργα σε κανονιστικό έλεγχο περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Μέλισσας, 2002). Η Ολλανδική οδηγία Εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων θεωρείται πιο απαιτητική από αυτή που ορίζει η ΕΕ ότι πρέπει να εφαρμοσθεί από τα κράτη μέλη. Η νομοθεσία αυτή θέτει αυστηρούς κανόνες σχετικά με τον τρόπο που τα εναλλακτικά σενάρια θα πρέπει να διακρίνονται και να αξιολογούνται, χωρίς, ωστόσο, να προβλέπει αυστηρές μεθοδολογικές κατευθυντήριες γραμμές. Η διαδικασία ΕΠΕ βασίζεται στον νόμο για «Besluit milieueffectrapportage» και η πραγματοποίηση της απαιτεί αρκετά βήματα κάτι που καθιστά τον μέσο χρόνο απόκτησης της στον ενάμιση χρόνο (www.internationalplanninglaw.com, 20/08/2010).

2.7 Η ΑΝΑΓΚΗ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ.

Τα τελευταία χρόνια εκτός από τους ένθερμους υποστηρικτές του Ολλανδικού συστήματος σχεδιασμού έχουν αρχίσει να κάνουν την εμφάνιση τους και αρκετοί κριτές του. Οι κριτικές αυτές κατά κανόνα δημοσιεύονται μόνο στα Ολλανδικά και αφορούν όχι μόνο τον σχεδιασμό αλλά και τη δομή πάνω στην οποία το σύστημα βασίζεται. Για παράδειγμα ο Mastop (Mastop, 1995 στο Hajer at al., 2000) αναφέρει ότι «θα πρέπει να υπάρξει θεμελιώδης επαναπροσανατολισμός του συστήματος χωρικού σχεδιασμού της χώρας μέσα στα επόμενα χρόνια» ενώ το Ολλανδικό Επιστημονικό

¹⁸ Τραγική ειρωνεία αποτελεί το γεγονός ότι ενώ η Ολλανδία αποτελεί ηγετική χώρα σε θέματα περιβαλλοντικού σχεδιασμού στην ΕΕ παρόλα αυτά έχει κριθεί ένοχη τέσσερις φορές επειδή δεν ακολουθούσε τις Ευρωπαϊκές περιβαλλοντικές οδηγίες (European Commission, 1999).

συμβούλιο Κυβερνητικής Πολιτικής (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), 1998) υποστήριξε ότι οι συνεχείς τροποποιήσεις στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο του χωρικού σχεδιασμού δεν κατάφερε παρά να αποδυναμώσει και να διαβρώσει την σύσταση και την αποτελεσματικότητα του. (Hajer at al., 2000)

Πράγματι σημαντικότερος νόμος όσο αφορά τον χωροταξικό σχεδιασμό στην Ολλανδία είναι ο χωροταξικός νόμος (Wet op de Ruimtelijke Ordening) ο οποίος για πρώτη φορά θεσμοθετήθηκε το 1965. Ο νομός αυτός παρά τις διάφορες πιέσεις που ασκήθηκαν από διάφορα πολιτικά κόμματα τα τελευταία 40 χρόνια ποτέ δεν αντικαταστάθηκε ριζικά παρά μόνο υπέστη τμηματικές αλλαγές. Οι επανειλημμένες αυτές τροποποιήσεις στις οποίες υπέστη ο νόμος είχαν ως αποτέλεσμα να γίνει ιδιαίτερα περίπλοκος και να αποδυναμωθεί. Το ολλανδικό κράτος στην προσπάθεια του να απλουστεύσει τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να διασφαλίσει την αποτελεσματικότητα στον χωρικό σχεδιασμό αναθεώρησε τον νόμο του 1965 θεσπίζοντας τον «νέο χωροταξικό νόμο» που τέθηκε σε ισχύ το 2008. Ταυτόχρονα, με τον νέο χωροταξικό νόμο θεσπίστηκε και η ο νέος νόμος σχετικά με την ανάπτυξη της πολιτικής γης (Grondexploitatiewet) που αφορά την κατανομή του κόστους ανάπτυξης της γης και έχει ως στόχο την ενδυνάμωση της κρατικής θέσης στον τομέα αυτό. (DeWolff, 2007)

Κεντρικό στοιχείο του νέου χωροταξικού νόμου είναι ο ξεκάθαρος πλέον διαχωρισμός μεταξύ της χωροταξικής πολιτικής και της νομοθετικής εφαρμογής αυτής. Στον Νόμο του 65 η διαφορά αυτή δεν γίνεται εμφανής αφού η χωροταξική πολιτική και η εφαρμογή της ήταν στενά συνδεδεμένες. Για παράδειγμα εκτός από την ύπαρξη των «βασικών αποφάσεων σχεδιασμού» (planologische kernbeslissing), τα περιφερειακά σχέδια επίσης εμπεριείχαν αποφάσεις πολιτικής οι οποίες μάλιστα αρκετές φορές είχαν αντίκτυπο και στο τοπικό επίπεδο.

Επιπλέον, στόχος της κυβέρνησης με τον νέο χωροταξικό νόμο είναι να απλοποιήσει την διαδικασία της λήψης αποφάσεων στον χωρικό σχεδιασμό λαμβάνοντας υπόψη σημαντικές συνιστώσες όπως η δημοκρατία και η νομική βεβαιότητα. Για παράδειγμα πλέον κατά την διαδικασία κατάρτισης και θεσμοθέτησης ενός σχεδίου χρήσεων γης, θα πρέπει όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης όπως και οι άμεσα ενδιαφερόμενοι πολίτες να βρίσκονται σε άμεση επαφή με κάθε στάδιο των διαδικασιών. Επιπλέον, τα σχέδια οφείλουν πλέον να βρίσκονται σε ηλεκτρονική μορφή ώστε να έχουν όλοι πρόσβαση στην χωρική πληροφορία. Επίσης, διασφαλίζει τον ξεκάθαρο καταμερισμό των αρμοδιοτήτων αφού οι ευθύνες και η εξουσία κατανέμονται ανάμεσα στα επίπεδα της

κυβέρνησης με τρόπο ώστε να υπάρχει η βέλτιστη λειτουργία του συστήματος. (www.vrom.nl, 20/08/2010)

Θεμελιώδεις αρχές του νέου νόμου είναι η αποκέντρωση, η μείωση των κανονιστικών ρυθμίσεων, η διαφάνεια αλλά και η άμεση εφαρμογή της ενίοτε πολιτικής. Όσο αφορά την αρχή της αποκέντρωσης ο νέος νόμος υποστηρίζει την τακτική του «Τοπικά όπου είναι πιθανό, κεντρικά όπου είναι απαραίτητο». Η φράση αυτή συνοψίζει την προσπάθεια του νομοθετήματος να καταμερίσει τις εξουσίες στο καταλληλότερο επίπεδο (Van Der Knaap et al, 1993). Γίνεται προσπάθεια ενίσχυσης της εξουσίας των δήμων που πλέον είναι υπεύθυνοι για την πλειοψηφία των αρμοδιοτήτων που αντιστοιχούν στο τοπικό επίπεδο επιτυγχάνοντας έτσι καλύτερο έλεγχο των τοπικών σχεδίων που διατηρούνται ενημερωμένα ενώ οι επαρχίες και το κράτος επεμβαίνουν μόνο όταν θίγονται επαρχιακά ή εθνικά συμφέροντα. Ταυτόχρονα ενισχύεται και ο ρόλος των υπερκείμενων επιπέδων που μπορούν πλέον να κάνουν χρήση των γενικών διαταγμάτων [Επαρχιακό διάταγμα (Provinciale verordening) για τις επαρχίες και Διάταγμα Συμβουλίου (Amvb) για το κράτος] και των Οδηγιών, με τις οποίες θέτουν κανόνες και οδηγίες – κατευθύνσεις (που θέτονται πριν ή κατά την διάρκεια κατάρτισης σχεδίου γης) για το περιεχόμενο των σχεδίων χρήσεων γης και τις οποίες οι δήμοι καλούνται να υιοθετήσουν. Επιπλέον εργαλείο επιβολής του κράτους και των επαρχιών είναι η χρήση των «Ολοκληρωμένων Σχεδίων» όπου το κράτος ή οι επαρχίες πραγματοποιούν ώστε να έχουν εξαρχής έλεγχο πάνω στις δράσεις των δήμων. Με τα παραπάνω εργαλεία πλέον το κράτος και οι επαρχίες μπορούν να κάνουν από την αρχή ξεκάθαρο τι είδους πολιτική θα πρέπει να ακολουθηθεί σε θέματα εθνικού και περιφερειακού συμφέροντος. Σημασία δίνεται και στην διευθέτηση των σχέσεων μεταξύ διαφορετικών αρχών και διοικητικών σωμάτων όπως η σχέση της κεντρικής κυβέρνησης, των επαρχιών και των δήμων με τα συμβούλια υδάτων. (Needham, 2004)

Η αρχή της μείωσης των κανονιστικών ρυθμίσεων στοχεύει στον περιορισμό της δημιουργίας νέων ρυθμίσεων και στην προώθηση απλουστευμένων και μικρότερων διαδικασιών ώστε να επιτευχθεί μείωση της γραφειοκρατίας. Ο νέος νόμος καλύτερα οργανωμένος και ευκολότερος στην μελέτη και την εφαρμογή μειώνει την διαδικασία κατάρτισης των δημοτικών σχεδίων σε 24 βδομάδες. (Spraans, 2006)

Τέλος, η αρχή της «άμεσης εφαρμογής» υποστηρίζει ότι περισσότερη σημασία πρέπει να δοθεί στην εφαρμογή των υπαρχόντων πολιτικών περά στην συνεχή θέσπιση νέων. Εφαρμόζοντας αυτές τις αρχές ο νέος νόμος στοχεύει στην αποτελεσματικότερη

διαδικασία λήψης αποφάσεων, στην βελτίωση της επιβολής και στην απλούστευση της νομικής προστασίας στον χωρικό σχεδιασμό δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα αποτελεσματικό και αποφασιστικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού. Συμπληρωματικό στοιχείο του νέου νόμου είναι η ψηφιοποίηση των χωρικών σχεδίων. (www.vrom.nl, 20/08/2010)

Οι αλλαγές που προβλέπει ο νέος νόμος πραγματοποιείται και σε επίπεδο σχεδίων. Βασική πρόβλεψη του νέου χωροταξικού νόμου είναι η δημιουργία του «Στρατηγικού οράματος» (structuurvisie), ένα ή περισσότερα σχέδια που οφείλουν πλέον να πραγματοποιούν οι δήμοι, οι περιφέρειες αλλά και το κράτος (Vulings at al., 2007). Τα σχέδια αυτά που αποτελούν κείμενα στρατηγικής πολιτικής θα αντικαταστήσουν τις «βασικές αποφάσεις σχεδιασμού» σε εθνικό επίπεδο, τα περιφερειακά σχέδια σε επαρχιακό επίπεδο και τα γενικά ενδεικτικά σχέδια σε επίπεδο δήμου και θα εμπεριέχουν βασικές αρχές της εκάστοτε χωρικής πολιτικής και θα υποδεικνύουν τρόπους εφαρμογής της. Το κάθε σχέδιο είναι δεσμευτικό για το επίπεδο κυβέρνησης που αφορά και δεν επηρεάζει τα υπόλοιπα επίπεδα. (Needham, 2004)

Προκειμένου τα στρατηγικά οράματα να ανταποκριθούν επιτυχώς στις σύγχρονες απαιτήσεις του χωρικού σχεδιασμού, ο νέος νόμος δεν ορίζει διαδικασίες ή επίσημες προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται από αυτά, ώστε να προωθηθεί η ευελιξία στον σχεδιασμό και να επιταχυνθεί η διαδικασία λήψης αποφάσεων και η γρήγορη εκμετάλλευση τυχών νέων ευκαιριών. Παρόλα αυτά επιμέρους προϋποθέσεις μπορούν αργότερα να επιβληθούν, λαμβάνοντας υπόψη τις διαδικασίες και την μορφή των σχεδίων. Για παράδειγμα σε εθνικό επίπεδο ένα προσχέδιο του στρατηγικού οράματος θα πρέπει να κατατίθεται στην Βουλή η οποία θα υποδεικνύει τυχών υποδείξεις σε συνεργασία με τους υπουργούς που εμπλέκονται στην διαδικασία.

Επιπλέον, το νέο νομοθετικό διάταγμα (Besluit ruimtelijke ordening) που συνοδεύει τον νέο νόμο, περιλαμβάνει μια πρόβλεψη που ορίζει ότι το στρατηγικό όραμα οφείλει να αναφέρει πώς οι πολίτες και οι υπόλοιποι κοινωνικοί οργανισμοί και φορείς οφείλουν να συμμετέχουν στην δημιουργία του εκάστοτε στρατηγικού οράματος (www.vrom.nl, 20/08/2010).

2.8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΟΛΛΑΝΔΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση η Ολλανδία αποτελεί μια μικρή χώρα με παράδοση στον προγραμματισμό, που φέρει ένα πλούσιο σύστημα χωρικού σχεδιασμού αποτέλεσμα των δυσκολιών που αντιμετώπισαν από νωρίς οι Ολλανδοί όσο αφορά την προστασία της χώρας από φαινόμενα πλημμύρας και την εξεύρεση νέου χώρου προς ανάπτυξη. Πολιτικά συνιστά ένα αποκεντρωμένο κράτος με κάθε διοικητικό επίπεδο (κράτος, επαρχίες και δήμοι) να αποτελεί μία αυτόνομη κοινότητα και οι ευθύνες μοιράζονται ανάμεσα στα τρία επίπεδα διακυβέρνησης καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη της κάθετης αλλά και οριζόντιας συνεργασίας. Πολύ σημαντικό επίσης μέρος στην διακυβέρνηση της χώρας παίζει η κοινωνία των πολιτών και τα συμβούλια υδάτων ενώ η νομοθετική εξουσία όσο αφορά τον χωρικό σχεδιασμό ελέγχεται από το «Συμβούλιο της Επικρατείας» (RVS).

Ο σχεδιασμός στην Ολλανδία είναι κατά βάση στρατηγικός δηλαδή θέτει τις κατευθύνσεις για την μελλοντική ανάπτυξη που δεν είναι άκαμπτες αλλά προσαρμόζονται ανάλογα με τις απαιτήσεις και τις συνεχείς αλλαγές των δεδομένων ενώ τα σχέδια δεν είναι απόλυτα και βρίσκονται υπό συνεχή (πολιτική) συζήτηση. Προκειμένου να αντιμετωπίσει η χώρα τις αρνητικές συνέπειες της εκτεινόμενης αστικοποίησης και ιδιαίτερα της υπερανάπτυξης του Randstad, από πολύ νωρίς στράφηκε προς την δημιουργία νομοθετικού πλαισίου που σχετίζεται με τον χωρικό σχεδιασμό με σημαντικότερο νομοθέτημα τον χωροταξικό νόμο του 1965, ο οποίος ίσχυε βάση τροποποιήσεων έως και σήμερα και αναθεωρήθηκε ριζικά για πρώτη φορά το 2008 με την θέσπιση του νέου χωροταξικού νόμου.

Το σύστημα του χωρικού σχεδιασμού βασίζεται σε συγκεκριμένες αρχές που είναι η συγκέντρωση της αστικοποίησης, η χωρική συνοχή, η χωρική ποικιλομορφία, η οριζόντια και κάθετη συνεργασία και η χωρική δικαιοσύνη. Για την επίτευξη τους κατά καιρούς βασίστηκε σε διάφορα μοντέλα όπως αυτό της περιφερειακής αποκέντρωσης μέσω των «πόλων ανάπτυξης», του μοντέλου της συμπαγούς πόλης όσο αφορά την οικιστική ανάπτυξη και του μοντέλου των αστικών δικτύων.

Η ύπαρξη πολλών υπηρεσιών και οργανισμών ανεξάρτητων ή μη από την κεντρική εξουσία αποτελεί σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης και λειτουργίας του συστήματος. Άλλα βασικά στοιχεία του συστήματος χωρικού σχεδιασμού είναι η μικρή παρέμβαση

της δικαστικής εξουσίας, η πρόβλεψη για δημόσια συμμετοχή σε πολλές από τις διαδικασίες του και η επικέντρωση του στον καθορισμό χρήσεων γης. Ταυτόχρονα, ισχυρά όπλα του χωρικού σχεδιασμού στο παρελθόν αποτελούσαν η πολιτική κοινωνικής κατοικίας και ο έλεγχος της γης από τους δήμους, στοιχεία όμως που τελευταία έχουν μετριασθεί λόγω ιδιωτικοποιήσεων, έλλειψης χρηματοδοτήσεων και πιέσεων ανάπτυξης που ασκούν οι ιδιωτικοί φορείς στους δήμους. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με την στροφή του χωρικού σχεδιασμού προς την οικονομική ανάπτυξη βάση του τελευταίου εγγράφου εθνικής χωροταξικής πολιτικής (όπως για παράδειγμα με την ενίσχυση του θεσμού των εμπορικών κέντρων τύπου «Mall») αλλάζουν την ισορροπία μεταξύ των σχέσεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, με την δύναμη των δήμων να μετριάζεται και να αυξάνεται αυτή των ιδιωτών.

Όσο αφορά τα σχέδια που ίσχυαν πριν την αλλαγή του χωροταξικού νόμου, ήταν υποχρεωτικά μόνο για τις περιοχές εκτός-δόμησης και ήταν στην διακριτική ευχέρεια του δήμου να αποφασίσει αν θα τα εφαρμόσει και για τις δομημένες περιοχές. Παράλληλα ήταν δυνατή η πραγματοποίηση σχεδίων εκτός αυτών που όριζε ο χωροταξικός νόμος όπως τα Επαρχιακά περιφερειακά σχέδια (*provincial omgevingsplannen*) των επαρχιών που συνδύαζαν τις λειτουργίες των περιφερειακών σχεδίων με τα σχέδια διαχείρισης υδάτων και τα περιβαλλοντικά, συγκοινωνιακά-κυκλοφοριακά σχέδια ή τα περιφερειακά στρατηγικά οράματα (*regionale structuurvisie*) των δήμων.

Προκειμένου να αναπτυχθεί περισσότερο η ελευθερία στον σχεδιασμό, με τον νέο χωροταξικό νόμο πραγματοποιείται συνολική αναμόρφωση του συστήματος σχεδιασμού που αλλάζει την μορφή των σχέσεων μεταξύ των επιπέδων σχεδιασμού αλλά και τα υπάρχοντα σχέδια. Τα νέα σχέδια υπό την μορφή οράματος που προάγει ο νέος νόμος, για λόγους ευελιξίας του σχεδιασμού δεν χρειάζεται να πληρούν συγκεκριμένες προδιαγραφές και αφορούν κυρίως το επίπεδο που τα καταρτίζει.

Τα σχέδια αυτά (*Structuurvisie*) αντικαθιστούν τα υπάρχοντα στρατηγικά σχέδια που αντιστοιχούσαν και στα τρία επίπεδα σχεδιασμού και η εκπόνηση τους αποτελεί πλέον δεσμευτικό παράγοντα. Ταυτόχρονα, οι διαδικασίες εκπόνησης των σχεδίων απλοποιούνται, μειώνοντας τον χρόνο κατάρτισης τους. Το μόνο σχέδιο που συνεχίζει να υφίσταται με αλλαγές είναι το τοπικό σχέδιο χρήσεων γης (*Bestemmingsplan*) το οποίο καθίσταται ευθέως, αυστηρά δεσμευτικό και περιλαμβάνει από τις χρήσεις γης του δήμου μέχρι και κριτήρια σχεδιασμού των κτιρίων. Τα σχέδια αυτά πλέον αφορούν

όλη την επικράτεια των δήμων και δεν τελούν υπό την αίρεση της αποδοχής τους από το επαρχιακό επίπεδο. Επιπλέον ο δήμος μπορεί αντί σχεδίου χρήσεων γης να υιοθετήσει ένα διοικητικό διάταγμα (bebeersverordening) για υπο-περιοχές της επικράτειας του ενώ μέσω της νέο-εισαγόμενης διαδικασίας «απόφαση του έργου» δίνεται η δυνατότητα εφαρμογής του σχεδίου χρήσεων γης κατά στάδια.

Ο βαθμός και ο τρόπος με τον οποίο τα νέα μέτρα που θέτει ο νόμος του 2008 (WRO) επηρεάζουν την ιεράρχηση και την αυτονομία των επιπέδων που ίσχυε έως σήμερα, αποτελεί πολυσυζητημένο θέμα στην διεθνή επιστημονική κοινότητα. Εκ πρώτης όψεως η δύναμη και ο ρόλος των δήμων φαίνεται να ενισχύετε αφού σύμφωνα με το «VROM» ο νέος νόμος προωθεί την αποκέντρωση με μείωση του κεντρικού ελέγχου και άρση του δικαιώματος των επαρχιών έγκρισης των σχεδίων χρήσεων γης. Παρόλα αυτά η παραπάνω άποψη δεν είναι παρά εικονική¹⁹ αφού στην πραγματικότητα ο νέος νόμος θέτει εντός ορίων την εξουσία των δήμων εις βάρος της αυτονομίας τους και ενισχύει τον ρόλο της κεντρικής κυβέρνησης αλλά και των επαρχιών προσδίδοντας τους το δικαίωμα δημιουργίας εξαρχής δεσμευτικού σχεδίου χρήσεων γης («σχέδια ολοκλήρωσης», Inpassingsplan) που υπερβαίνει εξουσίας του τοπικού. Επιπλέον, η κυβέρνηση και οι επαρχίες έχουν δυνατότητα να θέτουν εξαρχής την άποψη τους στους δήμους σχετικά με τα σχέδια χρήσεων γης βάση κατευθύνσεων, αλλά και να θέτουν κανόνες σχετικά με το περιεχόμενο τους βάση οδηγιών. Τα παραπάνω εργαλεία ελέγχου που έχουν πλέον στην δυνατότητα τους τα υπερκείμενα διοικητικά επίπεδα επαναπροσδιορίζουν τον παραδοσιακό ρόλο του δήμου ως το ισχυρότερο επίπεδο σχεδιασμού λόγω της δεσμευτικότητας των τοπικών σχεδίων χρήσεων γης και του επικείμενου ελέγχου που είχαν πάνω στην ανάπτυξη, ενώ η ισχύς των εργαλείων αυτών προσπαθεί να μετριαστεί με την εισαγωγή της πρότασης : «Η χρήση των εργαλείων γίνεται μόνο στην περίπτωση που τίγονται εθνικά και περιφερειακά συμφέροντα».

Επομένως, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι όσο αφορά τα παλιά σχέδια, ήταν ιεραρχημένα (οι δήμοι και οι περιφέρειες έπρεπε να λαμβάνουν υπόψη τις κατευθύνσεις των υπερκείμενων επιπέδων ενώ κάθε σχέδιο που γίνονταν σε ένα επίπεδο διοίκησης ελέγχονταν από την υπερκείμενη βαθμίδα) αλλά ταυτόχρονα ίσχυε και αυτονομία μεταξύ των επιπέδων διοίκησης (το κάθε επίπεδο κατάρτιζε και ενέκρινε τα δικά του σχέδια, με μοναδική εξαίρεση την εξάρτηση του δήμου από την επαρχία κατά την

¹⁹ Αν εξαιρεθεί το γεγονός ότι υπάρχει πράγματι ενδυνάμωση της θέσης της αυτοδιοίκησης αλλά έναντι των ιδιωτών (εργολάβων) με την επιβολή χρηματικής εισφοράς κατά τις διαδικασίες έκδοσης άδειας (Needham, 2004).

έγκριση των σχεδίων χρήσεων γης) αφού τα υπερκείμενα σχέδια ήταν κατευθυντηρια και όχι δεσμευτικά. Αναπτύσσονταν έτσι ένα υψηλό επίπεδο διαπραγματεύσεων μεταξύ όλων των επιπέδων διοίκησης, και τα επίπεδα διέθεταν διακριτική αυτονομία, διότι η κεντρική κυβέρνηση όριζε ένα ευρύ πλαίσιο εντός του οποίου οι δήμοι έπρεπε να εργαστούν, με την επαρχιακή κυβέρνηση να διαδραματίζει διαμεσολαβητικό ρόλο (Needham, 1995).

Το γεγονός αυτό οφείλονταν σύμφωνα με τον Needham (2004) στην νοοτροπία των ολλανδών που δεν αισθάνονταν άνετα με τις ιεραρχικές μορφές ρύθμισης. Σε γενικές γραμμές ήταν επιθυμητή η αποφυγή καταστάσεων όπου τα υπερκείμενα επίπεδα θέτουν αποφάσεις στα υποκείμενα και παρόλο που ήταν επιτρεπτό από την νομοθεσία να εφαρμοστούν ιεραρχικές δομές (τα υπερκείμενα επίπεδα είχαν την δυνατότητα να επιβάλουν αναθεώρηση του σχεδίου χρήσεων γης θέτοντας συγκεκριμένο περιεχόμενο) ήταν προτιμότερο να μην γίνεται.

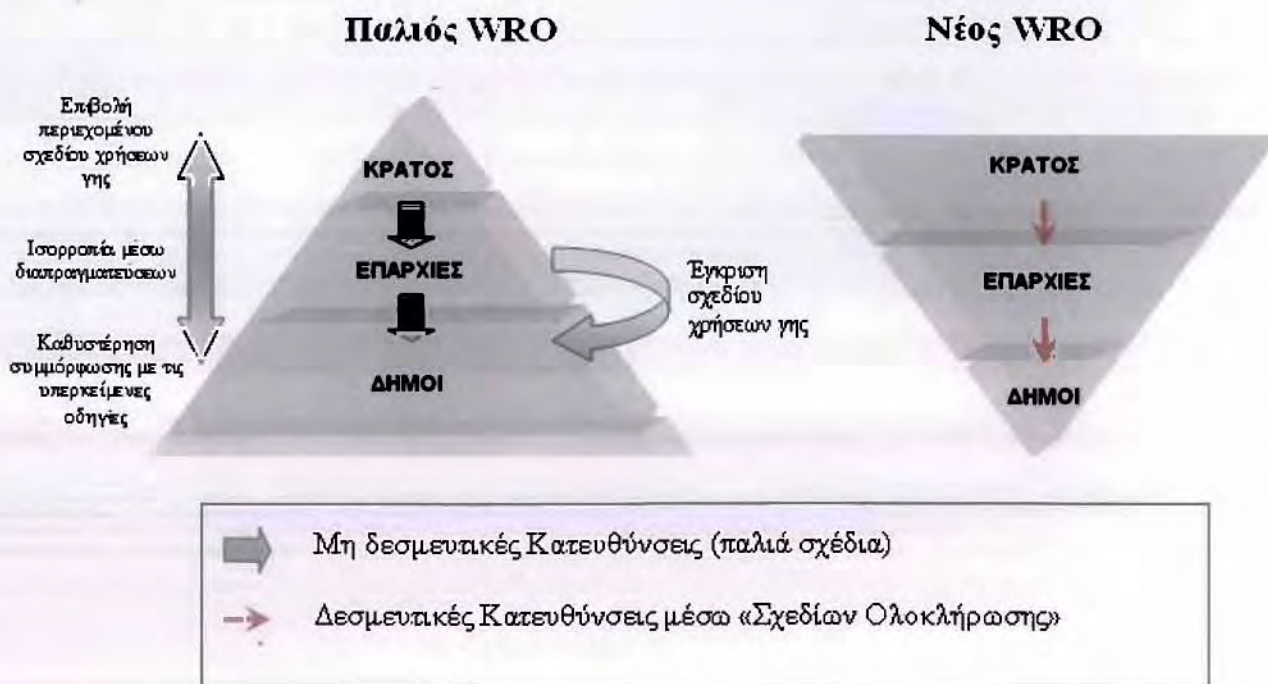
Μετά την εφαρμογή του νέου νόμου (WRO) τα δεδομένα αλλάζουν και έχουμε εν μέρει άρση της ιεραρχίας των σχεδίων αφού τα στρατηγικά οράματα απευθύνονται κυρίως στο επίπεδο αναφοράς τους (αλλά όχι απόλυτη αφού συνεχίζουν να δίνουν κατευθύνσεις στα τοπικά σχέδια γης) αλλά και εν μέρει άρση της αυτονομίας των επιπέδων, λόγω της ένταξης του νέου θεσμού των κατευθύνσεων και οδηγιών αλλά και των ολοκληρωτικών σχεδίων, που μπορούν να θέσουν το κράτος και οι επαρχίες.

Διάγραμμα 3: Σχέσεις μεταξύ χωρικών σχεδίων βάση του νέου χωροταξικού νόμου.

Επεξεργασία: Ιδία

Διάγραμμα 4: Ισχύς κάθε διοικητικού επιπέδου στον σχεδιασμό βάση δεσμευτικότητας των σχεδίων που καταρτίζει.

Επεξεργασία: Ιδία

Με το νέο σύστημα έχουμε στην ουσία αντιστροφή της διοικητικής πυραμίδας όπου ισχυρότερο επίπεδο ήταν το δημοτικό και ενίσχυση του ρόλου της κεντρικής κυβέρνησης που εκτός από το να καθορίζει το γενικό πλαίσιο και να λαμβάνει τις σημαντικές αποφάσεις μπορεί πλέον να εκτελεί και δεσμευτικά σχέδια, γεγονός που αντιτίθεται εν μέρει στην αρχή της ενίσχυσης της αποκέντρωσης που θέλει να ακολουθεί το Ολλανδικό κράτος.²⁰

Κατά πόσο το παραπάνω σύστημα θα εφαρμοσθεί και αν τα υπερκείμενα του δήμου επίπεδα θα εκμεταλλευτούν τις νέες δυνατότητες που τους προσδίδει ο νέος νόμος ή θα συνεχίσουν να λειτουργούν αφήνοντας την δημιουργία σχεδίων χρήσεων γης στους δήμους, όπως παραδοσιακά ορίζονταν, θα διαφανεί στο πέρασμα των χρόνων.

²⁰ Η αποκέντρωση βασίζεται στην προσδοκία ότι οι τοπικές κυβερνήσεις είναι καλύτερα ενημερωμένες σχετικά με τις ανάγκες των τοπικών κατοίκων και βιομηχανιών αλλά και καλύτερα εφοδιασμένες ώστε να λαμβάνουν τις κατάλληλα αποφάσεις. Ένα αδύναμο σημείο αυτής της προϋπόθεσης είναι το στοιχείο της εμπιστοσύνης. Δεν είναι βέβαιο ότι οι τοπικές κυβερνήσεις λαμβάνουν τις σωστές αποφάσεις και ότι όταν το κάνουν αυτές ανταποκρίνονται στα πρότυπα της αποδοτικότητας και της ισότητας (Priemus, 2007b)

3. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η Ελλάδα βρίσκεται στη νοτιοανατολική Ευρώπη, στο νοτιότερο άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου, και συνορεύει στα βόρεια με τη Βουλγαρία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.), στα βορειοδυτικά με την Αλβανία και στα βορειοανατολικά με την Τουρκία. Η γεωγραφική θέση της χώρας στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου αποτελεί ισχυρό πλεονέκτημα αφού η στρατηγική της θέση ανάμεσα σε τρεις ηπείρους αποτέλεσε από την μία σημείο επαφής του δυτικού με τον ανατολικό πολιτισμό και από την άλλη της προσέδωσε κομβικό ρόλο όσο αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές αφού βρίσκεται σε επαφή με τον διαμήκη θαλάσσιο διάδρομο Γιβραλτάρ – Σουέζ.

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη ποικιλία της γεωμορφολογίας της, το μεγάλο μήκος και την πολυπλοκότητα των ακτών της, το πλήθος των νησιών της τα οποία ξεπερνούν τα 2000 και την ορεινή της δομή. Το ανάγλυφο της χώρας είναι κατά κύριο λόγο ορεινό και μεγάλο μέρος του εδάφους είναι ξηρό και βραχώδες, ενώ μόνο το 20,45% του εδάφους είναι καλλιεργήσιμο. Ραχοκοκαλιά του κυριότερου ορεινού όγκου της χώρας αποτελεί η Πίνδος, που ακολουθεί το Αλπικό σύστημα και διασχίζει από βορρά προς νότο τη χώρα καταλήγοντας στην Πελοπόννησο με τον Πάρνωνα και τον Ταΰγετο. (<http://el.wikipedia.org>, 8/05/2010)

Η παρουσία του έντονου ορεινού ανάγλυφου που ολοκληρώνεται και με άλλα όροι, αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη της χώρας αφού στην ύπαρξη αυτών των φυσικών εμποδίων οφείλονται οι ασυνέχειες στη φυσική δομή και στην κατανομή των δραστηριοτήτων στο χώρο.

Οι κυριότερες πεδιάδες της χώρας στις οποίες ασκείται η βασική γεωργική δραστηριότητα υψηλής παραγωγικότητας βρίσκονται στην Θεσσαλία, την Κεντρική Μακεδονία και στις πεδινές περιοχές που εκτείνονται από τον Κάμπο των Σερρών ως την Κομοτηνή

Την επιφάνεια της χώρας διαρρέουν αρκετά ποτάμια κάποια εκ των οποίων είναι διακρατικά ενώ τα δέλτα που σχηματίζουν με την εκροή τους προς την θάλασσα ορισμένοι ποταμοί αποτελούν σημαντικούς υδροβιότοπους όπως αυτοί του Αλιάκμονα

και του Έβρου. Επιπλέον, υπάρχουν σημαντικοί ποταμοί όπως ο Πηνειός που συμβάλλουν στην υδροδότηση μεγάλων γεωργικών εκτάσεων ενώ σε άλλα δημιουργήθηκαν τεχνητές λίμνες για την λειτουργία υδροηλεκτρικών εργοστασίων.

Στον κύριο κορμό της χώρας υπάρχουν επιπλέον και αρκετές φυσικές λίμνες με μεγαλύτερες αυτές της Τριχωνίδας (96.513 τ.χλμ) στην Αιτωλοακαρνανία και της Βόλβης (75.600 τ.χλμ) στην Μακεδονία αλλά και αρκετές τεχνητές λίμνες οι οποίες χρησιμοποιούνται κυρίως για την παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος, όπως η Λίμνη Κρεμαστών (68.531 τ.χλμ) και η Λίμνη Πολυφύτου (56.793 τ.χλμ), ενώ ορισμένες συμβάλλουν και στην υδροδότηση πόλεων όπως συμβαίνει με την περίπτωση του Μόρνου, του Μαραθώνα και της Υλίκης που υδροδοτούν την Αθήνα.

Ο εκτεταμένος νησιωτικός χώρος της χώρας αποτελεί βασικό πλεονέκτημα αλλά ταυτόχρονα συνεπάγεται και με αρκετές δυσκολίες όσο αφορά την ανάπτυξη και την χωρική οργάνωση της χώρας. Τα ελληνικά νησιά ποικίλουν σε μέγεθος και σε πληθυσμό με μεγαλύτερα αυτά της Κρήτης και της Εύβοιας. Στο νησιωτικό χώρο, που καλύπτει το 18,8% της έκτασης της χώρας, κατοικεί περίπου 14% του πληθυσμού της. Παρόλο που ο μεγάλος αριθμός νησιών αποτελεί συγκριτικό πλεόνασμα για την χώρα το αναπτυξιακό μοντέλο της χώρας τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια εστίαζε ιδίως στον κυρίως κορμό της χώρας.

Ένα ακόμα συγκριτικό πλεονέκτημα για την χώρα είναι η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και ιστορία της. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η πλούσια πολιτισμική προσφορά της χώρας που άσκησε μεγάλη πολιτισμική επίδραση σε τρεις ηπείρους την έχει καταστήσει γνωστή, με θετικές επιπτώσεις στην προσέλκυση επισκεπτών και την ανάπτυξη του τουρισμού ως βασικού τομέα οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Ο πληθυσμός της Ελλάδος σύμφωνα με την απογραφή του 2001 καταγράφεται σε 10.964.020 κατοίκους (www.statistics.gr/, 8/05/2010) με πυκνότητα 85 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, 91% των πολιτών είναι Έλληνες και το 9% είναι άλλων εθνικοτήτων στοιχείο βασιζόμενο στην υπηκοότητα αφού η το κράτος της Ελλάδος δεν συλλέγει στοιχεία που να αφορούν την εθνικότητα των κατοίκων της χώρας. Ο αριθμός αυτός εκτιμάται ότι θα έχει μεγαλώσει σημαντικά αφού τις τελευταίες δεκαετίες η Ελλάδα έχει δεχτεί ένα μεγάλο κύμα μετανάστευσης. Περίπου το μισό των μεταναστών υπολογίζεται ότι είναι νόμιμοι κάτοικοι της χώρας αν και οι αριθμοί έχουν μεγάλη διακύμανση λόγω της έλλειψης επίσημης μεταναστευτικής

πολιτικής και της αστάθειας στις γειτονικές χώρες πηγές μεταναστών. Οι μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες σύμφωνα με την απογραφή του 2001 φαίνεται να προέρχονται από Αλβανία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Πακιστάν, Ουκρανία, Πολωνία, Αίγυπτο (www.cia.gov/, 8/05/2010). Επίσημη γλώσσα της χώρας είναι τα Ελληνικά. Πρωτεύουσα της χώρας είναι η Αθήνα που βρίσκεται στη Στερεά Ελλάδα και αποτελεί εύρωστο οικονομικό, πολιτιστικό και διοικητικό κέντρο της χώρας με πληθυσμό πολεοδομικού συγκροτήματος για το 2001 να ανέρχεται σε 3.361.806 κατοίκους ενώ ακολουθεί η Θεσσαλονίκη που αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδος και πρωτεύουσα της περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, με πληθυσμό 800.764 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2001 (Νικόδημος, 2007), (<http://el.wikipedia.org>, 8/05/2010).

3.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε ταχύτατα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο και τον εμφύλιο. Η συνεχής σύγκλιση με τις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες όμως διακόπηκε κατά το 1980 για να ξαναρχίσει το 1995 περίπου. Από το 2003 ως το 2007 η Ελληνική οικονομία αναπτύσσονταν περίπου κατά 4% κάθε χρόνο, ανάπτυξη που βασίζεται εν μέρει και στην κατασκευή υποδομών για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 και εν μέρει στην αύξηση της διαθεσιμότητας των πιστώσεων, η οποία οδήγησε σε πρωτοφανή επίπεδα όσο αφορά τις καταναλωτικές δαπάνες.

Πίνακας 7: Τελευταία στατιστικά στοιχεία που αφορούν την οικονομία της χώρας σύμφωνα με το υπουργείο οικονομικών.

Τελευταία Στατιστικά Στοιχεία	Περίοδος	Τιμή
Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (1)	Απρ. 10/Απρ. 09	4,8
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (1)	Απρ. 10/Απρ. 09	4,7
Αναθεωρημένος Δείκτης Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία (1)	Μαρ. 10/Μαρ. 09	8,7
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής (3)	Μαρ. 10/Μαρ. 09	-3,7
Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο (1)	Φεβ. 10/Φεβ. 09	1,0
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Εκτιμήσεις) (1)	Α' 3μηνο 10	-2,3
Άνεργία (2)	Δ' 3μηνο 09	10,3
Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφής 2001 (4)	2001	10.964.020
Οικοδομική Δραστηριότητα (όγκος) (3)	Ιαν. 10/Ιαν. 09	-22,4

1. Ποσοσταία Ετήσια Μεταβολή, 2. Ποσοστό, 3. Ποσοσταία μεταβολή Περιόδου, 4. Τιμή

(Πηγή: www.mnec.gr/, 20/06/2010)

Βασικός τομέας της οικονομίας είναι οι υπηρεσίες που παρέχουν το 75,9% του ΑΕΠ της χώρας (στοιχεία 2007: www.statistics.gr, 20/06/2010). Η συμβολή της τουριστικής οικονομίας στο ΑΕΠ μετά την πρόσφατη αναθεώρησή του 2008 ανέρχεται στο 18,2%.

Με βάση τη μέση κατά κεφαλήν δαπάνη των τουριστών, η χώρα μας κατατάσσεται στην 10η θέση, ενώ στη γενική κατάταξη ανταγωνιστικότητας βρίσκεται στην 24η θέση. Επιπλέον, σύμφωνα έκθεση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού για το 2004 η Ελλάδα κατατάσσεται 11^η στον κόσμο ως προς τις τουριστικές εισπράξεις και 16^η ως προς τις αφίξεις (<http://news.kathimerini.gr/>, 20/06/2010).

Επιπλέον, όσο αφορά τον πρωτογενή τομέα διαπιστώνεται σημαντική μείωση της συμμετοχής του Ακαθάριστου Γεωργικού Προϊόντος στο ΑΕΠ από 14,30% κατά το 1981 στο 6,33% το 2001 ενώ η συμμετοχή της γεωργικής απασχόλησης στη συνολική μειώνεται από το 27,40% στο 16,00%, αντίστοιχα. Η οικονομική βαρύτητα της γεωργικής παραγωγής περιορίζεται σημαντικά, όχι όμως αντίστοιχα με αυτή της απασχόλησης, αφού ο γεωργικός τομέας συνεχίζει να συνεισφέρει σε υψηλό ποσοστό στη συνολική απασχόληση έναντι της συμβολής του στο ΑΕΠ.

Αντιστοίχως προβληματικός είναι και ο δευτερογενής τομέας (23,1% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας το 2007), με μια καθίζηση της μεταποίησης, από 23,2% του ΑΕΠ τη δεκαετία 1971-80 στο 12,4% το 2007 (www.ardn.gr/, 20/06/2010).

Στην Ελλάδα παρουσιάζεται σημαντική γήρανση του πληθυσμού και στασιμότητα με τάσεις μείωσης εάν δεν υπολογιστεί η μετανάστευση και η ανεργία και ιδιαίτερα στις νέες ηλικίες είναι υψηλή. Οι μετανάστες στην Ελλάδα αποτελούν το ένα πέμπτο της εργατικής δύναμης και κυρίως απασχολούνται σε γεωργικές και ανειδίκευτες θέσεις εργασίας. Υψηλό είναι στην Ελλάδα και το φαινόμενο της παραοικονομίας που σύμφωνα με εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας για το 2006, το ύψος για την Ελλάδα αντιστοιχεί στο 28,6% του ΑΕΠ (www.taxheaven.gr/, 20/06/2010).

Η Ελλάδα ωφελείται σημαντικά από την βοήθεια της ΕΕ, που ισούται με περίπου 3,3% του ετήσιου ΑΕΠ. Το 2008 υπήρξε μια μείωση της ανάπτυξης κατά 2% ενώ το 2009 υπήρξε ύφεση και η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 2%, ως αποτέλεσμα της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, των αυστηρότερων πιστωτικών όρων και της αποτυχίας του Ελληνικού κράτους να αντιμετωπίσει το αυξανόμενο έλλειμμα που οφείλεται στα μειωμένα έσοδα του κράτους και την κακή διαχείριση τους, την αύξηση των κυβερνητικών αγαθών αλλά και στο υψηλό ποσοστό παραοικονομίας και τη διαφθορά. Με τον τρόπο αυτό η Ελλάδα παραβίασε το κριτήριο του Συμφώνου Σταθερότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ορίζει ότι το έλλειμμα του κράτους δεν μπορεί να υπερβαίνει το 3% με το έλλειμμα να φθάνει το 10,7% του ΑΕΠ το 2009.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης το δημόσιο χρέος, ο πληθωρισμός, και η ανεργία βρίσκονται πάνω από το μέσο όρο της ευρωζώνης, ενώ το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι κατώτερο του μέσου όρου. Για το 2009 υπήρξε αύξηση του δημόσιου χρέους και της ανεργίας ενώ ο πληθωρισμός υπέστη μια μικρή υποχώρηση.

Επιπλέον, σοβαρό πλήγμα υπέστη η αξιοπιστία της χώρας λόγω ανακριβών και εσφαλμένων στατιστικών στοιχείων και σοβαρών παρατυπιών στις κοινοποιήσεις των οικονομικών δεδομένων του Απριλίου και του Οκτωβρίου 2009. Οι ευθύνες για την αναξιοπιστία των δεδομένων, τη μη τήρηση των λογιστικών κανόνων, καθώς και του χρονοδιαγράμματος της κοινοποίησης βαραίνουν την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ), το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, καθώς και το Υπουργείο Οικονομικών.

Τα παραπάνω γεγονότα οδήγησαν στα τέλη του 2009 σε εκθέσεις από σημαντικούς οργανισμούς αξιολόγησης που υποβάθμισαν την διεθνή πιστοληπτική ικανότητά της Ελλάδας γεγονός που με τη σειρά του οδήγησε σε αύξηση της οικονομικής αστάθειας. Κάτω από την έντονη πίεση της ΕΕ και διεθνών φορέων της αγοράς, η κυβέρνηση ενέκρινε ένα μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα λιτότητας που περιλαμβάνει τη μείωση των κρατικών δαπανών, τη μείωση του μεγέθους του δημόσιου τομέα, τη μείωση της φοροδιαφυγής, τη μεταρρύθμιση της υγειονομικής περίθαλψης και των συνταξιοδοτικών συστημάτων, και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στις αγορές εργασίας και προϊόντων μέτρα που χαρακτηρίστηκαν από ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού ως αντιλαϊκά και κατακρίθηκαν. (www.cia.gov/, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 17/06/2010).

3.3 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Η χώρα είναι οργανωμένη σε 13 Περιφέρειες και 51 Νομούς, ενώ το σύνολο των 13.274 οικισμών της χώρας υπάγονταν μέχρι πρότινος σε 900 Δήμους και 134 Κοινότητες που προέκυψαν από τις συνενώσεις που πραγματοποιήθηκαν από το Νόμο 2539/97. Πριν το 1999 και την εφαρμογή του Σχεδίου Καποδίστριας υπήρχαν 361 δήμοι και 5.560 κοινότητες, υποδιαιρούμενες σε 12.817 οικισμούς, ενώ υπήρχαν επιπλέον και οι επαρχίες στις οποίες διαιρούνταν οι νομοί και ανέρχονταν σε 147.

Πίνακας 8. Οι 13 Περιφέρειες της Ελλάδας και οι νομοί τους πριν την ψήφιση του Ν.3852/10.

Αττική	Κρήτη	Ιόνια νησιά	Νότιο Αιγαίο
Αθηνών	Χανιά	Κέρκυρα	Κυκλάδες
Πειραιώς	Ηράκλειο	Κεφαλονιά	Δωδεκάνησα
Ανατολική Αττική	Λασιθί	Λευκάδα	Θεσσαλία
Δυτική Αττική	Ρέθυμνο	Ζάκυνθος	Καρδίτσα
Στερεά Ελλάδα	Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Βόρειο Αιγαίο	Λάρισα
Εύβοια	Καβάλα	Χίος	Μαγνησία
Ευρυτανία	Δράμα	Λέσβος	Τρίκαλα
Φωκίδα	Ξάνθη	Σάμος	Δυτική Ελλάδα
Φθιώτιδα	Ροδόπη	Πελοπόννησος	Αχαΐα
Βοιωτία	Έβρος	Αρκαδία	Αιτωλοακαρνανία
Κεντρική Μακεδονία	Ήπειρος	Αργολίδα	Ηλεία
Χαλκιδική	Αρτα	Κορινθία	Δυτική Μακεδονία
Ημαθία	Ιωάννινα	Λακωνία	Φλώρινα
Κυκλίσ	Πρέβεζα	Μεσσηνία	Γρεβενά
Πέλλα	Θεσπρωτία		Καστοριά
Πιερία			Κοζάνη
Σέρρες			
Θεσσαλονίκη			

(Πηγή: <http://www.ypes.gr/>, 18/06/2010)

Στην περιφέρεια Μακεδονίας βρίσκεται το Άγιο Όρος, το οποίο είναι μία αυτόνομη, και αυτοδιοίκητη μοναστική πολιτεία, τμήμα του Ελληνικού κράτους, που υπάγεται πολιτικά στο Υπουργείο Εξωτερικών και έχει εδαφικά διαιρεθεί σε είκοσι αυτοδιοίκητες περιοχές.

Το διοικητικό σύστημα της χώρας φαίνεται να παρουσιάζει σοβαρές δυσλειτουργίες σε όλα τα επίπεδα και να ευθύνεται εν μέρει για την μη ικανοποιητική εικόνα που παρουσιάζει η χώρα αφού υπάρχει σύνδεση του δημοσιονομικού προβλήματος της χώρας με την προβληματική διακυβέρνηση της. Για τον λόγο αυτό με την ψήφιση του νέου σχεδίου «Καλλικράτης» Ν.3852/10, προβλέπονται ριζικές αλλαγές στο διοικητικό σύστημα της χώρας με την συγκρότηση ισχυρών αυτοδιοικούμενων περιφερειών και την προσπάθεια προώθησης μιας πιο αποκεντρωμένης διοίκησης και ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Το νέο σχέδιο προβλέπει αντικατάσταση των 56 νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων σε 13 αιρετές περιφέρειες που συμπίπτουν με τις τρέχουσες 13 περιφέρειες, με αιρετούς περιφερειάρχες, και την εκλογή των περιφερειακών

συμβούλων με τοπική αναφορά στις παλαιές νομαρχίες. Επιπλέον προβλέπει αντικατάσταση των 13 κρατικών περιφερειών σε 7 γενικές διοικήσεις του κράτους μοιρασμένες σε 7 πόλεις και μείωση των δήμων από 1.034 σε 370. Ταυτόχρονα, προωθείται η μείωση του δημόσιου τομέα με τα περίπου 6.000 Νομικά Πρόσωπα και Δημοτικές Επιχειρήσεις των Δήμων να μειώνονται σε λιγότερα από 2.000.

Έτσι πλέον με το διοικητικό σύστημα η χώρα διαιρείται σε πρωτοβάθμιους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) που είναι οι δήμοι, σε δευτεροβάθμιους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης τις περιφέρειες και σε δύο ή περισσότερες περιφέρειες (ή μόνο μία στην περίπτωση της Αττικής και της Κρήτης) που συγκροτούν έναν τρίτο βαθμό, τις αποκεντρωμένες διοικήσεις, με τους δύο πρώτους βαθμούς να είναι αυτοδιοικούμενοι (<http://www.ypes.gr/>, 18/06/2010).

Πίνακας 9: Νέα διοικητική διαίρεση του Ελληνικού κράτους σύμφωνα με τον νόμο Ν.3852/10

Αποκεντρωμένη διοίκηση	Περιφέρεια	Έκταση (χμ ²)	Πληθυσμός (απ. 2001)	Πρωτεύουσα	Περιφερειακές Ενότητες	Δήμοι						
Αττικής	Αττικής	3.808	3.761.810	Αθήνα	Βορείου Τομέα Αθηνών	12						
					Δυτικού Τομέα Αθηνών	7						
					Κεντρικού Τομέα Αθηνών	8						
					Νοτίου Τομέα Αθηνών	8						
					Ανατολικής Αττικής	13						
					Δυτικής Αττικής	5						
					Πειραιά	13						
Διοίκηση Μακεδονίας - Θράκης	Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	14.157	611.067	Κομοτηνή	Δράμας	5						
					Έβρου	5						
					Καβάλας	4						
					Ξάνθης	4						
	Κεντρικής Μακεδονίας		18.11	1.874.214	Θεσσαλονίκη	Ροδόπης	4					
						Ημαθίας	3					
						Θεσσαλονίκης	14					
						Κιλκίς	2					
						Πέλλας	4					
						Πιερίας	3					
						Σερρών	7					
						Χαλκιδικής	5					
						Διοίκηση Ηπείρου - Δυτικής Μακεδονίας	Ηπείρου	9.203	353.820	Ιωάννινα	Άρτας	4
											Θεσπρωτίας	3
Ιωαννίνων	8											
Πρέβεζας	3											
Δυτικής Μακεδονίας		9.451	301.522	Κοζάνη	Γρεβενών		2					
					Καστοριάς		3					
					Κοζάνης		4					
					Φλώρινας		3					

Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας	Θεσσαλίας	14.037	753.888	Λάρισα	Καρδίτσας	6					
					Λάρισας	7					
					Μαγνησίας	8					
					Τρικάλων	4					
	Στερεάς Ελλάδας	15.549	605.329	Λαμία	Βοιωτίας	6					
					Εύβοιας	8					
					Ευρυτανίας	2					
					Φθιώτιδας	7					
						Φωκίδας	2				
	Διοίκηση Πελοποννήσου - Δυτικής Ελλάδας - Ιονίου	Πελοποννήσου	15.490	638.942	Τρίπολη	Αργολίδας	4				
Αρκαδίας						5					
Κορινθίας						6					
Λακωνίας						5					
Μεσσηνίας						6					
Δυτικής Ελλάδας		11.350	740.506	Πάτρα	Αιτωλοακαρνανίας	7					
					Αχαΐας	5					
					Ηλείας	7					
Ιονίων Νήσων		2.307	212.984	Κέρκυρα	Ζακύνθου	1					
					Κέρκυρας	2					
					Κεφαλληνίας	2					
					Λευκάδας	2					
Διοίκηση Αγαίου	Βορείου Αγαίου	3.836	206.121	Μυτιλήνη	Ικαρίας	2					
					Λέσβου	1					
					Λήμνου	2					
					Σάμου	1					
					Χίου	3					
	Νοτίου Αγαίου	5.286	302.686	Ερμούπολη	Άνδρου	1					
					Θήρας	5					
					Καλύμνου	6					
					Καρπάθου	2					
					Κω	2					
					Μήλου	4					
					Μυκόνου	1					
					Νάξου	2					
					Πάρου	2					
					Ρόδου	5					
					Σύρου	3					
					Τήνου	1					
					Διοίκηση Κρήτης	Κρήτης	8.336	601.131	Ηράκλειο	Ηρακλείου	8
										Λασιθίου	4
Ρεθύμνης	5										
Χανίων	7										

(Πηγή: Ν.3852/10, ΕΣΥΕ Επεξεργασία: Ιδία)

3.4 ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1975, όπως αναθεωρήθηκε το 1986, τον ύψιστο νόμο του Ελληνικού κράτους, πολίτευμα της χώρας είναι η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Σε πολιτειακό και οργανωτικό επίπεδο, το Σύνταγμα διακρίνει τρεις εξουσίες: τη νομοθετική, την εκτελεστική και την δικαστική. Στη νομοθετική μετέχουν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και η Βουλή· στην εκτελεστική ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και η Κυβέρνηση, ενώ η δικαστική εξουσία ασκείται από τα δικαστήρια στο όνομα του ελληνικού λαού.(www.teilam.gr, 18/06/2010)

Στην κορυφή της εκτελεστικής εξουσίας βρίσκεται ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας που ρυθμίζει τις λειτουργίες των εξουσιών του Κράτους. Εκλέγεται έμμεσα από την Βουλή μέσω διαδοχικών ψηφοφοριών στις οποίες επιδιώκεται η εξασφάλιση πλειοψηφίας και η θητεία του είναι πενταετής. Σύμφωνα με το Σύνταγμα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ορίζεται ως ρυθμιστής του πολιτεύματος και μετέχει στη νομοθετική εξουσία με τη δημοσίευση των νόμων και τη δυνατότητα αναπομπής ψηφισμένου νομοσχεδίου ενώ οι εξουσίες του είναι περιορισμένες και σχεδόν όλες οι πράξεις του χρήζουν προσυπογραφής από τον Πρωθυπουργό ή άλλο μέλος της Κυβέρνησης.

Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από την Κυβέρνηση, ένα συλλογικό όργανο που αποτελείται από το υπουργικό συμβούλιο το οποίο περιλαμβάνει τους υπουργούς και τον Πρωθυπουργό, το ισχυρότερο πρόσωπο του ελληνικού πολιτικού συστήματος. Η Κυβέρνηση που πρέπει να έχει την εμπιστοσύνη του κοινοβουλίου καθορίζει και κατευθύνει τη γενική πολιτική του κράτους σε συμφωνία με τις διατάξεις του Συντάγματος και της νομοθεσίας, εφαρμόζει την πολιτική που εγκρίνει μέσω των νομοθετικών πράξεων η Βουλή, αλλά ταυτόχρονα μετέχει στη νομοπαρασκευαστική διαδικασία, μέσω της σύνταξης και της προώθησης προς ψήφιση των νομοσχεδίων. Ευθύνη του πρωθυπουργού είναι η προάσπιση της ενότητας της κυβέρνησης και η καθοδήγηση της με σκοπό την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής στα πλαίσια του νόμου. Τα μέλη του υπουργικού συμβουλίου και οι υφυπουργοί είναι υπεύθυνοι για τις γενικές πολιτικές της κυβέρνησης.

Πίνακας 10: Τα 14 υπουργεία της Κυβέρνησης.

Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
Υπουργείο Οικονομικών
Υπουργείο Εξωτερικών
Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας
Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων
Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων
Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης
Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη
Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού

(Πηγή: <http://government.gov.gr/>,18/06/2010, Επεξεργασία: Ιδία)

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από την Βουλή των Ελλήνων, τα μέλη της οποίας εκλέγονται με καθολική μυστική ψηφοφορία για τετραετή θητεία. Η Ελληνική Δημοκρατία χρησιμοποιεί για την ανάδειξη των βουλευτών ένα σύνθετο ενδυναμωμένο εκλογικό σύστημα αναλογικής εκπροσώπησης (ενισχυμένη αναλογική), που αποθαρρύνει τη δημιουργία πολυκομματικών κυβερνήσεων συνεργασίας και επιτρέπει ισχυρή κυβέρνηση πλειοψηφίας. (Βαβουγιού at al., 2007)

4. Ο ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η ιστορία του χωρικού σχεδιασμού και πιο συγκεκριμένα της πολεοδομίας στην Ελλάδα ξεκινάει από την κλασική περίοδο όπου σύμφωνα με χωρία του Αριστοτέλη («Πολιτικά») και του Πλάτωνος («Νόμοι») οι Έλληνες είχαν αναπτύξει ορισμένες αρχές πολεοδομικής επιστήμης. Ένα από τα πρώτα παραδείγματα πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα είναι ο Πειραιάς που σχεδιάστηκε εξ αρχής βάση πολεοδομικού σχεδίου από τον Έλληνα πολεοδόμο Ιππόδαμο (493 – 429 π.Χ) και θεωρείται ως πατέρας της πολεοδομίας. Ανάλογες πολεοδομικές σκέψεις εκφράζει και ο Αριστοτέλης ενώ όλο και περισσότερες πόλεις αρχίζουν να αποκτούν πολεοδομικό σχέδιο. Ταυτόχρονα αρχίζει και ο σχεδιασμός χρήσεων γης αλλά και οι πρώτοι σχεδιασμένοι δημόσιοι χώροι. Αρκετές αρχαίες Ελληνικές πόλεις και αποικίες αποκτούν πρότυπα και σταθερές ενώ οι πολεοδομικές αρχές του Ιππόδαμου βρίσκουν απήχηση έως και σήμερα (Παπαγρηγορίου, 2007).

Παρόλο που τα πολεοδομικά σχέδια στον Ελληνικό χώρο ήταν γνωστά από την αρχαιότητα, ο χωρικός σχεδιασμός και η πολιτικές του χώρου αποτελούν ένα τομέα που έχει αρχίσει να αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια. Αντίθετα με τις χώρες του ευρωπαϊκού Βορρά όπου η ενασχόληση με ζητήματα «χώρου» τις έχει απασχολήσει ιδιαίτερα στο παρελθόν, οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) στις οποίες εντάσσεται και η Ελλάδα δεν παρουσιάζουν κάποια παράδοση σε θέματα χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού (Παπαγρηγορίου, 2007).

Ιδιαίτερα στο παρελθόν η δόμηση στον Ελληνικό χώρο, τις περισσότερες φορές δεν γίνονταν βάση σχεδιασμού με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αρκετά προβλήματα (σύγκρουση χρήσεων γης, χαμηλής ποιότητας αστικό περιβάλλον, αυθαίρετη δόμηση κτλ) τα οποία και έρχονταν να λύσει το κράτος βάση αποσπασματικών και μη συστηματοποιημένων πολιτικών που είχαν ως στόχο όχι την πρόληψη αλλά την εκ των υστέρων αντιμετώπιση των προβλημάτων (Παπαγρηγορίου, 2007).

Με την σύσταση του νεοελληνικού κράτους η κατάσταση που επικρατεί στις Ελληνικές πόλεις είναι τραγική. Οι πρώτες προσπάθειες ανασυγκρότησης πόλεων και οικισμών γίνονται επί της βασιλείας του Όθωνα και της κυβερνήσεως του Καποδίστρια όπου ξένοι και Έλληνες αρχιτέκτονες (Βούλγαρης, Garnot, Κλεάνθους, Σάουμπερτ κλπ)

καλούνται να καταρτίσουν πολεοδομικά σχέδια μεγάλων Ελληνικών πόλεων. Την εποχή εκείνη έγινε αντιληπτή η ανάγκη θέσπισης συστηματικής νομοθεσίας και κρατικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των συνεχώς επιδεινωμένων χωρικών προβλημάτων. Έτσι, η πρώτη προσπάθεια θέσπισης χωρικής νομοθεσίας γίνεται στις 13/5 Απριλίου 1835 με το β.δ «περί υγιεινής οικοδομής των πόλεων και κωμών» (Τζίκα – Χατζοπούλου, 2003).

Από εκεί και ύστερα ο χωρικός σχεδιασμός μπορεί να διακριθεί σε τρεις βασικές περιόδους στην νεότερη ελληνική πολιτική ιστορία (Μπεριάτος, 2000). Η πρώτη περίοδος είναι αυτή του μεσοπολέμου, όπου οι ρυθμίσεις του Βενιζέλου το 1923 και το 1929 έθεσαν τις βάσεις για μια ενιαία αντιμετώπιση του πολεοδομικού σχεδιασμού. Κατά την περίοδο αυτή ο κύριος σκοπός του χωρικού σχεδιασμού είναι η αποκατάσταση των προσφύγων και η αναδιανομή του πληθυσμού. Ταυτόχρονα πρόβλημα αποτελεί η εξάρτηση της γεωργικής, εμβρυώδους βιομηχανικής και οικονομικής ανάπτυξης από ξένα κεφάλαια με αποτέλεσμα την συνεχής πληθυσμιακής αύξηση της πρωτεύουσας και τον αποσυντονισμό της υπαίθρου και του περιφερειακού παραγωγικού συστήματος (Μέλισσας, 2002).

Η σύγχρονη ιστορία της ελληνικής νομοθεσίας χωρικού σχεδιασμού ξεκάνει με το ν.δ 17.7./16. 8. 1923 «περί σχεδίων πόλεων, κωμών και συνοικισμών του κράτους και οικοδομής αυτών». Με το νομικό αυτό διάταγμα το Ελληνικό κράτος επιχειρεί να καθιερώσει ένα σύστημα χωροταξικών και πολεοδομικών ρυθμίσεων και διατάξεων σε μια χρονική στιγμή για την χώρα όπου το πρόβλημα εγκατάστασης του μεγάλου αριθμού προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής καθιστά επιτακτική την ανάγκη για σχεδιασμό (Τζίκα – Χατζοπούλου, 2003).

Η δεύτερη περίοδος αφορά τη μεταπολεμική περίοδο του 1949 έως το 1974. Όσο αφορά τον τομέα της πολεοδομικής πολιτικής την περίοδο αυτή θεσπίζονται πληθώρα πολεοδομικών νομοθετημάτων που κάθε άλλο παρά βοήθησαν στην επίλυση των προβλημάτων της εποχής. Αποτέλεσμα των πολεοδομικών πρακτικών και λογικών που αναπτύχθηκαν ήταν η ανοργάνωτη πολεοδομική ανάπτυξη που οδήγησε σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος και της ποιότητας της ζωής. Ταυτόχρονα γίνονται και τα πρώτα βήματα στον τομέα της χωροταξίας (Μπεριάτος, 2000).

Μια από τις πρώτες προτάσεις για την δημιουργία εθνικών χωροταξικών σχεδίων έγινε το 1947 από τον Κ.Δοξιάδη που αναλαμβάνει να διευθύνει την εφαρμογή του Σχεδίου

Ανασυγκροτήσεως στο Υπουργείο Συντονισμού. Προγραμματικό χαρακτήρα έχει επίσης και το Σχέδιο Ανασυγκροτήσεως Πρωτεύουσας που δημοσιεύεται το 1945. Μετά το τέλος του εμφυλίου που οδήγησε τη χώρα σε οικονομική κατάρρευση, δημιουργείται η Υπηρεσία Συντονισμού Εφαρμογής του πρώτου τετραετούς Σχεδίου Αναπτύξεως (1949-1952).

Λόγω του στεγαστικού προβλήματος της εποχής γίνονται πολλές επενδύσεις στον τομέα της οικοδομής με πολλές κατοικίες να κατασκευάζονται στις παρυφές των πόλεων. Ο Ν.1667/1951 «Περί λαϊκής κατοικίας» που θεσπίζεται προκειμένου να επιλυθεί το πρόβλημα μένει ανεφάρμοστος αφήνοντας τον μέλλον της χώρας όσο αφορά τον χωρικό σχεδιασμό έρμαιο στα χέρια του ιδιωτικού κατασκευαστικού τομέα. Παράλληλα αρχίζει να διαφαίνεται η τάση αστικοποίησης που θα χαρακτηρίσει αργότερα την χώρα, με τον υδροκεφαλισμό της Αθήνας να κυριαρχεί, την εγκατάλειψη πολλών κυρίως ορεινών περιοχών και το μαρασμό ακόμη και δυναμικών περιφερειακών κέντρων (Τζίκα – Χατζοπούλου, 2003).

Το 1961 ιδρύεται το Κέντρο Οικονομικού Προγραμματισμού και Ερευνών (ΚΕΠΕ) – που στη συνέχεια (1964) αποκτά Υπηρεσία Χωροταξικού Προγραμματισμού– και εκπονούνται τα πρώτα πενταετή προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης της χώρας· για πρώτη φορά στα πολυετή αναπτυξιακά προγράμματα γίνεται αναφορά στην χωροταξία. Ανεφάρμοστα έμειναν και όποια χωροταξικά σχέδια εκπονήθηκαν εκείνη την περίοδο σε εθνικό περιφερειακό, νομαρχιακό επίπεδο αλλά και τοπικό επίπεδο (Μέλισσας, 2002).

Μετά το 1963 ανατίθενται από το Υπουργείο Συντονισμού σε ιδιωτικά γραφεία τα πρώτα ρυθμιστικά σχέδια που όμως είναι καταδικασμένα, καθώς δεν υπάρχουν θεσμικές προβλέψεις για την εφαρμογή τους. Το 1965 ιδρύεται η Ειδική Διεύθυνση Μελέτης του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας (ΡΣΑ) στην Υπηρεσία Οικισμού του Υπουργείου Δημοσίων Έργων (ΥΔΕ).

Ακολουθεί η περίοδος της δικτατορίας η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί μαύρη περίοδος για τον χωρικό σχεδιασμό. Τα έργα υποδομής και η οικοδομική δραστηριότητα αναδεικνύονται στα κυριότερα μέσα που χρησιμοποιεί το καθεστώς για την εδραίωση της ισχύος του. Παρέχεται η δυνατότητα νομιμοποίησης αυθαιρέτων κατοικιών, δίνονται σημαντικές προσαυξήσεις στους συντελεστές δόμησης στο μεγαλύτερο μέρος των εντός σχεδίου περιοχών της Αθήνας και σε όλες τις επαρχιακές

πόλεις, ενώ εισάγεται το στοιχείο της ελεύθερης δόμησης. Την ίδια εποχή θεσπίζεται το Ν.Δ. 1003/1971 «Περί ενεργού πολεοδομίας» και ιδρύεται η Εθνική Κτηματική από την Κτηματική Τράπεζα. Παράλληλα, εκδίδεται από το ΚΕΠΕ το 15ετές «Εθνικό Πρότυπο Αναπτύξεως» που αποτελεί το πρώτο μακροχρόνιο πρόγραμμα σε επίπεδο χώρας. Σε αυτό το πλαίσιο ανατίθεται το 1972 από το Υπουργείο Συντονισμού στο Γραφείο Δοξιάδη η εκπόνηση του «Εθνικού Χωροταξικού Σχεδίου και Προγράμματος της Ελλάδος», καθώς και του «Χωροταξικού Σχεδίου και Προγράμματος Περιοχής Πρωτευούσης» (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2007).

Ακολουθεί η τρίτη περίοδος και η πιο βασική για την ιστορία του χωρικού σχεδιασμού όπου το χωροταξικό και πολεοδομικό πρόβλημα της χώρας αρχίζει να γίνεται κοινή συνείδηση. Η τρίτη περίοδος ξεκινάει το 1974 και συμπίπτει με τη μεταπολιτευτική περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας εντάθηκαν οι θεσμικές τομές και μεταρρυθμίσεις με στόχο την διευθέτηση ορισμένων οικιστικών, πολεοδομικών, και χωροταξικών ζητημάτων (Σύνταγμα 1975, και θεσμικοί νόμοι που ακολούθησαν) (Μπεριάτος, 2000).

Η άποψη ότι η χωροταξική οργάνωση της χώρας είναι νομική υποχρέωση του κράτους για λόγους περιβαλλοντικούς κοινωνικούς και οικονομικούς ορίστηκε και με το Σύνταγμα του 1975 ενώ τον ίδιο χρόνο ιδρύεται το «Γραφείο της Πλάκας» που έχει ως σκοπό την προστασία της ομώνυμης συνοικίας του ιστορικού κέντρου της Αθήνας. Τον επόμενο χρόνο έχουμε την θεσμοθέτηση του πρώτου ελληνικού νόμου που αφορά την χωροταξία Ν 360/1976 «Περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος». Ο νόμος αυτός περιλάμβανε μια σειρά χωροταξικών σχεδίων σε επίπεδο χώρας και περιφέρειας όπως και ειδικά σχέδια κανένα όμως από τα οποία δεν εφαρμόστηκε σε στην πράξη εκτός από λίγα σχέδια με τίτλο «Πλαίσια οργάνωσης της ευρύτερης περιοχής της εκάστοτε πόλης» (Οικονόμου, 2008).

Την ίδια περίοδο για πρώτη φορά γίνεται κάποια προσπάθεια οργάνωσης του εθνικού δικτύου οικισμών μέσω της πολιτικής των «αντίπαλων πόλεων» που εμφανίζεται στα Κέντρα Εντατικών Προγραμμάτων Ανάπτυξης (ΚΕΠΑ), προγραμμάτων που στοχεύουν στην ενίσχυση περιφερειακών κέντρων έναντι της Αθήνας και Θεσσαλονίκης. Άλλη εξέλιξη της περιόδου αποτελεί η ίδρυση της Δημόσιας Επιχείρησης Πολεοδομίας, Οικισμού και Στέγασης (ΔΕΠΟΣ) (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2007).

Το 1981 ιδρύεται το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού, Περιβάλλοντος (Υ.Χ.Ο.Π) το οποίο το 1984 εκπόνησε για όλους του νομούς εκτός της Αττικής τις «Προτάσεις

Χωροταξικής Οργάνωσης», ένα είδος χωροταξικού σχεδίου το οποίο δεν θεσμοθετήθηκε ποτέ. Το 1986 το Υ.Χ.Ο.Π μετονομάζεται σε Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε) χωρίς όμως να έχει ακόμα ουσιαστικές αρμοδιότητες και εξουσία σε σχέση με τα υπόλοιπα υπουργεία. (Οικονόμου, 2008).

Το 1983 ψηφίζεται ο Ν. 1337/1983 για «την επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, την οικιστική ανάπτυξη, και άλλες σχετικές ρυθμίσεις,» βάσει του οποίου δρομολογείται η Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (ΕΠΑ) και εκπονούνται Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) για όλες σχεδόν τις ελληνικές πόλεις. Ταυτόχρονα το 1984 έχουμε την εκπόνηση συνοπτικών χωροταξικών σχεδίων για όλους τους Νομούς της χώρας, τις «Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης με υπότιτλο Συνοπτικό σχέδιο δομικών παρεμβάσεων» από το ΥΧΟΠ που καλύπτουν την απαίτηση προγενέστερης ύπαρξης περιφερειακών χωροταξικών σχεδίων βάσει του Ν.360/1976. Την περίοδο αυτή η πολιτική των «αντίπαλων πόλεων» εγκαταλείπεται υπέρ της άποψης να ενισχυθούν οι «ανοιχτές πόλεις», άποψη που επανέρχεται αργότερα με την καθιέρωση των «Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης» (ΣΧΟΟΑΠ) του Ν.2508/1997 για τη «Βιώσιμη ανάπτυξη των Πόλεων και των Οικισμών της Χώρας» που αντικατέστησε τον Ν.1337/1983.

Τα επόμενα χρόνια ο χωρικός σχεδιασμός ατονεί με εξαίρεση την σύνταξη Ειδικών Χωροταξικών Μελετών (ΕΧΜ) που αφορούσαν οικολογικά ευαίσθητες περιοχές (νησιά, παράκτιες ζώνες) και οι περισσότερες χρηματοδοτήθηκαν από το πρόγραμμα ENVIREG. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα χωρικών πολιτικών και νομοθεσίας γίνεται εντονότερος συνοδεύεται από την ενσωμάτωση στοιχείων στο εγχώριο θεσμικό πλαίσιο όπως οι «Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» (ΜΠΕ) αλλά και τα «Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης» (ΣΠΑ), στα οποία στηρίχτηκαν τα «Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης» (ΚΠΣ), που επηρέασαν τον χωρικό σχεδιασμό, αφού περιλάμβαναν έργα με σημαντικές χωρικές συνέπειες (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2007).

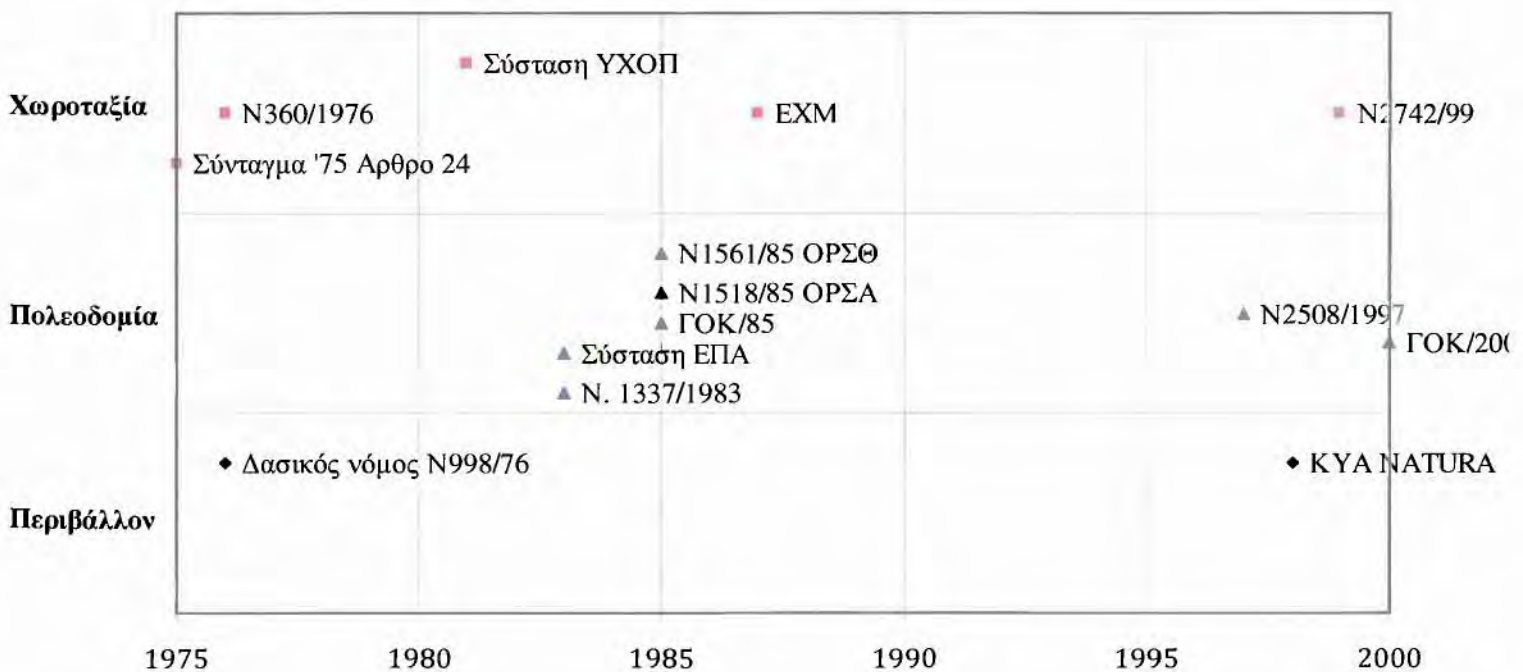
Από εκείνη την στιγμή και ύστερα έχουμε την δημιουργία πολλών νομοθετημάτων που αφορούν το πολεοδομικό και χωροταξικό δίκαιο, αλλά και σχεδίων όπως τα Ρυθμιστικά σχέδια Αθηνών και Θεσσαλονίκης που θεσμοθετήθηκαν με ειδικούς νόμους και έχουν συσταθεί και λειτουργούν και οι αντίστοιχοι Οργανισμοί (Ν. 1515/85¹ και 1561/85 αντίστοιχα), τον Ν. 1650/1986 για την «προστασία του περιβάλλοντος», τον Ν.

2508/1997 για την «βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών», τον Ν. 2742/1999 «περί χωροταξικού σχεδιασμού και αιεφόρου ανάπτυξης» που ήρθε να αντικαταστήσει τον αναποτελεσματικό Ν. 360/1976 και βάση του οποίου θεσμοθετήθηκαν τα πρώτα χωροταξικά πλαίσια στην Ελλάδα το 2003 αλλά και τον εκάστοτε ισχύων Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό (Γ.Ο.Κ.) (διάταγμα της 3.4.1929 όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 1577/1985 και τελευταία το 2000 με τον νόμο 2831/2000) (Παπαγρηγορίου, 2007).

Όμως, η μετά το 1974 υπερβολική νομοθετική παραγωγή πολεοδομικών και χωροταξικών διατάξεων, που συμπληρώνονται με κανονιστικές ρυθμίσεις και περιλαμβάνουν πληθώρα εργαλείων και σχεδίων, προκαλεί αρκετές δυσκολίες στη συστηματική κατάταξη και ερμηνεία τους ενώ αρκετές φορές καθιστά δύσκολη και την εφαρμογή τους (Οικονόμου, 2007a).

Ταυτόχρονα, σημαντικό είναι το γεγονός ότι ο σχεδιασμός της χώρας έχει επηρεαστεί άμεσα από την Ε.Ε. τόσο στο γενικότερο πεδίο της θεματολογίας του σχεδιασμού του χώρου όσο και σε θέματα ενσωμάτωσης και συμμόρφωσης της εθνικής νομοθεσίας προς την Ευρωπαϊκή. (Κουσιδώνης, 2009)

Πίνακας 11: Χρονολογικός πίνακας θεσμοθέτησης των κυριότερων νομοθετημάτων που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό.

(Πηγή: Μπεριάτος, 2010, Επεξεργασία: Ιδία)

4.2 ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η Ελλάδα όσο αφορά το σύστημα διοίκησης εντάσσεται στο Ναπολεόντειο σύστημα και χαρακτηρίζεται από ένα κατακερματισμένο σύστημα σχεδιασμού με πολυπλοκότητα σχεδίων. Το διοικητικό σύστημα σχεδιασμού της χώρας έχει δεχθεί ποικίλες επιρροές από το πλούσιο παρελθόν του. Πριν από την ίδρυση του ενιαίου ελληνικού κράτους, ο ελληνικός χώρος ήταν διαρθρωμένος σε κατά τόπους διοικήσεις και αρχές που λειτουργούσαν στα πλαίσια της εξουσίας των κατακτητών(τούρκων, ενετών κ.λ.π.) (Lalenis at al. 2002, Lalenis, 2003). Οι τοπικές αυτές διοικήσεις είχαν έντονο αυτοδιοικητικό χαρακτήρα και δημιουργούσαν ένα πολυκεντρικό σύστημα, διοικητικό και λειτουργικό με βάση το τοπικό επίπεδο και εξαιρετικά ισχυρή την προώθηση της κοινοτικής συνείδησης στους κατοίκους. Η χωροταξική αυτή πολυκεντρικότητα συνεχίστηκε και μετά την εγκαθίδρυση του συγκεντρωτικού συστήματος (1833) μέχρι που η επικράτηση του ισχυρού πολιτικού, διοικητικού και οικονομικού συγκεντρωτισμού οδήγησε στην αλλαγή του παραδοσιακού διοικητικού μοντέλου και στη διάρθρωση του ελληνικού χώρου ως μια πολωμένη περιφέρεια (Μπεριάτος, 1996).

Με την δημιουργία του Ελληνικού κράτους η ανάγκη επιβολής της εξουσίας σ' ολόκληρη την έκταση του και της ευκολότερης διαχείρισης του οδήγησαν σε ένα συγκεντρωτικό σύστημα διοίκησης που οργανώθηκε βάση του Γαλλικού συστήματος διοίκησης (Ναπολεόντειο σύστημα) γνωστού για την συγκεντρωτική δομή του. Παράλληλα το Ελληνικό κράτος υιοθέτησε τον γερμανικό αστικό κώδικα που σε συνδυασμό με το συγκεντρωτικό και φορμαλιστικό διοικητικό σύστημα οδήγησε σε ένα άκαμπτο σύστημα σχεδιασμού και κατ' επέκταση σε αδυναμία εφαρμογής όλων των σχεδιαστικών εργαλείων (Ζυγούρη, 2007).

Στην Ελλάδα για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα ο χωρικός σχεδιασμός αποτελούσε κυρίως έργο του κράτους. Παρόλα αυτά την δεκαετία του 1980 και κυρίως του 1990 οι περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις άρχισαν να αποκτούν όλο και περισσότερες αρμοδιότητες ενόψει της διαδικασίας αποκέντρωσης. Στην προσπάθεια βελτίωσης και αποκέντρωσης του συστήματος διοίκησης τον Ιούνιο του 2010 ψηφίστηκε ο Ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» έχοντας ως βασικές κατευθύνσεις, την

ενδυνάμωση του αναπτυξιακού ρόλου των ΟΤΑ με διεύρυνση των χωρικών ενοτήτων αναφοράς του πρώτου και δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης (που θα τον αποτελούν πλέον οι Περιφέρειες).

Βασικό ρόλο στο χωρικό σχεδιασμό σε εθνικό επίπεδο παίζει η Βουλή που εκφράζει την νομοθετική εξουσία και θεσμοθετεί την βασική νομοθεσία που καθορίζει την δομή και τις διαδικασίες του χωρικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και των συναφών δραστηριοτήτων. Τα νομοθετήματα που ψηφίζει η Βουλή και αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό συνήθως έχουν την μορφή νομοθετικών πλαισίων και μέσω αυτών η Βουλή εξουσιοδοτεί τα υπουργεία και τα υπόλοιπα όργανα του της εκτελεστικής εξουσίας (όπως τους γραμματείς των Περιφερειών, νομάρχες και δήμαρχους) να τα εξειδικεύσουν.

Σε εθνικό επίπεδο η κύρια εκτελεστική εξουσία για θέματα χωρικού σχεδιασμού είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ) που εκτός των άλλων είναι υπεύθυνο και για την κατάρτιση, έγκριση και εφαρμογή των εθνικών, περιφερειακών και ειδικών χωροταξικών σχεδίων. Εκτός από το ΥΠΕΚΑ στην διαδικασία της σύστασης καθ εφαρμογής χωρικών πολιτικών μπορούν να λάβουν και άλλα υπουργεία ανάλογα με τους τομείς αρμοδιότητας τους (γεωργία, βιομηχανία, τουρισμός κτλ) ιδιαίτερα στα τομεακά – ειδικά χωρικά σχέδια.

Τα υπουργεία αποτελούνται από τον Υπουργό, τους υφυπουργούς και τους γενικούς και ειδικούς γραμματείς. Ο υπουργός που είναι το ανώτερο διοικητικό πρόσωπο στο υπουργείο με την μεγαλύτερη εξουσία έχει τον διαχειριστικό έλεγχο των οργανισμών που εποπτεύονται από το υπουργείο και ασκεί εξουσία πάνω στους δημόσιους υπαλλήλους του υπουργείου. Για παράδειγμα, στον χωρικό σχεδιασμό η τελική απόφαση στα περισσότερα ζητήματα υποκύπτει στον υπουργό του ΥΠΕΚΑ που μπορεί να εγκρίνει ή να παρεμποδίσει κάθε ενέργεια (Giannakou, 2006).

Κάτω από τον υπουργό και τους υφυπουργούς βρίσκονται οι γενικοί γραμματείς με τις γενικές γραμματείες και οι ειδικοί γραμματείς με τις ειδικές γραμματείες. Όσο αφορά το ΥΠΕΚΑ αποτελείται από την Γενική Γραμματεία Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, την Ειδική Γραμματεία Υδάτων, την Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας και την Ειδική Γραμματεία Δασών. Κάτω και από τις γραμματείες βρίσκονται οι γενικές διευθύνσεις, οι διευθύνσεις και οι υπηρεσίες.

Όσο αφορά την δικαστική εξουσία σε εθνικό επίπεδο, σημαντικό ρόλο έχει το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ), η συμμετοχή του οποίου στη χωρική διαδικασία σχεδιασμού είναι ιδιαίτερος σπουδαία, ειδικά όσο αφορά την δημιουργία νομικών προτύπων για την ενσωμάτωση της διεθνής και κοινοτικής νομοθεσίας που αφορούν των χωρικό σχεδιασμό. Επίσης, σε εθνικό επίπεδο το ΣτΕ έχει εκδώσει σειρά αποφάσεων, πολλές από τις οποίες αφορούν σημαντικά θέματα της πολεοδομίας και του φυσικού περιβάλλοντος ενώ αρκετές από αυτές έχουν μείνει στην ιστορία της νομολογίας για την ευρύτητα και τη μακροχρόνια προοπτική στην οποία αναφέρονται (Σαρηγιάννης, 2008), (Serraos at al., 2005), (Gianakourou, 1998), (Giannakourou, 2006).

Με την ψήφιση του νέου νόμου Ν.3852/10 το αμέσως κατώτερο επίπεδο μετά από το εθνικό είναι αυτό της αποκεντρωμένης διοίκησης που δεν αποτελεί θεσμό αυτοδιοίκησης και παίζει τον ρόλο των παλιών περιφερειών. Επικεφαλής της είναι ο «γενικός γραμματέας» που διορίζεται από την κυβέρνηση και συγκεντρώνει όλες τις αποφασιστικές αρμοδιότητες ενώ το συμβούλιο της αποκεντρωμένης διοίκησης στο οποίο συμμετέχουν οι οικείοι περιφερειάρχες και εκπρόσωποι των τοπικών ενώσεων δήμων, έχει κυρίως συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Σε τοπικό τώρα επίπεδο ακολουθούν οι «Αυτοδιοικούμενες περιφέρειες» που αντιστοιχούν σε μία ευρεία γεωγραφική περιοχή της χώρας που συμπίπτει με αυτή των παλιών περιφερειών. Οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης (αντικαθιστούν δηλαδή διοικητικά τους δήμους). Αρμοδιότητα τους είναι να σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε ένα διευρυμένο τοπικό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. Κάθε περιφέρεια διαιρείται σε «ενότητες», οι οποίες (με εξαίρεση τα νησιά του Αιγαίου) συμπίπτουν με τους νομούς και έχει η κάθε μια τον δικό της Αντιπεριφερειάρχη.

Κορυφαίο συλλογικό όργανο της Περιφέρειας είναι το Περιφερειακό Συμβούλιο, με σημαντικό επιτελικό και ελεγκτικό ρόλο. Στο Περιφερειακό συμβούλιο μπορούν να συσταθούν μέχρι δύο επιτροπές που ορίζονται από το ίδιο το περιφερειακό συμβούλιο ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες της κάθε Περιφέρειας. Τα υπόλοιπα όργανα της περιφέρειας είναι ο Περιφερειάρχης, οι Αντιπεριφερειάρχες, η Εκτελεστική Επιτροπή, το Συμβούλιο Διαβούλευσης Περιφέρειας και ο Περιφερειακός

Συμπαραστάτης του πολίτη και της επιχείρησης. Ο άμεσα αιρετός Περιφερειάρχης ασκεί τις καταστατικές και τις εκτελεστικές αρμοδιότητές του, συνεργαζόμενος με την Περιφερειακή Επιτροπή στην οποία μετέχουν και οι Αντιπεριφερειάρχες. Ως Πρόεδρος της Περιφερειακής αλλά και της Εκτελεστικής Επιτροπής έχει βασικό ηγετικό ρόλο για τον συντονισμό των δράσεων της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης. Οι Αντιπεριφερειάρχες διακρίνονται σε θεματικούς (μέχρι τρεις σε αριθμό) και τοπικούς. Η Εκτελεστική Επιτροπή, είναι το συλλογικό επιχειρησιακό -εκτελεστικό όργανο στις Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις.

Στο Συμβούλιο Διαβούλευσης της Περιφέρειας που έχει ως στόχο την ενίσχυση της αναγκαίας θεσμικής επικοινωνίας μεταξύ Δήμων και Περιφέρειας όσο αφορά τα ζητήματα συντονισμού και προγραμματισμού, συμμετέχουν, εκτός από τον Περιφερειάρχη, τους Αντιπεριφερειάρχες και τους επικεφαλής των περιφερειακών παρατάξεων, οι Δήμαρχοι των Δήμων της Περιφέρειας, εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, μη κυβερνητικών οργανώσεων, οργανώσεων εργοδοτών, εργαζομένων και επαγγελματικών συλλόγων κ.ο.κ. Τέλος, ο Περιφερειακός Συμπαραστάτης του πολίτη και της επιχείρησης αποτελεί έναν καθαρά τοπικό θεσμό που συνεισφέρει αποφασιστικά στη βελτίωση της περιφερειακής διοίκησης και των σχέσεών της με τους πολίτες (www.eetaa.gr, 02/08/2010).

Τέλος, ως πρωτοβάθμιοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης ακολουθούν οι δήμοι. Κάθε δήμος χωρίζεται επίσης σε διαμερίσματα με την επίσημη ονομασία «κοινότητες». Κυρίαρχο όργανο για τον δήμο είναι το Δημοτικό Συμβούλιο το οποίο φέρει επιτελικό και ελεγκτικό ρόλο ο οποίος και ενισχύεται, μέσω της αναβάθμισης των Επιτροπών. Οι Επιτροπές του Δημοτικού Συμβουλίου, έχουν πλέον και αποφασιστικές αρμοδιότητες. Η Δημαρχιακή Επιτροπή μετονομάζεται σε Οικονομική Επιτροπή ενώ για τον σχεδιασμό ιδιαίτερο ρόλο παίζει η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής που είναι υπεύθυνη για θέματα πολεοδομικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα, και για τις αδειοδοτήσεις καταστημάτων και επιχειρήσεων ώστε να αποσυμφορηθεί ο ρόλος του δημοτικού συμβουλίου.

Τα εκτελεστικά όργανα του Δήμου αποτελούνται από τον Δήμαρχο, τους τοπικούς και θεματικούς Αντιδημάρχους και την Εκτελεστική Επιτροπή. Ο Δήμαρχος είναι πρόεδρος της Εκτελεστικής και της Δημαρχιακής Επιτροπής και έχει βασικό ηγετικό ρόλο για τον συντονισμό των δράσεων του Δήμου. Ασκεί καταστατικές και εκτελεστικές

αρμοδιότητες, συνεργαζόμενος με την Εκτελεστική Επιτροπή στην οποία μετέχουν οι θεματικοί και τοπικοί Αντιδήμαρχοι. Η ενίσχυση των επιτελικού χαρακτήρα της θέσης του Δημάρχου κατοχυρώνεται μέσω ενός ισορροπημένου συστήματος κατανομής ευθυνών και εξουσίας που ενισχύεται μέσω του θεσμού των αντιδημάρχων, της συγκρότησης του συλλογικού εκτελεστικού οργάνου της Εκτελεστικής Επιτροπής, την καθιέρωση του θεσμού του Συνηγόρου του Δημότη, την αναβάθμιση της Δημαρχιακής Επιτροπής και της εκπροσώπησης της αντιπολίτευσης σε αυτήν και της δράσης του Δημοτικού Συμβουλίου και των Επιτροπών του.

Η Εκτελεστική Επιτροπή αποτελεί ένα συλλογικό επιχειρησιακό-εκτελεστικό όργανο των δήμων και αποτελείται από το Δήμαρχο, τους Αντιδημάρχους, καθώς επίσης και από τον Γενικό Γραμματέα του Δήμου. Μέσω του ρόλου της εκτελεστικής επιτροπής αυξάνεται αποφασιστικά η διαφάνεια και η λογοδοσία της δημοτικής δράσης, καθώς και βελτιώνεται θεαματικά, ο συντονισμός των δράσεων και των υπηρεσιών του Δήμου.

Επιπροσθέτως, η ενδυνάμωση της σχέσης του Δήμου με το Χωριό και τη Γειτονιά και η ενίσχυση της δημοτικής αποκέντρωσης προωθείται μέσω της συγκρότησης συμβουλίων δημοτικών κοινοτήτων με νέες αρμοδιότητες. Παράλληλα, νέες αρμοδιότητες παραχωρούνται και στα συμβούλια τοπικών κοινοτήτων των οποίων ο ρόλος τους είναι κατά βάση συμβουλευτικός και δεν αφορά την λήψη αποφάσεων. Όλη η παραπάνω οργάνωση του διοικητικού συστήματος έχει ως κύριο στόχο την ενίσχυση της συλλογικής λειτουργίας των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης (www.kedke.gr, 02/08/2010)

Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές που αναλύθηκαν είναι υπεύθυνες και για θέματα σχεδιασμού ασχολούνται κυρίως με την εκπόνηση, την έγκριση, την τροποποίηση, την αναθεώρηση, την εφαρμογή και την παρακολούθηση και τον έλεγχο των διαφόρων τύπων σχεδίων πόλεως αλλά και με τις ζώνες. Οι ευθύνες αυτές διαμοιράζονται μεταξύ περιφερειακών και τοπικών αρχών με τις τοπικές αρχές να διαδραματίζουν τον μικρότερο ρόλο αφού έχουν περιορισμένες αρμοδιότητες που αφορούν κατά κύριο λόγο την παράδοση οικοδομικών και άλλων αδειών και την εφαρμογή των σχεδίων πόλεως. Επιπλέον, μεταξύ των δύο βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει κοινών συμφωνιών και με το συντονισμό κοινών δράσεων.

Πίνακας 12. Η οργάνωση της κυβέρνησης σύμφωνα με τον νέο Ν.3852/10.

Διοικητικά επίπεδα σχεδιασμού	Σώμα άμεσων εκλεγμένων αντιπροσώπων	Σώμα μη άμεσων εκλεγμένων αντιπροσώπων με εκτελεστική εξουσία στον σχεδιασμό.	Εκτελεστικά όργανα
Εθνικό	Βουλή	Υπουργικό συμβούλιο ²¹	
Αποκεντρωμένη διοίκησης	Συμβούλιο αποκεντρωμένης διοίκησης	Γενικός Γραμματέας	
Περιφερειακό	Περιφερειακό Συμβούλιο Περιφερειάρχη		Εκτελεστική επιτροπή
Τοπικό	Δημοτικό Συμβούλιο Δήμαρχος		Εκτελεστική επιτροπή

(Πηγή: Ν.3852/10, Επεξεργασία: Ιδία)

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι πριν την ψήφιση του νόμου Ν.3852/10 τα επίπεδα διοίκησης ήταν επίσης τέσσερα: το Κράτος, οι Περιφέρειες που δημιουργήθηκαν για πρώτη φορά το 1987, οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, και οι τοπικές αυτοδιοικήσεις. Οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις διακρίνονταν στις απλές διοικητικές περιφέρειες, (Νομός) και στις διευρυμένες (διοικητική περιφέρεια περισσότερων νομών) (Σπηλιωτόπουλος *at al.*, 2001). Η θέση τους μεταξύ κρατικής-περιφερειακής και δημοτικής διοίκησης καθιστούσε την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων τους προβληματική και δεν εμπλέκονταν στην διαδικασία σχεδιασμού (Οικονόμου, 2008), αφού χωροταξικά σχέδια σε επίπεδο νομού δεν υφίστανται εκτός των ΠΕΡΠΟ και των ειδικών χωροταξικών μελετών (ΖΟΕ) που τείνουν να καταργηθούν (Ευαγγελίδου, 2005). Με εξαίρεση τα δύο προαναφερθέντα εργαλεία-σχέδια τα οποία οι νομαρχίες ενέκριναν εφαρμόζαν και παρακολουθούσαν οι υπόλοιπες αρμοδιότητες τους αφορούσαν κυρίως θέματα διοίκησης τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου όπως για παράδειγμα χορήγηση αδειών εγκατάστασης, επέκτασης, διαρρύθμισης και λειτουργίας βιομηχανιών, εξασφάλιση της δημόσιας υγιεινής, κατασκευής σχολικών κτιρίων, κ.τλ. Οι δήμοι και οι Ν.Α. ήταν ανεξάρτητες

²¹ Σύμφωνα με το άρθρο 81 παρ. 1 του Συντάγματος, το Υπουργικό Συμβούλιο αποτελείται, από τον Πρωθυπουργό και τους υπουργούς και αρμοδιότητες του είναι σύμφωνα με το άρθρο 2 ν. 1558/1985 να καθορίζει και να κατευθύνει τη γενική πολιτική της Χώρας, να αποφασίζει για πολιτικά θέματα γενικότερης σημασίας και για κάθε θέμα αρμοδιότητας συλλογικών κυβερνητικών οργάνων ή για κάθε θέμα αρμοδιότητας ενός ή περισσότερων υπουργών που παραπέμπει σε αυτό ο Πρωθυπουργός.

μεταξύ τους αφού οι Ν.Α δεν ασκούσαν εποπτεία στους Δήμους και στις Κοινότητες. Οι πόροι τους προέρχονταν από τα δικά τους έσοδα (φόροι, τέλη, δικαιώματα κ.λπ.) και από κρατική επιχορήγηση ενώ τα διοικητικά τους όργανα ήταν το Νομαρχιακό Συμβούλιο, οι Νομαρχιακές Επιτροπές και ο Νομάρχης (Πετράκος at al., 2004).

Πίνακας 13: Η νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική εξουσία όπως ίσχυε ως το 2010

Διοικητικά επίπεδα σχεδιασμού	Νομοθετική Εξουσία	Εκτελεστική Εξουσία	Δικαστική Εξουσία
Εθνικό	Βουλή - Πρόεδρος της Δημοκρατίας	Κυβέρνηση - Υπουργεία	Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Συμβούλιο της Επικρατείας)
Περιφερειακό		Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας - Περιφερειακό Συμβούλιο	Διοικητικά Εφετεία
Τοπικό		Δευτεροβάθμιοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Νομοί): 51 Νομάρχης, Νομαρχιακό Συμβούλιο ----- Πρωτοβάθμιοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμοι – Κοινότητες): 1034 Δήμαρχος, Δημοτικό Συμβούλιο	Διοικητικά Πρωτοδικεία

(Πηγή: Κυπαρισσία at al., 2004, Επεξεργασία: Ιδία)

4.3 ΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Η χωρική πολιτική στην Ελλάδα κατέχει μια σχετικά υποβαθμισμένη θέση σε σχέση με άλλους τομείς πολιτικής με την πολεοδόμηση να προηγείται οποιουδήποτε χωροταξικού σχεδιασμού. Ο πρώτος βασικός πολεοδομικός νόμος που εξεδόθη ήταν το ν.δ. της 17-7-1923 «Περί σχεδίων Πόλεων, Κωμών και Συνοικισμών του Κράτους και οικοδομής αυτών, το οποίο για εξήντα χρόνια αποτελούσε το μοναδικό ελληνικό νομοθέτημα που αφορούσε την πολεοδομική πολιτική στο σύνολο του. Η βάση του πολεοδομικού σχεδιασμού διαφαίνεται για πρώτη φορά στο άρθρο 1 του παραπάνω διατάγματος το οποίο ορίζει ότι η πόλη πρέπει να αναπτύσσεται βάσει σχεδίου το οποίο παράγεται με την ευθύνη του κράτους. Επιπλέον, το συγκεκριμένο ν.δ όριζε ότι κάθε πόλη πρέπει να αποκτήσει σχέδιο πόλης, διατύπωσε την διάταξη για την εκτός σχεδίου δόμηση και τη ζώνη των 500μ γύρω από τους οικισμούς και καθόρισε τις πράξεις

αναλογισμού και τακτοποίησης των οικοπέδων. Αποτέλεσμα του νόμου είναι η δημιουργία αρκετών σχεδίων, τα οποία όμως συντάχθηκαν χωρίς ιδιαίτερο γενικότερο σχεδιασμό, με χρονοβόρες διαδικασίες και εμπειρείχαν σύνθετες διαδικασίες αναλογισμού. (Καλλιακούδας, 2009)

Το νομοθέτημα αυτό δεν μπόρεσε να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις που παρουσίαζε ο Ελληνικός χώρος κατά την μεταπολεμική περίοδο με την συρροή του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα και την δημιουργία του μεγάλου αριθμού αυθαιρέτων της εποχής, ως απάντηση στο στεγαστικό πρόβλημα που κυριαρχούσε. Έτσι το 1979 έχουμε την θεσμοθέτηση του νόμου 947/1979 «Περί οικιστικών περιοχών», ο οποίος αφορούσε κυρίως τις επεκτάσεις των πόλεων. Ο νόμος αυτός καθιέρωσε τις μελέτες οικιστικής ανάπτυξης και αναμόρφωσης προκειμένου να εγκριθεί η ένταξη μιας περιοχής στο σχέδιο και θεσμοθέτησε τις χρήσεις γης και το μέγιστο συντελεστή δόμησης στις επεκτάσεις. Επίσης, εισήγαγε νέες έννοιες όπως οι ζώνες ενεργής πολεοδομίας, οι ζώνες αστικού αναδασμού και οι ζώνες κανονιστικών όρων δόμησης, τις πράξεις εφαρμογής και την εισφορά σε γη και χρήμα (Σκουρής, 1991).

Την ίδια περίπου εποχή έχουμε και την εφαρμογή του πρώτου χωροταξικού νόμου, του Ν. 360 του 1976 που προέβλεπε την δημιουργία εθνικού χωροταξικού σχεδίου, περιφερειακών σχεδίων και ειδικών χωροταξικών σχεδίων μέσα σε «εύλογο χρονικό διάστημα» αλλά και οργάνων διαβούλευσης. Ο νόμος αυτός δεν εφαρμόστηκε ποτέ και κανένα από τα σχέδια που όριζε δεν πραγματοποιήθηκε, παρά μόνο το τότε υπουργείο Συντονισμού εξέδωσε ορισμένες αποφάσεις, για την ανάπτυξη του μοντέλου των «αντίπαλων πόλεων» θέλοντας να προωθήσει την ανάπτυξη μεγάλων αστικών κέντρων όπως το δίπολο Λάρισας-Βόλου, το Ηράκλειο και η Καβάλα ενάντια στον υδροκεφαλισμό της πρωτεύουσας (Οικονόμου, 2002).

Ακολουθεί ο επόμενος πολεοδομικός νόμος, ο 1337/1983 «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές διατάξεις». Ο νόμος αυτός που αρχικά ονομάστηκε «μεταβατικός» με χρονικό ορίζοντα την 5ετία, καθιέρωσε για πρώτη φορά το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο προκειμένου να υπάρξει ένας γενικός σχεδιασμός των πόλεων με προτάσεις πολεοδομικής οργάνωσης και ρύθμισης του εκάστοτε οικισμού και του ευρύτερου περιβάλλοντος του (Σκουρής, 1991). Επιπλέον, στο άρθρο 29 εισάγει τον θεσμό της Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου (περιαστικές και εξωαστικές ΖΟΕ) προκειμένου να θεσπιστούν όροι και οι περιορισμοί δόμησης,

χρήσεις γης και όρια κατάτμησης και αρτιότητας στις εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές. Η σκοπιμότητα της δημιουργίας αυτού του συμπληρωματικού εργαλείου χωρικού σχεδιασμού ήταν να χρησιμοποιηθεί για πολεοδομικούς, χωροταξικούς και περιβαλλοντικούς σκοπούς. Επίσης, νέες ζώνες που κρίθηκαν απαραίτητες για να επιλύσουν σημαντικά προβλήματα ανάπτυξης ή αναμόρφωσης των περιοχών των αστικών κέντρων θεσπίζονται, όπως οι ζώνες ενεργού πολεοδομίας, οι ζώνες ειδικής ενίσχυσης και οι ζώνες κοινωνικού συντελεστή ενώ ορίζεται η δυνατότητα δημιουργίας πλαισίου για ανάπτυξη ζωνών Β' κατοικίας. Τέλος εισάγεται το κλιμακωτό σύστημα εισφοράς σε γη ενώ όσο αφορά τους οικισμούς κάτω των 2000 κατοίκων στα άρθρα 79 έως 78 ορίζεται η διαδικασία καθορισμού των ορίων τους και πολεοδόμησης τους. Με βάση τον ίδιο νόμο συγκροτήθηκε από το Υ.ΧΩ.Π. και η Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (Ε.Π.Α), που ήταν η σημαντικότερη επιχείρηση σχεδιασμού του χώρου (Οικονόμου, 2009).

Περνώντας τώρα στο σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο, στον τομέα της πολεοδομίας το 1997 ψηφίζεται ο Ν. 2508/1997 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις», ο οποίος προσπαθεί να προσαρμόσει τον παραδοσιακό πολεοδομικό σχεδιασμό στους όρους της βιώσιμης ανάπτυξης και αποτελεί συνέχεια και βελτίωση του πολεοδομικού καθεστώτος που εισήγαγε ο Ν. 1337/83.

Ο νέος νόμος περιλαμβάνει 2 επίπεδα σχεδιασμού. Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει τα ρυθμιστικά σχέδια για την οικιστική ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος και τη γενικότερη ανάπτυξη των ευρύτερων περιοχών των αστικών συγκροτημάτων της Πάτρας, του Ηρακλείου Κρήτης, της Λάρισας, του Βόλου, της Καβάλας και των Ιωαννίνων, αλλά και τα Γ.Π.Σ για δήμους με τουλάχιστον έναν οικισμό με πληθυσμό άνω των 2000 κατοίκων και τα Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π) για δήμους με οικισμούς μέχρι 2000 κατοίκους. Το δεύτερο επίπεδο αποτελεί εξειδίκευση και εναρμόνιση του πρώτου και περιλαμβάνει τις πολεοδομικές μελέτες και τις πράξεις εφαρμογής. Μέσω του Γ.Π.Σ. ή του Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. καθορίζονται περιοχές ειδικής προστασίας που δεν προορίζονται για πολεοδόμηση (χώροι αρχαιολογικού, αρχιτεκτονικού, ιστορικού ενδιαφέροντος, παραθαλάσσιες ή παραποτάμιες ζώνες, βιότοποι και τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, δάση και δασικές εκτάσεις), οι προς πολεοδόμηση περιοχές για κύρια - δεύτερη κατοικία ή την εγκατάσταση αναπτυξιακών δραστηριοτήτων (παραγωγικά πάρκα, τουριστικές ζώνες),

οι Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (Π.Ε.Ρ.ΠΟ.), τα τμήματα των οικισμών που έχουν ανάγκη ανάπλασης ή αναμόρφωσης και οι Ζώνες Ειδικής Ενίσχυσης (Ζ.Ε.Ε.) (Γιαννακούρου, 1999/2005).

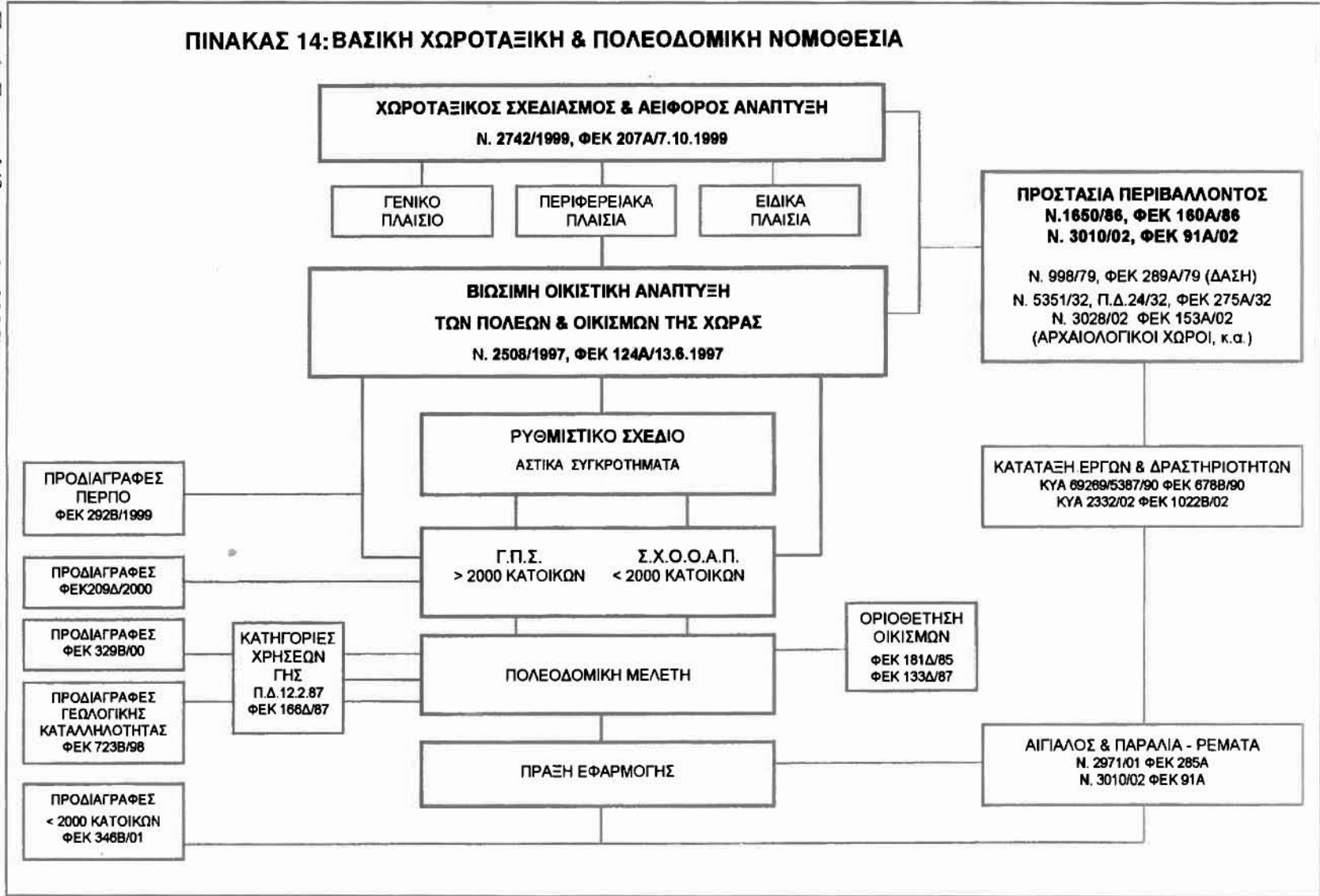
Μέσω του Ν. 2508/97 επιχειρείται με ενιαίο τρόπο ο συνολικός σχεδιασμός τόσο του αστικού όσο και του εξωαστικού χώρου και συνδέεται ουσιαστικά ο σχεδιασμός με την αναπτυξιακή διαδικασία του κάθε δήμου αφού προσδιορίζονται με σαφήνεια και συνολικά στο χώρο οι παραγωγικές δραστηριότητες, Ζώνες Τουρισμού –Αναψυχής, Βιοτεχνικές-Βιομηχανικές Ζώνες (Τζίκα – Χατζοπούλου, 2003).

Δυστυχώς οι προδιαγραφές, σύνταξης των Γ.Π.Σ. - Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. δεν εκδόθηκαν ταυτόχρονα με τον νόμο αλλά τρία χρόνια αργότερα, δημιουργώντας για ακόμα μια φορά ένα σχεδιαστικό κενό.

Στον τομέα της χωροταξίας ο επόμενος νόμος μετά τον Ν.360/1976 είναι ο Ν.2742/1999 που ισχύει σήμερα και προβλέπει τρία είδη σχεδίων περίπου ίδια με αυτά που πρότεινε ο προγενέστερος του νόμος, το Εθνικό χωροταξικό σχέδιο, τα Περιφερειακά χωροταξικά σχέδια, και τα Ειδικά χωροταξικά σχέδια με την προσθήκη του υπερφίαλου «πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού και αιεφόρου ανάπτυξης» στον τίτλο τους. Ο νόμος αυτός του οποίου η θεσμοθέτηση καθυστέρησε πέντε χρόνια είναι πιο ελαστικός, σε αντίθεση με τον Ν.360 που είχε αυστηρές διαδικασίες εφαρμογής και δίνει γενικές κατευθυντήριες που δεν είναι ιδιαίτερα δεσμευτικές. Επιπλέον, καθιερώνει ιεραρχική σχέση μεταξύ των πολεοδομικών και χωροταξικών σχεδίων αφού σύμφωνα με το άρθρο 9, τα ποικίλα πολεοδομικά σχέδια (Ρυθμιστικά σχέδια, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΖΟΕ, ΣΧΑΠ κλπ) πρέπει να εναρμονίζονται προς τις κατευθύνσεις των εγκεκριμένων χωροταξικών πλαισίων (Κουσιδώνης, 2009). Έτσι για την ολοκληρωμένη Χωρική και Αειφόρο Ανάπτυξη ο Ν.2742 βρίσκεται σε άμεση σχέση με το Νόμο 2508/1997 και με το Νόμο 1650/1988 για την «Προστασία του περιβάλλοντος» (Γιαννακούρου, 2008b), (www.ypeka.gr, 05/08/2010).

Επιπλέον, ο Ν.2742 προβλέπει συγκεκριμένες διαδικασίες παρακολούθησης της εφαρμογής των σχεδίων αλλά και οριζόντιους μηχανισμούς υποστήριξης του σχεδιασμού. Τα όργανα διαβούλευσης και έγκρισης παραμένουν περίπου τα ίδια με αυτά που όριζε ο Ν.360 με απλή αλλαγή του τίτλου τους. (Οικονόμου, 2002).

ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΒΑΣΙΚΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ & ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

4.4 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

Οι δύο βασικές πολιτικές που αποτελούν τις κύριες συνιστώσες του συστήματος χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα είναι η χωροταξική και η πολεοδομική πολιτική. Η χωροταξική πολιτική είναι ξεκάθαρο ότι αναφέρεται σε μια ευρύτερη κλίμακα σε επίπεδο υπερκείμενο της πόλης ή του διευρυμένου Δήμου συνήθως σε Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο ενώ η πολεοδομική πολιτική έχει μικρότερο επίπεδο αναφοράς που εμπίπτει με το τοπικό και αποτελεί το βασικότερο εργαλείο ρύθμισης του αστικού περιαστικού και εξωαστικού χώρου σε επίπεδο οικισμού, πόλης ή πολεοδομικού συγκροτήματος, δήμου ή και διαδημοτικού επιπέδου.

Κατατάσσοντας τα υπάρχοντα σχέδια στην αντίστοιχη μορφή σχεδιασμού, στον χωροταξικό σχεδιασμό αντιστοιχούν τα Γενικά, τα Περιφερειακά και τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που αφορούν κυρίως ζητήματα διάρθρωσης του εθνικού χώρου, χωροθέτησης δικτύων, υποδομών και δραστηριοτήτων και επίλυσης χωρικών προβλημάτων. Το σύστημα χωροταξικού σχεδιασμού με τα αντίστοιχα σχέδια είναι εξαιρετικά πρόσφατο αφού μέχρι το 1999 που θεσμοθετήθηκε ο Ν.2749, δεν υπήρχε κανένα από τα παραπάνω σχέδια και σύμφωνα με την «Ευρωπαϊκή επιτομή του ελληνικού συστήματος χωρικού σχεδιασμού» (EU Compendium of Greek spatial planning system) του 1999 σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο τα σχέδια που υφίσταντο ήταν αποκλειστικά τα αναπτυξιακά (Εθνικό 5ετές αναπτυξιακό πρόγραμμα, Εθνικό σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης, Σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης).

Τα μόνα χωροταξικά σχέδια που είχαν πραγματοποιηθεί εκείνη την εποχή ήταν ένα είδος ειδικής χωροταξικής μελέτης που στοχεύει όμως περισσότερο στην προστασία των πολύτιμων περιβαλλοντικών περιοχών και της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας. Οι περισσότερες από αυτές τις μελέτες στόχευαν οικολογικά ευαίσθητες περιοχές σε βουνά, νησιά ακτές και υδροτόπους (European Commission, 2000).

Όσο αφορά τον πολεοδομικό σχεδιασμό, το 1979 βάση του ν.947/1979, προβλέφθηκαν για πρώτη φορά δύο ιεραρχημένα είδη σχεδίων που αφορούσαν την εκ νέου πολεοδόμηση περιοχών επέκτασης, το πρώτο ήταν οι «μελέτες οικιστικής αναπότυξης ή αναμορφώσεως» βάση των οποίων μελετούνταν η καταλληλότητα της περιοχής προς

πολεοδόμηση, και το δεύτερο η «πολεοδομική μελέτη» βάση της οποίας γίνονταν ο λεπτομερής σχεδιασμός της. Με τον Ν.1337/1983 στην συνέχεια, εισάχθηκε ένα σύστημα τριών σχεδίων, με το γενικό πολεοδομικό σχέδιο (ΓΠΣ), την Πολεοδομική Μελέτη (ΠΜ), και την πράξη εφαρμογής. Επιπλέον, μια νέα βαθμίδα σχεδιασμού προέκυψε με τους νόμους 1515/1984 και 1561/1985 βάση των οποίων εγκρίθηκαν τα ρυθμιστικά σχέδια Αθήνας και Θεσσαλονίκης, χωρίς η βαθμίδα αυτή να έχει προβλεφθεί από κάποιο νόμο-πλαίσιο. Την μορφή που φέρει ο πολεοδομικός σχεδιασμός σήμερα την απόκτησε με την θέσπιση του ν. 2508/1997 βάση του οποίου το σύστημα πολεοδομικών χωρικών σχεδίων ορίζεται από δύο επίπεδα και τέσσερις βαθμίδες. Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει το ρυθμιστικό σχέδιο και το γενικό πολεοδομικό σχέδιο (ΓΠΣ)/σχέδιο χωρικής οργάνωσης και οικιστικής ανάπτυξης ανοικτής πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) ενώ το δεύτερο επίπεδο περιλαμβάνει την πολεοδομική μελέτη και την πράξη εφαρμογής. (Οικονόμου, 2007b)

4.4.1 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε εθνικό επίπεδο δύο είναι τα είδη των χωροταξικών σχεδίων που ορίζονται από τον νόμο. Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.

Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Το «Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΓΠΧΣΑΑ) αποτελεί εργαλείο για την άσκηση πολιτικής χωροταξίας σε στρατηγικό επίπεδο. Απαρτίζεται από ένα σύνολο κειμένων και διαγραμμάτων με το οποίο καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την μακροπρόθεσμη χωρική ανάπτυξη και διάρθρωση του εθνικού χώρου, αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών και προσδιορίζονται με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου.

Το πρώτο Γενικό Χωροταξικό Πλαίσιο που δημιουργήθηκε και ισχύει σήμερα εγκρίθηκε και δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως τον Ιούλιο του 2008, εννέα σχεδόν χρόνια μετά την θεσμοθέτηση του σχετικού νόμου, γεγονός που αποτέλεσε μεγάλη καθυστέρηση στα χωρικό προγραμματισμό της χώρας τη στιγμή που η Ελλάδα αποτελούσε τη μοναδική χώρα της Ε.Ε. που δεν είχε κάποιου είδους Εθνικό

Χωροταξικό Σχέδιο. Το Σχέδιο Απόφασης του Γενικού Πλαισίου εισήχθη για γνωμοδότηση στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΣΧΣΑΑ) και στη συνέχεια να εγκριθεί από την αρμόδια για το θέμα Κυβερνητική Επιτροπή, και από το Κοινοβούλιο.

Το Πλαίσιο αυτό θέτει συγκεκριμένους στόχους ώστε να επιτευχθεί η διαμόρφωση ενός ισορροπημένου και πετυχημένου χωρικού προτύπου ανάπτυξης, στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας. Για την επίτευξη των στόχων από το Πλαίσιο δίνονται στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες σε θέματα όπως:

- Η χωρική οργάνωση των κύριων εθνικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης, καθώς και των διεθνών και διαπεριφερειακών εισόδων – πυλών και συνδέσεων της χώρας
- Η χωρική διάρθρωση των στρατηγικής σημασίας δικτύων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών
- Η χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων.
- Η χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου.
- Η χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, παράκτιου, νησιωτικού και αγροτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών
- Η διατήρηση, προστασία και ανάδειξη του εθνικού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, καθώς και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων
- Η διοικητική ανασυγκρότηση της χώρας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων με προώθηση της αποκέντρωσης, της εταιρικής σχέσης πόλης υπαίθρου κ.α (www.ypeka.gr/, 17/08/2010).

Γενικά το μοντέλο που προωθείται είναι αυτό της πολυκεντρικής οργάνωσής με τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλέγματος αστικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης ενώ όσο αφορά τα νησιά του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου το πλέγμα θα λαμβάνει τη μορφή ενός πολυπολικού αναπτυξιακού συμπλέγματος, με εσωτερικές διασυνδέσεις και διασύνδεση του με την ηπειρωτική χώρα και την Κρήτη. Επιπλέον, προωθείται η συνεργασία των επιπέδων διοίκησης, η αποκέντρωση και η ενθάρρυνση των

συμμετοχικών διαδικασιών. Αναφορά γίνεται και στο καταστροφικό φαινόμενο της εκτός σχεδίου δόμησης χωρίς όμως να προτείνονται ουσιαστικές ρυθμίσεις.

Το ΓΠΧΣΑΑ έχει υποστεί διάφορες κριτικές από επιστήμονες και μελετητές του χώρου²² τόσο για τις βασικές αρχές, όσο και για τα επιμέρους ζητήματα και τις επιλογές του με βασικότερες την έμφαση σε ένα κεντροβαρικό μοντέλο ανάπτυξης με πόλους την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη, την ασάφεια και την γενικολογία που χαρακτηρίζουν τις κατευθύνσεις του και ειδικά όσο αφορά το επιζήμιο για τον χωρικό σχεδιασμό θέμα της εκτός σχεδίου δόμησης και τέλος για τις ανεπαρκείς διαδικασίες διαβούλευσης στις οποίες υπέστη το σχέδιο πριν την έγκριση του.

Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Εκτός από το Γενικό Χωροταξικό πλαίσιο σε εθνικό επίπεδο υπάρχουν τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που αποτελούν σύνολα κειμένων ή και διαγραμμάτων με τα οποία εξειδικεύονται ή και συμπληρώνονται οι κατευθύνσεις του ΓΠΧΣΑΑ που αφορούν την ανάπτυξη και οργάνωση του εθνικού χώρου. Πιο συγκεκριμένα τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια μπορεί να αφορούν: α) τη χωρική διάρθρωση τομέων ή κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής σημασίας, β) τη χωρική διάρθρωση των δικτύων και υπηρεσιών τεχνικής, κοινωνικής και διοικητικής υποδομής εθνικού ενδιαφέροντος, γ) ορισμένες περιοχές του εθνικού χώρου με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως είναι οι παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, οι ορεινές και προβληματικές ζώνες, δ) περιοχές που υπάγονται σε διεθνείς ή ευρωπαϊκές συμβάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και άλλες ενότητες του εθνικού χώρου που παρουσιάζουν κρίσιμα περιβαλλοντικά, αναπτυξιακά και κοινωνικά προβλήματα.

Επίσης, τα Ειδικά Πλαίσια συνοδεύονται από πρόγραμμα δράσης στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες για την εφαρμογή τους ενέργειες, οι δράσεις, οι ρυθμίσεις και τα προγράμματα, το κόστος, οι πηγές και οι φορείς χρηματοδότησής τους, καθώς και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης των αναγκαίων έργων και μέτρων και οι φορείς εφαρμογής.

²² Μάλιστα, αρκετές κριτικές σκέψεις έχουν εκφραστεί στον τύπο (Μπεριάτος, Η. «Εθνική χωροταξική φάρσα», Εφ. Τα Νέα, 14.8.07, σ. 6, Κλουτσινώτη, Ρ. «Οι απόψεις του ΥΠΕΧΩΔΕ αποκλίνουν από τις απόψεις των μελετητών», Εφ. Κυριακάτικη Αυγή, 5.8.07, σ. 8, Μπιλίνης, Μ. «Εθνικό χωροταξικό σχέδιο». Εφ. Αυγή, 5.8.07, σ. 7, Χριστοφιλόπουλος, Δ. «Ο χωροταξικός σχεδιασμός και οι αναλήθειες της Νέας Δημοκρατίας», Εφ. Ελευθεροτυπία, 2.8.2007. (Μέλισσας, 2007)

Σήμερα έχουν εγκριθεί το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) το 2008 (ΦΕΚ 2464 Β/03.12.2008), το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης για την Βιομηχανία το 2009 (ΦΕΚ 151 ΑΑΠ/13.04.2009) και το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 1138 Β/11.06.2009) όπως και οι στρατηγικές μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων τους.

Επίσης, έχει εγκριθεί, ένα δευτερεύουσας σημασίας Ειδικό Πλαίσιο που αφορά τη χωροθέτηση των Καταστημάτων Κράτησης (ΦΕΚ 1575 Β/28.11.2001), λόγω του προβλήματος της επείγουσας ανάγκης για την εγκατάσταση των νέων φυλακών (www.ypeka.gr/, 17/08/2010).

Το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τις ΑΠΕ πραγματεύεται τις επιμέρους ενεργειακές πηγές:

- αιολικά πάρκα,
- μικρά υδροηλεκτρικά (<10 MW),
- γεωθερμία στις περιοχές Μήλου, Νισύρου και Λέσβου),
- φωτοβολταϊκά
- βιομάζα - βιοαέριο.

Λόγω του υψηλά τεχνικά εκμεταλλεύσιμου αιολικού δυναμικού και τον μεγάλων δυνατοτήτων και προοπτικών που εμφανίζει η Ελλάδα σε αυτόν τον τομέα το μεγαλύτερο μέρος του ΕΠΧΣΑΑ αφορά κυρίως την εγκατάσταση αιολικών πάρκων. Στον τομέα αυτό, το ΕΠΧΣΑΑ αποσκοπεί στον εντοπισμό, με βάση τα στοιχεία αιολικού δυναμικού, κατάλληλων περιοχών που θα επιτρέπουν ανάλογα με τις χωροταξικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητές τους, τη λειτουργία αιολικών εγκαταστάσεων ενώ παράλληλα θέτει κανόνες και κριτήρια για την βιώσιμη εγκατάστασή τους. Ιδιαίτερο στοιχείο του Πλαισίου όσο αφορά την εγκατάσταση των αιολικών πάρκων είναι η διάκριση της ηπειρωτικής χώρας σε περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας (Π.Α.Π.) και σε περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (Π.Α.Κ.) Ταυτόχρονα ορίζονται περιοχές αποκλεισμού και ζώνες ασυμβατότητας (www.ypeka.gr/, 17/08/2010).

Το επόμενο Ειδικό Πλαίσιο αφορά την παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του εξαιρετικά σημαντικού για τα ελληνικά δρώμενα παραγωγικού τομέα του τουρισμού. Στόχος είναι η διατύπωση ενός ρεαλιστικού προγράμματος δράσης για την επόμενη δεκαπενταετία (2009 – 2024) ώστε να ελεγχθεί ο ταχέως αναπτυσσόμενος, χωρίς σχεδιασμό και χαρακτήρα τομέας του τουρισμού με γνώμονα τη προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επιβίωση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα. Ταυτόχρονα, στις κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑ για τον τουρισμό συγκαταλέγεται και η βελτίωση της διεθνούς προβολής και η εξασφάλιση της προσαρμοστικότητας του προϊόντος στη διεθνή ζήτηση.

Η χωρική εξειδίκευση των γενικών κατευθύνσεων αναπτύσσεται βάση κατηγοριοποίησης σε: αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές, αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές, περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος με μειονεκτικά χαρακτηριστικά και κυρίαρχες χρήσεις άλλες από τον τουρισμό, μητροπολιτικές περιοχές (Θεσσαλονίκη, Αθήνα), παράκτιες περιοχές και νησιά, ορεινές περιοχές, πεδινές και ημιορεινές περιοχές, περιοχές του Δικτύου Φύση 2000 και λοιπές περιοχές περιβαλλοντικής ευαισθησίας, παραδοσιακούς οικισμούς και αρχαιολογικούς χώρους και χώρους μνημείων.

Ειδική μνεία γίνεται στις ειδικές μορφές τουρισμού και στην προώθησή τους, στις συγκρούσεις του τουρισμού με άλλες χρήσεις και δραστηριότητες και στην βελτίωση των τεχνικών, κοινωνικών και τουριστικών υποδομών. (www.ypeka.gr/, 17/08/2010).

Τέλος, το ΕΠΧΣΑΑ για τη Βιομηχανία πραγματοποιεί μια εμβριθή ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και των προοπτικών που φαίνεται να διαμορφώνονται για την ελληνική βιομηχανία, προσδιορίζοντας στόχους και προτεραιότητες χωροταξικής οργάνωσης του τομέα, από το εθνικό / περιφερειακό επίπεδο προς τις χαμηλότερες κλίμακες σχεδιασμού (επίπεδο Νομών και ΟΤΑ). Οι πλέον ενδιαφέρουσες εισροές του ΕΠΧΣΑΑ Βιομηχανίας σε σχέση με το ΕΧΣ αφορούν την ανάλυση σε επίπεδο Περιφερειών, η οποία εξ ορισμού έχει στρατηγικό χαρακτήρα και συμπυκνώνει όλα τα επιμέρους σημεία προβληματισμού.

Κεντρικός στόχος που διέπει το σύνολο των κατευθύνσεων του ΕΠΧΣΑΑ είναι η σταδιακή αναπροσαρμογή του μοντέλου χωροθέτησης της βιομηχανίας, από τη διάσπαρτη χωροθέτηση που αφορά τη συντριπτική πλειοψηφία των υφιστάμενων

μονάδων, προς τη συγκέντρωση σε οργανωμένους υποδοχείς, για μια σειρά από λόγους που είναι, λιγότερο ή περισσότερο, προφανείς (δημιουργία οικονομιών κλίμακας, αποτελεσματικότερη χρήση των δικτύων υποδομής, έλεγχος των πιέσεων και της όχλησης στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον). Προς αυτή την κατεύθυνση, οι κυριότερες προτάσεις αφορούν στην αναπροσαρμογή της κείμενης νομοθεσίας, με τη θέσπιση πολεοδομικών κινήτρων εγκατάστασης σε οργανωμένους υποδοχείς, χωρίς πάντως να παραγνωρίζονται οι δυσκολίες ενός τέτοιου εγχειρήματος, με δεδομένη την, εδώ και δεκαετίες, διαμορφωμένη κατάσταση –λόγος για τον οποίο αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα εξυγίανσης / αναδιοργάνωσης υφιστάμενων άτυπων βιομηχανικών συγκεντρώσεων, αλλά και η στήριξη σε ορισμένες περιπτώσεις μεμονωμένων εγκαταστάσεων, για λόγους ανάπτυξης και κοινωνικής πολιτικής (αποφυγή δημιουργίας θυλάκων ανεργίας, στήριξη της παραγωγικής βάσης μιας περιοχής κλπ.). Σε ένα δεύτερο επίπεδο, οι προτάσεις αφορούν στην αναπροσαρμογή των κινήτρων του αναπτυξιακού Νόμου, με στόχο τη ‘ρεαλιστικότερη’ προσέγγιση της χωρικής ανάπτυξης της μεταποίησης (κυρίως όσον αφορά στις μητροπολιτικές περιοχές Αθήνας και Θεσσαλονίκης), αλλά και τη μερική; έστω, άρση των διαπιστούμενων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

Στο επίπεδο των περιφερειακών προτεραιοτήτων και σε χρονικό ορίζοντα πενταετίας (έως το 2011), οι Περιφέρειες της χώρας κατατάσσονται σε επιμέρους τύπους, σε σχέση με τις προοπτικές που υπάρχουν για τις ανάγκες χωροθέτησης μεταποιητικών επιχειρήσεων. (www.ypeka.gr/, 17/08/2010).

Τα Ειδικά πλαίσια έχουν επίσης υποστεί πλήθος κριτικών από την επιστημονική κοινότητα και από πολλές περιβαλλοντικές οργανώσεις με ιδιαίτερα αρνητικές αυτές που αφορούσαν το ειδικό χωροταξικό πλαίσιο του τουρισμού και ιδιαίτερα το κομμάτι του που αφορούσε την παραθεριστική κατοικία αφού το μοντέλο που προωθούνταν έμοιαζε με αυτό που εφαρμόστηκε στις ακτές της Ισπανίας και είχε ήδη αποτύχει. Το αρχικό ειδικό πλαίσιο του τουρισμού υπέστη κάποιες αλλαγές και τελικά ψηφίστηκε τελευταίο από τα 3 ειδικά, τον Ιούνιο του 2009.

4.4.2 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε επίπεδο περιφέρειας σύμφωνα με τον νόμο 2742/99 σε επίπεδο περιφέρειας καταρτίζονται τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης.

Τα σχέδια τα οποία αναφέρονται στην χωρική ενότητα της κάθε περιφέρειας εναρμονίζονται με το Γενικό Πλαίσιο και τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και στοχεύουν στην εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της περιφέρειας ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της μακροχρόνιας βιώσιμης ανάπτυξης και της βέλτιστης χωρικής διάρθρωσης των βασικών δικτύων και υπηρεσιών διοικητικής, κοινωνικής και τεχνικής υποδομής περιφερειακού και διανομαρχιακού ενδιαφέροντος.

Επιπλέον, πραγματεύονται κατευθύνσεις και προγραμματικά πλαίσια για τη διοικητική και οικονομική ανασυγκρότηση του περιφερειακού χώρου ώστε να δημιουργηθούν βιώσιμες διοικητικές και αναπτυξιακές ενότητες σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο. Η χωρική οργάνωση του παραγωγικού συστήματος των Περιφερειών αποτελεί βασικό στοιχείο των πλαισίων όπως και η χωροθέτηση των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα, κατά τρόπο που να ενισχύεται το δυναμικό ενδογενούς ανάπτυξης και να εξασφαλίζεται η αειφορικότητα στη διαχείριση των φυσικών πόρων από την ανεξέλεγκτη και άναρχη ανάπτυξη και τις συγκρούσεις μεταξύ των χρήσεων γης.

Για να επιτευχθεί η κατάλληλη χωροθέτηση δραστηριοτήτων και να ενισχυθεί η περαιτέρω ανάπτυξη της περιφέρειας, επιδίωξη των περιφερειακών πλαισίων αποτελεί η διάρθρωση του παραγωγικού συστήματος σε οργανωμένους υποδοχείς δραστηριοτήτων και αναπτυξιακές ζώνες με ομοειδή χαρακτηριστικά με την αναζήτηση κατάλληλων περιοχών όπως Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ), Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) και Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ). Έτσι επιτυγχάνεται η αναβάθμιση της ποιότητας και του επιπέδου των παραγόμενων προϊόντων και των παρεχόμενων υπηρεσιών και η ανάδειξη και εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής.

Τα περιφερειακά πλαίσια περιλαμβάνουν, τέλος, κατευθύνσεις για την ισόρροπη και αειφόρο διάρθρωση του περιφερειακού οικιστικού δικτύου, καθώς και βασικές προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιφέρειας. Συνοδεύονται από πρόγραμμα δράσης, στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες για την εφαρμογή τους ενέργειες, ρυθμίσεις, μέτρα και προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων (www.minenv.gr/, 17/08/2010).

Από το 2003 έχουν θεσμοθετηθεί 12 Περιφερειακά Πλαίσια για όλες τις διοικητικές περιφέρειες της Ελλάδος εκτός της Αττικής για την οποία έχει θεσμοθετηθεί το Ρ.Σ.Α από το 1985. Το περιφερειακό επίπεδο προγραμματισμού παρουσιάζει αρκετά πλεονεκτήματα όσο αφορά τον στρατηγικό χωροταξικό σχεδιασμό. Παρόλα αυτά τα ισχύοντα περιφερειακά πλαίσια παρουσιάζουν αρκετές αδυναμίες όπως το γεγονός ότι δεν υπάρχει συντονισμός μεταξύ ακόμα και των γειτονικών Περιφερειών με αποτέλεσμα να υιοθετούν διαφορετικές πολιτικές για παρεμφερή προβλήματα ή και ανταγωνιστικές πολιτικές σε ζητήματα όπου η συνεργασία μεταξύ των περιφερειών ενδέχεται να επέφερε καλύτερα αποτελέσματα. Επιπλέον, τα Περιφερειακά Πλαίσια εγκρίθηκαν πριν την τυπική θέσπιση του Γενικού Πλαισίου, ενώ όπως και το Γενικό Πλαίσιο έχουν την τάση να υιοθετούν γενικόλογες κατευθύνσεις που δεν επιφέρουν την επιθυμητή ανταπόκριση ενώ οι περισσότερες από τις περιφέρειες δεν φαίνεται να υιοθετούν κάποια συγκεκριμένη χωροταξική πολιτική.

Όσο αφορά την πολεοδομική πολιτική το πρώτο και υψηλότερο επίπεδο του Ελληνικού πολεοδομικού συστήματος σχεδιασμού μπορεί να καταταχθεί ενδεικτικά τουλάχιστον όσο αφορά το ΡΣΑ και το ΡΣΘ στα περιφερειακά εργαλεία σχεδιασμού. Το επίπεδο αυτό περιλαμβάνει δύο βαθμίδες σχεδιασμού εκ των οποίων η πρώτη αφορά το Ρυθμιστικό σχέδιο που συγκαταλέγεται ανάμεσα στο περιφερειακό και στο δημοτικό επίπεδο και συνιστά ένα κατευθυντήριο πλαίσιο για τη μελλοντική ανάπτυξη των μεγάλων μητροπολιτικών και αστικών κέντρων ενώ θέτει κανονιστικές ρυθμίσεις για λόγους προστασίας περιβάλλοντος τόσο στον αστικό όσο και στον εξωαστικό χώρο. Το ΡΣ γεφυρώνει τα ανώτερα επίπεδα χωροταξικού σχεδιασμού με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, δηλαδή προσαρμόζει και εξειδικεύει τους υπερκείμενους στόχους, δίνοντας

εμπεριστατωμένες και συχνά ποσοτικοποιημένες κατευθύνσεις στα κατώτερα επίπεδα σχεδιασμού.

Τα πρώτα ρυθμιστικά που δημιουργήθηκαν είναι τα Ρυθμιστικά σχέδια Αθηνών και Θεσσαλονίκης που θεσμοθετήθηκαν με τους ειδικούς νόμους Ν. 1515/85 και Ν.1561/85 αντίστοιχα. Τα Ρυθμιστικά σχέδια που αφορούν την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας αποτελούν ένα σύνολο στόχων, κατευθύνσεων, προγραμμάτων και μέτρων μέσα στα πλαίσια της εθνικής χωροταξικής πολιτικής που προβλέπονται για τη χωροταξική και πολεοδομική οργάνωσή των περιοχών που αναφέρονται. Στοχεύουν δε στη χωροταξική διάρθρωση α) των τομέων παραγωγής, β) του συστήματος μεταφορών, γ) της λοιπής τεχνικής υποδομής και του κοινωνικού εξοπλισμού καθώς και στην πολιτική γης και κατοικίας και στη λήψη μέτρων για το σχεδιασμό περιοχών ή ζωνών ειδικού ενδιαφέροντος και ειδικών προβλημάτων. Επίσης τα ρυθμιστικά σχέδια προβαίνουν στη λήψη μέτρων, όρων και χειρισμών για την εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος, το συντονισμό των προγραμμάτων και των μελετών και τον καθορισμό των απαιτούμενων για την εφαρμογή τους παρεμβάσεων. Μάλιστα συνεισφέρουν στην εξεύρεση προτεραιοτήτων πραγματοποίησης και χρηματοδότησης καθώς και στην λήψη των θεσμικών, οικονομικών και διοικητικών μέτρων που πρέπει να ληφθούν. Παρόλο που τα ΡΣ είναι κυρίως κατευθυντήρια σχέδια, μπορούν να περιέχουν και ορισμένες κανονιστικές διατάξεις, όταν πρόκειται για θέματα μείζονος και επείγουσας σημασίας για την προστασία του περιβάλλοντος του συγκεκριμένου αστικού κέντρου.

Με την εισαγωγή του Ν 2508/97 προβλέπονται νέα Ρυθμιστικά Σχέδια και Προγράμματα Προστασίας Περιβάλλοντος που όπως και το ΡΣΑ και το ΡΣΘ στοχεύουν στην οικιστική οργάνωση, την προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και τη γενικότερη ανάπτυξη των ευρύτερων περιοχών των μεγάλων αστικών κέντρων της Πάτρας, του Ηρακλείου Κρήτης, της Λάρισας, του Βόλου, της Καβάλας και των Ιωαννίνων αλλά και άλλων μεγάλων αστικών κέντρων στην περίπτωση που πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια και τα προτείνει η διοίκηση. Τα σχέδια αυτά κανονικά αντιστοιχούν στο τοπικό επίπεδο παρατίθενται όμως μαζί με τα ΡΣ Αθήνας και Θεσσαλονίκης για λόγους συνέχειας αφού στην ουσία έχουν τους ίδιους σκοπούς και σημασία.

Τα Ρυθμιστικά Σχέδια προσδιορίζουν τις βασικές κατευθύνσεις για τα κατώτερα επίπεδα σχεδιασμού, δηλαδή για τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, καθώς επίσης και 'χωροθετούν' τις χρήσεις υπερτοπικού χαρακτήρα μέσα στην περιοχή του ΡΣ, που δεν γίνεται να προσδιορισθούν από τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ των επιμέρους ΟΤΑ. Παρόλα αυτά η σχέση μεταξύ των ρυθμιστικών σχεδίων και των υποκείμενων πολεοδομικών σχεδίων δεν καθορίζεται με σαφήνεια από τον ν. 2508/1997 που αναφέρει μόνο ότι τα σχέδια του δευτέρου επιπέδου (ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ) αποτελούν την εξειδίκευση και εφαρμογή του πρώτου. Στην πραγματικότητα ειδικά όσο αφορά τα ΡΣ που εισήγαγε ο ν. 2508/1997 δεν υφίσταται ιδιαίτερη διαφοροποίηση τους από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ αφού δεν πρόκειται για μητροπολιτικά σχέδια όπως το ΡΣΑ και ΡΣΘ αλλά για μια ακόμη βαθμίδα συμβατικού πολεοδομικού σχεδιασμού που υφίσταται μόνο επειδή τα ΓΠΣ δεν καλύπτουν το σύνολο του χώρου άμεσης οικιστικής επιρροής των μεσαίων πόλεων, λόγω του κατακερματισμού που ίσχυε σε δήμους (www.minenv.gr/, 17/08/2010).

4.4.3 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Δεύτερη βαθμίδα του πρώτου επιπέδου του πολεοδομικού σχεδιασμού αποτελεί το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) και το Σχέδιο Χωρικής Οργάνωσης και Οικιστικής Ανάπτυξης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) (Ν 2508/97, άρθρα 4,5 και 6). Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο είναι ένα κατευθυντήριο σχέδιο με δύο όψεις αφού αποτελεί και προγραμματικό κείμενο και φυσικό σχέδιο και έχει ως στόχο την ορθολογική οργάνωση και ανάπτυξη ολόκληρης της εδαφικής περιφέρειας ενός Δήμου, που εμπεριέχει έστω και έναν οικισμό άνω των 2000 κατοίκων. Αντίστοιχα σχέδια με τα νέα ΓΠΣ είναι και τα ΣΧΟΟΑΠ με τη μόνη διαφορά ότι στην περίπτωση των ΣΧΟΟΑΠ η έδρα του Δήμου έχει πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων κατοίκους.

Τα ΓΠΣ /ΣΧΟΟΑΠ προσδιορίζουν το αναπτυξιακό προφίλ, τα οικιστικά χαρακτηριστικά και τα στοιχεία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος κάθε ΟΤΑ. Επιπλέον, εντός των αρμοδιοτήτων τους είναι και ο καθορισμός Περιοχών Προστασίας (απόλυτης ή μέτριας), Περιοχών Ελέγχου και Περιορισμού Δόμησης (για την προστασία του περιαστικού και εξωαστικού χώρου από την ανεξέλεγκτη διασπορά της εκτός σχεδίου δόμησης) αλλά και ο εντοπισμός νέων κατάλληλων περιοχών προς πολεοδόμηση μόνο εφόσον είναι αναγκαίες και απαραίτητες (επεκτάσεις, παραγωγικές χρήσεις).

Επίσης, τα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ υποχρεούνται να τηρούν τις κατευθύνσεις των υπερκειμένων σχεδίων ή πλαισίων, όπως το ΓΠΧΣΑΑ και τα ΕΠΧΣΑΑ, τα ΠΠΧΣΑΑ, και τα τυχόν Ρυθμιστικά Σχεδία. Βασικές παράμετροι που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός των αναπτυξιακών προσδοκιών και οικιστικών αναγκών κάθε τοπικής κοινωνίας, είναι οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και οι απαιτήσεις που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή. Γενικότερα τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ οφείλουν να υπόκεινται στην αρχή της μέγιστης δυνατής οικονομίας επεκτάσεων (αρχή της ‘συμπαγούς’ πόλης). Εντός των πόλεων και οικισμών, πέραν των άλλων όρων και περιορισμών για τη βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος, τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ είναι υπεύθυνα και για την εξεύρεση περιοχών που χρίζουν ανάπλασης.

Τα ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ αναφέρονται σε ολόκληρη την εδαφική περιφέρεια του εκάστοτε ΟΤΑ και από τους βασικούς στόχους τους είναι ο περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης, έτσι ώστε να επιτρέπονται μόνο οι συμβατές χρήσεις με τον χαρακτήρα των διαφόρων υποπεριοχών του εξωαστικού χώρου, στον οποίο θα πρέπει να επιβάλλεται και η θεσμοθέτηση της προστασίας των φυσικών πόρων και του τοπίου καθώς και στοιχείων πολιτιστικής / αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, πέραν όσων προστατεύονται ήδη από συγκεκριμένα καθεστάτα (αρχαιολογικοί χώροι κλπ). Προκειμένου να επιτύχουν καλύτερα των στόχους τους μπορεί να γίνει χρήση σχεδιαστικών εργαλείων – ζωνών όπως οι ΠΕΡΠΟ, οι ΠΟΑΠΔ, οι ΠΕΠ και οι ΠΕΠΔ. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι πάντα οι ρυθμίσεις που προτείνουν τα ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ αφορούν και τη συνολική εδαφική έκταση του ΟΤΑ. Ως αποτέλεσμα ο σχεδιασμός της υπαίθρου που συγκαταλέγεται πλέον στα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ υπόκειται με τις προτεραιότητες του σχεδιασμού του οικιστικού χώρου και εμφανίζεται αναποτελεσματικός και ελλιπής (Κουσιδώνης *at al.*, 2005) (Τζίκα- Χατζοπούλου, 2003).

Ακολουθεί το δεύτερο επίπεδο του πολεοδομικού σχεδιασμού που περιλαμβάνει την πολεοδομική μελέτη και την πράξη εφαρμογής. Η πολεοδομική μελέτη εισήχθη με τον νόμο 1337/1983 και εκπονείται σε συνέχεια του ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ του ν. 2508. Αποτελεί ένα λεπτομερές τοπικό σχεδιαστικό εργαλείο που συνοδεύεται από οικοδομικούς κανονισμούς. Για την πολεοδόμηση ορισμένης περιοχής, σε επίπεδο μίας ή περισσότερων πολεοδομικών ενοτήτων αλλά και σε περιπτώσεις ανάπλασης απαιτείται πολεοδομική μελέτη, η οποία πρέπει να εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις του Γ.Π.Σ. ή του Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.. Επικυρώνεται σε υπουργικό επίπεδο και από την

στιγμή που θα δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως αποτελεί το επίσημο σχέδιο πόλεως. Διάφορες κατηγορίες πολεοδομικών μελετών είναι οι μελέτες επεκτάσεων πόλεων ή οικισμών, οι μελέτες αναθεωρήσεων ρυμοτομικών σχεδίων, οι μελέτες Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ), οι μελέτες άλλων πολεοδομούμενων περιοχών (όπως παραγωγικών πάρκων κλπ) καθώς και μελέτες αναπλάσεων ή άλλες ειδικές πολεοδομικές μελέτες.

Η εφαρμογή της πολεοδομικής μελέτης γίνεται με την εκπόνηση πράξης εφαρμογής που μπορεί να γίνεται και ταυτόχρονα σε άμεση συσχέτιση με την πολεοδομική μελέτη. Η πράξη εφαρμογής κυρώνεται με απόφαση του οικείου νομάρχη. Υπεξαίρεση οι δήμοι ή κοινότητες στους οποίους μεταβιβάζεται η αρμοδιότητα έγκρισης πολεοδομικής μελέτης είναι επίσης αρμόδιοι και για την κύρωση της πράξης εφαρμογής, η οποία γίνεται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου. Περιλαμβάνει ολόκληρη την έκταση στην οποία αναφέρεται η πολεοδομική μελέτη ή τμήμα της και αποτελεί το σχέδιο εφαρμογής στο έδαφος του ρυμοτομικού σχεδίου. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η πράξη εφαρμογής μπορεί να συντάσσεται και για μεμονωμένη ιδιοκτησία, οπωσδήποτε όμως σε ολόκληρη την πλευρά του οικοδομικού τετραγώνου. Μέσω της διαδικασίας αυτής καθορίζονται τα τμήματα που αφαιρούνται από κάθε ιδιοκτησία για εισφορά γης, τα τμήματα που μετατρέπονται σε χρηματική εισφορά και προσδιορίζει τα τμήματα που ρυμοτομούνται για κοινόχρηστους χώρους ή καταλαμβάνονται από κοινωφελείς χώρους. Λόγο της έλλειψης κτηματολογίου οι πράξεις εφαρμογής συνήθως βασίζονται σε πίνακες και κτηματολογικά διαγράμματα που συνήθως πραγματοποιούνται ταυτόχρονα με την πολεοδομική μελέτη.

Πίνακας 15: Συγκεντρωτικός πίνακας εργαλείων πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο. (Με τα βέλη διαφαίνεται η ιεραρχία των σχεδίων)

Εθνικό επίπεδο	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ↓ Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ↓
Περιφερειακό επίπεδο	Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου ανάπτυξης. Ρυθμιστικά Σχέδια και Προγράμματα Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας - Θεσσαλονίκης ↓
Τοπικό επίπεδο	Ρυθμιστικά Σχέδια και Προγράμματα Προστασίας Περιβάλλοντος Ν2508/77 ↓ Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) / Σχέδιο Χωρικής Οργάνωσης και Οικιστικής Ανάπτυξης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) Πολεοδομική Μελέτη ↓ Πράξη Εφαρμογής

(Πηγή: Νομοθεσία, Επεξεργασία: Ιδία)

Με το ΓΠΣ./ΣΧΟΟΑΠ φαίνεται να καλύπτεται το σύνολο του χώρου (αστικές, περαστικές, μη αστικές περιοχές) αφού τα ΓΠΣ καλύπτουν πλέον τις αστικές και περιαστικές περιοχές της συνολικής εδαφικής επικράτειας των δήμων και τα ΣΧΟΟΑΠ τις υπόλοιπες μη αστικές (αγροτικές) περιοχές. Παρόλα αυτά η πολεοδομική νομοθεσία περιλαμβάνει ένα πλαίσιο συμπληρωματικών εργαλείων ειδικών παρεμβάσεων που αφορούν είτε μόνο την αγροτική περιοχή είτε την αστική και αγροτική περιοχή. Τέτοια εργαλεία είναι οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), οι Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες (ΕΧΜ), οι Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες (ΕΜΠ), οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ), οι Περιοχές Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ), οι Περιοχές Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΙΠΟ), τα Σχέδια Ανάπτυξης Περιοχών Δεύτερης Κατοικίας (ΣΧΑΠ), τα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ), οι Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές (ΒΕΠΕ) και οι Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) (Αραβαντινός, 2007).

Η Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου αποτελεί μηχανισμό ελέγχου της δόμησης στις εκτός σχεδίου περιοχές και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και της ρύθμισης του περιαστικού χώρου. Ο θεσμός της ΖΟΕ προβλέπεται από το άρθρο 29 του

N.1337/1983, και καθορίζεται γύρω από εγκεκριμένα όρια πόλεων και οικισμών με Π.Δ. με τα οποία καθορίζονται όροι και περιορισμοί χρήσεων γης. Αποτελεί κανονιστικό εργαλείο με αμυντικό χαρακτήρα αφού απαγορεύει ή επιτρέπει συγκεκριμένες χρήσεις αλλά δεν λειτουργεί σαν μέσο προώθησης των επιθυμητών χρήσεων. Ταυτόχρονα ελέγχει τον πολυτεμαχισμό της γης θέτοντας όρια κατάτμησης μεγάλης κλίμακας. Σύμφωνα με τον N.1337 υπάρχουν δύο είδη ZOE, η περιαστική και η αγροτική-εξωαστική ZOE (Παπαπετρόπουλος, 2007).

Οι Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες (EXM) δεν προβλέπονται από κάποιο νομοθετικό κείμενο, αλλά εκπονούνται ύστερα από υπουργική απόφαση του ΥΠΕΧΩΔΕ, η οποία καθορίζει και τις προδιαγραφές τους οι οποίες δεν αφορούν μόνο τις χρήσεις γης και τους όρους δόμησης, αλλά αφορούν και άλλους τομείς όπως είναι η χωροθέτηση τεχνικών υποδομών, προσθέτοντας έτσι και μια αναπτυξιακή διάσταση. Παρόλα αυτά οι EXM εφαρμόζονται μέσω του θεσμού της ZOE και εφαρμόσιμα είναι μόνο τα μέρη του σχεδίου που καλύπτονται με ZOE (Οικονόμου, 2007a).

Ως ΠΟΑΠΔ, σύμφωνα με το άρθρο 10 του N.2742/1999 χαρακτηρίζονται θαλάσσιες ή και χερσαίες εκτάσεις που είναι πρόσφορες για την ανάπτυξη παραγωγικών ή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων του πρωτογενή, δευτερογενή ή τριτογενή τομέα, καθώς και πειραματικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι περιοχές αυτές μπορεί να εξειδικεύονται ανά κλάδο ή παραγωγικό τομέα και να διακρίνονται σε περιοχές αποκλειστικής χρήσης ή περιοχές κύριας χρήσης (όπου επιτρέπονται υπό όρους και άλλες δραστηριότητες).

Ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) ορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 11 του N.2742/99, οι περιοχές εντός και εκτός σχεδίου που παρουσιάζουν ειδικά προβλήματα, και χαίρουν ειδικού και λεπτομερή σχεδιασμού και εφαρμογής ρυθμίσεων. Ο σχεδιασμός τους περιλαμβάνει τη χωρική οργάνωση καθώς και τη χρήση οικονομικών εργαλείων (ενισχύσεις, αντισταθμιστικά τέλη). Ως ΠΕΧΠ μπορούν να χαρακτηριστούν περιοχές με α) σημαντικές χωρικές επιπτώσεις από μεγάλης κλίμακας έργα ή παρεμβάσεις. β) μειονεκτικά χαρακτηριστικά, λόγω γεωγραφικής απομόνωσης ή δυσμενούς προσπελασιμότητας γ) παραμεθόριες ζώνες με κρίσιμα γεωπολιτικά προβλήματα δ) Έκτακτες και απρόβλεπτες ανάγκες λόγω φυσικών ή τεχνολογικών καταστροφών και κινδύνων.

Οι Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ) σύμφωνα με το άρθρο 24 του Ν.2508/97, είναι περιοχές εκτός σχεδίου και εκτός οικισμών που πληρούν ορισμένα κριτήρια και ορίζονται μέσω των ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ και δύνανται να πολεοδομηθούν με ιδιωτική πρωτοβουλία, για την κάλυψη οικιστικών κυρίως αναγκών, αλλά και αναγκών παραγωγικών τομέων ύστερα από έγκριση του κράτους

Τα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ) σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 2742/1999 καταρτίζονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ, την Περιφέρεια ή την τοπική αυτοδιοίκηση και προορίζονται για πόλεις ή τμήματά τους αλλά και για ευρύτερες αστικές περιοχές «που παρουσιάζουν κρίσιμα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ποιότητας ζωής» και «επιδιώκουν την βελτίωση των υποδομών, κοινωνικών εξυπηρετήσεων, αντιμετώπιση της ανεργίας, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, την αρμονική διάρθρωση των χρήσεων γης, την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και γενικά την κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική και πολιτισμική αναζωογόνηση των πόλεων και των ευρύτερων αστικών περιοχών.». Το ΣΟΑΠ επιπλέον μπορεί να αποτελούν μηχανισμό άντλησης χρηματοδότησης για την χαρακτηριζόμενη περιοχή.

Οι Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές (ΒΕΠΕ), ορίζονται με τον Ν.2545/1997 και αποτελούν περιοχές στις οποίες αναπτύσσεται βιομηχανική, βιοτεχνική και επιχειρηματική δραστηριότητα. Ο καθορισμός τους επιτρέπεται σε περιοχές στις οποίες υπάρχει εγκεκριμένο χωροταξικό ή ρυθμιστικό ή πολεοδομικό σχέδιο. Διάφορες μορφές ΒΕΠΕ είναι οι Βιομηχανικές Περιοχές (ΒΙΠΕ), τα Βιομηχανικά Πάρκα (ΒΙΠΑ), τα Βιοτεχνικά Πάρκα (ΒΙΟΠΑ) και οι Τεχνουπόλεις.

Οι Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) ορίζονται βάση του άρθρου 9 του Ν.2545/97 και αφορούν δημόσιες ή ιδιωτικές εκτάσεις εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων που πραγματοποιούνται ύστερα από υπουργική έγκριση πολεοδομικής μελέτης και στις οποίες αναπτύσσονται σύνολο τουριστικών εγκαταστάσεων, αποτελούμενων από ξενοδοχεία διαφόρων λειτουργικών μορφών, εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής, και λοιπών εγκαταστάσεων αναψυχής και άθλησης. (Χριστοφιλόπουλος, 2007)

Τέλος, τα Σχέδια Ανάπτυξης Περιοχών β' κατοικίας σύμφωνα με το άρθρο 1 του Νόμου 2242/94 πραγματοποιούνται για την πολεοδόμηση περιοχών β' κατοικίας ανεξαρτήτου πυκνότητας ώστε να καθοριστούν τα επιθυμητά προγραμματικά μεγέθη

ανάπτυξης της κάθε περιοχής μέσα στα πλαίσια των κατευθύνσεων χωρικής οργάνωσης.

Εκτός από τα βασικά και τα συμπληρωματικά σχέδια άσκησης χωρικής πολιτικής, η ενεργός συμμετοχή του κράτους στη διευθέτηση του χώρου μπορεί να εκδηλώνεται με ενιαίο σχεδιασμό και οργανωμένη δόμηση μέσω της χρήσης εργαλείων όπως η Ζώνη Ενεργού Πολεοδομίας και η Ζώνη Αστικού Αναδασμού (N947/79) είτε με την χορήγηση κινήτρων (οικονομικών, πολεοδομικών, φορολογικών κ.α) με εργαλεία όπως το Ενεργό Οικοδομικό Τετράγωνο (1577/86 ΓΟΚ), η Ζώνη Ειδικών Κινήτρων και η Ζώνη Ειδικής Ενίσχυσης (N1337/83). Τα παραπάνω εργαλεία έχουν ως σκοπό την ορθή πολεοδομική διαμόρφωση, την ανάπτυξη, την ανάπλαση και την προστασία οικισμών οι τμημάτων τους και αποτελούν εργαλεία του Κράτους για την άσκηση χωρικής αλλά και κοινωνικής στεγαστικής πολιτικής αλλά δεν έχουν χρησιμοποιηθεί παρά σε ελάχιστες περιπτώσεις.²³ Ταυτόχρονα το κράτος έχει στην διάθεση ορισμένα μέσα για την εξασφάλιση γης όπως η αναγκαστική απαλλοτρίωση, το δικαίωμα προτίμησης, η ελεύθερη συναλλαγή, η υποχρεωτική εισφορά σε γη και η μεταφορά του συντελεστή δόμησης²⁴ (N.2300/95) (Αραβαντινός, 2007)

4.5 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

4.5.1 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε εθνικό επίπεδο τα απαραίτητα όργανα χωροταξικού σχεδιασμού παρέχονται από τον Ν.360 και αργότερα από τον Ν.2742/99 με το «Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας και Περιβάλλοντος» το διυπουργικό όργανο με τις αποφασιστικές αρμοδιότητες να μετονομάζεται σε «Κυβερνητική Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής» στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης και την

²³ Το γεγονός οφείλετε στην απροθυμία στήριξης και χρησιμοποίησης των ζωνών αυτών ως εργαλεία πολεοδομικής πολιτικής από διάφορες εταιρείες, διότι η λειτουργία τους εξαρτάται από τη συγκατάθεση του Δημοσίου. Η δομή του τεχνοκατασκευαστικού τομέα εξακολουθεί να περιστρέφεται γύρω από επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου κεφαλαίου που καθιστούν ασύμφορη την ανάληψη τέτοιων επιχειρήσεων οργανωμένης δόμησης, αφού θα είναι αναγκασμένες να λειτουργούν σύμφωνα με τις υποδείξεις των αρμόδιων φορέων απουσιάζοντας, πλήρως, η ευελιξία και η ιδιωτική πρωτοβουλία. Τέλος, η υποχώρηση οικοδομικών και κατασκευαστικών έργων, που είναι άμεση απόρροια του προσανατολισμού σε άλλες επενδύσεις, οδηγούν στην αδυναμία εφαρμογής αυτών των θεσμών (Κοντογιάννη, 1998)

²⁴ Καθορίζοντας περιοχές που επιτρέπεται η ΜΣΔ ως Περιοχές Υποδοχής ΣΔ (ΠΥΣΔΟ) και Ειδικών Ζωνών Υποδοχής Συντελεστού (ΕΖΥΣ) (Τζικά- Χατζοπούλου, 2003)

«Επιτροπή Χωροταξίας και Περιβάλλοντος» να μετονομάζεται σε «Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης».

Η «Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής» στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης, συγκροτείται από 9 βασικούς υπουργούς και μετά από πρόσκληση του Υπουργού ΥΠΕΧΩΔΕ²⁵ που αποτελεί χρέη προέδρου της επιτροπής μπορεί να πάρουν μέρος και Υπουργοί, Αναπληρωτές Υπουργοί, Υφυπουργοί και Γενικοί Γραμματείς Υπουργείων, Σύμβουλοι του Πρωθυπουργού, Πρόεδροι, Αντιπρόεδροι, Διοικητές και Υποδιοικητές οργανισμών και επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και Γενικοί Γραμματείς Περιφερειών, εφόσον συζητούνται θέματα αρμοδιότητάς τους. Οι εννιά βασικοί υπουργοί είναι ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, ο Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας, ο Υπουργός Οικονομικών ο Υπουργός Ανάπτυξης, ο Υπουργός Γεωργίας, ο Υπουργός Πολιτισμού, ο Υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας και ο Υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών. Επιπλέον συνεδριάσεις της Επιτροπής μετέχει, χωρίς δικαίωμα ψήφου, και ο Προϊστάμενος της Επιστημονικής Γραμματείας και μπορούν να προσκληθούν υπάλληλοι του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, άλλων υπουργείων, οργανισμών και επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και μέλη του Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ), ερευνητές αναγνωρισμένων ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων και ειδικοί επιστήμονες, που διαθέτουν ειδίκευση και εμπειρία σε θέματα χωροταξίας.

Ρόλος της επιτροπής είναι να αποφασίζει για θέματα χωροταξίας γενικότερης σημασίας και να παίρνει τα αναγκαία μέτρα για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της συντονισμένης εθνικής χωροταξικής πολιτικής παρακολουθώντας εποπτεύοντας, συντονίζοντας και λαμβάνοντας μέτρα για την εφαρμογή της με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη του κράτους. Θέματα χωροταξίας και αειφόρου ανάπτυξης που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα περισσοτέρων από ενός Υπουργείων αποτελούν ένα ακόμα έργο που αναλαμβάνει η διυπουργική αυτή Επιτροπή. Επιπλέον, στην αρμοδιότητα της υπόκειται και η έγκριση του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού

²⁵ Το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει πλέον μετονομαστεί σε ΥΠΕΚΑ (βλέπε παραπάνω) αλλά για λόγους συμμόρφωσης με τα κείμενα της νομοθεσίας στο παρόν κείμενο θα χρησιμοποιείται ο παλιός του τίτλος. Άλλωστε η μετονομασία του έχει χαρακτηριστεί ως αποτυχημένη και υπάρχουν συζητήσεις για νέα μετονομασία.

Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και η εναρμόνισή τους με τις γενικότερες κατευθύνσεις της Κυβέρνησης στους τομείς της οικονομικής πολιτικής, της πολιτικής κοινωνικής συνοχής και της ποιότητας ζωής καθώς και η εποπτεία εφαρμογής τους και ο συντονισμός των φορέων εφαρμογής.

Η Επιτροπή μπορεί να συνέρχεται και σε επίπεδο Γενικών ή Ειδικών Γραμματέων Υπουργείων για τα θέματα που δεν είναι ιδιάζουσας σημασίας και στην περίπτωση αυτή προεδρεύεται από το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Το ρόλο της επιστημονικής και διοικητικής στήριξης της τον έχει αναλάβει η Επιστημονική Γραμματεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων καθήκον της οποίας είναι η σύνταξη εισηγήσεων, η παρακολούθηση της εφαρμογής των αποφάσεών της και η διοικητική υποστήριξη της Επιτροπής.

Ένα άλλο όργανο που αφορά τον χωρικό σχεδιασμό είναι το «Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» που δεν συνίσταται από όργανα της Κυβέρνησης αλλά από εμπειριστατωμένους επιστήμονες σε θέματα χωροταξίας μέλη ΔΕΠ και εκπροσώπους επιστημονικών συλλόγων σε θέματα σχεδιασμού (ΣΕΠΟΧ, ΣΑΔΑΣ, ΣΕΠ), εκπροσώπους των φορέων διοίκησης, εκπροσώπους οργανισμών και συνεταιρισμών που τους αφορά ο χωρικός σχεδιασμός (ΤΕΕ, ΟΕΕ, ΞΕΕ, ΣΕΒ, ΓΣΕΕ κ.α) και από εκπροσώπους μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανισμών.

Το Συμβούλιο αποτελεί όργανο κοινωνικού διαλόγου και διαβούλευσης για θέματα ιδιαίτερης σημασίας που αφορούν την άσκηση της εθνικής χωροταξικής πολιτικής και αειφόρου ανάπτυξης. Έργο του Συμβουλίου είναι η υποβολή γνωμοδοτήσεων και παρατηρήσεων όπως και η διατύπωση προτάσεων σχετικά με την εθνική χωρική πολιτική και τα αναγκαία μέτρα και ενέργειες για την εφαρμογή τους. Ειδικά, το Συμβούλιο γνωμοδοτεί για το περιεχόμενο του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και συμμετέχει περιοδικώς με γνώμες και παρατηρήσεις τις οποίες υποβάλει προς τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων στη διαδικασία παρακολούθησης, αξιολόγησης και αναθεώρησής τους.

Επιπλέον, ρόλος του συμβουλίου είναι να συλλέγει στοιχεία και πληροφορίες από όλους τους αρμόδιους φορείς και τις υπηρεσίες που σχετίζονται με τον σχεδιασμό, οι

οποίοι οφείλουν να τις παρέχουν εγκαίρως. Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου μπορεί να καλεί εκπροσώπους των παραπάνω φορέων και υπηρεσιών να αναπτύξουν προφορικά τις απόψεις τους στις συνεδριάσεις.

Το Συμβούλιο συγκροτείται και ορίζεται ο κανονισμός λειτουργίας του, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Η γραμματειακή και τεχνική υποστήριξη του παρέχεται από την Επιστημονική Γραμματεία. Στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου μετέχει, χωρίς δικαίωμα ψήφου, και ο Προϊστάμενος της Επιστημονικής Γραμματείας.

Εκτός όμως από την Κυβερνητική Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής και το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, σημαντικό όργανο άσκησης χωροταξικής και πολεοδομικής πολιτικής είναι το ίδιο ΥΠΕΚΑ ή πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ. Σύμφωνα με τον Ν.2742/99 στις αρμοδιότητες του συγκαταλέγονται η έκφραση και εξειδίκευση της γενικής χωροταξικής και περιβαλλοντικής πολιτικής εντός του πλαισίου των αποφάσεων της κυβέρνησης και των συλλογικών κυβερνητικών οργάνων, καθώς και η εκπροσώπηση της χώρας στα διεθνή, ευρωπαϊκά και κοινοτικά όργανα στους τομείς της χωροταξίας, του περιβάλλοντος και της πολεοδομίας, σε συντονισμό με το κατά περίπτωση αρμόδιο υπουργείο.

Μεριμνά επίσης για την συγκρότηση, οργάνωση και λειτουργία εθνικού συστήματος πληροφοριών και παρατηρήσεων για το χώρο και το περιβάλλον σε συντονισμό με σχετικά προγράμματα και δίκτυα άλλων οργανισμών του ευρύτερου δημόσιου τομέα και προωθεί τη συνεργασία με άλλους αρμόδιους φορείς σε θέματα ολοκληρωμένων στρατηγικών χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης εθνικού ή περιφερειακού χαρακτήρα. Επιπλέον, το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι αυτό που κινεί τη διαδικασία κατάρτισης εθνικών (γενικού και ειδικών) και περιφερειακών πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης στο πλαίσιο της γενικότερης αναπτυξιακής πολιτικής. Εκτός από την κίνηση των παραπάνω διαδικασιών είναι υπεύθυνο για τη χρηματοδότηση και εκπόνηση των μελετών αλλά και για τη σύνταξη, συμπλήρωση, τροποποίηση ή αναθεώρηση, παρακολούθηση της εκπονήσεως και αξιολόγηση τους. Τέλος, μεριμνά για την έγκριση και εφαρμογή τους και παρακολουθεί την εκτέλεσή τους από άλλους φορείς.

Ακόμα το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι υπεύθυνο για την κατάρτιση σχεδίων και προγραμμάτων περιβάλλοντος, για τον έλεγχο της εφαρμογής και το συντονισμό τους καθώς και για τον έλεγχο των επιμέρους φορέων που ασχολούνται με αυτά. Απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ απαιτείται για εγκρίσεις σχεδίων σε παράκτιες ζώνες, προστατευόμενες περιοχές, αξιόλογους οικισμούς, όπως και για τροποποιήσεις σε προστατευόμενες ή εκατέρωθεν βασικού οδικού δικτύου περιοχές.

Όσο αφορά την πολεοδομία το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα για την χάραξη και εφαρμογή της πολεοδομικής και οικιστικής πολιτικής και την εκπόνηση, έγκριση, ανάθεση και εφαρμογή των ρυθμιστικών, πολεοδομικών, οικιστικών και λοιπών σχεδίων και προγραμμάτων. Επιπλέον, είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή προγραμμάτων χαρτογραφήσεων και κτηματολογίου (Αραβαντινός, 2007).

Τέλος, ένα άλλο εργαλείο υποστήριξης του εθνικού χωρικού σχεδιασμού είναι το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών για το Χωροταξικό Σχεδιασμό που συγκροτείται με πρωτοβουλία και ευθύνη του ΥΠΕΧΩΔΕ. Αρμοδιότητα του Εθνικού Δικτύου είναι η τεκμηρίωση και η υποστήριξη της διαδικασίας του εθνικού και περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού και ιδίως της διαδικασίας κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των προβλεπόμενων από το νόμο Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ειδικών χωροταξικών μελετών και σχεδίων ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων. Ο συντονισμός του Εθνικού Δικτύου αναλαμβάνεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο είναι αρμόδιο για τη συλλογή, οργάνωση, ταξινόμηση, επεξεργασία και ανάλυση των παρεχόμενων στοιχείων και πληροφοριών, καθώς και με τη διάθεσή τους στα υπόλοιπα μέλη του δικτύου και σε άλλα ομοειδή ή συναφή δίκτυα ή οργανισμούς διεθνούς, ευρωπαϊκού ή διακρατικού χαρακτήρα. Το Δίκτυο αποτελείται από κάθε αρμόδιο Υπουργείο, νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και οργανισμό του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και σε συναφή με το χωροταξικό σχεδιασμό δημόσια εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα, κέντρα και ινστιτούτα τα οποία καλούνται να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για τη συμμετοχή τους στο δίκτυο και πρέπει να παρέχουν προς το δίκτυο διαθέσιμα η παραγόμενα από αυτούς σχετικά με το χωροταξικό σχεδιασμό χαρτογραφικά, θεματικά, στατιστικά, οικονομικά και λοιπά στοιχεία και τις απαραίτητες γι' αυτά πληροφορίες. Τα παρεχόμενα αυτά στοιχεία καταχωρίζονται και αξιοποιούνται στο σύστημα πληροφορικής για το χωροταξικό σχεδιασμό που λειτουργεί στο ΥΠΕΧΩΔΕ.

4.5.2 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε περιφερειακό επίπεδο, φορείς άσκησης της χωρικής πολιτικής ήταν οι 13 περιφέρειες με τις αντίστοιχες γενικές γραμματείες των περιφερειών, το περιφερειακό συμβούλιο και τον γενικό γραμματέα της περιφέρειας. Με το Π. Δ/γμα 404/1989 αναδιαρθρώθηκαν και συστάθηκαν 13 Διευθύνσεις περιφέρειας του ΥΠΕΧΩΔΕ εκ των οποίων η μια που αφορά την Αττική ονομάζονταν Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού ενώ οι άλλες 12 των υπόλοιπων περιφερειών αναφέρονται ως Διευθύνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξίας και περιλάμβαναν Τμήμα Περιβάλλοντος, Τμήμα Χωροταξίας και Πολεοδομικού Σχεδιασμού και Τμήμα γραμματείας, οι αρμοδιότητες των οποίων αναφέρονται στο Προεδρικό Διάταγμα 404/1989. Επιπλέον οι χωρικές αρμοδιότητες των περιφερειακών υπηρεσιών αναφέρονται στο Π.Δ 28/93 (Αραβαντινός, 2007).

Σύμφωνα με τον Ν.2742/99 όπως αναφέρθηκε, στις αρμοδιότητες του ΥΠΕΧΩΔΕ είναι και η διαδικασία σύνταξης των Περιφερειακών Πλαισίων μετά από σχετική ενημέρωση της οικείας περιφέρειας. Η διαδικασία όμως αυτή μπορεί επίσης να κινηθεί με πρωτοβουλία της περιφέρειας μετά από προηγούμενη ενημέρωση του ΥΠΕΧΩΔΕ. Στην περίπτωση αυτήν κατ'εξίαιρηση κάθε άλλης διάταξης, η περιφέρεια έχει αρμοδιότητα για την εκπόνηση και την χρηματοδότηση των μελετών των Περιφερειακών Πλαισίων. Όταν η διαδικασία κινείται από την περιφέρεια, η σχετική μελέτη πρέπει να συνοδεύεται από γνωμοδότηση του οικείου Περιφερειακού Συμβουλίου. Ακόμα ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας το οικείο Περιφερειακό Συμβούλιο, καθώς και τα πρώην νομαρχιακά συμβούλια της περιφέρειας είναι υπεύθυνα για την αξιοποίηση των εκθέσεων που συντάσσει ανά διετία το ΥΠΕΧΩΔΕ πάνω στην τήρηση των βασικών επιλογών, προτεραιοτήτων και κατευθύνσεων των Περιφερειακών Πλαισίων, προκειμένου να λαμβάνονται τα πορίσματα των εκθέσεων υπόψη κατά την προώθηση μέτρων, προγραμμάτων, δράσεων και ρυθμίσεων αρμοδιότητάς τους που αφορούν την εφαρμογή των Περιφερειακών Πλαισίων.

Τέλος, η αρμοδιότητα έγκρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης, τροποποίησης και αναθεώρησης των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, μπορεί να μεταβιβάζεται στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ύστερα

από προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Ο Γενικός Γραμματέας της εκάστοτε Περιφέρειας ύστερα από γνωμοδότηση του οικείου Περιφερειακού Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος είναι υπεύθυνος και για την έγκριση και αναθεώρηση ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ.

Με τον νέο νόμο Ν.3852/10 στη θέση των σημερινών 13 Διοικητικών Περιφερειών συγκροτούνται οι αποκεντρωμένες διοικήσεις. Στην έδρα κάθε αποκεντρωμένης διοίκησης συνιστάται γενική διεύθυνση της οποίας προϊστάται μόνιμος δημόσιος υπάλληλος. Στις υπηρεσίες της Γενικής Διοίκησης εντάσσονται οι υπάλληλοι των υφιστάμενων Περιφερειών έκτος από εκείνους που μετατάσσονται στις Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις. Στις αρμοδιότητες των τοπικών αυτοδιοικήσεων ανήκουν οι γενικές κρατικές υποθέσεις, οι οποίες ασκούνταν μέχρι σήμερα από τις Διοικητικές Περιφέρειες και λόγω της φύσης τους ή για συνταγματικούς λόγους δεν μπορεί να μεταφερθούν στην περιφερειακή αυτοδιοίκηση και παραμένουν στην κρατική διοίκηση, π.χ. χωροταξία – πολεοδομία, περιβαλλοντική πολιτική, δασική πολιτική ή μεταναστευτική πολιτική, εντάσσονται όσες κρατικές αρμοδιότητες σταδιακά αποκεντρώνονται επειδή δεν είναι απαραίτητο να ασκούνται από την κεντρική διοίκηση, διευκολύνοντας την αποτελεσματική άσκηση του επιτελικού, συντονιστικού και ελεγκτικού της ρόλου και τέλος εντάσσονται, όπου αυτό κριθεί σκόπιμο, και κλαδικά αποκεντρωμένες κρατικές υπηρεσίες των υπουργείων, που έως σήμερα δεν είναι ενταγμένες στις διοικητικές περιφέρειες. Επομένως όλες οι παραπάνω αρμοδιότητες που μέχρι τώρα υπάγονταν στις διοικητικές περιφέρειες μεταφέρονται στις αποκεντρωμένες διοικήσεις που πλέον αποτελούν το βασικό όργανο που αφορά τον χωρικό σχεδιασμό σε περιφερειακό επίπεδο (www.opengov.gr/, 22/08/2010).

Ως φορείς άσκησης χωρικής πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο μπορούν να συγκαταλεχθούν και ο Οργανισμός ρυθμιστικού σχεδίου και προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας και ο Οργανισμός ρυθμιστικού σχεδίου και προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης. Οι οργανισμοί αυτοί είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και εποπτεύονται από τον ΥΠΕΧΩΔΕ.

Κύρια αρμοδιότητα τους είναι η παρακολούθηση της εφαρμογής και η εξασφάλιση της πραγματοποίησης του ρυθμιστικού σχεδίου της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας και της

Θεσσαλονίκης και η εκπόνηση, η έγκρισή και η εναρμόνιση των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) που ανήκουν σε αυτές τις περιοχές με το ρυθμιστικό σχέδιο. Επιπλέον, οι οργανισμοί αυτοί συντελούν σημαντικό ρόλο και όσο αφορά την περιβαλλοντική προστασία αφού στις αρμοδιότητες τους συγκαταλέγεται το πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος των επιμέρους προγραμμάτων των οικείων φορέων, ο έλεγχος της ποιότητας του περιβάλλοντος, η δημιουργία και εκπόνηση των προδιαγραφών των περιβαλλοντικών μελετών, η μέριμνα για τη μελέτη και εφαρμογή μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και ο έλεγχος έργων και δραστηριοτήτων με επιπτώσεις στο περιβάλλον. Παράλληλα, έχουν και την αρμοδιότητα συσχέτισης του οικονομικού προγραμματισμού με τα διάφορα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού, για δράσεις και προγράμματα που αφορούν την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη.

Όσο αφορά τους Οργανισμούς εφαρμογής ρυθμιστικού σχεδίου που εισαγάγει ο Ν 2508/97, θα ιδρυθούν σε κάθε μεγάλο αστικό κέντρο που αναφέρει ο νόμος είτε πριν είτε μετά την έγκρισή τους.²⁶ Στην περίπτωση που ένας οργανισμός ρυθμιστικού σχεδίου θα ιδρυθεί πριν την ολοκλήρωση του στις αρμοδιότητες του συμπεριλαμβάνεται και η προώθηση των διαδικασιών κατάρτισης του ρυθμιστικού σχεδίου. Οι οργανισμοί αυτοί αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, που εποπτεύονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ, διοικούνται από εκτελεστική επιτροπή και εδρεύουν στην εκάστοτε πόλη. Στο πεδίο εφαρμογής τους συγκαταλέγεται η συστηματική ενεργοποίηση και παρακολούθηση της εφαρμογής και η εξασφάλιση της υλοποίησης των κατευθύνσεων, προτάσεων και μέτρων του ρυθμιστικού σχεδίου και προγράμματος προστασίας περιβάλλοντος όπως και η κίνηση των διαδικασιών για τις μετέπειτα τροποποιήσεις ή προσαρμογές του εκάστοτε ρυθμιστικού σχεδίου.

Επιπλέον, ο κάθε οργανισμός ρυθμιστικού σχεδίου γνωμοδοτεί αντί του συμβουλίου χωροταξίας, οικισμού και περιβάλλοντος του νομού στην περίπτωση έγκρισης των ΓΠΣ που αναφέρονται στην περιοχή του αντίστοιχου ρυθμιστικού σχεδίου. Ο Οργανισμός ελέγχεται από το οικείο περιφερειακό συμβούλιο που υποβάλλει τις σχετικές γνωμοδοτικές του εκθέσεις στον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ και στο παρελθόν όφειλε να τις στέλνει και στα οικεία νομαρχιακά συμβούλια.

²⁶ Οι οργανισμοί αυτοί συγκαταλέγονται στους φορείς που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό σε τοπικό επίπεδο αλλά όπως και με τα αντίστοιχα ΡΣ αναλύονται σε αυτό το κεφάλαιο για λόγους αρμονίας αφού έχουν τις ίδιες αρμοδιότητες ακολουθούν τις ίδιες κατευθύνσεις με τους περιφερειακούς οργανισμούς ΡΣΑ και ΡΣΘ.

4.5.3 ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε τοπικό επίπεδο φορείς άσκησης πολιτικής είναι οι δευτεροβάθμιοι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης που πλέον αντί για τους νομούς, τους αποτελούν οι 13 αιρετές περιφέρειες που συμπίπτουν με τις 13 τρέχουσες περιφέρειες και οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ.

Με τον νέο νόμο Ν.3852/10 πλέον οι Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις αναλαμβάνουν τις υπηρεσίες, τις αρμοδιότητες²⁷ και τους πόρους των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων που καταργούνται (εκτός από εκείνες που μεταφέρονται στους δήμους), τις αρμοδιότητες που ασκούνται από τις παλιές περιφέρειες, με εξαίρεση εκείνες οι οποίες πρέπει να παραμείνουν στα αποκεντρωμένα όργανα του κράτους χάριν της ενότητας της κρατικής πολιτικής σε ολόκληρη την επικράτεια, όπως ορισμένα θέματα χωροταξίας – πολεοδομίας, προστασίας του περιβάλλοντος και δασικής πολιτικής.

Η περιφερειακή αυτοδιοίκηση γίνεται ο βασικός πυλώνας του αναπτυξιακού προγραμματισμού, ενώ κομβικός καθίσταται ο ρόλος της ως προς τα έργα και τις υποδομές. Ορισμένες από τις αντίστοιχες υπηρεσίες των παλιών περιφερειών, μεταφέρονται, μαζί με το προσωπικό τους και τους πόρους τους, στις νέες Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις.

Επιπλέον αρμοδιότητες που σχετίζονται με τον χωρικό σχεδιασμό και που ασκούνταν από κρατικές υπηρεσίες και κρατικά ελεγχόμενους φορείς μεταφέρονται στις Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις, κατά το μέρος που περιλαμβάνουν αντικείμενα για τα οποία δεν ασκείται αποφασιστική αρμοδιότητα η οποία να ανήκει στα κρατικά όργανα. Τέτοιες αρμοδιότητες αφορούν α) τον προγραμματισμό και την ανάπτυξη, ιδίως τη διαχείριση των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, την εκπόνηση του

²⁷ Οι βασικές αρμοδιότητες των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων όσο αφορά τον χωρικό σχεδιασμό είναι: 1)η έγκριση ρυμοτομικών σχεδίων πυκνοδομημένου τμήματος οικισμών προ του 1923 και κάτω των 5.000 κατοίκων. 2)η έγκριση τοπικών ρυμοτομικών σχεδίων οικισμών κάτω των 5.000 κατοίκων. 3) τροποποιήσεις σχεδίων πόλεων και καθορισμό και τροποποίηση όρων δόμησης σε οικισμούς μέχρι 5.000 κατοίκους χωρίς περιορισμούς. 4) τροποποιήσεις σχεδίων πόλεων χωρίς περιορισμούς καθώς και τροποποίηση και καθορισμό όρων δόμησης με περιορισμούς για οικισμούς με πληθυσμό από 5.001 μέχρι 20.000 κατοίκους. 5) τροποποιήσεις σχεδίων πόλεων και όρων δόμησης με περιορισμούς για οικισμούς από 20.001 και πάνω κατοίκους. 6) αναστολή χορήγησης οικοδομικών αδειών και εκτέλεσης οικοδομικών εργασιών. Επιπλέον, σε κάθε νομαρχιακή αυτοδιοίκηση μπορούσε να συνιστάται ύστερα από απόφαση του νομαρχιακού συμβουλίου, Οργανισμός Εφαρμογής Πολεοδομικού Σχεδιασμού ή αλλιώς πενταμελής επιτροπή πολεοδομικού σχεδιασμού, ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε νομού, που είχε ως σκοπό την παρακολούθηση της εφαρμογής των ΓΠΣ, των ΣΧΟΟΑΠ, των ΠΜ και των ΖΟΕ του νομού. (Αραβαντινός, 2007)

αναπτυξιακού σχεδιασμού της περιφέρειας και την υλοποίηση των σχετικών με αυτά δράσεων, β) τον τομέα των υποδομών – μεταφορών και επικοινωνιών και ιδίως τα έργα τα οποία έχουν αμιγώς περιφερειακή διάσταση όπως η εκπόνηση μελετών της οδικής κυκλοφορίας υπεραστικού οδικού δικτύου, η διαχείριση έργων περιφερειακού επιπέδου, οι ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες, τα λιμάνια περιφερειακής σημασίας κ.ά. γ) αρμοδιότητες που αφορούν την χωροταξία, την πολεοδομία και το περιβάλλον (διαχείριση στερεών αποβλήτων, εποπτεία των φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών περιφερειακής σημασίας κ.ά.), δ) φυσικών πόρων – ενέργειας – βιομηχανίας, ε) τουρισμού και απασχόλησης κ.α (www.opengov.gr/, 22/08/2010).

Φορείς άσκησης πολιτικής σε τοπικό επίπεδο είναι και οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ, οι οποίοι έχουν ελάχιστες αρμοδιότητες που συνοψίζονται στην σύνταξη και υποβολή προτάσεων εκπόνησης και έγκρισης ρυμοτομικών σχεδίων, στην γνωμοδότηση και στην εφαρμογή τους. Τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο της προσπάθειας αποκέντρωσης που επικρατεί στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και στην Ελλάδα παρατηρείται η τάση για μεταβίβαση ορισμένων ακόμα αρμοδιοτήτων προς τους ΟΤΑ όπως πχ η έκδοση οικοδομικών αδειών και η δυνατότητα έγκρισης με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου τροποποίησης. εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων ύστερα από Π.Δ που τους παρέχει την δυνατότητα αυτή – χωρίς όμως να μπορούν να καθορίζουν όρους και περιορισμούς δόμησης εκτός και αν το αναφέρει το Π/Δ. Με την Συνταγματική αναθεώρηση του 2001, παρασχέθηκε η δυνατότητα ανάθεσης στους ΟΤΑ, αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους²⁸ και με το ν. 3044/2001, επιχειρήθηκε η εκ νέου κατανομή πολεοδομικών αρμοδιοτήτων ενώ αργότερα, ο Ν.3463/2006 «Κύρωση Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων» έδωσε δυνατότητα στους ΟΤΑ Α΄ βαθμού να επιλαμβάνονται ποικίλων θεμάτων (εκπόνηση, συμμετοχή σε προγράμματα τουριστικής ανάπτυξης, προστασίας/αναβάθμισης φυσικού-αρχιτεκτονικού-πολιτιστικού περιβάλλοντος, κ.ά.) Επίσης, με το ν. 2508/97, οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ αποκτούν και την ευθύνη δημοσιοποίησης για τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ) και τα Σχέδια Ανοικτών Πόλεων (ΣΧΟΑΠ) ενώ όσο αφορά την πολεοδομική μελέτη οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ διαχειρίζονται τις εισφορές σε χρήμα και σε γη και αποτελούν φορείς επίσπευσης των διαδικασιών. Θα πρέπει να σημειωθεί

²⁸ Η δυνατότητα αυτή απορρίφθηκε ύστερα από απόφαση του ΣτΕ, αφού κρίθηκε ότι η κατά το άρθρο 24 του Συντάγματος προβλεπόμενη πολεοδομική οργάνωση πόλεων και οικισμών της χώρας συνιστά υπόθεση γενικού ενδιαφέροντος και συνεπώς δεν επιτρέπεται η ρύθμισή της από άλλα όργανα πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας (<http://www.dsanet.gr/>, 22/08/2010)

ότι παρέχεται η δυνατότητα στον ΟΤΑ να προχωρήσει παράλληλα στις διαδικασίες του Γενικού πολεοδομικού σχεδίου και της πολεοδομικής μελέτης αν αυτό είναι δυνατό επιτυγχάνοντας έτσι οικονομία χρόνου. (Αραβαντινός, 2007)

Βελτίωση στον τρόπο λειτουργίας των ΟΤΑ και αύξηση της αυτοτέλειας τους αναμένεται να επιτευχθεί μέσω της ψήφισης του προγράμματος Καλλικράτης που εκτός από αναδιάρθρωση και καλύτερη χρηματοδότηση και στελέχωση των ΟΤΑ εισαγάγει και νέο σύστημα εποπτείας και ελέγχου των δαπανών τους απλουστεύοντας και εξορθολογικοποιώντας τις σχετικές διαδικασίες με αντίστοιχη μείωση του χρόνου και του κόστους που αυτές επιφέρουν.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι ένα θεσμικό όργανο που όριζε ο Νόμος 1337/1983 και ποτέ δεν εφαρμόστηκε είναι η Πολεοδομική Επιτροπή Γειτονιάς (ΠΕΓ). Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Ν.1337 για την παρακολούθηση των πολεοδομικών μελετών σε κάθε γειτονιά μπορούσε να αναδεικνύεται από τους κατοίκους της, με ευθύνη του αντίστοιχου ΟΤΑ, Πολεοδομική Επιτροπή της Γειτονιάς (ΠΕΓ) που θα είχε ως ρόλο τη διατύπωση προς το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο γνώσεων και προτάσεων σχετικά με όλα τα πολεοδομικά και λειτουργικά προβλήματα της γειτονιάς²⁹. Το όργανο αυτό αν και θα μπορούσε να αποτελέσει ισχυρό εργαλείο ενίσχυσης του συμμετοχικού σχεδιασμού σε τοπικό επίπεδο δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

²⁹ Και ειδικότερα προτάσεις σχετικά με τις τροποποιήσεις και την εφαρμογή των πολεοδομικών γενικά διατάξεων, τον καθορισμό χρήσεων γης, το χαρακτηρισμό και τους κανονισμούς λειτουργίας πεζόδρομων, τον καθορισμό θέσεων κτιρίων ή χώρων στάθμευσης οχημάτων, θέσεων κτιρίων ειδικών και κοινωφελών χρήσεων, τη συντήρηση και χρήση παραδοσιακών κτιρίων ή και άλλων στοιχείων, την απομάκρυνση ή την απαγόρευση χρήσεων που δημιουργούν προβλήματα περιβάλλοντος κλπ.

Πίνακας 16: Συγκεντρωτικός πίνακας οργάνων πολιτικής που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό ανά διοικητικό επίπεδο

Εθνικό επίπεδο	Κυβερνητική Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης
	Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
	ΥΠΕΚΑ (πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ)
Περιφερειακό επίπεδο	Οργανισμός ρυθμιστικού σχεδίου και προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας Οργανισμός ρυθμιστικού σχεδίου και προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης.
	«Αποκεντρωμένη διοίκηση»
Δημοτικό επίπεδο	«Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση»
	Οργανισμοί ρυθμιστικού σχεδίου και προστασίας περιβάλλοντος των αστικών συγκροτημάτων που ορίζει ο Ν.2508
	«Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' Βαθμού»

(Πηγή: Νομοθεσία, Επεξεργασία: Ιδία)

4.5.4 ΆΛΛΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΩΡΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Εποπτευόμενοι Οργανισμοί του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής είναι η δημόσια επιχείρηση πολεοδομίας και στέγασης (ΔΕΠΟΣ), ο οργανισμός κτηματολογίου και χαρτογραφίσεων, και το ειδικό ταμείο εφαρμογής ρυθμιστικών και πολεοδομικών σχεδίων και το κτηματολόγιο α.ε. (www.ypeka.gr, 5/7/2010). Επιπλέον άλλοι οργανισμοί που ασχολούνται ή επηρεάζουν τον χωρικό σχεδιασμό της χώρας είναι το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, η Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας και Στέγασης, η Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου, ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων, ο Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών, η Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων ο Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων, ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης, η Εθνική Κτηματική τράπεζα της Ελλάδος κλπ., καθώς και δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας και διάφοροι κοινωφελείς οργανισμοί έργων υποδομής (Αραβαντινός, 2007).

Πίνακας 17: Επίπεδα Σχεδιασμού, Μηχανισμοί και Εργαλεία – Κατανομή Αρμοδιοτήτων και Διαδικασίες Θεσμοθέτησης (με βάση την διοικητική διαίρεση προ του Ν.3852/10)

Επίπεδο Σχεδιασμού	Σχέδιο	Νόμος	Περιεχόμενο	Αρμοδιότητες			
				Γνωμοδότησης	Κατάρτισης	Έγκρισης	Παρατηρήσεις
Εθνικό	ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	Ν.2742/1999 ΦΕΚ 207Α/7.10.99 (άρθρο 6)	Γενικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης της Ελλάδας	Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης	ΥΠΕΧΩΔΕ, σε συνεργασία με άλλα αρμόδια υπουργεία και οργανισμούς του ευρύτερου δημοσίου τομέα	ΚΥΑ Επιτροπής Υπουργών και επικύρωση από Ολομέλεια Βουλής	Αναθεώρηση ανά πενταετία. εκθέσεις προόδου ανα διετία για ενημέρωση Συμβουλίου και Βουλής
	ΕΙΔΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	Ν.2742/1999 ΦΕΚ 207Α/7.10.99 (άρθρο 7)	Εξειδίκευση και συμπλήρωση του ΓΠΧΣΑΑ κατά τομείς-κλάδους, ειδικές περιοχές του εθνικού χώρου	Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης	ΥΠΕΧΩΔΕ, σε συνεργασία με άλλα αρμόδια υπουργεία και οργανισμούς του ευρύτερου δημοσίου τομέα	ΚΥΑ Επιτροπής Συντονισμού Κυβερνητικής Πολιτικής	Αναθεώρηση ανά πενταετία. εκθέσεις προόδου ανα διετία για ενημέρωση Συμβουλίου και Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ
Περιφερειακό	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ	Ν.2742/1999 ΦΕΚ 207Α/7.10.99 (άρθρο 8)	Εξειδίκευση των κατευθύνσεων του ΓΠΧΣΑΑ κατά Περιφέρεια-χωροθέτηση βασικών δικτύων, παραγωγικών δραστηριοτήτων κλπ	Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, Περιφερειακό Συμβούλιο + αντίστοιχοι Οργανισμοί εφαρμογής ρυθμιστικών σχεδίων	ΥΠΕΧΩΔΕ / Περιφέρεια	Απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ	Αναθεώρηση ανά πενταετία. εκθέσεις προόδου ανα διετία για ενημέρωση Συμβουλίου και Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ
	ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΘΗΝΑΣ & ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	Ν.1337/83 (αρθρ.29) Ν.2508/97 (αρθ.6) Ν. 1515/85 Ν. 1561/85	Στρατηγικά σχέδια χωρικής ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος Αττικής και Θεσσαλονίκης	Εκτελεστική Επιτροπή Οργανισμού Ρυθμιστικού σχεδίου Αθήνας & Θεσ/νίκης	ΥΠΕΧΩΔΕ /Εκτελεστική Επιτροπή Οργανισμού Ρυθμιστικού σχεδίου Αθήνας & Θεσ/νίκης	Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων,	Ετήσια γενική έκθεση για την εφαρμογή του ρυθμιστικού σχεδίου και των προγραμμάτων προστασίας περιβάλλοντος για ενημέρωση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ

Τοπικό	ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Πάτρας, Ηρακλείου, Λάρισας, Βόλου, Καβάλας, Ιωαννίνων)	Ν. 2508/97, αρ.3 (ΦΕΚ 124/Α/97),	Στρατηγικά σχέδια χωρικής ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος των αντίστοιχων αστικών περιοχών	Αντίστοιχη Εκτελεστική Επιτροπή Οργανισμού Ρυθμιστικού σχεδίου και περιφερειακά και νομαρχιακά συμβούλια, δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια δήμων και κοινοτήτων	ΥΠΕΧΩΔΕ /Εκτελεστική Επιτροπή Οργανισμού Ρυθμιστικού σχεδίου αντίστοιχων αστικών περιοχών αν έχει συσταθεί	Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων,	Ετήσια γενική έκθεση για την εφαρμογή του ρυθμιστικού σχεδίου και των προγραμμάτων προστασίας περιβάλλοντος για ενημέρωση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ
	ΓΠΣ - ΣΧΟΟΑΠ	Ν. 2508/97, αρ.4 κ' 5 (ΦΕΚ 124/Α/97), Ν1337/83 αρ. 3,4,5 (ΦΕΚ 33/Α/83)	Κανονιστικές διατάξεις σχετικά με τον καθορισμό χρήσεων γης, όρους και συντελεστές δόμησης σε επίπεδο δήμων	Περιφερειακό ΣΧΟΠ Αρμ. Υπηρεσίες και φορείς κράτους, νομαρχίας, δημοτικό συμβούλιο	Δήμος/Νομαρχίες/ Περιφέρεια/ Οργανισμός ρυθμιστικού	Γενική Γραμματεία Περιφέρειας ή Υπουργική Απόφαση ΠΕΧΩΔΕ για δήμους Αττικής και Θεσσαλονίκης	
	Πολεοδομική μελέτη	Άρθρο 6,7 Ν.1337/83 ή Άρθρο 7 Ν.2508/97 Άρθρο 10 Ν.3044/02	Οριστικοποίηση των ορίων των προς πολεοδόμηση ζωνών του ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ σε επίπεδο γειτονιάς - συνοικίας	Περιφερειακό ΣΧΟΠ Αρμ. Υπηρεσίες και φορείς κράτους, νομαρχίας, δημοτικό συμβούλιο	Δήμος/Νομαρχίες	Απόφαση οικείου Νομάρχη	
	Πράξη Εφαρμογής					Απόφαση οικείου Νομάρχη/Δήμου	

(Πηγή: Ευαγγελίδου, 2005, Μπεριάτος, 2010α, Επεξεργασία: Ιδία)

4.6 Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΧΩΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Σύμφωνα με το ΓΠΧΣΑΑ η Ελλάδα βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, λόγω της ποικιλομορφίας και της αισθητικής των τοπίων, της μεγάλης ποικιλίας βιοτόπων, της σχετικά καλής κατάστασης των φυσικών της πόρων και του τεράστιου πλούτου πολιτιστικών αποθεμάτων που φέρει. Ωστόσο ο φυσικός και πολιτιστικός πλούτος της χώρας βρίσκεται υπό συνεχή κίνδυνο γι αυτό και θα πρέπει να προστατευθεί. Οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν συνοψίζονται στις μείωση της χλωρίδας και της πανίδας, στην ελάττωση των δασών και των δασικών εκτάσεων της ελληνικής επικράτειας, στην έλλειψη διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών και του δικτύου Natura 2000, στην υποβάθμιση των εδαφών λόγω της αλόγιστης χρήσης λιπασμάτων αλλά και στην άναρχη αστικοποίηση που χαρακτηρίζει συχνά τον Ελληνικό χώρο και μειώνει τους ελεύθερους χώρους, κυρίως των μεγάλων αστικών κέντρων, υποβαθμίζει τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο της χώρας και καθιστά δυσκολότερη τη διαχείριση των αποβλήτων.

Στην Ελλάδα ο κυριότερος νόμος που συνδέεται με την χωρική πλευρά του περιβαλλοντικού σχεδιασμού, όχι στρατηγικού αλλά εφαρμοσμένου χαρακτήρα είναι ο Ν.1650/1986 [ΦΕΚ 160/Α] για την προστασία του περιβάλλοντος. Ο νόμος αυτός ορίζει αναγκαία την προστασία της φύσης και του τοπίου και ορίζει χωρικά εργαλεία για την επίτευξη του στόχου αυτού. Τα εργαλεία που ορίζει ο νόμος είναι: οι περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, περιοχές προστασίας της φύσης, τα εθνικά πάρκα, οι προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, τα προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου, και οι περιοχές οικοανάπτυξης. Επιπλέον ορίζει δυνατό τον χαρακτηρισμό περιοχών, στοιχείων ή συνόλων της φύσης και του τοπίου ενώ εισάγει και το εργαλείο των ζωνών ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων για την προστασία των περιοχών με φυσικούς αποδέκτες που παρουσιάζουν κρίσιμα περιβαλλοντικά προβλήματα. Άλλο χωρικό εργαλείο που εισάγει ο Ν1650 είναι οι ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες. Αντικείμενο τους είναι ο λεπτομερής σχεδιασμός περιοχών εκτός σχεδίου που φέρουν ειδικά περιβαλλοντικά προβλήματα.

Ο ίδιος νόμος αναφέρεται και στον θεσμό της εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που αποτελεί ένα κατ' εξοχήν πρόσφορο μέσο υλοποίησης των αρχών της προφύλαξης, της πρόληψης και της βιώσιμης ανάπτυξης, με την εφαρμογή του να προϋποθέτει τη μεγαλύτερη δυνατή εκ των προτέρων εκτίμηση των επιπτώσεων στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον από έργα, δραστηριότητες και προγράμματα.

Σύμφωνα με το άρθ. 4 του Ν.1650 για την έκδοση απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων πρέπει να τηρείται η προδικασία της περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης του προτεινόμενου έργου ή δραστηριότητας καθώς και υποβολή της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και η πράξη Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Κουτούπα – Ρεγγάκου, 2007). Οι παραπάνω διαδικασίες παίζουν καθοριστικό ρόλο στη χωροθέτηση επενδύσεων και λειτουργιών και φέρουν επιδράσεις στην χωροταξική οργάνωση της χώρας. Η σωστή επομένως χρήση τους συνδέεται με την ποιότητα του χωρικού σχεδιασμού και την προστασία του τοπίου και του φυσικού περιβάλλοντος. Παρόλα αυτά παρατηρείται έλλειψη σύνδεσης των διαδικασιών αυτών με τις κατευθύνσεις του στρατηγικού χωροταξικού σχεδιασμού και με τις συνέπειες από την αλληλεπίδραση διαφορετικών χωροθετήσεων (Οικονόμου, 2008)

Το 2006 εισάγεται η έννοια της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης(ΦΕΚ 1225 Β΄/5.9.2006), δηλαδή της εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων μεγάλων και σύνθετων σχεδίων και προγραμμάτων, βάση της κοινοτική οδηγία 2001/42/ΕΚ. Ο κύριος στόχος της οδηγίας είναι η διασφάλιση ότι ενδεχόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις συνεκτιμώνται στο στάδιο εκπόνησης σχεδίων και προγραμμάτων και πριν από την έγκριση τους (Βλαντού, 2009). Στον τομέα του χωρικού σχεδιασμού, η ΣΠΕ μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά, όχι μόνον στη συστηματικότερη συνάρθρωση του χωρικού σχεδιασμού με την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και στη βελτίωση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, αφού μέσω της διαδικασίας παρακολούθησης που απαιτεί, μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για την ενεργοποίηση οργάνων και των διαδικασιών παρακολούθησης και αξιολόγησης των χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων. Επιπλέον, βάση της υποχρέωσης διαβούλευσης με τις αρμόδιες αρχές το κοινό μπορεί να συμβάλλει στη διαφάνεια της διοικητικής δράσης, στη βελτίωση της ποιότητας των σχετικών μελετών και στην αποτελεσματικότητα των εγκρινόμενων σχεδίων και προγραμμάτων (Γιαννακούρου, 2007).

Τέλος, ο χωροταξικός νόμος 2742/99 συνδέει τον περιβαλλοντικό με τον χωρικό σχεδιασμό με την διάταξη για σύσταση Φορέων Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών (ΦΔΠΠ). Η εφαρμογή της διάταξης δεν είναι ικανοποιητική αφού οι περισσότερες προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura 2000 δεν διαθέτουν ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο προστασίας υπαγόμενες σε ΦΔΠΠ ενώ όσες διαθέτουν

χαρακτηρίζονται σε γενικές γραμμές από ανεπαρκή οργάνωση και έλλειψη στελέχωσης τους με εξειδικευμένο προσωπικό επιστημονικής και τεχνικής στήριξη. Η απουσία ολοκληρωμένου περιβαλλοντικού σχεδιασμού σε σχέση με την οριοθέτηση, την προστασία, τη διαχείριση και την ανάδειξη των Εθνικών Δρυμών και των βιοτόπων του δικτύου Natura 2000 και των υδροβιοτόπων που υπάγονται στη συνθήκη Ramsaar, εκθέτει τη χώρα απέναντι στη διεθνή και ευρωπαϊκή κοινότητα.

Τέλος συμπληρώνοντας, άλλοι νόμοι που σχετίζονται με τον περιβαλλοντικό - πολιτιστικό και χωρικό σχεδιασμό είναι ο Ν. 2971 το 2001 «Αιγιαλός παραλία και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 285/2001) που καθίσταται πολύ σημαντικός από περιβαλλοντικής και χωρικής πλευράς αφού καθορίζει την οριογραμμή του αιγιαλού και της παραλίας αλλά και τις περιπτώσεις υποχρεωτικής χάραξης τους, ο Ν3027(ΦΕΚ/2002) για την «Προστασία των αρχαιοτήτων και της πολιτιστικής κληρονομιάς» με χωρικές ρυθμίσεις όπως η οριοθέτηση των αρχαιολογικών χώρων και η θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας Α και Β για τους αρχαιολογικούς χώρους εκτός οικισμών και ο νόμος 3199/2003 (ΦΕΚ 280/Α/2003) «Προστασία και διαχείριση των υδάτων» που αποτελεί εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

4.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η Ελλάδα ως χώρα χαρακτηρίζεται από ένα συγκεντρωτικό, φορμαλιστικό και νομοκεντρικό διοικητικό σύστημα και ένα κατακερματισμένο και άκαμπτο σύστημα σχεδιασμού με έμφαση στον φυσικό σχεδιασμό, πολυπλοκότητα σχεδίων και αρκετές αδυναμίες εφαρμογής. Η διοικητική της διαίρεση αποτελείται από 4 επίπεδα (-κράτος, περιφέρειες, ΟΤΑ β' βαθμού <νομοί>, ΟΤΑ α' βαθμού πριν του 2010- και -κράτος, αποκεντρωμένη διοίκηση, ΟΤΑ β' βαθμού <περιφέρειες>, ΟΤΑ α' βαθμού μετά την ψήφιση του Καλλικράτη) ενώ η διαίρεση όσο αφορά τον χωρικό σχεδιασμό γίνεται σε 3 επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό) με τους ΟΤΑ να αποτελούν υποδιαίρεσεις του τοπικού επιπέδου.

Για μεγάλο χρονικό διάστημα ο χωρικός σχεδιασμός αποτελούσε εθνική υπόθεση γεγονός που άρχισε να περιορίζεται κατά τα τελευταία χρόνια ενόψει της διαδικασίας αποκέντρωσης, με τις περιφερειακές και τις τοπικές διοικήσεις να αποκτούν όλο και περισσότερες αρμοδιότητες ιδιαίτερα σε επίπεδο σχεδίων πόλεως, χωρίς όμως να

αλλάζουν ιδιαίτερα την ισορροπία του συγκεντρωτικού συστήματος σχεδιασμού. Μεταξύ δε των δύο βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης δεν υφίστανται σχέσεις ελέγχου και ιεραρχίας, αλλά συνεργασίας και συναλληλίας, οι οποίες αναπτύσσονται βάσει κοινών συμφωνιών και με το συντονισμό κοινών δράσεων. Η ψήφιση του Καλλικράτη ενδέχεται ότι θα ενισχύσει την αποκέντρωση παρόλο που ο επανασχεδιασμός των περιφερειών της χώρας (αποκεντρωμένες διοικήσεις) κρίνεται ότι δεν πραγματοποιήθηκε βάση χωροταξικών κριτηρίων και κοινών αναπτυξιακών, κοινωνικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών.

Ιδιαίτερο ρόλο στον χωρικό σχεδιασμό παίζει η παρέμβαση της δικαστικής εξουσίας με το Συμβούλιο της Επικρατείας να έχει επιτελέσει σημαντικό έργο ιδιαίτερα όσο αφορά την νομολογία και την δημιουργία νομικών προτύπων, για την ενσωμάτωση της διεθνής και κοινοτικής νομοθεσίας χωρικού σχεδιασμού.

Το σύστημα χωρικού σχεδιασμού διαιρείται στον χωροταξικό στρατηγικό σχεδιασμό που περιλαμβάνει το ΓΠΧΣΑΑ, τα ΕΠΧΣΑΑ και τα ΠΠΧΣΑΑ και στον πολεοδομικό σχεδιασμό που αποτελείται από δύο επίπεδα και τέσσερις βαθμίδες. Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει τα ρυθμιστικά σχέδια που κυρίως αποτελούνται από κατευθύνσεις με λίγες κανονιστικές ρυθμίσεις και τα δεσμευτικά ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ που έχουν σε σημαντικό βαθμό ισχυρό κανονιστικό περιεχόμενο, άμεσα εφαρμόσιμο με την έγκριση του σχετικού σχεδίου και μπορούν να ορίζουν όρους δόμησης, ζώνες και χρήσεις γης.

Παρόλο που ο καθορισμός χρήσεων γης αποτελεί ισχυρό εργαλείο και χρησιμοποιείται εκτενώς σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, είτε με λεπτομερή σχεδιασμό βάση των τοπικών σχεδίων, είτε μέσω χωροταξικών σχεδίων γενικών χρήσεων γης, στην περίπτωση της Ελλάδας έχουμε μικρή χρήση του.³⁰ Η χωροθέτηση των δραστηριοτήτων στον εξωαστικό χώρο γίνεται κυρίως βάση της νομοθεσίας της εκτός σχεδίου δόμησης αφού ελάχιστα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ καθορίζουν χρήσεις γης εκτός οικιστικών περιοχών ενώ στον οικιστικό χώρο, ο καθορισμός των χρήσεων γης μέσω ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ παραμένει ασθενής και στις περισσότερες περιπτώσεις δεν καθορίζει τη δόμηση. Ιδιαίτερο μάλιστα ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι σε αντίθεση με το εξωτερικό, στην Ελλάδα παρατηρείται και ο μη συντονισμός των δημόσιων επενδύσεων με τα πολεοδομικά

³⁰ Μια πρώτη προσπάθεια καθορισμού των χρήσεων γης έγινε μέσω του ΠΔ «Περί καθορισμού χρήσεων γης και ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης στην περιοχή Ψυρρή-Κέντρου (Ομόνοιας)», που όμως δεν κατάφερε να εφαρμοσθεί. (Οικονόμου, 2007a)

σχέδια αφού αρκετές επενδύσεις έχουν χωροθετηθεί βάση ανεξάρτητων διαδικασιών και χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τα τοπικά σχέδια.

Ο έλεγχος των χρήσεων γης της υπαίθρου από το ΓΠΣ δεν μπορεί να καταστεί αποτελεσματικός και για άλλους λόγους. Πρώτον, παρόλο που τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ αφορούν το σύνολο της επικράτειας του δήμου δεν σημαίνει ότι οι ρυθμίσεις που θα εφαρμοστούν θα καλύπτουν το σύνολο του δήμου. Δεύτερον, ο σχεδιασμός της υπαίθρου μέσω του ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ δεν είναι πάντα εφικτός αφού τα εργαλεία συνάδουν με τις προτεραιότητες σχεδιασμού του αστικού χώρου³¹.

Παράλληλα τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ δεσμεύουν και το δεύτερο επίπεδο πολεοδομικού σχεδιασμού, τις μεταγενέστερες πολεοδομικές μελέτες να εξειδικεύουν τις ρυθμίσεις του ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, αλλά σε απολύτως καθορισμένα πλαίσια. Η πολεοδομική μελέτη αποτελεί κανονιστικό σχέδιο, με βάση το ρυμοτομικό σχέδιο και τους κανόνες δόμησης και για την κατάρτιση της απαραίτητη είναι η ύπαρξη υπερκείμενου σχεδίου. Η ΠΜ προβλέπει χρήσεις γης, η εφαρμογή τους όμως δεν είναι εφικτή αν δεν υπάρξει προεδρικό διάταγμα. Ταυτόχρονα οι ΠΜ δέχονται κατευθύνσεις από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ σε θέματα που αφορούν τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του πολεοδομικού χώρου και της ποιότητας ζωής με αποτέλεσμα να εμφανίζουν σημαντικά περιθώρια για τη λήψη κρίσιμων αποφάσεων πολεοδομικού σχεδιασμού. Τελευταία, ακολουθεί η δεύτερη βαθμίδα του δευτέρου επιπέδου πολεοδομικού σχεδιασμού που είναι η πράξη εφαρμογής.

Βασικό πρόβλημα του χωρικού σχεδιασμού αποτελεί η εκτός σχεδίου δόμηση που απορρέει από την ύπαρξη της σχετικής γενικής νομοθεσίας περί εκτός σχεδίου. Ταυτόχρονα με την ύπαρξη δόμησης στον εξωοικιστικό χώρο υπάρχει και το πρόβλημα της ύπαρξης των αυθαιρέτων. Η νομιμοποίηση των αυθαιρέτων και η ένταξη τους στα σχέδια πόλης (και μάλιστα όχι βάση κριτηρίων οικιστικής καταλληλότητας αλλά βάση της ύπαρξης διαμορφωμένης δόμησης) οδήγησε σε μια κακής μορφής αστικοποίηση του περαστικού χώρου και σε «μη απαραίτητες» επεκτάσεις, που όχι μόνο δεν συνάδουν με το μοντέλο της συγκέντρωσης της αστικοποίησης που προωθούν τα σύγχρονα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ αλλά αποτελούνται και από ένα κακής μορφής πολεοδομικό περιβάλλον (έλλειψη κοινόχρηστων χώρων κλπ).

³¹ Εκτός από τις περιοχές προστασίας ΠΕΠ και ΠΕΠΔ που αποτελούν εργαλεία για την προστασία περιοχών ειδικού φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος και την προστασία του περιαστικού και εξωαστικού χώρου.

Για να περιορισθεί το φαινόμενο της εκτός σχεδίου και τον αυθαίρετων θα πρέπει να υπάρξει οργανωμένος και συνολικός σχεδιασμός των χρήσεων γης στην ύπαιθρο. Από τα εργαλεία που αναλύθηκαν παραπάνω αυτά που έχουν την δυνατότητα να προχωρήσουν σε τέτοιου είδους κανονιστικό σχεδιασμό είναι οι EXM που όμως περιορίζονται λόγω της σχέσης τους με τις ΖΟΕ και οι ΕΠΜ που αφορούν τον σχεδιασμό περιοχών που φέρουν κάποια περιβαλλοντική ευαισθησία. Με την εισαγωγή του 2742/99 και του 2508/97 ο σχεδιασμός αυτός μπορεί πλέον να επιτευχθεί μέσω των ΠΕΧΠ και των ΠΟΑΠΔ αλλά και των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, έργο όμως που παρεμποδίζεται κυρίως από τις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας που δεν δέχεται την άρση του δικαιώματος της δόμησης στις εκτός σχεδίου περιοχές. Επιπλέον, η εφαρμογή λεπτομερούς σχεδίου χρήσεων γης για το σύνολο των ΟΤΑ της χώρας θα απαιτήσει αρκετά χρόνια κατά τα οποία η ύπαιθρος θα συνεχίσει να υφίσταται τις καταστροφικές συνέπειες της εκτός σχεδίου δόμησης.

Στην περίπτωση ύπαρξης σχεδίου χρήσεων γης η εφαρμογή του είναι δύσκολη εξαιτίας της αδυναμίας του κράτους για ουσιαστικό έλεγχο των χρήσεων.³² Η έλλειψη μηχανισμών επιθεώρησης αναγκάζει το κράτος να καταφύγει σε άλλα εργαλεία ελέγχου (π.χ υγειονομικοί κανονισμοί και άδειες λειτουργίας) που προέρχονται από διαφορετικά θεσμικά πλαίσια και είναι αρμοδιότητες διαφορετικών φορέων ενώ δεν καλύπτουν πάντα το σύνολο των περιπτώσεων που πρέπει να ελεγχθούν. Ο αποδυναμωμένος ελεγκτικός ρόλο του ελληνικού κράτους διαφαίνεται στους περισσότερους τομείς που αφορούν τον χωρικό σχεδιασμό.

Σε γενικές γραμμές η χωροταξική και πολεοδομική πολιτική στην Ελλάδα κατέχουν μια σχετικά υποβαθμισμένη θέση σε σχέση με άλλους τομείς πολιτικής με την πολεοδόμηση να προηγείται οποιουδήποτε χωροταξικού σχεδιασμού αφού ο πολεοδομικός σχεδιασμός μέχρι πρότινος λειτουργούσε χωρίς να δέχεται κάθετες εισροές από υπερκείμενα σχέδια στρατηγικού χωροταξικού σχεδιασμού (καταρτίστηκαν τα τελευταία 10 χρόνια) αλλά ούτε και οριζόντιες από τα αναπτυξιακά σχέδια. Η στρατηγική χωροταξία ήταν ουσιαστικά απύσχα, σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο με συνέπεια, η μακρο-οργάνωση του χώρου να έχει προκύψει ως αποτέλεσμα της σύζευξης αφ' ενός των δυνάμεων της αγοράς, και αφ' ετέρου των συνεπειών

³² Η έλλειψη άλλωστε των απαραίτητων συστημάτων και των αναγκαίων διοικητικών μηχανισμών παρακολούθησης και ελέγχου είναι γνωστή σε όλους τους τομείς. Αυτά που υπάρχουν είτε είναι ανενεργά, είτε πλημμελή (π.χ. χωρίς επαρκή επιστημονική στελέχωση), είτε λειτουργούν με κριτήρια άσχετα προς τη διασφάλιση του κοινού καλού.

διαφόρων μη συντονισμένων χωρικά πολιτικών. Αποτέλεσμα, ο πολεοδομικός σχεδιασμός να μην εξυπηρετεί χωροταξικούς και αναπτυξιακούς στόχους και να μην λαμβάνει κατευθύνσεις για θέματα που έπρεπε να αντιμετωπιστούν βάση μιας πιο ολοκληρωμένης εικόνας την οποία και διαθέτουν τα χωροταξικά σχέδια (π.χ εγκατάσταση ΒΙΠΑ). Αλλά και η σχέση της χωροταξικής και πολεοδομικής πολιτικής με άλλες πολιτικές που σχετίζονται με τον χώρο δεν είναι επαρκώς προσδιορισμένες με απόρροια την εμφάνιση προβλημάτων.

Η απουσία υπερκείμενων κατευθύνσεων οδήγησε αρκετές φορές σε διαφορετική αντιμετώπιση ζητημάτων που άπτονται του ίδιου χαρακτήρα ενώ δεν μπορούσε να είναι βέβαιο ότι ο πολεοδομικός σχεδιασμός συμβάδιζε με τους εθνικούς χωρικούς στόχους (Οικονόμου, 2007a). Με την δημιουργία των υπερκείμενων στρατηγικών χωροταξικών σχεδίων βάση του Ν.2742/99, τα φαινόμενα αυτά μπορούν να εξαλειφθούν και πλέον εξαρτώνται άμεσα, πρώτον από την ποιότητα των στρατηγικών σχεδίων και την ικανότητα τους να θέτουν σωστές κατευθύνσεις και δεύτερον από την ικανότητα του πολεοδομικού σχεδιασμού να εναρμονίζεται ορθώς με αυτές.

Τα χωροταξικά σχέδια που εγκαθιδρύει ο ν. 2742/1999 αν και αναφέρονται ως ενδεικτικά σχέδια στρατηγικού χαρακτήρα (Giannakou, 2005), έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τη διοίκηση στο μέτρο που δεν απευθύνουν απλώς συστάσεις και προτροπές για τη λήψη μέτρων κανονιστικού, οικονομικού και διοικητικού χαρακτήρα αλλά καθιερώνουν επιπροσθέτως υποχρέωση εναρμόνισης των διαφόρων πολεοδομικών σχεδίων προς τις κατευθύνσεις τους ή αντίστοιχα υποχρέωση συντονισμού και εναρμόνισης ως προς τις θεμελιώδεις επιλογές των αναπτυξιακών προγραμμάτων και των πολιτικών του κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης με χωρική διάσταση. Μεγαλύτερη δυσκολία φαίνεται να παρουσιάζει το ζήτημα της νομικής δεσμευτικότητας των χωροταξικών σχεδίων έναντι των ιδιωτών αφού σε αυτήν την περίπτωση τα σχέδια αυτά περιέχουν αρχές και κατευθύνσεις για τη χωρική οργάνωση των δραστηριοτήτων που είναι αμφίβολο, αν φθάνουν ως το πεδίο δράσης των πολιτών, ώστε να δημιουργούν άμεσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Εξαιρέση αποτελούν τα Ειδικά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού που συμπεριλαμβάνουν κάποιες διατάξεις κατευθυντηρίου χαρακτήρα που απευθύνονται προς τη διοίκηση αλλά και πλήρεις κανόνες δικαίου³³, που προορίζονται να έχουν άμεση εφαρμογή έναντι και των

³³ (Όπως απαγορεύσεις και περιορισμούς στη χρήση και τη δόμηση, όρια αρτιότητας και πυκνότητας, μέγιστο αριθμό επιτρεπόμενων τουριστικών κλινών και ελάχιστες αποστάσεις από τον αιγιαλό)

ιδιωτών και μπορεί να θεωρηθούν πλήρως δεσμευτικές, τόσο για τις αδειοδοτούσες αρχές όσο και για τους αιτούντες κατά την έκδοση επιμέρους αδειών και εγκρίσεων (Γιαννακούρου, 2008b).

Από την στιγμή δημιουργίας των χωροταξικών πλαισίων, η σχέση με τα υποκείμενα πολεοδομικά σχέδια ορίζεται ως ιεραρχική και κάθε σχέδιο οφείλει να εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου του πλαισίου. Επομένως, λαμβάνοντας ως βάση αναφοράς το δεσμευτικό ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ που πλέον αφορά όλη την επικράτεια του ΟΤΑ, η αδειοδότηση για την εγκατάσταση μιας δραστηριότητας φαίνεται να εξαρτάται από την ιεράρχηση των τριών ή τεσσάρων υπερκείμενων σχεδίων του. Στην περίπτωση μάλιστα που η δραστηριότητα βρίσκεται εντός οικισμού θα πρέπει να υπακούει και στις διατάξεις της πολεοδομικής μελέτης και της πράξης εφαρμογής αν αυτή απαιτείται (Κουσιδώνης, 2009).

Η μέχρι πρότινος όμως έλλειψη των χωροταξικών σχεδίων δεν αποτελεί το μόνο πρόβλημα. Από την ανάλυση προέκυψε η εξαιρετικά ιδιάζουσα περίπτωση ύπαρξης ενός πολυσύνθετου και πολύπλοκου νομοθετικού πλαισίου που παρέχει πλήθος εργαλείων αλλά δεν καταφέρνει παρά να επέμβει ελάχιστα στον χώρο. Ο μεγάλος αριθμός νομοθετημάτων, οι συνεχείς αλλαγές που υφίστανται και η θεσμοθέτηση νέων, χωρίς να παύουν να ισχύουν οι προηγούμενοι, δημιουργούν ένα χαώδες φάσμα εργαλείων όπου δεν είναι πλέον ξεκάθαρος ο ρόλος τους και η θέση τους στον σχεδιασμό. Κλασικό παράδειγμα αποτελεί ο θεσμός ΖΟΕ και οι μεταπτώσεις του με βάση τις αλλαγές της πολεοδομικής νομοθεσίας. Με τον τρόπο αυτό δεν γίνεται πλήρης εφαρμογή των παρεχόμενων από την νομοθεσία εργαλείων και πολλά από αυτά να μένουν στο περιθώριο. Ο σχεδιασμός εμμένει σε ένα τυποποιημένο πλαίσιο μεθόδων που ιδιαίτερα όσο αφορά τον πολεοδομικό σχεδιασμό μεταφράζεται με την πολεοδόμηση βάση «κανονιστικών όρων δόμησης» και με παράβλεψη χρήσιμων διαδικασιών όπως ο αστικός αναδασμός.

Ο μεγάλος μάλιστα αριθμός σχεδίων που πρέπει να ικανοποιεί κάθε περιοχή (εθνικό και ειδικά χωροταξικά, περιφερειακό, ίσως ρυθμιστικό, ΓΠΑ/ΣΧΟΟΑΠ, ΠΜ και ΠΕ) απαιτεί χρόνο και κατανάλωση αρκετών πόρων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το σύστημα σχεδίων - εργαλείων να μην μπορεί να συμβάλει στην οργάνωση ενός αποτελεσματικού και ευέλικτου μηχανισμού ελέγχου της αστικής ανάπτυξης, που να είναι ικανό να ανταποκρίνεται στις όλο ένα και πιο γρήγορα εξελισσόμενες ανάγκες.

Επίσης, στην περίπτωση της Ελλάδας αναλύθηκε η συγκεντρωτική λειτουργία του κράτους και η προσπάθεια τα τελευταία χρόνια για αποκέντρωση. Πρέπει λοιπόν να αναφερθεί ότι οι συνθήκες που επικρατούν στην Ελλάδα όπως το μικρό μέγεθος των δήμων, η δομή της έγγειας ιδιοκτησίας που χαρακτηρίζεται από μεγάλο κατακερματισμό³⁴ και μεγάλη κοινωνική διασπορά και οι πελατειακές σχέσεις κάνουν αμέσως πιο ευάλωτες τις τοπικές αρχές στις ιδιωτικές τοπικές πιέσεις. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την έλλειψη από την νοοτροπία της ελληνικής κοινωνίας του στοιχείου της συνεργασίας για χάρη της κοινωνικής ευρωστίας, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η απόφαση του ΣτΕ ότι πολεοδομικός σχεδιασμός είναι εν μέρη δικαιολογημένη³⁵. Παρόλα αυτά, στην Ελλάδα παρουσιάζεται το ακραία αποκεντρωτικό φαινόμενο παραχώρησης μέρους του πολεοδομικού σχεδιασμού στο τοπικό επίπεδο χωρίς να τελεί υπό τη αίρεση αποδοχής – έγκρισης του από υπερκείμενο επίπεδο, φαινόμενο που γίνεται ακόμα πιο επικίνδυνο λόγω της έλλειψης έμπειρου και αποτελεσματικού υπερκείμενου χωροταξικού σχεδιασμού. Τα αρνητικά φαινόμενα που έχουν προκύψει από τις ανωτέρω διαδικασίες διαφαίνονται κατά την οριοθέτηση των οικισμών από τους νομάρχες ή την τάση των δήμων να διεκδικούν όσο το δυνατόν περισσότερες δυνατότητες δόμησης με αύξηση των επεκτάσεων και των συντελεστών δόμησης και χαμηλές αρτιότητες.

Η δυσκολίες που αντιμετωπίζει όμως ο χωρικός σχεδιασμός δεν είναι πρόσφατες και πολλές φορές αποτελούν απόρροια κακών πολιτικών του παρελθόντος, που πλέον έχουν παγιώσει καταστάσεις με τις οποίες πρέπει να έρθει αντιμέτωπο το σύγχρονο σύστημα σχεδιασμού. Η σημερινή κατάσταση του Ελληνικού χώρου είναι συνέπεια του τρόπου αντιμετώπισης της ζήτησης σε στέγη που εφαρμόστηκε στη μεταπολεμική Ελλάδα και της επίτευξης της ανάπτυξης που βασίστηκε στις πολλαπλές σχέσεις της οικοδομικής δραστηριότητας με την συνολική οικονομία.

³⁴ Αναφορά στο φαινόμενο της μικροϊδιοκτησίας, η οποία χαίρει προνομιάς μεταχείρισης. (Economidou, 1997).

³⁵ Χρησιμοποιείται η φράση «εν μέρει» διότι τα στρατηγικά χωροταξικά σχέδια δεν μπορούν να υποκαταστήσουν το σχεδιασμό των χρήσεων γης λόγω έλλειψης κανονιστικών διατάξεων. Το ΣτΕ θεωρεί ότι ο καθορισμός της χρήσης του εδάφους πρέπει να αποτελεί κύριο αντικείμενο του χωροταξικού σχεδιασμού μεγάλης κλίμακας και όχι των σχεδίων τοπικής κλίμακας, όπως πχ. η ΖΟΕ τα οποία και θεωρεί «αποσπασματικά». Όπως αναφέρει ο Οικονόμου (2008) «*Η άποψη αυτή υποδηλώνει σύγχυση μεταξύ στρατηγικού και φυσικού σχεδιασμού. Αντικείμενο στρατηγικού σχεδιασμού είναι ο προσδιορισμός των μειζόνων χαρακτηριστικών της χωρικής οργάνωσης, που εξ ορισμού απαιτούν μεγάλες κλίμακες και αποφυγή λεπτομερειών. Αντίθετα, ο κανονιστικός καθορισμός των χρήσεων γης απαιτεί κτηματολογική ακρίβεια, που δεν μπορεί να επιτευχθεί στα σχέδια που καλύπτουν μεγάλες περιοχές.*»

Προκειμένου να καλυφθεί η συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση κατοικίας, η τακτική που ακολουθήθηκε περιελάμβανε την μείωση του κόστους της απόκτησης στέγης μέσω της έντονα ελαστικής προσφοράς ιδιόκτητης γης (ανοχή παράνομων κατατμήσεων εξωστικού χώρου, αύξηση Σ.Δ, μη εγκαθίδρυση μηχανισμών πολιτικής γης για την σύλληψη της αύξησης της γαιοπροσόδου, νομιμοποίηση αυθαιρέτων) και μείωση του κόστους κατασκευής με τη μη τήρηση των απαιτούμενων περιβαλλοντικών κανονισμών και των κανονισμών ασφαλείας. Η λειτουργία του παραπάνω τρόπου ικανοποίησης της στέγασης τέλεσε ευρείας αποδοχής και διαμόρφωσε την ιδιοσυγκρασία της ελληνικής κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από υψηλή ανοχή όσο αφορά την καταπάτηση των κανόνων του κράτους και την μη τήρηση της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, αποδοχή και σταθεροποίηση του πελατειακού χαρακτήρα του πολιτικού συστήματος, έντονη εναντίωση στην άρση των «κεκτημένων» (όσο αφορά την εκτός σχεδίου και τα αυθαίρετα) και από την τάση να δρα με απώτερο σκοπό την ικανοποίηση του ατομικού οφέλους υπονομεύοντας έτσι το κοινωνικό συμφέρον (Οικονόμου, 2000a και 1999/2005).

Για την εφαρμογή λοιπόν, της μεταπολεμικής πολεοδόμησης ενώ εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι αποκλειστικός υπεύθυνος είναι το κεντρικό κράτος από πίσω κρύβεται η ιδιωτική πρωτοβουλία που λειτουργούσε υπό την ανοχή της κυβέρνησης αλλά και της ίδιας της κοινωνίας. Η θεωρητική προτεραιότητα του δημοσίου στην πολεοδόμηση έχει έτσι εκφυλιστεί, ιδίως επειδή δεν έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες και για δημόσια πολεοδόμηση αδόμητων περιοχών, που θα οδηγούσε σε καλύτερες οικιστικές συνθήκες και σε παραδειγματική λειτουργία τους.³⁶ Ταυτόχρονα, οι διάφορες θεσμικές δυνατότητες νόμιμης δημιουργίας οργανωμένου πολεοδομικού χώρου με ιδιωτική πρωτοβουλία δεν είχαν (μέχρι πρόσφατα) πλαισιωθεί από το αναγκαίο χωροταξικό πλαίσιο ενώ η εφαρμογή τους παραμένει πολύ περιορισμένη.

Οι παραπάνω πολιτικές που εδραίωσαν τον χαρακτήρα του χωρικού σχεδιασμού και η έλλειψη μέχρι πρότινος εθνικού χωροταξικού σχεδίου για τη δομική οργάνωση του χώρου, (σε συνδυασμό με την έλλειψη εθνικού κτηματολογίου και δασολογίου) οδήγησαν στην πληθώρα προβλημάτων που πλήττουν τον Ελληνικό χώρο όπως η εκτεταμένη οικιστική διάχυση, η εκτός σχεδίου δόμηση και η υπερδιόγκωση της

³⁶ Η έλλειψη πρωτοβουλιών και η υποχρηματοδότηση της εφαρμογής πολεοδομικού σχεδιασμού αλλά και το χαμηλό επίπεδο επενδύσεων για τις αναγκαίες υποδομές και τον αστικό εξοπλισμό ήταν οι λόγοι που ολόκληρα τμήματα σημερινών πόλεων εμφανίζουν χαμηλή ποιότητα, τόσο από λειτουργική όσο και από αισθητική πλευράς του πολεοδομικού χώρου.

Αθήνας σε βάρος του υπόλοιπου εθνικού χώρου. Ταυτόχρονα, υπήρξε ανυπαρξία κανόνων για χωροθέτηση επενδυτικών – παραγωγικών δραστηριοτήτων, απουσία χωρικών κατευθύνσεων για την προστασία από την υποβάθμιση των σημαντικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων και πρόβλημα όσο αφορά τις χωροθετήσεις των δημόσιων υποδομών (οι οποίες μάλιστα γίνανε εκτεταμένα λόγω του πολιτικού οφέλους που προσφέρουν) με αποτέλεσμα την δημιουργία ανισοτήτων στην πρόσβαση, πρόβλημα που στην περίπτωση των μεταφορικών υποδομών διογκώθηκε λόγω της έλλειψης συντονισμού μεταξύ των διαφορετικών τύπων μεταφορών. Τα προβλήματα αυτά αναμένετε να μετριασθούν μετά την δημιουργία των χωροταξικών πλαισίων. Παρόλα αυτά, έχει θεωρηθεί από αρκετούς κοινωνικούς, επιστημονικούς και τεχνικούς φορείς ότι το γενικό χωροταξικό πλαίσιο και τα ειδικά χωροταξικά σχέδια, δεν προωθούν ουσιαστικές κατευθύνσεις και στερούνται ουσιαστικών προτάσεων για να αρθούν οι αδυναμίες του παρελθόντος.

Έλλιπής παρουσιάζεται και ο συντονισμός θεσμικών και διοικητικών δομών (έλλειψη συντονισμού μεταξύ υπηρεσιών, αλληλοσυγκρουόμενες αποφάσεις μεταξύ υπουργείων) αλλά και ο συντονισμός των διαδικασιών ενώ αρκετά σχέδια πραγματοποιούνται χωρίς την ύπαρξη συμπληρωματικών μελετών (γεωλογικές, υδρολογικές κλπ) και σχεδίων που απαιτούνται βάση οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ Σχεδία Διαχείρισης Υδατικών Πόρων).

Χαλαρή εμφανίζεται επίσης, η σχέση του χωρικού σχεδιασμού με την κοινωνική συμμετοχή. Παρόλο που το νομοθετικό πλαίσιο περιλαμβάνει κάποιες διαδικασίες (για παράδειγμα στην πολεοδομική μελέτη είναι απαραίτητη η ενημέρωση των πολιτών και η υποβολή τυχόν ενστάσεων) αυτές αφορούν κυρίως την ενημέρωση και την συμβουλευτική συμμετοχή χωρίς να υπάρχει αποφασιστική αρμοδιότητα στη λήψη αποφάσεων. Μια διαφορετική μορφή συμμετοχής των πολιτών στις πολεοδομικές ρυθμίσεις συνιστά η Πολεοδομική Επιτροπή Γειτονιάς (ΠΕΓ) που όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο είχε ως σκοπό την ενεργοποίηση των πολιτών γύρω από τα πολεοδομικά θέματα, που αφορούν τον περιβάλλοντα χώρο τους, θεσμός όμως που δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Η έλλειψη της κοινωνικής διαβούλευσης οφείλετε στην μη επαρκή θεσμική κατοχύρωση της (πχ ελλιπείς διαβουλεύσεις όσο αφορά την κατάρτιση του γενικού χωροταξικού) αλλά και στην νοοτροπία αδιαφορίας των ελλήνων για την οργάνωση της κοινωνίας και του χώρου όταν δεν εμπλέκονται προσωπικά οφέλη. Το σοβαρότερο

θέμα όσο αφορά την κοινωνική συμμετοχή είναι η περιορισμένη και παθητική συμμετοχή πολιτών και κοινωνικών ομάδων στη διαδικασία εκπόνησης των σχεδίων. τη στιγμή που αυτοί θα κληθούν να τα εφαρμόσουν. Οι απόψεις τους συνήθως εκφράζονται εξ αποστάσεως και πάντα σε συμφωνία με τις προθέσεις εκείνων που αποφασίζουν στην πράξη. Μοναδικές αντιδραστικές, εκ των υστέρων, διέξοδοι «συμμετοχής» των ενδιαφερόμενων πολιτών είναι οι δημόσιες παρουσιάσεις των σχεδίων καθώς και οι ενστάσεις και προσφυγές στο ΣτΕ. Πέραν του ότι πάσχουν από προβλήματα, όπως πεισμένους χρόνους εκτέλεσης και γραφειοκρατικές αγκυλώσεις, τέτοια μέτρα δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την ενεργητική, εκ των προτέρων, συμμετοχή στη διαδικασία του σχεδιασμού. Το χειρότερο είναι ότι διαιωνίζουν την αποσπασματικότητα και τον ατομικισμό στη λήψη αποφάσεων για τα κοινά. Το φαινόμενο αυτό ενισχύεται από την έλλειψη ενημέρωσης και ολοκληρωμένων δημόσιων συστημάτων πληροφοριών αφού η Ελλάδα δεν διαθέτει πλήρεις και οργανωμένες δημόσιες βάσεις αξιόπιστων δεδομένων στις οποίες να έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση μελετητές, ενδιαφερόμενοι πολίτες και κοινωνικοί φορείς.

Αντίθετα, τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης η κοινωνική συμμετοχή στον χωρικό σχεδιασμό αποτελεί βασικό κριτήριο ποιότητας του σχεδιασμού και προωθείται από τις κυβερνήσεις. Οι πολίτες έχουν άμεση πρόσβαση στην πληροφορία και ηλεκτρονικά ενώ παρατηρείται ότι η ηλεκτρονική μορφή των σχεδίων δεν αποτελείται από περίπλοκα νομικά κείμενα αλλά λαμβάνει διαφορετική μορφή και επεξεργασία, εμπεριέχοντας μέχρι και επιπρόσθετα σχόλια και διαγράμματα, ώστε να είναι ευκόλως κατανοητά από τους πολίτες (βλέπε Παράρτ. II – Εικ.16). Ταυτόχρονα δεν ενδιαφέρει μόνο τους κατοίκους των περιοχών που αφορούν τα σχέδια αλλά την ευρύτερη κοινωνία.

Επιπλέον, στην ανάλυση του ελληνικού συστήματος χωρικού σχεδιασμού δεν γίνεται αναφορά σε πολιτική κοινωνικής στέγασης αφού δεν παρουσιάζεται παρά ελάχιστη κατανομή δημόσιων πόρων προς αυτόν τον τομέα και ισχνή δημόσια κατασκευαστική δραστηριότητα. Η δραστηριότητα αυτή συνήθως πραγματοποιείται από τον ΟΕΚ ο οποίος όμως έχει υποστεί διαχρονική υποβάθμιση και παρουσιάζει αβέβαιο μέλλον λόγω της νεοφιλελεύθερης πολιτικής που ακολουθούν τα τελευταία χρόνια οι κυβερνήσεις.

Τέλος, είναι χαρακτηριστική η επιρροή που έχει υποστεί το σύστημα χωρικού σχεδιασμού από την ΕΕ τόσο όσο αφορά το γενικότερο ζήτημα της θεματολογίας του

πεδίου του σχεδιασμού του χώρου όσο και της συμμόρφωσης της νομοθεσίας προς την εθνική. Ενδεικτική είναι η περίπτωση του γενικού χωροταξικού που φαίνεται να ακολουθεί τις κατευθύνσεις του ΣΑΚΧ (Πολύκεντρη χωρική ανάπτυξη, εταιρική σχέση πόλης υπαίθρου, βελτιωμένες συνδέσεις μεταφορών κλπ) σε επίπεδο εννοιών χωρίς όμως να καταφέρνει να τις υιοθετήσει επιτυχώς σε επίπεδο πολιτικών.

5. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σύστημα χωρικής οργάνωσης που εφαρμόζει η κάθε χώρα αποτελεί συνιστώσα διαφορετικών οικονομικών κοινωνικών και πολιτικών παραγόντων και συνάδει με την ιδεολογία της κάθε εποχής. Το διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο, οι ιστορικές συνθήκες, η γεωγραφική θέση, η μορφολογία και ένα πλήθος άλλων παραγόντων οδήγησε τα κράτη της Ευρώπης στην δημιουργία διαφορετικών εργαλείων και νομοθετημάτων που είχαν ως στόχο την επίλυση προβλημάτων που ανέκυψαν όσο αφορά την οργάνωση του χώρου.

Προκειμένου τα διάφορα κράτη να επιτύχουν την καλύτερη δυνατή οργάνωση του χώρου κατέφυγαν, άλλα νωρίτερα και άλλα αργότερα στον χωρικό σχεδιασμό μέσω της δημιουργίας νομοθετικού πλαισίου στην αρχή και αργότερα με την δημιουργία κατευθυντήριων και κανονιστικών σχεδίων. Προέκυψε έτσι μια ποικιλία διαφορετικών συστημάτων χωρικού σχεδιασμού για κάθε χώρα και ένα πλήθος διαφορετικών εργαλείων και οργάνων. Με τα εργαλεία αυτά τα κράτη ήταν πλέον δυνατό να αντιμετωπίσουν τα βασικά προβλήματα που εμφανίστηκαν όπως αυτά της αστικοποίησης, της προαστιοποίησης, της υποβάθμισης του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου και των χωρικών ανισοτήτων και να χαράξουν αυτόνομες ενδογενείς στρατηγικές μέσα σε ένα σύνθετο, ανταγωνιστικό διεθνοποιημένο περιβάλλον.

Το 1997 η Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να καταγράψει τον πλούτο και την ποικιλία των χωρικών συστημάτων σχεδιασμού των κρατών μελών της, προχώρησε στην συγγραφή της Ευρωπαϊκής Επιτομής των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού, στην οποία έθεσε κριτήρια βάση των οποίων χαρακτηρίζονται και κατηγοριοποιούνται τα συστήματα. Τα κριτήρια αυτά χρησιμοποιήθηκαν από τις χώρες μέλη στη συγγραφή των αντίστοιχων επιτομών των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού και περιλαμβάνουν έννοιες όπως η έκταση και ο τύπος του σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, το νομικό πλαίσιο της κάθε χώρας, τα όρια του συστήματος (δηλαδή το εύρος των θεμάτων πολιτικής στα οποία έχει κάποια αρμοδιότητα και ο βαθμός της συνοχής μεταξύ του συστήματος χωρικού σχεδιασμού και των διαφόρων τομεακών πολιτικών), η ανάθεση αρμοδιοτήτων και εξουσιών, η απόσταση ανάμεσα στους στόχους - επιδιώξεις του σχεδιασμού και στο αποτέλεσμα ή τις επιπτώσεις και η αλληλεπίδρασης

ανάμεσα στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα (European Commission, 1997). Βάση αυτόν των κριτηρίων όπως και κάποιων συμπληρωματικών θα πραγματοποιηθεί η σύγκριση των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού Ολλανδίας και Ελλάδας.

5.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΥΠΟ ΜΕΛΕΤΗ ΧΩΡΩΝ

Τα συστήματα χωρικού σχεδιασμού Ελλάδας και Ολλανδίας όπως προέκυψε από την ανάλυση και τα συμπεράσματα παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές που υπόκεινται σε ετερογενή αίτια και αφορούν τις περισσότερες συνιστώσες του σχεδιασμού. Τα ιστορικά και γεωγραφικά δεδομένα, οι πολιτιστική πολυμορφία και η διαφορετική νοοτροπία της εκάστοτε κοινωνίας, αποτελούν κύριους λόγους βάση των οποίων η ύπαιθρος και ο οικιστικός χώρος της Ολλανδία παρουσιάζουν μεγάλη ανομοιομορφία από τα αντίστοιχα Ελληνικά. Ενώ το τοπίο της ελληνικής περιφέρειας χαρακτηρίζεται από μεσαίες και μικρές πόλεις που έχουν την τάση να επεκτείνονται και στιγματίζεται από το φαινόμενο της εκτός σχεδίου δόμησης και των αυθαιρέτων, η Ολλανδία παρουσιάζει μια αντιδιαμετρικά αντίθετη και οργανωμένη εικόνα με συμπαγείς αυστηρά οριοθετημένες πόλεις, που διαχωρίζονται μεταξύ τους από εκτάσεις γεωργικής γης και δίκτυα φυσικών περιοχών. Παρατηρώντας κανείς μάλιστα τον πολεοδομικό σχεδιασμό των πόλεων για το κάθε κράτος διακρίνει βασικές διαφορές στην αισθητική και λειτουργική ποιότητα τους. Για παράδειγμα, οι Ολλανδικές πόλεις χαρακτηρίζονται από υψηλό ποσοστό δημόσιων υπαίθριων χώρων, την προσπάθεια ενσωμάτωσης φυσικών στοιχείων εντός των αστικών ιστών και την ομοιομορφία όσο αφορά το οικιστικό απόθεμα, χαρακτηριστικά τα οποία κανείς σπάνια συναντά σε μια ελληνική πόλη.

Για να γίνει καλύτερη και πιο κατανοητή η σύγκριση θα βασιστεί σε υποενότητες – συνιστώσες που συνήθως χαρακτηρίζουν ένα σύστημα σχεδιασμού, όπου θα αναφέρονται συγκριτικά τα δύο συστήματα ενώ στο τέλος θα ακολουθήσει συνολικός συγκριτικός πίνακας.

Τύπος και τρόπος λειτουργίας του συστήματος διοίκησης και σχεδιασμού

Η Ολλανδία συνιστά ένα αποκεντρωμένο κράτος με τρία αυτόνομα διοικητικά επίπεδα μεταξύ των οποίων μοιράζονται οι ευθύνες χωρικού σχεδιασμού. Νομικά το σύστημα ανήκει στην Ναπολεόντεια οικογένεια αλλά έχει επηρεαστεί και από την Γερμανική οικογένεια αφού συνδυάζει χαρακτηριστικά δύο μοντέλων, της γερμανικής αυτόνομης

τοπικής αυτοδιοίκησης και του γαλλικού κεντρικού κράτους. Απαραίτητη για την επιτυχία του συστήματος κρίνεται η κάθετη αλλά και οριζόντια συνεργασία ενώ γενικότερα, παρατηρείται μια αυξανόμενη τάση προς διαπραγμάτευση όσο αφορά τον χωροταξικό σχεδιασμό. Ο σχεδιασμός είναι κατά βάση στρατηγικός δηλαδή θέτει τις κατευθύνσεις για την μελλοντική ανάπτυξη, που δεν είναι άκαμπτες αλλά προσαρμόζονται ανάλογα με τις απαιτήσεις και τις συνεχείς αλλαγές των δεδομένων, ενώ τα περισσότερα σχέδια δεν είναι απόλυτα και βρίσκονται υπό συνεχή (πολιτική) συζήτηση. Η ύπαρξη πολλών υπηρεσιών και οργανισμών ανεξάρτητων ή μη από την κεντρική εξουσία αποτελεί σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης και λειτουργίας του συστήματος. Το μοντέλο που εφαρμόζεται στην Ολλανδία έχει γίνει γνωστό ως «Μοντέλο Πόλντερ» και ορίζει αναγκαία την εκτενή διαβούλευση και ενεργή εμπλοκή όλων των σχετικών παραγόντων στη λήψη αποφάσεων και στο σύνολο της διαχείρισης.

Το Ελληνικό σύστημα διοίκησης, το οποίο έχει δεχθεί ποικίλες επιρροές από το πλούσιο παρελθόν του, εντάσσεται κι αυτό στο Ναπολεόντειο σύστημα αλλά σε αντίθεση με την Ολλανδία παρουσιάζει συγκεντρωτική δομή, με το κεντρικό κράτος να λαμβάνει την μεγαλύτερη ευθύνη σε θέματα χωρικού σχεδιασμού. Παράλληλα, το Ελληνικό κράτος έχει υιοθετήσει τον γερμανικό αστικό κώδικα που σε συνδυασμό με το φορμαλιστικό και νομοκεντρικό διοικητικό σύστημα έχει οδηγήσει σε ένα άκαμπτο σύστημα σχεδιασμού που δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον φυσικό σχεδιασμό. Η διοικητική της διαίρεση αποτελείται από 4 επίπεδα που πρόσφατα έχουν τροποποιηθεί βάση της ψήφισης νέου νόμου αλλά ο χωρικός σχεδιασμό εξακολουθεί να γίνεται σε 3 επίπεδα αφού οι νέες περιφέρειες και οι ΟΤΑ αποτελούν υποδιαίρεση του τοπικού επιπέδου. Παρόλα αυτά η παλιές περιφέρειες δεν κρίνονταν κατάλληλες για χωρικό και αναπτυξιακό προγραμματισμό λόγω του μικρού τους μεγέθους. Με την αύξηση των μεγεθών της περιφέρειας που προσφέρει ο νέος νόμος (7 Αποκεντρωμένες διοικήσεις) το σύστημα ενδέχεται να βελτιωθεί.³⁷

³⁷ Στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, οι λειτουργικές περιφέρειες τοποθετούνται στο πληθυσμιακό επίπεδο των 2-3 εκατομμυρίων κατοίκων. Το ισοδύναμο αυτού του μεγέθους για την Ελλάδα θα έπρεπε να είναι λίγο μεγαλύτερο (λόγω χαμηλότερου εισοδήματος), κάτι που σημαίνει ότι, κατ' αρχήν, υπάρχουν (ή μπορούν να υπάρξουν) στον ελληνικό χώρο 3-5 λειτουργικές περιφέρειες. Επιπλέον, κριτήριο επιτυχίας των περιφερειών είναι να αποτελούν περιοχές ολοκλήρωσης παραγωγικών δραστηριοτήτων (Οικονόμου, 2008).

Δικαστική παρέμβαση

Η δικαστική εξουσία σε εθνικό επίπεδο όσο αφορά τον χωρικό σχεδιασμό ελέγχεται από το «Συμβούλιο της Επικρατείας» (RVS). Βασικό στοιχείο του συστήματος χωρικού σχεδιασμού της Ολλανδίας είναι η μικρή παρέμβαση της δικαστικής εξουσίας, με το Συμβούλιο της Επικρατείας (RVS) να επεμβαίνει κυρίως για διαδικαστικά θέματα. Οι ενστάσεις στην Ολλανδία γίνονται συνήθως για να προστατευτεί το ευρύτερο κοινωνικό συμφέρον και όχι για λόγους περιορισμού των ατομικών συμφερόντων. Στην Ελλάδα αντίθετα το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία χωρικού σχεδιασμού. Σε εθνικό επίπεδο το ΣτΕ έχει εκδώσει σειρά αποφάσεων, αρκετές εν των οποίων έχουν μείνει στην ιστορία της νομολογίας για την ευρύτητα και τη μακροχρόνια προοπτική τους. Επιπλέον, οι Έλληνες σε αντίθεση με τους Ολλανδούς έχουν την τάση να προσφεύγουν ευκολότερα σε ενστάσεις κατά του κράτους όταν νιώθουν ότι θίγονται τα ατομικά τους συμφέροντα επί της ιδιοκτησίας.

Παράδοση

Ο χωρικός σχεδιασμός στην Ολλανδία αποτελεί πρότυπο για την διεθνή επιστημονική κοινότητα και συνάδει με μια βαθιά παράδοση αποτέλεσμα των δυσκολιών που αντιμετώπισαν από νωρίς οι Ολλανδοί όσο αφορά την προστασία της χώρας από φαινόμενα πλημμύρας αλλά και της ανάγκης εξεύρεσης νέου χώρου προς ανάπτυξη. Η δημιουργία του συστήματος χωρικού σχεδιασμού κρατάει τις ρίζες του από το 1901 όπου θεσμοθετήθηκε η πρώτη σχετική νομοθεσία. Στην περίπτωση της Ελλάδας η έλλειψη εμπειρίας σε θέματα χωρού είναι εμφανής ενώ μέχρι πριν 10 έτη δεν υπήρχαν σχέδια χωροταξικού σχεδιασμού που να αφορούν το σύνολο της Ελληνικής επικράτειας, με αποτέλεσμα ο πολεοδομικός σχεδιασμός να προηγείται οποιοδήποτε χωροταξικού.

Ο αριθμός των σχεδίων και η δεσμευτικότητα τους

Η Ολλανδία βάση του παλιού συστήματος σχεδιασμού είχε στην δυνατότητα της τρία κατευθυντήρια σχέδια που αντιστοιχούσαν σε κάθε διοικητικό επίπεδο και ήταν μη δεσμευτικά, αλλά εμπεριείχαν κάποιες ρυθμίσεις τις οποίες το επίπεδο στο οποίο αναφέρονταν ήταν αναγκασμένο να ακολουθήσει. Ο νόμος μάλιστα όριζε ότι μέσω των σχεδίων αυτών η κυβέρνηση μπορούσε να επιβλέπει και να κατευθύνει τον χωρικό σχεδιασμό των επαρχιών και των δήμων και να ορίζει τις σχέσεις με τα τοπικά σχέδια

χρήσεων γης. Επιπλέον, το σύστημα αποτελούνταν και από ένα δεσμευτικό σχέδιο χρήσεων γης τοπικού επιπέδου. Ταυτόχρονα δυνατή ήταν η κατάρτιση σχεδίων που δεν κατοχυρώνονταν βάση νόμου και η δημιουργία πλαισίων βάση διαπεριφερειακών και διαδημοτικών συνεργασιών. Μη δεσμευτικά είναι και τα σχέδια αστικής ανανέωσης.

Το ζήτημα της νομικής δεσμευτικότητας των εθνικών και περιφερειακών σχεδίων, ιδίως έναντι των αντίστοιχων τοπικών, απασχόλησε επί μακρόν τη νομολογία και τη νομική θεωρία στην Ολλανδία. Για την αποφυγή ερμηνευτικών προβλημάτων και την επίτευξη μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου, με τον νέο χωροταξικό νόμο ορίζονται τρία κατευθυντήρια σχέδια και ένα δεσμευτικό. Τα τρία κατευθυντήρια «στρατηγικά οράματα» εμπεριέχουν αποκλειστικά ενδεικτικές διατάξεις και κατευθύνσεις πολιτικής για το σχεδιασμό του χώρου και συνεπώς είναι μη δεσμευτικά για τους ιδιώτες και το κράτος. Το κανονιστικό σχέδιο χρήσεων γης έχει ρυθμιστικό περιεχόμενο (χρήσεις γης και όρους εκμετάλλευσης του εδάφους) και σαφή δεσμευτικότητα και προς το κράτος αλλά και προς τους ιδιώτες. Επιπλέον, δεσμευτικά σχέδια χρήσεων γης είναι δυνατόν να καταρτισθούν πλέον και από τα υπερκείμενα του δήμου επίπεδα.

Στην Ελλάδα το σύστημα χωρικού σχεδιασμού περιλαμβάνει καταρχάς τα στρατηγικά χωροταξικά σχέδια: ΓΠΧΣΑΑ, τα ΕΠΧΣΑΑ και τα ΠΠΧΣΑΑ. Τα σχέδια αυτά αν και αναφέρονται ως ενδεικτικά σχέδια στρατηγικού χαρακτήρα, έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τη διοίκηση στο μέτρο που δεν απευθύνουν απλώς συστάσεις και προτροπές για τη λήψη μέτρων κανονιστικού, οικονομικού και διοικητικού χαρακτήρα αλλά καθιερώνουν υποχρέωση συντονισμού των πολιτικών του κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης που έχουν χωροταξικές επιπτώσεις. Επιπλέον, περιέχουν αρχές και κατευθύνσεις για τη χωρική οργάνωση των δραστηριοτήτων που αν και θεωρητικά είναι δεσμευτικά για τους πολίτες δεν εφαρμόζονται. Αντίθετα, τα ειδικά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού συμπεριλαμβάνουν διατάξεις κατευθυντηρίου χαρακτήρα που απευθύνονται προς τη διοίκηση και κανόνες δικαίου που προορίζονται να έχουν άμεση εφαρμογή και μπορεί να θεωρηθούν πλήρως δεσμευτικές τόσο για την διοίκηση όσο και για τους ιδιώτες. Όσο αφορά τώρα τον πολεοδομικό σχεδιασμό αυτός αποτελείται από τα ρυθμιστικά σχέδια που απαρτίζονται κυρίως από κατευθύνσεις με λίγες κανονιστικές ρυθμίσεις και από τα ΓΠΣ/ ΣΧΟΟΑΠ, την πολεοδομική μελέτη και τις πράξεις εφαρμογής, που είναι σχέδια κανονιστικού χαρακτήρα απολύτως δεσμευτικά. Όσο αφορά τα διαδημοτικά σχέδια μόνο 6 ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ εκπονούνται σε διαδημοτική συνεργασία 17 Δήμων. (www.kedke-horos.gr, 17/09/2010)

Ιεράρχηση των σχεδίων και τρόποι ελέγχου από τα υπερκείμενα επίπεδα

Τα ολλανδικά σχέδια που ίσχυαν πριν τον νέο WRO ήταν ιεραρχημένα. Οι δήμοι και οι επαρχίες έπρεπε να λαμβάνουν υπόψη τις κατευθύνσεις των υπερκείμενων επιπέδων, ενώ κάθε σχέδιο που γίνονταν σε ένα επίπεδο διοίκησης ελέγχονταν από την υπερκείμενη βαθμίδα. Ταυτόχρονα ίσχυε και αυτονομία μεταξύ των επιπέδων διοίκησης αφού το κάθε επίπεδο κατάρτιζε και ενέκρινε τα δικά του σχέδια, και τα υπερκείμενα σχέδια ήταν κατευθυντήρια και όχι δεσμευτικά.. Ο έλεγχος που ασκούνταν στα τοπικά σχέδια χρήσεων γης πραγματοποιούνταν μέσω της έγκρισης των σχεδίων αυτών και των αναθεωρήσεων τους από την επαρχία. Ταυτόχρονα, το κεντρικό κράτος είχε την δυνατότητα να ζητήσει από τον δήμο να αλλάξει το σχέδιο χρήσεων γης βάση των δικών της κατευθύνσεων, διαδικασία όμως που δεν ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματική αφού ο δήμος είχε την δυνατότητα να καθυστερήσει την αναθεώρηση αν δεν συμφωνούσε με την απόφαση αυτή.

Με τον νέο νόμο το δικαίωμα έγκρισης του δημοτικού σχεδίου χρήσεων γης από την επαρχία αίρεται και προκειμένου να αντισταθμιστεί και να ενισχυθεί ο ρόλος της, δίνεται η δυνατότητα στα υπερκείμενα του δήμου επίπεδα διοίκησης στην περίπτωση που θίγονται εθνικά ή επαρχιακά συμφέροντα, είτε να εξαιρούν περιοχές από τα τοπικά πολεοδομικά σχέδια, είτε να καταρτίσουν δεσμευτικά «σχέδια ολοκλήρωσης» (Inpassingsplan) που υπερβαίνουν εξουσίας του τοπικού. Μέσω των σχεδίων αυτών μπορούν να ορίζουν χρήσεις γης και να λάβουν εξ' αρχής τον έλεγχο. Παράλληλα το κράτος έχει πλέον τη δυνατότητα να χωροθετεί, υπό προϋποθέσεις, έργα εθνικής σημασίας, ακόμη και κατά παρέκκλιση του τοπικού ή περιφερειακού σχεδιασμού. Επομένως, μετά την εφαρμογή του νέου νόμου (WRO) τα δεδομένα αλλάζουν και έχουμε εν μέρει άρση της ιεραρχίας των σχεδίων αφού τα στρατηγικά οράματα απευθύνονται κυρίως στο επίπεδο αναφοράς τους και εν μέρει άρση της αυτονομίας των επιπέδων, λόγω της ένταξης του νέου θεσμού των κατευθύνσεων και οδηγιών που μπορούν να θέσουν το κράτος και οι επαρχίες.

Στην Ελλάδα η σχέση μεταξύ των σχεδίων ορίζεται αυστηρά ιεραρχική και κάθε σχέδιο οφείλει να εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις του υπερκείμενου του πλαισίου. Λαμβάνοντας ως βάση αναφοράς το δεσμευτικό ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ που πλέον αφορά όλη την επικράτεια του ΟΤΑ, η αδειοδότηση για την εγκατάσταση μιας δραστηριότητας φαίνεται να εξαρτάται από την ιεράρχηση των τριών ή τεσσάρων υπερκείμενων σχεδίων του. Στην περίπτωση μάλιστα που η δραστηριότητα βρίσκεται εντός οικισμού

θα πρέπει να υπακούει και στις διατάξεις της πολεοδομικής μελέτης και της πράξης εφαρμογής αν αυτή απαιτείται. Ο τρόπος ελέγχου εφαρμόζεται βάση της έγκρισης των σχεδίων από τα ανώτερα επίπεδα γεγονός όμως που δεν υφίσταται κατά την πολεοδομική μελέτη και τις πράξεις εφαρμογής που εγκρίνονται από το τοπικό επίπεδο.

Ελαστικότητα σχεδίων χρήσεων γης.- Νομική βεβαιότητα

Για τα σχέδια χρήσεων γης βάση του προηγούμενου WRO, ο δήμος είχε ο ίδιος την δυνατότητα να ορίσει βάση κανόνων (voorschriften) τον βαθμό ελαστικότητας του σχεδίου, τον βαθμό στον οποίο θα μπορούσε να παρεκκλίνει από αυτό αλλά και τα όρια μέσα στα οποία θα μπορούσε να επεξεργαστεί μέρη του ή ακόμα και να το τροποποιήσει. Επιπλέον, οι δήμοι είχαν την δυνατότητα να επιτρέψουν κάποια χρήση βασιζόμενοι σε μελλοντική αλλαγή του σχεδίου. Πλέον, τα νέα σχέδια χρήσεων γης ως απόλυτος δεσμευτικά, χαρακτηρίζονται από «ανελαστικότητα» η οποία δεν επιτρέπει την γρήγορη ανάδραση του σχεδιασμού σε νέες καταστάσεις. Προκειμένου το σχέδιο να γίνει πιο ευέλικτο επιτρέπονται οι εξαιρέσεις βάση προβλεπόμενων χρήσεων για χρονικό διάστημα έως πέντε ετών και υπάρχουν προβλέψεις για: τροποποιήσεις εντός των πλαισίων που θέτει το σχέδιο, συμπλήρωση του σχεδίου, χορήγηση εξαιρέσεων (vrijstelling)³⁸ και θέσπιση προϋποθέσεων. Ένα από τα χαρακτηριστικά των σχεδίων αυτών είναι ότι παρέχουν «νομική βεβαιότητα» (rechtzeterheid) προς τους πολίτες, σχετικά με το μέλλον του χωρικού σχεδιασμού σε μια περιοχή. Στην Ελλάδα αν και τα τοπικά σχέδια θεωρούνται άκαμπτα και κανονιστικά λόγω έλλειψης σχεδιασμού χρήσεων γης δεν τίθενται θέματα ελαστικότητας και νομικής βεβαιότητας.

Έλεγχος εφαρμογής δεσμευτικών σχεδίων χρήσεων γης

Ο έλεγχος των χρήσεων γης στην Ολλανδία είναι ιδιαίτερα αυστηρός και επιτυγχάνεται εξ αρχής μέσω της οικοδομικής άδειας. Στην περίπτωση που ένα οίκημα δεν πληρεί την σωστή χρήση γιατί προϋπήρχε του σχεδίου χρήσεων γης, μπορεί να διατηρήσει την χρήση του μέχρι να μεταβιβαστεί. Επιπλέον, αν το κτίριο δεν πληρεί άλλου είδους χαρακτηριστικά από αυτά που θέτει το τοπικό σχέδιο χρήσεων γης (π.χ ύψος ή πρόσοψη κτιρίου που δεν εναρμονίζετε με τις ρυθμίσεις του σχεδίου), ο ιδιοκτήτης θα πρέπει να πληρώνει ετήσιο πρόστιμο μέχρι το κτίριο να υποβληθεί σε ανάπλαση ή να κατεδαφιστεί. Στην περίπτωση της α' και β' κατοικίας που δεν είναι εφικτός ο έλεγχος εξ αρχής, το Ολλανδικό κράτος έχει προχωρήσει στην εξεύρεση πρωτότυπων τρόπων

³⁸ Οι ενδιαφερόμενοι φορείς και πολίτες έχουν την δυνατότητα να θέσουν τις απόψεις τους για τις προτεινόμενες κατ' εξαίρεση άδειες.

ελέγχου, όπως η ανάθεση σε εξωτερική ειδική υπηρεσία να ελέγχει τα ταχυδρομικά κουτιά κατά την διάρκεια του χειμώνα.

Στην Ελλάδα η πολεοδομία του δήμου είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο τήρησης των κανόνων που θέτουν τα τοπικά σχέδια. Η χορήγηση οικοδομικών αδειών για την ανέγερση κτιρίων μη συμβιβαζομένων προς τη χρήση που τυχόν προβλέπει το εγκεκριμένο ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ για τη συγκεκριμένη θέση απαγορεύεται. Παρόλα αυτά, στην περίπτωση έναρξης των εργασιών η αποτελεσματικότητα των ελέγχων κρίνεται μη ικανοποιητική αφού οι έλεγχοι πραγματοποιούνται ύστερα από καταγγελία (οι οποίες μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο συνενοχής σπάνια γίνονται) ενώ τις περισσότερες φορές λόγω πολιτικών σκοπιμοτήτων δεν υπάρχει αποτελεσματική τιμωρία των ενόχων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της μη κατεδάφισης των αυθαιρέτων.

Στην περίπτωση ύπαρξης σχεδίου χρήσεων γης υφίσταται αδυναμία του κράτους για ουσιαστικό έλεγχο των χρήσεων. Η έλλειψη μηχανισμών επιθεώρησης αναγκάζει το κράτος να καταφύγει σε άλλα εργαλεία ελέγχου (π.χ υγειονομικοί κανονισμοί και άδειες λειτουργίας) που προέρχονται από διαφορετικά θεσμικά πλαίσια και είναι αρμοδιότητες διαφορετικών φορέων ενώ δεν καλύπτουν πάντα το σύνολο των περιπτώσεων που πρέπει να ελεγχθούν.

Αναγκαιότητα ύπαρξης σχεδίων – Χρόνος κατάρτισης

Ενώ βάση του παλιού WRO η αναγκαιότητα κατάρτισης των σχεδίων κατευθυντήριου χαρακτήρα δεν ήταν απαραίτητη, μετά την θέσπιση του νέου νόμου κρίνεται απαραίτητο για κάθε διοικητικό επίπεδο να έχει ένα στρατηγικό όραμα ενώ για το τοπικό επίπεδο κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη σχεδίου χρήσεων γης που να καλύπτει όλη την περιφέρεια του δήμου. Ο χρόνος κατάρτισης του είναι οριοθετημένος εντός συγκεκριμένων ορίων ενώ στην περίπτωση που δεν θα εφαρμοστεί υπάρχουν κυρώσεις. Στην Ελλάδα η ύπαρξη σχεδίων κρίνεται αναγκαία, παρόλα αυτά όμως δεν υπάρχει όριο μέσα στο οποίο τα σχέδια θα πρέπει να ολοκληρωθούν. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι παρουσιάζεται σημαντική διακύμανση των χρόνων από την ημερομηνία λήξης της υποβολής εκδηλώσεων ενδιαφέροντος έως την ημερομηνία ολοκλήρωσης της διαδικασίας αξιολόγησης των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ. Με το μέσο όρο να κινείται γύρω στους 2 με 3 μήνες, η διαδικασία συχνά αγγίζει τον ένα χρόνο. Συνολικά από την ημερομηνία λήξης υποβολής εκδηλώσεων ενδιαφέροντος έως την ημερομηνία υπογραφής

σύμβασης ο απαιτούμενος χρόνος κυμαίνεται από 12 έως 18 μήνες. (<http://www.kedke-horos.gr/> 17/09/2010)

Όργανα χωρικού σχεδιασμού

Στην Ολλανδία στην κορυφή των οργάνων χωρικού σχεδιασμού βρίσκεται «Εθνικός οργανισμός χωροταξικού σχεδιασμού» (Rijksplanologische Diest) που ρόλος του είναι να συνεργάζεται με υπουργεία και εθνικούς οργανισμούς της κυβέρνησης (ιδιαίτερα με την εθνική επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού), με αντιπροσώπους των επαρχιών και των δήμων και με αντιπροσώπους Κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά κυρίως με το υπουργείο στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος στον προσδιορισμό της κυβερνητικής πολιτικής πάνω στον χωροταξικό σχεδιασμό. Ακολουθεί η «Εθνική επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού» (Rijksplanologische Commissie) που συντονίζει τις χωρικές πολιτικές της εθνικής κυβέρνησης, συμβουλεύει τον υπουργό στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος για θέματα χωροταξικών σχεδίων εθνικού συμφέροντος που αφορούν επαρχίες και δήμους και είναι υπεύθυνη για την πραγματοποίηση εκθέσεων χωρικού σχεδιασμού για ολόκληρη την χώρα (nota ruimtelijke ordening). Η γνώμη της είναι απαραίτητη για τις «βασικές αποφάσεις σχεδιασμού» (planologische kernbeslissing) και για όλες τις ενέργειες και τα σχέδια σχετικά με την εθνική χωροταξική πολιτική. Τελευταίο όργανο με εφαρμογή στο εθνικό επίπεδο είναι το «Συμβούλιο στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος» (VROM- raad) που αποτελεί ένα αυτόνομο συμβούλιο που έχει ως σκοπό να συμβουλεύει την κυβέρνηση σε θέματα σχεδιασμού. Τα μέλη του ορίζονται από τον υπουργό στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος και πρόκειται για νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, αντιπροσώπους υπουργείων, αυτόνομους ειδικούς σε επαρχιακά και δημοτικά θέματα συμβούλους αλλά και εξωτερικούς αντιπροσώπους διαφορετικών οργανισμών (πχ ο οργανισμός Ολλανδικών σιδηροδρόμων, εμπορικές ενώσεις, περιβαλλοντικοί οργανισμοί), ώστε να αντιπροσωπεύονται και οι απόψεις της κοινωνίας. Ακολουθεί σε επαρχιακό επίπεδο η «Επαρχιακή επιτροπή χωροταξικού σχεδιασμού» (Provinciale Planologische Commissie) και η «Επαρχιακή διοίκηση» (The Provincie) και σε δημοτικό η «Δημοτική διοίκηση» (The Gemeente).

Αντίστοιχα όργανα στην Ελλάδα είναι η «Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής» στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης που αποφασίζει για θέματα χωροταξίας γενικότερης σημασίας και παίρνει τα αναγκαία μέτρα για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της συντονισμένης εθνικής χωροταξικής

πολιτικής παρακολουθώντας εποπτεύοντας, συντονίζοντας και λαμβάνοντας μετρα για την εφαρμογή της ενώ στην αρμοδιότητα της υπόκειται και η έγκριση του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και η εναρμόνισή τους με τις γενικότερες κατευθύνσεις της Κυβέρνησης. Το «Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» που δεν συνίσταται από όργανα της Κυβέρνησης αλλά από εμπειρισταμένους επιστήμονες σε θέματα χωροταξίας, εκπροσώπους επιστημονικών συλλόγων σε θέματα σχεδιασμού, και εξωτερικούς αντιπροσώπους διαφορετικών οργανισμών και αποτελεί όργανο κοινωνικού διαλόγου και διαβούλευσης για θέματα ιδιαίτερης σημασίας που αφορούν την άσκηση της εθνικής χωροταξικής πολιτικής και φυσικά το Υπουργείο Ενέργειας και Κλιματικών Αλλαγών. Σε κατώτερα διοικητικά επίπεδα ακολουθούν ο Οργανισμός ρυθμιστικού σχεδίου και προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας, ο Οργανισμός ρυθμιστικού σχεδίου και προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης, η Αποκεντρωμένη διοίκηση, η Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση, οι Οργανισμοί ρυθμιστικού σχεδίου και προστασίας περιβάλλοντος των αστικών συγκροτημάτων που ορίζει ο Ν.2508 και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού.

Χωρικά προβλήματα – Στόχοι εθνικού γενικού σχεδιασμού

Τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η Ολλανδική κυβέρνηση μέσω του χωρικού σχεδιασμού συνδέονται άμεσα με την εκτεινόμενη αστικοποίηση, τη διάχυση των πόλεων, την προαστιοποίηση και την ύπαρξη πόλεων δορυφόρων, την υπερανάπτυξη του Randstad σε βάρος της πράσινης καρδιάς του και την ανάπτυξη εσωτερικών ανισοτήτων. Για την επίλυση αυτών των προβλημάτων, κατά καιρούς βασίστηκε σε διάφορα μοντέλα, όπως αυτό της περιφερειακής αποκέντρωσης και της διασποράς της ανάπτυξης μέσω των «πόλων ανάπτυξης» με ενδιάμεσες πράσινες ζώνες, της δημιουργία νέων αυτόνομων πόλεων, του μοντέλου της συμπαγούς πόλης και του μοντέλου των αστικών δικτύων. Στόχος της είναι η επίτευξη χωρικής συνοχής, με ταυτόχρονη οικονομική πρόοδο και εξεύρεση νέου χώρου προς ανάπτυξη, με σεβασμό πάντα προς το περιβάλλον.

Τα προβλήματα που πλήττουν τον Ελληνικό χώρο συνοψίζονται στην εκτεταμένη οικιστική διάχυση, στην εκτός σχεδίου δόμηση, στην ύπαρξη αυθαιρέτων και στην υπερδιόγκωση της Αθήνας σε βάρος του υπόλοιπου εθνικού χώρου. Ταυτόχρονα, παρατηρήθηκε ανυπαρξία κανόνων για χωροθέτηση επενδυτικών – παραγωγικών

δραστηριοτήτων, υποβάθμιση των σημαντικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων, πρόβλημα όσο αφορά τις χωροθετήσεις των δημόσιων υποδομών αλλά και έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διαφορετικών τύπων συγκοινωνιακών μεταφορών. Το νεοσύστατο ελληνικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού προκειμένου να λύσει τα προβλήματα θέτει συγκεκριμένους στόχους ώστε να επιτευχθεί η διαμόρφωση ενός ισορροπημένου και πετυχημένου χωρικού προτύπου ανάπτυξης, στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας. Γενικά το μοντέλο που προωθείται είναι αυτό της πολυκεντρικής οργάνωσής, με τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλέγματος αστικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης, ενώ όσο αφορά τα νησιά του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου το πλέγμα θα λαμβάνει τη μορφή ενός πολύ-πολικού αναπτυξιακού συμπλέγματος, με εσωτερικές διασυνδέσεις και διασύνδεση του με την ηπειρωτική χώρα και την Κρήτη. Επιπλέον, προωθείται η συνεργασία των επιπέδων διοίκησης, η αποκέντρωση, η οικιστική συγκέντρωση και η ενθάρρυνση των συμμετοχικών διαδικασιών.

Ανανέωση - Αναθεώρηση σχεδίων

Στην Ολλανδία το σύστημα χωρικού σχεδιασμού είναι εξαιρετικά φιλόδοξο και πολλά χρήματα πηγαίνουν στον χωρικό σχεδιασμό είτε για την δημιουργία νέων σχεδίων είτε για την αναθεώρηση των παλιών. Τα σχέδια πρέπει να αναθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να είναι πάντα ανανεωμένα και να ακολουθούν τις τρέχουσες εξελίξεις. Στην περίπτωση μη ανανέωσης ή αναθεώρησης του σχεδίου, θέτεται το παράδειγμα του τοπικού σχεδίου χρήσεων γης που μετά το πέρας της ημερομηνίας λήξης του (10 έτη), ο δήμος υφίσταται κυρώσεις. Στην Ελλάδα αντίθετα, το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων πηγαίνει στις υποδομές και όχι στον χωρικό σχεδιασμό τους. Μάλιστα λόγω του μεγάλου πλήθους των σχεδίων που υπάρχουν, οι διαδικασίες αναθεώρησης που ορίζει η νομοθεσία προβλέπουν συγκεκριμένα διαστήματα πέρα των οποίων μπορεί να γίνει η αναθεώρηση, εφόσον προκύψει τεκμηριωμένη ανάγκη αλλά και ειδικές συνθήκες αναθεώρησης τους που μπορεί να γίνει πριν την πάροδο του διαστήματος αυτού. Έτσι, σε αντίθεση με την Ολλανδία όπου θέτονται χρονικά σημεία βάση των οποίων τα σχέδια πρέπει αναγκαστικά να υποβληθούν σε αναθεώρηση (προκειμένου να είναι συνεχώς ενημερωμένα), η Ελλάδα θέτει τα κατώτερα όρια στην διαδικασία αναθεώρησης αγνοώντας επιδειχτικά τα ανώτερα, βάση των οποίων ορίζεται το κάθε πότε τα σχέδια θα πρέπει να αναθεωρούνται. Αυτό φαίνεται να αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του τρέχοντος συστήματος σχεδιασμού, αφού η παρατηρούμενη βραδύτητα στις

διαδικασίες αναθεώρησης των πολεοδομικών σχεδίων, υποδεικνύει ήδη τον κίνδυνο της αναίρεσης των προβλέψεων των χωροταξικών σχεδίων από τις διαφορετικές ή αντίθετες ρυθμίσεις των υποκειμένων πολεοδομικών σχεδίων.

Νομοθετικό σύστημα

Ο βασικός νόμος που αφορά τον χωρικό σχεδιασμό στην Ολλανδία θεσμοθετήθηκε το 1965. Ο νόμος αυτός τα τελευταία 40 χρόνια έχει υποστεί τμηματικές αλλαγές και τροποποιήσεις που είχαν ως αποτέλεσμα να γίνει ιδιαίτερα περίπλοκος και να αποδυναμωθεί. Το ολλανδικό κράτος στην προσπάθεια του να απλουστεύσει τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να διασφαλίσει την αποτελεσματικότητα στον χωρικό σχεδιασμό αναθεώρησε τον νόμο του 1965 θεσπίζοντας τον «νέο χωροταξικό νόμο». Στην Ελλάδα από την άλλη πλευρά συναντάμε την εξαιρετικά ιδιαίτερη περίπτωση ύπαρξης ενός πολυσύνθετου και πολύπλοκου νομοθετικού πλαισίου που παρέχει πλήθος εργαλείων όμως δεν καταφέρνει παρά να επέμβει ελάχιστα στον χώρο. Ο μεγάλος αριθμός νομοθετημάτων, οι συνεχείς αλλαγές που υφίστανται και η θεσμοθέτηση νέων, χωρίς να παύουν να ισχύουν οι προηγούμενοι, δημιουργούν ένα χαώδες φάσμα εργαλείων όπου δεν είναι πλέον ξεκάθαρος ο ρόλος τους και η θέση τους στον σχεδιασμό.

Ο χαρακτήρας της κοινωνίας

Βασικό γνώρισμα της Ολλανδικής κοινωνίας που χαρακτηρίζει το σύστημα σχεδιασμού της είναι η άποψη ότι δημόσιος χώρος αποτελεί δημόσιο αγαθό. Βάση αυτής της θεωρίας οι Ολλανδοί λειτουργούν με γνώμονα το δημόσιο παρά το ατομικό συμφέρον. Για παράδειγμα η παροχή ιδιοκτησίας από πλευράς πολιτών προκειμένου να δημιουργηθούν Κ.Χ είναι απόρροια ίδιας βούλησης των θιγόμενων ιδιοκτητών. Αντίθετα, η Ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από υψηλή ανοχή όσο αφορά την καταπάτηση των κανόνων του κράτους και την μη τήρηση της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου, αποδοχή και σταθεροποίηση του πελατειακού χαρακτήρα του πολιτικού συστήματος, έντονη εναντίωση στην άρση των «κεκτημένων» (όσο αφορά την εκτός σχεδίου και τα αυθαίρετα) και από την τάση να δρα με απώτερο σκοπό την ικανοποίηση του ατομικού οφέλους υπονομεύοντας έτσι το κοινωνικό συμφέρον.

Περιβαλλοντικός σχεδιασμός

Η σχέση των Ολλανδών με το περιβάλλον ξεκινάει από την ατελείωτη μάχη τους για την προστασία των ακτών από φαινόμενα πλημμύρας και διάβρωσης. Αποτέλεσμα ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός στην Ολλανδία είναι σαφώς πιο οργανωμένος και έμπειρος από αυτόν που εφαρμόζεται στην Ελλάδα, με πετυχημένα εργαλεία προστασίας του φυσικού αποθέματος.

Κοινωνία των πολιτών

Σημαντικό μέρος στην διακυβέρνηση της Ολλανδίας παίζει η κοινωνία των πολιτών. Οι Ολλανδοί δίνουν μεγάλη σημασία στην συμμετοχή των πολιτών γι' αυτό και την εντάσσουν σε διάφορα στάδια της διαδικασίας του χωρικού σχεδιασμού. Η πρόσβαση στην πληροφόρηση αποτελεί βασικό παράγοντα στη δημόσια συμμετοχή και η ανοιχτή πρόσβαση αποτελεί περισσότερο κανόνα παρά εξαίρεση. Η δημόσια συμμετοχή είναι κυρίως κατοχυρωμένη μέσω της νομοθεσίας περί διαφάνειας της δημόσιας διοίκησης και από γενικές διατάξεις που εμπεριέχονται στην Γενική Νομοθεσία Διοίκησης, όπου διευκρινίζεται το πώς οι πολίτες μπορούν να γνωστοποιήσουν την άποψη τους πάνω σε αποφάσεις που πρόκειται να ληφθούν από το κράτος ενώ υποχρεώνει τις διοικήσεις να δημοσιεύουν το αρχικό σχέδιο όσων αποφάσεων είναι σε θέση να επηρεάσουν το περιβάλλον. Επιπλέον, με την αναθεώρηση του χωροταξικού νόμου (Wet op de ruimtelijke) το 1985, προστέθηκε η αξίωση οι δήμοι να προχωρούν στην σύνταξη διάταξης που αφορά, το πώς φυσικά και νομικά πρόσωπα με υλικό ενδιαφέρον, που κατοικούν εντός του δήμου, θα εμπλέκονται στις διαδικασίες προετοιμασίας και ανασκόπησης των χωρικών σχεδίων. Ο ίδιος νόμος εμπεριέχει και το αξίωμα ότι η δημόσια συμμετοχή οφείλει να εμπλέκεται στην λήψη νευραλγικών αποφάσεων που αφορούν τον σχεδιασμό, επιτρέποντας την έτσι να συμμετέχει σε θέματα πολιτικής εθνικού επιπέδου.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η ψήφιση του νέου πλαισίου χωρικού σχεδιασμού, μετά από συμμετοχικές διαδικασίες μεγάλου εύρους και δημοσιότητας που κράτησαν δύομιση χρόνια, και μετά από αξιολόγηση από διεθνείς ομάδες ειδικών, που έγιναν επίσης ευρύτατα γνωστές και συζητήθηκαν. Επίσης, έχει ξεκινήσει μια τεράστια διαδικασία ψηφιοποίησης και δημοσίευσης των τοπικών σχεδίων. Τέλος, το νέο νομοθετικό διάταγμα που συνοδεύει τον νέο νόμο, περιλαμβάνει μια πρόβλεψη που ορίζει ότι το στρατηγικό όραμα οφείλει να αναφέρει πώς οι πολίτες και οι υπόλοιποι

κοινωνικοί οργανισμοί και φορείς οφείλουν να συμμετέχουν στην δημιουργία του εκάστοτε στρατηγικού οράματος.

Στην Ελλάδα η κοινωνική συμμετοχή είναι περιορισμένη. Παρόλο που το νομοθετικό πλαίσιο περιλαμβάνει κάποιες διαδικασίες, αυτές αφορούν κυρίως την ενημέρωση και την συμβουλευτική συμμετοχή, χωρίς να υπάρχει αποφασιστική αρμοδιότητα στη λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, η έλλειψη της κοινωνικής διαβούλευσης οφείλετε και στην νοοτροπία αδιαφορίας των ελλήνων για την οργάνωση της κοινωνίας και του χώρου, όταν δεν εμπλέκονται προσωπικά οφέλη. Το φαινόμενο αυτό ενισχύεται από την έλλειψη ενημέρωσης και ολοκληρωμένων δημόσιων συστημάτων πληροφοριών αφού η Ελλάδα δεν διαθέτει πλήρεις και οργανωμένες δημόσιες βάσεις αξιόπιστων δεδομένων στις οποίες να έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση μελετητές, ενδιαφερόμενοι πολίτες και κοινωνικοί φορείς.

Αποκέντρωση

Η Ολλανδία όπως προαναφέρθηκε θεωρείται ένα αποκεντρωμένο κράτος με βασικές εξουσίες να αναθέτονται στους δήμους και τις περιφέρειες και τα δεσμευτικά σχέδια χρήσεων γης, μέχρι πρότινος να εκτελούνται από τους δήμους. Στην Ελλάδα για μεγάλο χρονικό διάστημα ο χωρικός σχεδιασμός αποτελούσε εθνική υπόθεση γεγονός που άρχισε να περιορίζεται κατά τα τελευταία χρόνια, ενόψει της διαδικασίας αποκέντρωσης, με τις περιφερειακές και τις τοπικές διοικήσεις να αποκτούν όλο και περισσότερες αρμοδιότητες, ιδιαίτερα σε επίπεδο σχεδίων πόλεως, χωρίς όμως να αλλάζουν ιδιαίτερα την ισορροπία του συγκεντρωτικού συστήματος σχεδιασμού. Όμως, αξιολογώντας την παρούσα κατάσταση της χώρας (μικρό μέγεθος των δήμων, ύπαρξη φαινομένου της μικροϊδιοκτησίας, πελατειακές σχέσεις) το τοπικό επίπεδο κρίνεται ακατάλληλο για την άρση τέτοιου είδους ευθυνών. Παρόλα αυτά, στην Ελλάδα παρουσιάζεται το ακραία αποκεντρωτικό φαινόμενο παραχώρησης μέρους του πολεοδομικού σχεδιασμού στο τοπικό επίπεδο χωρίς να τελεί υπό τη αίρεση αποδοχής – έγκρισης του από υπερκείμενο επίπεδο.

Έλεγχος χρήσεων γης στη ύπαιθρο

Στην Ολλανδία ο έλεγχος χρήσεων γης στην ύπαιθρο πραγματοποιείται βάση τοπικών λεπτομερειακών κανονιστικών σχεδίων χρήσεων γης, που είναι αναγκαστικό να υφίστανται, ανανεώνονται κάθε 10 χρόνια και αναγκαστικά αφορούν το σύνολο του δήμου. Η δυνατότητα κατάρτισης σχεδίων χρήσεων γης παρέχεται πλέον και στο

κράτος αλλά και στις επαρχίες στην περίπτωση που πλήττονται εθνικά ή επαρχιακά συμφέροντα. Έτσι, δεν υπάρχει περιοχή που να μην καλύπτεται από δεσμευτικές χρήσεις γης. Αντίθετα στην Ελλάδα η περίπτωση ύπαρξης σχεδίων χρήσεων γης είναι μικρή παρόλο που τα τοπικά πολεοδομικά σχέδια (ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ) αφορούν όλη την επικράτεια του δήμου και οι χωροθετήσεις γίνονται βάση της νομοθεσίας περί εκτός σχεδίου. Τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ δεν κρίνονται κατάλληλα εργαλεία αφού οι ρυθμίσεις που εφαρμόζονται βάση αυτών, δεν είναι απαραίτητο να καλύπτουν το σύνολο του δήμου και γιατί τα εργαλεία που παρέχουν συνάδουν με τις προτεραιότητες σχεδιασμού του αστικού χώρου και όχι της υπαίθρου. Άλλα εργαλεία που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν για αυτό τον σκοπό είναι οι ΕΧΜ που όμως περιορίζονται λόγω της σχέσης τους με τις ΖΟΕ και οι ΕΠΜ που αφορούν τον σχεδιασμό περιοχών που φέρουν κάποια περιβαλλοντική ευαισθησία. Με την εισαγωγή του 2742/99 ο σχεδιασμός αυτός μπορεί πλέον να επιτευχθεί μέσω και των ΠΕΧΠ και των ΠΟΑΠΔ έργο όμως που παρεμποδίζεται κυρίως από τις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας.

Σχέσεις μεταξύ πολιτικών που σχετίζονται με τον χωρικό σχεδιασμό

Μια από τις δυσκολίες που φέρει ο χωροταξικός σχεδιασμός είναι ότι δεν αποτελεί αυτόνομο τομέα και υπάρχει η ανάγκη οριζόντιου και κάθετου συντονισμού του με διαφορετικές πολιτικές και με διαφορετικά επίπεδα διοίκησης. Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί ο συντονισμός του με τους οριζόντιους τομείς πολιτικής όπως η στέγαση, η γεωργία, η αναψυχή, οι υποδομές, το περιβάλλον και η περιφερειακή ανάπτυξη αλλά και ο κάθετος συντονισμός μεταξύ εθνικού, επαρχιακού / περιφερειακού και τοπικού επιπέδου ενώ τα τελευταία χρόνια απαραίτητος είναι και ο συντονισμός με τα Ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα. Επιπλέον, η σχέση μεταξύ της διαμόρφωσης και της εφαρμογής της πολιτικής οδηγεί σε έναν ολοένα αυξανόμενο ρόλο του διαγώνιου συντονισμού μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με τον πρώτο να υπερτερεί πλέον όσο αφορά τις χωρικές επενδύσεις.

Ένα από τα χαρακτηριστικά του Ολλανδικού συστήματος είναι η πολύπλοκη οργανωτική μορφή του, με ιδιαίτερη βάση να έχει δοθεί στον εσωτερικό κρατικό συντονισμό μεταξύ των πολιτικών που σχετίζονται με τον χώρο. (Hajer et al., 2000). Παρουσιάζεται λοιπόν άμεση σχέση και οριζόντια συνεργασία μεταξύ των σχετικών με τον χωρικό σχεδιασμό πολιτικών (με βασικότερες την πολιτική ανάπτυξης γης, την πολιτική χρήσεων γης, την πολιτική των αγροτικών περιοχών, την πολιτική μεταφορών και την περιβαλλοντική πολιτική) προκειμένου να επιτευχθεί η επιτυχία ενός

συστήματος που βασίζεται στην διαπραγμάτευση (polder model). Τα διαφορετικά τμήματα της κυβέρνησης που εκπροσωπούν διάφορους τομείς πολιτικών, παράγουν όλο ένα και περισσότερες εκθέσεις και υπομνήματα που υπερβαίνουν την σχέση μεταξύ χωρικής ανάπτυξης και των δραστηριοτήτων των υπουργείων. Αυτά τα έγγραφα αντικατοπτρίζουν ένα νέο ρόλο για τις εκάστοτε πολιτικές και προτείνουν νέες χωρικές στρατηγικές, που διαφέρουν από τις επίσημες.³⁹ (Priemus, 1999)

Στην Ελλάδα η μόνη σχέση που προσδιορίζεται με σαφήνεια στο νόμο είναι αυτή του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Αντίθετα ιδιαίτερα χαλαρή εμφανίζεται η σχέση του χωρικού σχεδιασμού με άλλες πολιτικές, όπως συμβαίνει για παράδειγμα με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό (Βλέπε Παραρτ. V). Η έκφραση «βάση αναφοράς» που υιοθετεί ο ν. 2742/1999 χαρακτηρίζεται, από υψηλή απροσδιοριστία και καταλείπει αμφιβολίες, τόσο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα εξασφαλιστεί ο συντονιστικός ρόλος του Γενικού Πλαισίου έναντι των αναπτυξιακών πολιτικών και προγραμμάτων, όσο και σε ότι αφορά την επίλυση αντιφάσεων μεταξύ διαφόρων πολιτικών (πχ. μεταφορών και περιβάλλοντος) ή προτεραιοτήτων (πχ. προστασία περιβάλλοντος και ισόρροπη ανάπτυξη) (Οικονόμου, 2000b).

Τρόπος πολεοδόμησης – Πολιτική γης

Στην Ολλανδία στις δυνατότητες των δήμων συγκαταλέγεται και η παροχή γης. Ως ιδιοκτήτες γης οι δήμοι είναι σε θέση να επιλέξουν τον ανάδοχο για την καλύτερη ανάπτυξη της ιδιοκτησίας τους, στην χαμηλότερη δυνατή τιμή. Η επιρροή που ασκούν λοιπόν στην αγορά αστικής γης είναι ιδιαίτερα σημαντική και ο ρόλος τους είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη του επιθυμητού μοντέλου αστικής ανάπτυξης. Σε γενικές γραμμές, είτε αν πρόκειται για εκ νέου ανάπτυξη, είτε για ανάπλαση κάποιας περιοχής, ο εκάστοτε δήμος είναι υπεύθυνος για την δημιουργία ενός σχεδίου, αμέσως μετά την αγορά της. Ο δήμος προετοιμάζει την τοποθεσία για τις νέες κατασκευές και στη συνέχεια την κατανέμει στις κατασκευαστικές εταιρείες (μεταξύ των οποίων βρίσκονται και οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί). Η διαμόρφωση των τιμών γης ελέγχεται από το δημόσιο μέσω των επιδοτήσεων, των σχεδίων χρήσεων γης, αλλά και μέσω κανονισμών και ελέγχων που θέτει η νομοθεσία. Κατά συνέπεια, η επιρροή του δημόσιου τομέα στις τιμές της γης είναι μεγάλη, ενώ το σύνολο των εκτάσεων που βρίσκονται υπό ανάπτυξη διέρχονται και ελέγχονται από το δημόσιο. Η αρμοδιότητα

³⁹ Στόχος είναι η επίτευξη ομοφωνίας μεταξύ επίσημων και ανεπίσημων δικτύων διαπραγματεύσεων των διάφορων πολιτικών και ανταλλαγή γνώσης μεταξύ σχετικών κυβερνητικών ιδρυμάτων.

αυτή των δήμων τα τελευταία χρόνια σταδιακά αποδυναμώνεται, λόγω της φιλελεύθερης πολιτικής που ασκεί το Ολλανδικό κράτος και της μείωσης των χρηματοδοτήσεων.

Στην Ελλάδα υπεύθυνος για την πολεοδόμηση φέρεται να είναι το κεντρικό κράτος αλλά στην ουσία πολλές από τις επεκτάσεις που μπήκαν στα σχέδια πόλεως πολεοδομήθηκαν βάση των ιδιωτικών πρωτοβουλιών και κινήσεων στον περιαστικό χώρο, γεγονός που ευθύνεται και για την κακή του εικόνα. Η θεωρητική προτεραιότητα του δημοσίου στην πολεοδόμηση έχει έτσι εκφυλιστεί, ιδίως επειδή δεν έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες και για δημόσια πολεοδόμηση αδόμητων περιοχών, που θα οδηγούσε σε καλύτερες οικιστικές συνθήκες και σε παραδειγματική λειτουργία τους. Ταυτόχρονα, οι διάφορες θεσμικές δυνατότητες νόμιμης δημιουργίας οργανωμένου πολεοδομικού χώρου με ιδιωτική πρωτοβουλία, δεν είχαν (μέχρι πρόσφατα) πλαισιωθεί από το αναγκαίο χωροταξικό πλαίσιο ενώ παράλληλα η εφαρμογή τους παραμένει πολύ περιορισμένη.

Πολιτική κοινωνικής κατοικίας

Η ολλανδική πολιτική στον τομέα της κοινωνικής στέγασης είναι εξαιρετική, αφού το 40% των συνολικών κατοικιών αποθέματος σε όλη τη χώρα και το 55% του αποθέματος στο Άμστερνταμ και το Ρότερνταμ αποτελούν κοινωνικές κατοικίες. Στις κατοικίες αυτές κατοικούν όχι μόνο νοικοκυριά χαμηλού αλλά και μεσαίου εισοδήματος. αφού εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις αυτού του είδους η στέγαση δεν συνεπάγεται με τον στιγματισμό των κατοίκων. Η κατασκευή των κατοικιών αυτών ήταν σε μεγάλο βαθμό επιδοτούμενες από το κράτος, τα τελευταία χρόνια όμως το κράτος έχει πάψει να ασκεί τέτοιου είδους αρμοδιότητες. Στην Ελλάδα δεν παρουσιάζεται παρά ελάχιστη κατανομή δημόσιων πόρων προς αυτόν τον τομέα και ισχνή δημόσια κατασκευαστική δραστηριότητα.

Εργαλεία εξασφάλισης γης

Προκειμένου να εφαρμόσει τα παραπάνω σχέδια, το Ολλανδικό κράτος παρέχει κάποια συμπληρωματικά εργαλεία πολιτικής για την εξασφάλιση της δημόσιας ανάπτυξης. Τα εργαλεία αυτά είναι: ο θεσμός της απαλλοτρίωσης για λόγους χωρικού σχεδιασμού, που μπορεί να εφαρμοστεί κυρίως στην περίπτωση εφαρμογής ενός σχεδίου γης και μόνο στην περίπτωση που ο ιδιοκτήτης της γης δεν δύναται να εφαρμόσει την χρήση που θέτει το σχέδιο, και το δικαίωμα προτίμησης του οποίου χαίρει ο δήμος, ώστε στην

περίπτωση που πρέπει να αγοράσει κάποιο κομμάτι γης για την ανάπτυξη ενός σχεδίου, να μπορεί να το αγοράσει στις τρέχουσες τιμές τις αγοράς, ακόμα και αν υπάρχουν υψηλότερες προσφορές από άλλους ενδιαφερόμενους. Στην Ελλάδα παρουσιάζονται παρεμφερή εργαλεία απόκτησης γης (η αναγκαστική απαλλοτρίωση, η υποχρεωτική εισφορά σε γη, το δικαίωμα προτίμησης, η ελεύθερη συναλλαγή, και η μεταφορά του συντελεστή δόμησης) με μόνο όμως τα δύο πρώτα να εφαρμόζονται.

Αποτελεσματικότητα

Το σύστημα χωρικού σχεδιασμού στην Ολλανδία μπορεί να θεωρηθεί εξαιρετικά αποτελεσματικό και χαίρει της διεθνής αναγνώρισης. Παρόλο που εφαρμόζεται ένα αποκεντρωτικό μοντέλο, δεν παρουσιάζονται τόσο έντονα φαινόμενα πίεσεων στην τοπική εξουσία και οι δήμοι νιώθουν βαθιά υπεύθυνοι για το τι συμβαίνει εντός των ορίων τους. Αυτό τους δίνει την αυτοπεποίθηση να δουλέψουν, ακόμα και με τρόπους που δεν έχει σκεφτεί να ορίσει η νομοθεσία, προκειμένου να επιτύχουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα για την χωρική οργάνωση του δήμου. Αποτέλεσμα της ευσυνειδησίας της τοπικής διοίκησης είναι η κατά τις περισσότερες φορές πολύ καλή οργάνωση του οικιστικού αποθέματος των δήμων και η προστασία της υπαίθρου (Needham, 2004).

Παρόλα αυτά την δεκαετία του '80 έκαναν την εμφάνιση τους και αρκετές κριτικές του Ολλανδικού χωρικού συστήματος και ορισμένοι μελετητές έκριναν ότι η επιτυχία του είχε πάψει να υφίσταται, με τις βασικές του συνιστώσες όπως για παράδειγμα οι συμπαγείς πόλεις να μην εμφανίζουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Χαρακτηριστική είναι η φράση του Faludi και Ruiters (1985)²⁹ ότι ο «Ο παράδεισος των χωροτακτών που χάθηκε...».

Ένα από τα χαρακτηριστικά του συστήματος που κρίθηκε ήταν η αξιοσημείωτη συνεχής παραγωγή εγγράφων και πλαισίων χωρικού σχεδιασμού και από τα τρία επίπεδα διοίκησης. Τα σχέδια αυτά συνοδεύτηκαν και από μια σειρά άτυπων σχεδίων και οραμάτων που δημοσιεύονται από μη κρατικές υπηρεσίες ή από συνασπισμούς των κοινωνικών φορέων -ο αριθμός των οποίων επεκτείνεται με ταχείς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια.

Η συνεχής παραγωγή αλλά και τροποποίηση των σχεδίων σε τακτά χρονικά διαστήματα και πριν την πέραση της περιόδου για την οποία νομοθετικά ορίζεται ότι πρέπει να αναθεωρηθούν, μπορεί να μεταφραστεί παράλληλα ως επιτυχία αλλά και ως αποτυχία

του συστήματος, αφού τέτοιου είδους διαδικασίες κοστίζουν χρόνο και χρήμα, που όμως η κυβέρνηση προθυμοποιείται να τα αφιερώσει για την επιτυχία του σχεδιασμού.

Παράλληλα ένα άλλο πρόβλημα που έχει σχολιαστεί είναι το πρόβλημα οριζόντιου συντονισμού σε εθνικό επίπεδο όχι λόγω ανικανότητας αλλά για λόγους ανταγωνισμού μεταξύ των υπουργείων. Παρόλα αυτά το τελευταίο έγγραφο εθνικής πολιτικής είναι απόρροια της επιτυχημένης συνεργασίας μεταξύ τεσσάρων υπουργιών και το όλο μοντέλο επιτυχίας του σχεδιαστικού συστήματος βασίζεται στην συνεργασία και την διαβούλευση.

Όσο αφορά την ιεραρχική τώρα σχέση των σχεδίων, αν και από την μια πλευρά θεωρήθηκε επιτυχημένη, αφού τα υπερκείμενα στρατηγικά σχέδια τις περισσότερες φορές επηρέαζαν με τις κατευθύνσεις τους τα κατώτερα επίπεδα σχεδιασμού, πολλοί θεώρησαν ότι εν τέλη η σχέση μεταξύ των σχεδίων δεν πέτυχε, περιορίζοντας την αποτελεσματικότητα του συστήματος χωρικού σχεδιασμού⁴⁰ και αποτέλεσε ορισμένες φορές και αιτία αποτυχίας της αποτελεσματικότητας των χωρικών σχεδίων.

Στην αποτυχία αυτή συνέβαλε η εξάρτηση του τοπικού επιπέδου από την τοπική οικονομική ανάπτυξη, αφού ο τομέας της κατοικίας ασκούσε πολιτική πίεση στους δήμους, προτιμώντας να επενδύει στις περιοχές που δεν προτεινόταν για περεταίρω ανάπτυξη, παρά τα επενδυτικά κίνητρα που προσφέρονται στους πόλους ανάπτυξης και την επιβολή προστίμων στην περίπτωση ανάπτυξης στην πράσινη καρδιά του Randstad. Οι δήμοι άρχισαν να λειτουργούν όχι με βάση την επιτυχία του σχεδιασμού αλλά κυνηγώντας την ανάπτυξη. Έτσι παρουσιάστηκαν και περιπτώσεις μη συμμόρφωσης του τοπικού επιπέδου με τα υπερκείμενα.

Ο συμβουλευτικός χαρακτήρας του συστήματος και η έλλειψη οδηγιών από το κράτος κατέστησε εξαιρετικά δύσκολη την διαδικασία εξαναγκασμού του δήμου να ακολουθήσουν την εθνική πολιτική, στην περίπτωση που αυτός δεν ήθελε. Για παράδειγμα υπήρξαν μικρές πόλεις της Βόρειας Ολλανδίας που δεν προορίζονται για ανάπτυξη, αλλά ενόψει της κούρσας των οφελών από την κατασκευαστική ανάπτυξη, επένδυσαν σε επεκτάσεις, χωρίς να παρουσιάζεται ή να τους δίνεται η δυνατότητα να φιλοξενήσουν τέτοιου είδους υποδομές (Myron at al., 1988).

⁴⁰ βλέπε: Faludi and De Ruiter, (1985), «No Match for the Present Crisis? The Theoretical and Institutional Framework for Dutch Planning» στο Dutt, A. Costa F. (1985). *Public Planning in the Netherlands*. London: Oxford University Press. pp. 35-49

Συμπέρασμα των παραπάνω είναι ότι η εθνική χωρική πολιτική έρχεται αντιμέτωπη όλο και συχνότερα με την έντονη ανάπτυξη που προωθεί ο ιδιωτικός τομέας και τα χωρικά σχέδια δεν αποτελούν πλέον τόσο σημαντικά εργαλεία χάνοντας μέρος την σημασία τους. Επιπλέον, τα νέα χωρικά σχέδια βρίσκονται όλο και συχνότερα απέναντι σε αντιδράσεις πολιτών, γεγονός που καθυστερεί ιδιαίτερα τις διαδικασίες χωρικού σχεδιασμού (Mekkes, 2007).

Προκύπτει λοιπόν ότι τα χαρακτηριστικά του ολλανδικού συστήματος σχεδιασμού που τόσο φαίνεται να έχουν εντυπωσιάσει του ξένους μελετητές (όπως η ολοκληρωμένη προσέγγιση, η διαφάνεια των διαδικασιών, το μεγάλο πλήθος των παραγόμενων σχεδίων και των επαγγελματιών σχεδιαστών που ασχολούνται με αυτά, η συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων, η ισότητα στην λήψη αποφάσεων μεταξύ των επιπέδων διοίκησης που δίνει την δυνατότητα λήψης πρωτοβουλιών στα υποκείμενα επίπεδα και η μακρά παράδοση) δεν εγγυούνται σε καμία περίπτωση την επιτυχία του συστήματος, αφού αρκετές φορές έχει παρατηρηθεί ένα μεγάλο κενό ανάμεσα στους στόχους και τα αποτελέσματα του χωρικού σχεδιασμού (Vink at al., 2006)

Προκειμένου να απαντήσουν οι Ολλανδοί στις κριτικές που υφίσταντο το σύστημα τελευταία προχώρησαν στην σύνταξη του νέου νόμου που να αφορά τον χωροταξικό σχεδιασμό. Ακόμα κι αυτός όμως δεν μπόρεσε να ξεφύγει από το καθεστώς κριτικής και αρνητικού επιστημονικού σχολιασμού. Οι επικριτές του υποστηρίζουν ότι βασικές αλλαγές έγιναν στο σύστημα χωρικού σχεδιασμού, χωρίς να υπάρξει διαδικασία διεξοδικής διαβούλευσης σχετικά με τα βασικά θεμέλια του ολλανδικού χωροταξικού σχεδιασμού. Υποστηρίχθηκε επίσης ότι οι νέες πολιτικές δεν συμβαδίζουν μεταξύ τους και τα αποτελέσματα εφαρμογής του νέου νόμου θα είναι επίφοβα.

Σύμφωνα με τον Hajer και Sijmons (2006)⁴¹, ο WRO και το τελευταίο έγγραφο χωροταξικής στρατηγικής έχουν τις ρίζες τους σε δύο εντελώς διαφορετικά μοντέλα σχεδιασμού, με το πρώτο να περιορίζει τον σχεδιασμό βάση νέων δικλίδων ασφαλείας και το δεύτερο να προωθεί τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και την οικονομική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τους ίδιους, υπάρχει φόβος το σύστημα σχεδιασμού να υιοθετήσει τις χειρότερες πλευρές και των δύο μοντέλων. Ο Kersten (2005)⁴ θέτει παρόμοια κριτική κατά την εξέταση του νέου νόμου και ισχυρίζεται ότι οι αλλαγές στο σύστημα σχεδιασμού είναι ευρείες και αλλάζουν τα θεμέλια του Ολλανδικού σχεδιασμού, χωρίς αυτό να έχει επιτευχθεί μέσα από ένα ευρύ πλαίσιο εκτενών διαβουλεύσεων οι οποίες

⁴¹ Στο (Mekkes. 2007).

είναι απαραίτητες, ιδιαίτερα για την περίπτωση του Ολλανδικού συστήματος σχεδιασμού που έχει πάρει την μορφή του βάση μιας μακράς και πετυχημένης ιστορίας. Καταλήγει έτσι στο ανησυχητικό συμπέρασμα ότι οι αλλαγές προς ένα εντελώς διαφορετικό σύστημα σχεδιασμού που διακατέχεται από μια νέα φιλοσοφία γίνονται εσπευσμένα, χωρίς συνοχή και χωρίς την συνολική συμμετοχή της κοινότητας του σχεδιασμού (Mekkes, 2007).

Όσο αφορά την αποτελεσματικότητα του Ελληνικού σχεδιασμού κρίνεται μη επαρκής βάση των προβλημάτων που αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Τα κύρια χαρακτηριστικά του Ελληνικού συστήματος χωρικού σχεδιασμού στα οποία οφείλονται τα κυριότερα προβλήματα και η έλλειψη αποτελεσματικότητας είναι: η μη εναρμόνιση του υποκείμενων επιπέδων με τα υπερκείμενα, η πολυπλοκότητα του νομοθετικού πλαισίου και ο μεγάλος αριθμός εργαλείων των οποίων δεν γίνεται χρήση, η βραχύβια χωροταξική παράδοση, το μικρό μέγεθος της Ελληνικής περιφέρειας, η νοοτροπία της Ελληνικής κοινωνίας και του πολιτικού συστήματος που στιγματίζουν τον χωρικό σχεδιασμό της χώρας, η ελλιπή οριζόντια και κάθετη συνεργασία, η μακροχρόνια έλλειψη κατευθυντήριου χωροταξικού σχεδιασμού και η ανικανότητα του τοπικού επιπέδου να αναλάβει και να διαχειριστεί σωστά αρμοδιότητες που σχετίζονται με την εφαρμογή και την υλοποίηση του σχεδιασμού.

Πίνακας 18: Συγκριτική θεώρηση συστημάτων χωρικού σχεδιασμού Ελλάδας – Ολλανδίας (X= Δεν υφίσταται/υφίσταται σε ελάχιστο βαθμό, √= Υφίσταται)

	ΕΛΛΑΔΑ	ΟΛΛΑΝΔΙΑ
Παράδοση	X	√
Σχέδια χρήσεων γης υπαίθρου	X	√
Στρατηγικός σχεδιασμός	√ (πρόσφατος)	√
Νομική βεβαιότητα	X	√
Ιεράρχηση σχεδίων	√	√
Ύπαρξη δεσμευτικών σχεδίων σε τοπικό επίπεδο	√	√
Διαφάνεια	X	√
Δράση πολιτών βάση δημοσίου συμφέροντος	X	√
Συμπαγείς πόλεις	X	√
Ισχυρή περιβαλλοντική πολιτική	X	√
Πολιτική κοινωνικής κατοικίας	X	√
Σύστημα	Ναπολεόντειο	Ναπολεόντειο
Ευελιξία	Ελάχιστη	Μερική
Συμμετοχή πολιτών	Μικρή	Μεγάλη
Οριζόντια & κάθετη συνεργασία	Μερική	Μεγάλη
Αποκέντρωση	Μικρή	Μεγάλη
Πλήθος εργαλείων	Μεγάλο	Ικανοποιητικό
Αναθεώρηση σχεδίων	Σπάνια	Συχνά
Δικαστικές παρεμβάσεις	Συχνά	Σπάνια
Αποτελεσματικότητα	Μικρή	Μεγάλη (υπό κριτική)

Επεξεργασία: Ιδία

Σύγκριση χαρτών

Για την ολοκλήρωση της σύγκρισης γίνεται παράθεση Ολλανδικών και Ελληνικών χαρτών και σχολιασμός τους. Η σύγκριση θα βασιστεί κυρίως στο περιφερειακό επίπεδο γι' αυτό και πρώτα παρατίθεται ένας χάρτης περιφερειακού σχεδίου (Streekplan) του 2003 για την επαρχία "Νότια Ολλανδία". Στην σελίδα 182 έχει επιχειρηθεί η όσο το δυνατόν ορθότερη μετάφραση των υπομνημάτων του. Όπως φαίνεται το πρώτο υπόμνημα αφορά τις χρήσεις γης της υπό μελέτης περιοχής, με εξαιρετική ακρίβεια (εκτός από τις καθιερωμένες για τα ελληνικά πρότυπα χρήσεις γης -φυσική περιοχή, πρασίνο και ψυχαγωγία, οικιστική ανάπτυξη κ.α- παρουσιάζονται

εξειδικευμένες χρήσεις όπως η ανθοκομική περιοχή και η περιοχή προστασίας των θερμοκηπίων⁴²).

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται από τον χάρτη στις χρήσεις του εξωαστικού χώρου και σε χρήσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον και την προστασία του, ενώ όσο αφορά το δομημένο περιβάλλον η πληροφορία αφορά εκτός των άλλων την πολιτιστική προστασία και τις μεταλλασσόμενες περιοχές ή τις περιοχές που χρήζουν ανάπλασης. Επιπλέον, ο Ολλανδικός χάρτης προσπαθεί να συνδυάσει την πληροφορία και δεν καταφεύγει στην δημιουργία πλήθους χαρτών για να παρουσιάσει μεμονωμένα τις πληροφορίες. Για παράδειγμα ο χάρτης εμπεριέχει εκτός των χρήσεων γης και τις μεταφορικές υποδομές αλλά και πληροφορίες που αφορούν την διαχείριση των υδάτων. Στην περίπτωση της Ελλάδας οι περισσότεροι περιφερειακοί χάρτες αφορούν μια συγκεκριμένη κατηγορία πληροφορίας και δεν είναι συνδυαστικοί (βλέπε ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας ΦΕΚ 1484/Δ'/2003 όπου υπάρχουν ξεχωριστοί χάρτες για τις υποδομές, τις χρήσεις γης, το οικιστικό δίκτυο κλπ). Αν οι πληροφορίες καταφέρουν να συνδυαστούν όπως στους Ολλανδικούς χάρτες, χωρίς να δίνουν ένα βεβαρημένο αποτέλεσμα τότε τα πλεονεκτήματα από την συνολική απεικόνιση της πληροφορίας είναι σημαντικά.

Ακόμα, ο Ολλανδικός χάρτης παρουσιάζει την διαχείριση των υδάτων, μια πληροφορία πολύ σημαντική για την χώρα που από νωρίς εντρύφησε στον τομέα αυτό. Τέλος, απεικονίζονται πρόσθετες λεπτομέρειες όπως τα αεροδρόμια, η παραλίες, οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις και οι περιοχές περιβαλλοντικής προστασίας (ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει ότι η μια αφορά την προστασία από την ηχορύπανση). Συμπέρασμα, η ποιότητα και ο όγκος των πληροφοριών που παρέχονται στους Ολλανδικούς χάρτες είναι παραπάνω από επαρκείς.

Αντίθετα οι Ελληνικοί περιφερειακοί χάρτες υστερούν των Ολλανδικών σε πολλά σημεία. Εκτός της τομεακής παράθεσης της πληροφορίας που ήδη αναφέρθηκε, τα ελληνικά περιφερειακά σχέδια συνήθως δεν παραθέτουν λεπτομερείς χρήσεις γης αλλά γενικευμένες χρήσεις ή όπως αναφέρει ο χάρτης «Χωρικής Οργάνωσης» της Στερεάς Ελλάδας «Γενικευμένες ζώνες χωρικής ανάπτυξης».

Προχωρώντας στους χάρτες της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας με τίτλο «Χωροθέτηση κυρίων ενεργειών» και της περιφέρειας Θεσσαλίας με τίτλο

⁴² Κάτι που είναι απόλυτος φυσικό για την χώρα με τη μεγαλύτερη παραγωγή και εξαγωγή τουλίπας σε όλο τον κόσμο

«Γενικευμένες ζώνες – χρήσεις γης – ειδικές κατηγορίες χώρου», βλέπουμε ότι στον πρώτο χάρτη οι χρήσεις γης αφορούν κυρίως την γεωργική γη, τα δάση και τους βοσκοτόπους. Παράλληλα ορίζονται σημειακά κάποιες υπάρχουσες και προτεινόμενες ΒΕΠΕ, ενώ στον τομέα «Περιβάλλον και Τουρισμός» ορίζονται οι περιοχές Natura 2000, τόξα προστασίας υδροβιότοπων και αρχαιολογικών χώρων, προτεινόμενες ζώνες τουριστικής ανάπτυξης και οι ΖΟΕ. Στο περιφερειακό χάρτη της Θεσσαλίας οι χρήσεις είναι το ίδιο απλουστευμένες και αφορούν τις περιοχές οικιστικής ανάπτυξης, τις ζώνες ανάπτυξης τουρισμού- β' κατοικίας την ζώνη εντατικής γεωργίας και την ζώνη αγροτικής ανάπτυξης. Οι ΖΟΕ, οι περιοχές Natura και οι περιοχές προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς παρουσιάζονται στον χάρτη «Περιβάλλον» που δεν κρίθηκε σκόπιμο να παρατεθεί. Η μη παράθεση των υπάρχοντων χρήσεων γης αποτελεί μεγάλη έλλειψη από πλευράς των ελληνικών περιφερειακών χαρτών αφού χωρίς την γνώση της υπάρχουσας κατάστασης, δεν είναι δυνατή η δημιουργία προτάσεων που θα συμβάλουν στην καλύτερη οργάνωση των περιφερειών.

Επιπλέον, διαφορές εμφανίζονται και μεταξύ των Ελληνικών περιφερειακών χαρτών λόγω της έλλειψης συγκεκριμένων προτύπων σύνταξης τους από την νομοθεσία. Οι χάρτες διαφέρουν μεταξύ τους στην λεπτομέρεια και την ποιότητα των απεικονιζόμενων στοιχείων τους, με τον χάρτη της Ανατολικής Μακεδονίας να είναι καλύτερος και πιο λεπτομερειακός όσο αφορά την πληροφορία, ενώ της Θεσσαλίας να αποδίδει την πληροφορία πολύ πιο γενικά και σχηματικά, καταστρώντας τον χάρτη μη ικανό να παρέχει αξιοσήμεντες πληροφορίες.

Όσο αφορά τους χάρτες των εθνικών πλαισίων στην περίπτωση της Ολλανδίας η οικονομία και οι υποδομές συνδυάζονται σε ένα χάρτη, κάτι που είναι απολύτως λογικό αφού η οικονομική ανάπτυξη είναι συνισταμένη των συγκοινωνιακών μεταφορών, της καλής δικτύωσης και της ευκολίας στην πρόσβαση. Στον χάρτη απεικονίζονται οι οικονομικοί πυρήνες της Ολλανδίας και η σύνδεση με τους οικονομικούς πυρήνες των γειτονικών χωρών, τα κέντρα καινοτομίας και τα δίκτυα επιχειρηματικών cluster που αφορούν τους τομείς στους οποίους εξειδικεύεται η Ολλανδία, καθώς και τα έργα εθνικής εμβέλειας (key projects-έργα ναυαρχίδες) που συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του μάρκετινγκ των πόλεων. Τα παραπάνω στοιχεία συντελούν στον στόχο της ενδυνάμωσης της οικονομίας και της διεθνούς ανταγωνιστικής θέσης της Ολλανδίας, που θέτει το πέμπτο εθνικό έγγραφο χωροταξικής πολιτικής.

Στην περίπτωση του ΓΠΧΣΑΑ της Ελλάδος, χάρτης οικονομικών δραστηριοτήτων δεν υφίσταται, γι αυτό και παραθέεται ο χάρτης πυλών- πόλων και αξόνων ανάπτυξης και ο χάρτης των μεταφορικών υποδομών. Ο χάρτης των πόλων ανάπτυξης παρουσιάζει τις κυριότερες χερσαίες και θαλάσσιες διασυνδέσεις, χωρίς όμως να παραθέτει το σιδηροδρομικό δίκτυο, τα αεροδρόμια και τα λιμάνια. Ταυτόχρονα, παρουσιάζεται το πολυπολικό αναπτυξιακό νησιωτικό σύμπλεγμα βορείου και νοτίου αιγαίου που προτείνει το πλαίσιο. Ο χάρτης των μεταφορών παραθέτει επιπλέον, τις αερολιμενικές υποδομές διεθνούς σημασίας, τις λιμενικές υποδομές διεθνούς, εθνικής και περιφερειακής σημασίας, το οδικό και θαλάσσιο δίκτυο και τις σιδηροδρομικές υποδομές. Στους υπόλοιπους χάρτες του ΓΠΧΣΑΑ που δεν παραθέτονται για λόγους οικονομίας, συγκαταλέγονται και χάρτες που παρουσιάζουν την κάθε κατηγορία μεταφορικής υποδομής ξεχωριστά. Για μια ακόμη φορά εμφανίζεται το φαινόμενο της απομόνωσης της πληροφορίας, χωρίς να προστίθενται επιπλέον στοιχεία, κάτι το οποίο καθιστά τους χάρτες ελάσσονος σημασίας. Άλλοι χάρτες που εμπεριέχονται στο ΓΠΧΣΑΑ είναι αυτός της πολυκεντρικής και ισόρροπης χωρικής ανάπτυξης, ο χάρτης της εταιρικής σχέσης πόλης υπαίθρου και ο χάρτης με τις περιοχές φυσικού πλούτου, χάρτες γενικόλογoi και περιορισμένης πληροφορίας.

Τέλος, ακολουθεί πινακίδα του χάρτη του τοπικού σχεδίου χρήσεων γης βάση του νέου νόμου για μια εξωαστική περιοχή της Ολλανδίας και χάρτης του ΓΠΣ Λαμίας για έναν οικισμό του δήμου. Ο ολλανδικός χάρτης αποτελεί μια πλήρη καταγραφή των χρήσεων γης, κτηματολογικής ακρίβειας (στον χάρτη το μεγαλύτερο μέρος καταλαμβάνεται από την γεωργική γη και τις φυσικές περιοχές), με το κείμενο που συνοδεύει τους χάρτες να εμπεριέχει λεπτομερή καταγραφή των ιδιοκτησιών και των κελύφων που βρίσκονται στην περιοχή μελέτης και να συμπληρώνεται από πλούσιο φωτογραφικό υλικό.⁴³ Στην περίπτωση της Ελλάδας οι χάρτες του ΓΠΣ Λαμίας δεν εμπεριέχουν χρήσεις γης για τον εξωαστικό χώρο, παρά μόνο κάποιες προτεινόμενες ζώνες κινήτρων και περιορισμών⁴⁴ που βρίσκονται εκτός των οικισμών. Παρόλα αυτά στον οικιστικό χώρο το ΓΠΣ παρουσιάζει μια ικανοποιητική εικόνα με καταγραφή των χρήσεων γης σε επίπεδο οικοδομικού τετραγώνου. Οι χρήσεις γης ορίζονται βάση του Π.Δ του 1987

⁴³ Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στα Ολλανδικά στο URL:

http://www.sallandbuiten.nl/kantoor/Documenten/Downloads_GetFileM.aspx?id=95049,18/07/2010>

⁴⁴ Στους χάρτες προτείνονται περιοχές ΒΕΠΕ, ΠΕΡΠΟ και επιχειρηματικό πάρκο στον εξωαστικό χώρο και ενεργά Ο.Τ, ζώνες ειδικής ενίσχυσης και περιοχές ανάπλασης στον οικιστικό. Ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι το ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ Λαμίας βασίζεται στην πολεοδόμηση νέων περιοχών και σημειώνεται έλλειψη προτάσεων για περιοχές προστασίας ΠΕΠ και ΠΕΠΔ για την προστασία του περιαστικού και εξωαστικού χώρου.

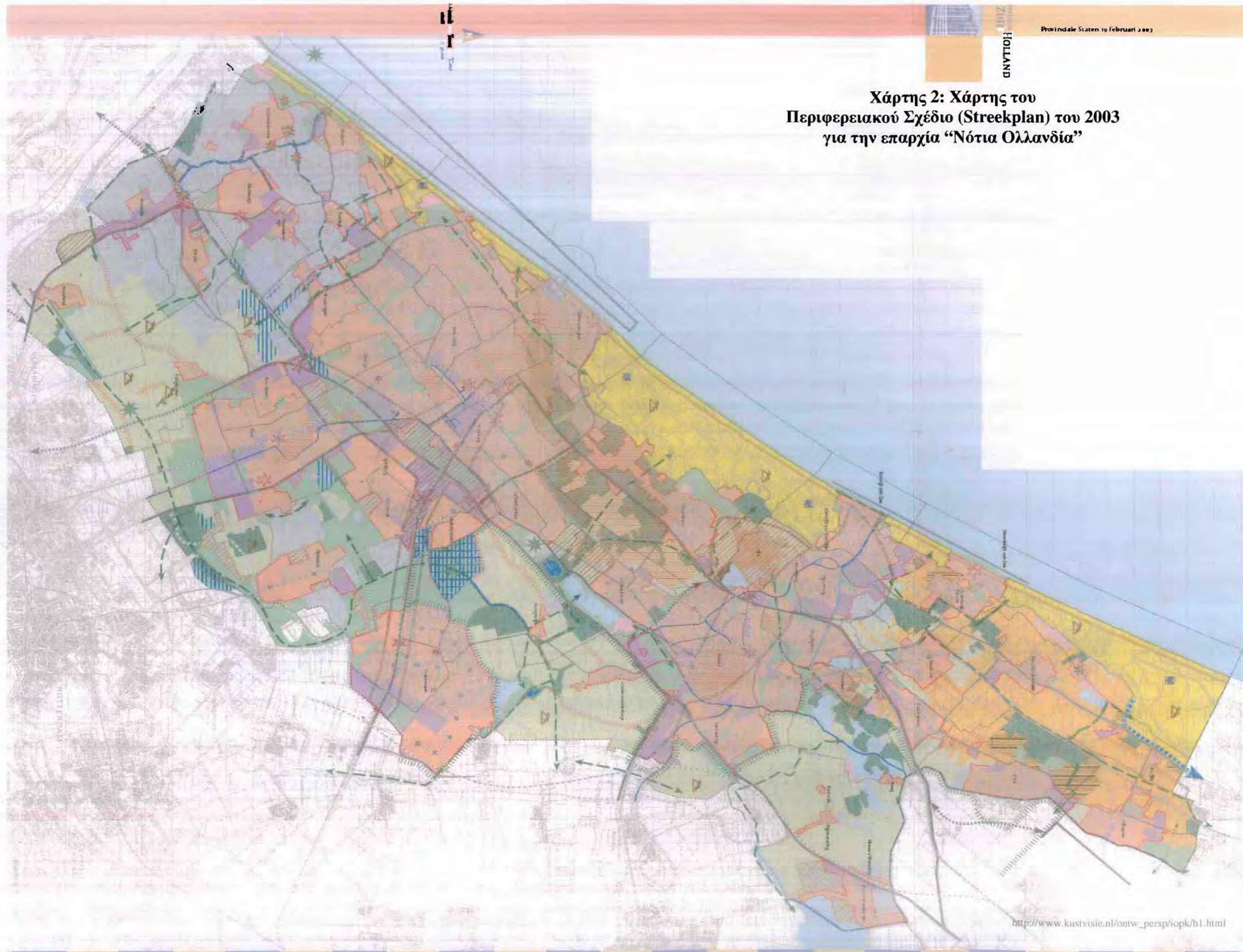
(ΦΕΚ 166/ Δ') «Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης».⁴⁵ Η ικανοποιητική εικόνα που εμφανίζουν οι χάρτες των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ οφείλεται κυρίως στην ύπαρξη κοινών προδιαγραφών εκπόνησης τους.

⁴⁵ Το Π.Δ χωρίζει τις χρήσεις γης σε κατηγορίες σύμφωνα με την γενική και ειδική πολεοδομική λειτουργία τους, ενώ το περιεχόμενό τους αφορά κατά βάση τις οικιστικές περιοχές.

Τα υπομνήματα του χάρτη «West» του περιφερειακού σχέδιο (Streekplan) του 2003 για την επαρχία “Νότια Ολλανδία”

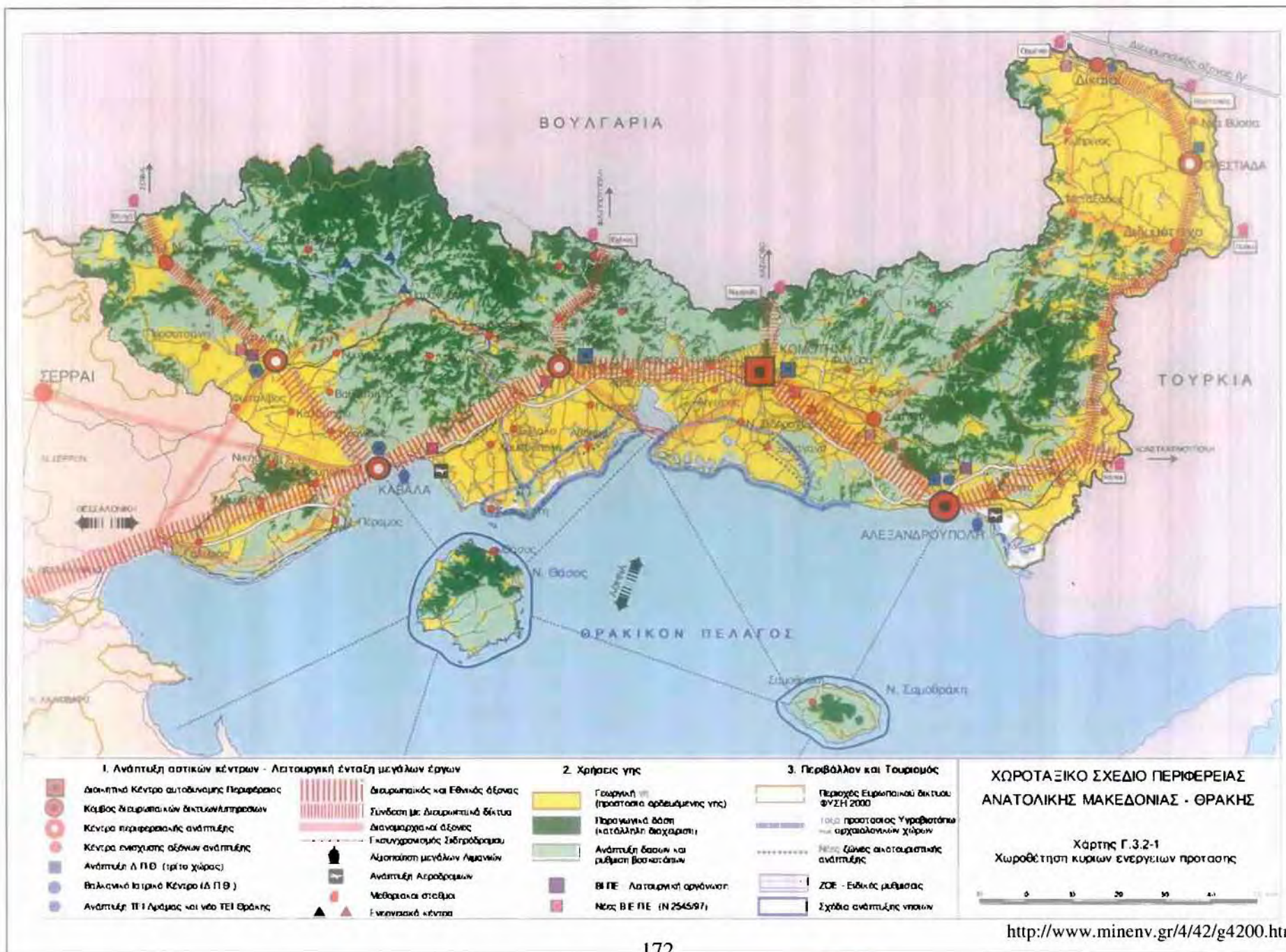
Υπαιθρος και οστικές περιοχές		
	Φυσική Περιοχή Διεθνής Σημασίας	
	Φυσική περιοχή	
	Υδάτινες περιοχές φυσικής αξίας	
	Πράσινο περίγραμμα	
	Πράσινος διάδρομος	
	Πράσινη ζώνη	
	Περιοχή έρευνας της φύσης	
	Ανθοκομική περιοχή	
	Περιοχή προστασίας θερμοκηπίων	
	Περιοχές πρασίνου για ψυχαγωγία	
	Περιοχή παραθερισμού	
	Περιοχή συγκέντρωσης θερμοκηπίων	
	Πόλη και υπαίθρος	
	Τάση οικιστικής ανάπτυξης	
	Επιχειρηματικό πάρκο γραφείων	
	Περίγραμμα δομημένης περιοχής	
	Περιοχή που χρήζει ανάπλασης	
	Περιοχή κατοικίας - πρασίνου	
	Προστατευόμενες οισθητικά οικιστικές περιοχές	
	Δομημένη περιοχή πολιτιστικής αξίας	
	Ανάπτυξη βάση περιφερειακού σχεδίου	
	Μεταλλασσόμενη περιοχή	
	Περιοχή μελέτης	
Διαχείριση υδάτων		
	Νερό	
	Αποθήκευση νερού	
	Απόθεμα και αποθήκευση νερού (Πλαίσιο) για να επεκτείνει το νερό (Πλαίσιο) νέων υδάτων	
	Υδρολογικά ουδέτερη ζώνη	
Όρια		
	Σύνορα επαρχιακού σχεδίου	
	Σύνορα δημοτικού σχεδίου	
	Δήμος	
Άλλα		
	Αεροδρόμιο	
	Κυκλοφορία	
	Αμμος	
	Όριο ακτής προς την ξηρά	
	Διάδρομος σωλήνων	
	Περιοχή Περιβαλλοντικής Προστασίας από ιχθυορύπανση	
	Περιοχή Περιβαλλοντικής Προστασίας των υπόγειων υδάτων	
	Στρατιωτικό πεδίο ασκήσεων	
Μεταφορές		
Εθνικό ή περιφερειακό δίκτυο		
	Υφιστάμενο ή νέο	
	Προβλέπεται υπό μελέτη ή προαιρετικό	
Περιφερειακό δίκτυο		
	Υφιστάμενο ή νέο	
	Προβλέπεται υπό μελέτη ή προαιρετικό	
Εθνική και περιφερειακή σιδηροδρομική σύνδεση		
	Υφιστάμενη ή νέα	
Επαρχιακή σιδηροδρομική γραμμή		
	Υφιστάμενη ή νέα	
	Προβλέπεται υπό μελέτη	
Κόμβος		
	Διεθνής	
	Διαπεριφερειακός	
	Περιφερειακός	
Σταθμός ή στάση		
	Υφιστάμενος ή νέος	
Υδάτινες μεταφορές		
	Κύρια υδάτινη οδός	

Χάρτης 2: Χάρτης του Περιφερειακού Σχέδιο (Streekplan) του 2003 για την επαρχία “Νότια Ολλανδία”

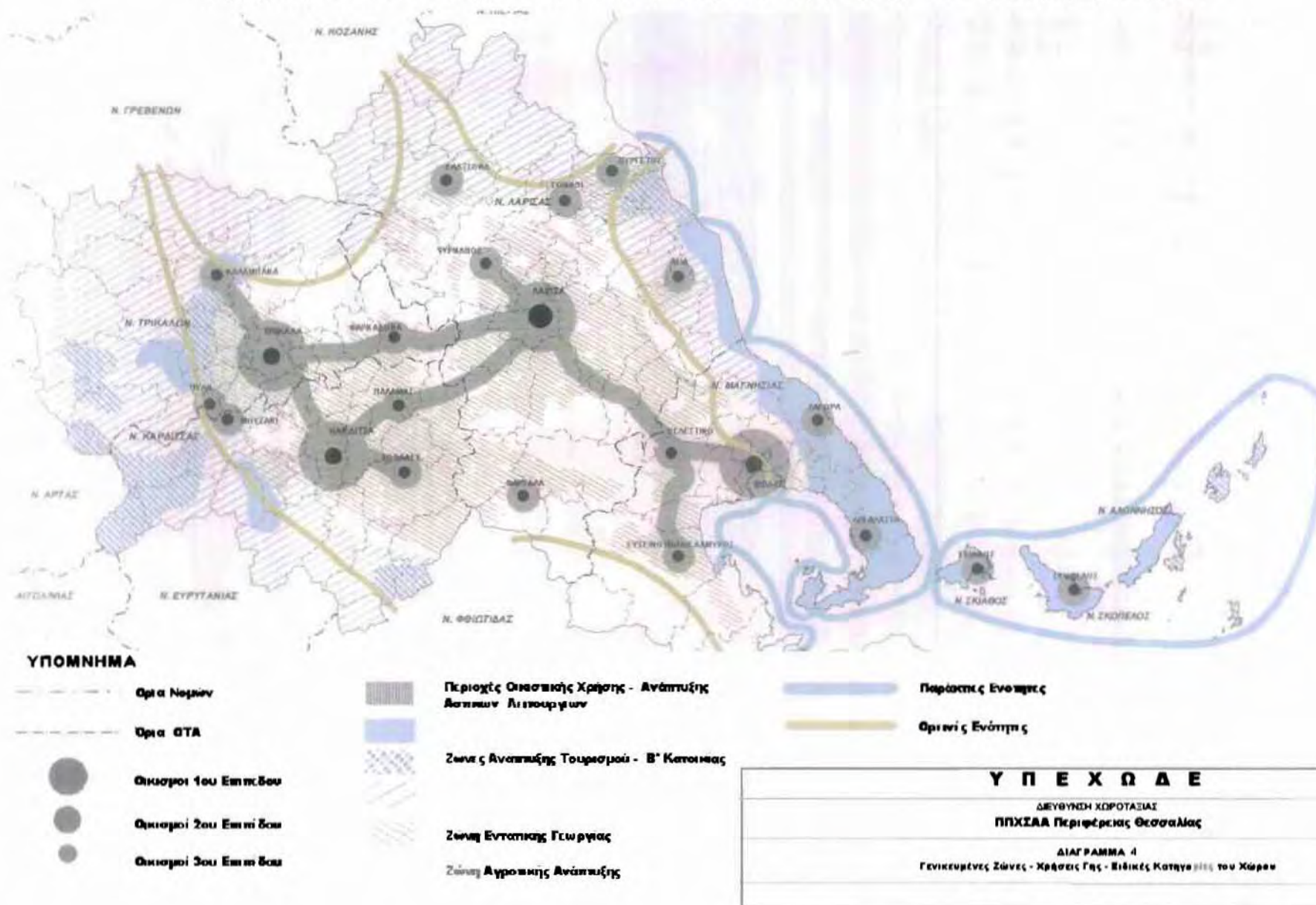

http://www.kustvisie.nl/ontw_persp/ropk/h1.html

Χάρτης 3: Χάρτης ΠΠΧΣΑΑ Ανατολικής Μακεδονίας με τίτλο «Χωροθέτηση κυρίων ενεργειών» πρότασης»

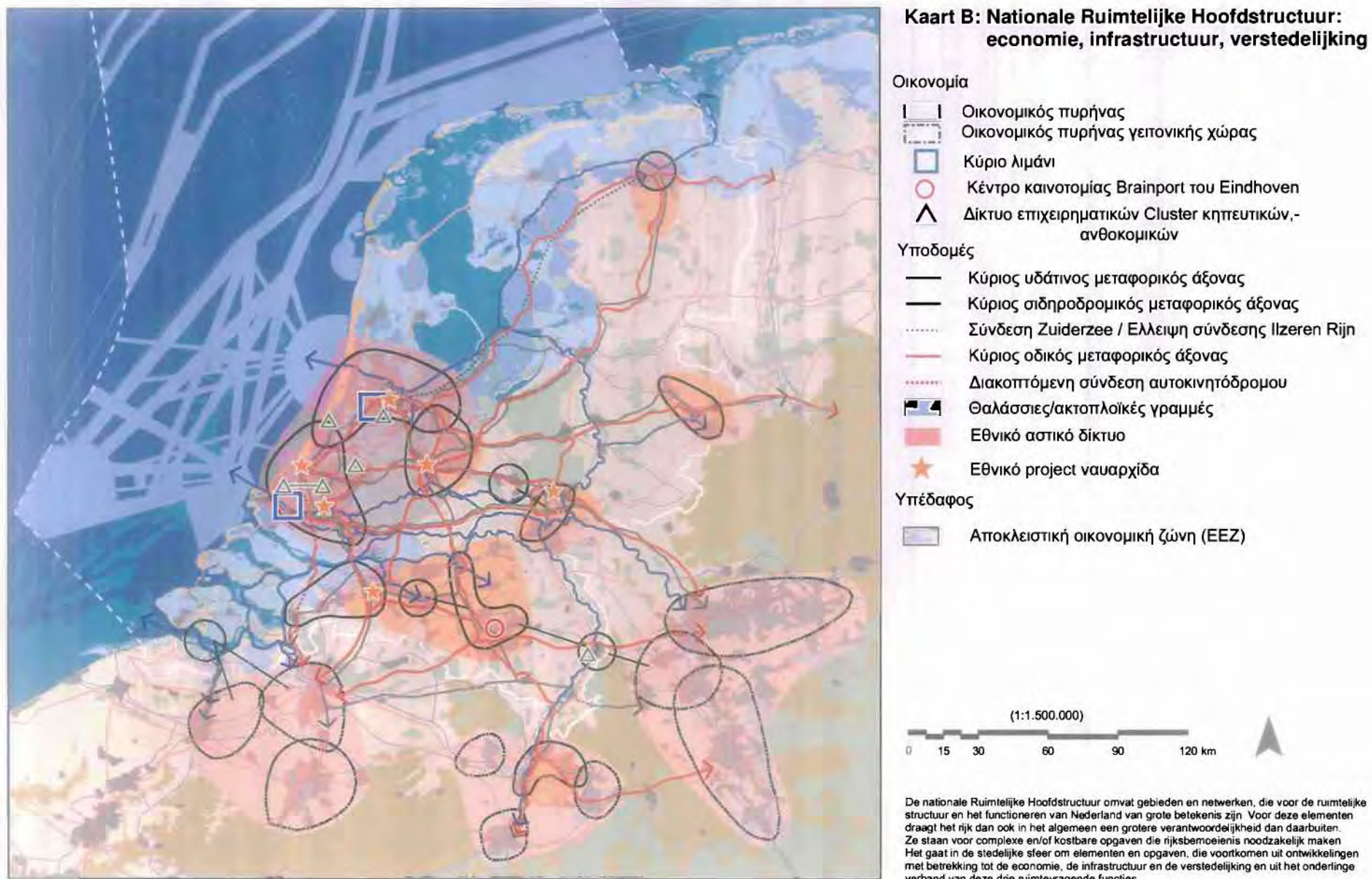

Χάρτης 4:
Χάρτης ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας με τίτλο «Γενικευμένες ζώνες – Χρήσεις γης – Ειδικές κατηγορίες του χώρου»

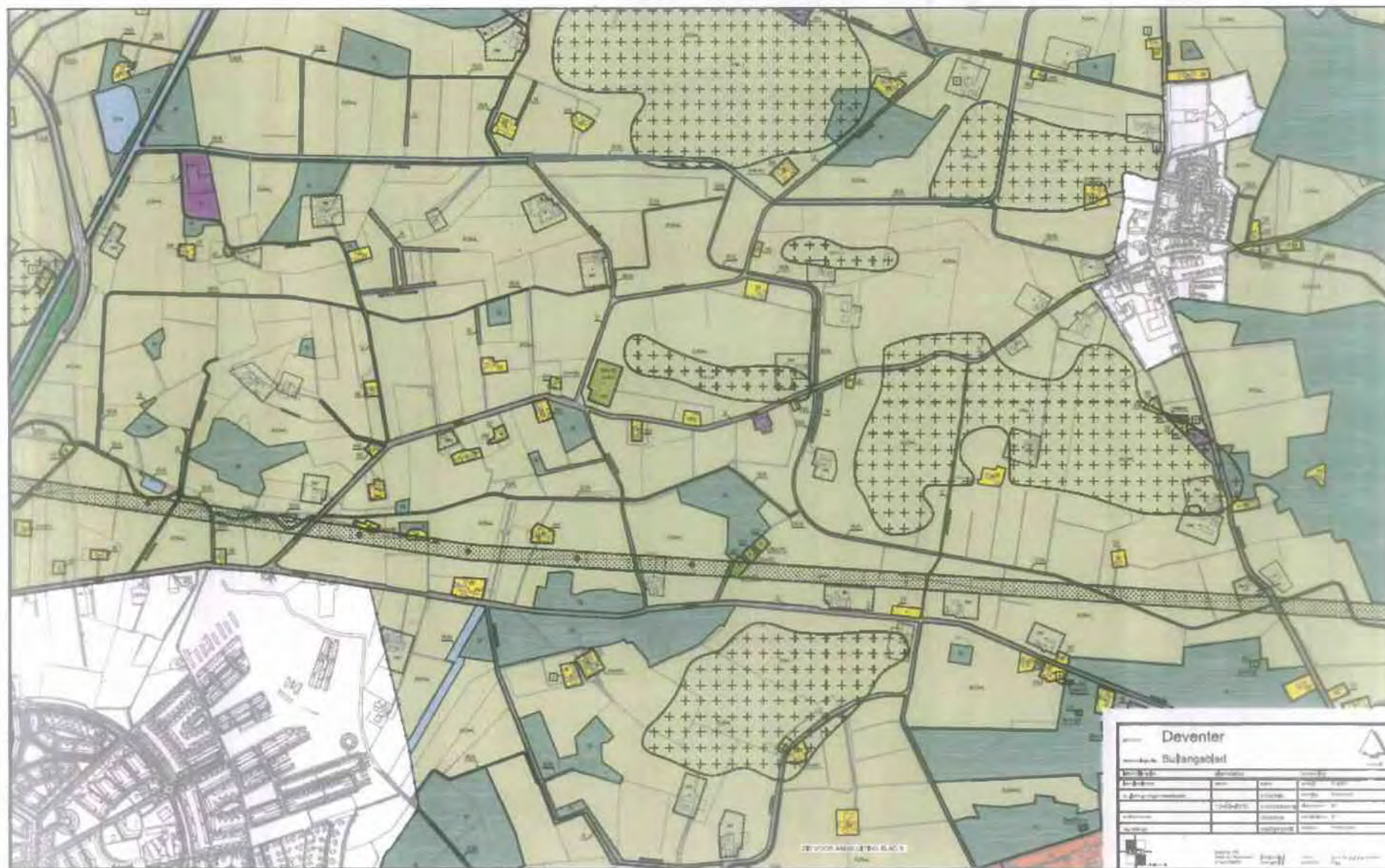

Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Χάρτης 5: Ο χάρτης του Εθνικού χωροταξικού «Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur» για την οικονομία και τις υποδομές

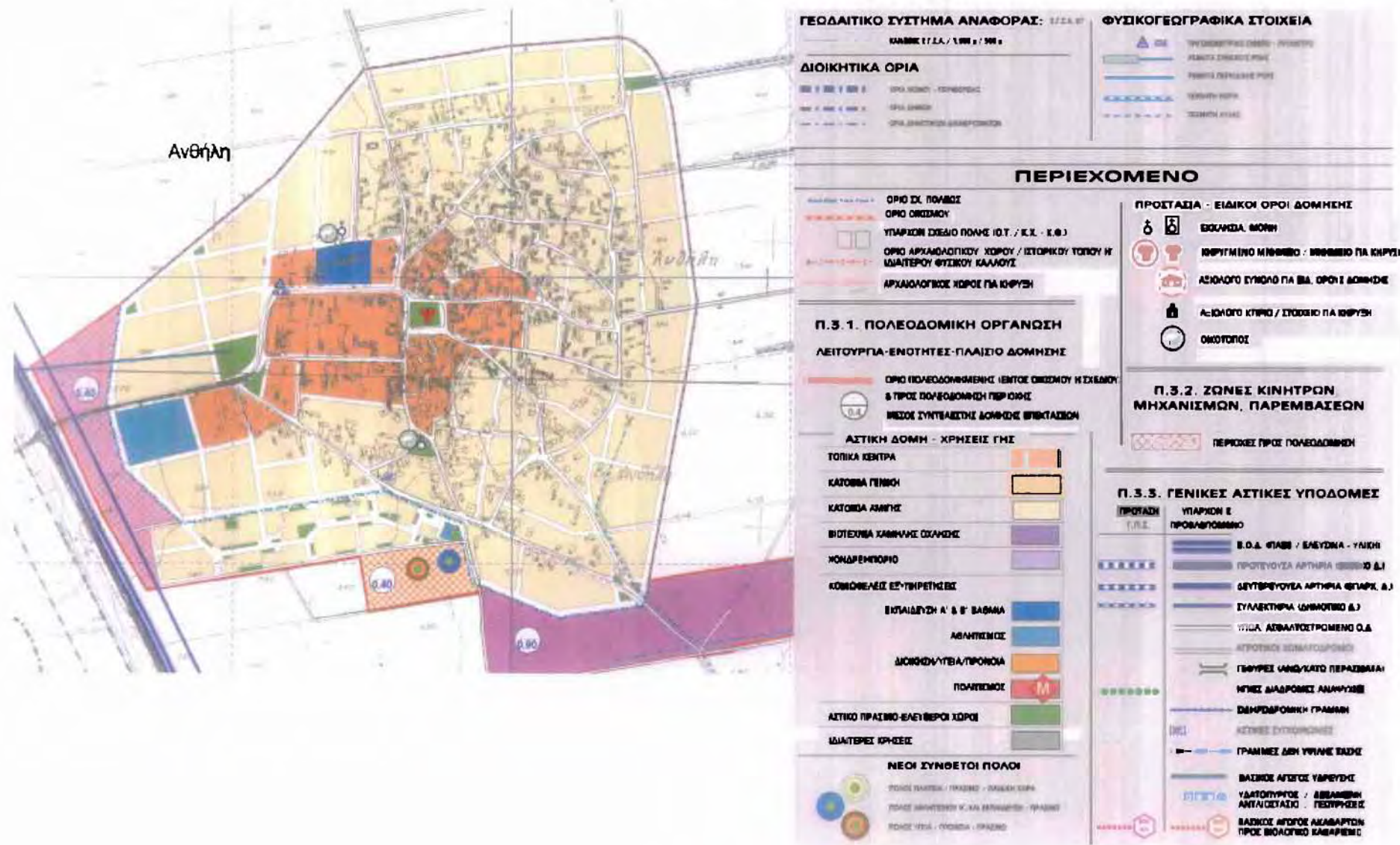

Χάρτης 8: Χάρτης τοπικού σχεδίου χρήσεων γης (Bestemmingsplan) του 2010 για τα περίχωρα του «Deventer».

<http://www.sallandbuiten.nl/kantoor/Documenten/87851.aspx>

Χάρτης 9: Χάρτης του Γ.Π.Σ Λαμίας για την πολεοδομική οργάνωση του οικισμού Ανθήλη.

Πηγή: Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

5.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι το Ελληνικό και Ολλανδικό σύστημα σχεδιασμού παρουσιάζουν τεράστιες διαφορές και όσο αφορά την δομή και την λειτουργία αλλά και όσο αφορά την αποτελεσματικότητα του συστήματος. Προκειμένου τα συστήματα να ανταπεξέλθουν στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις που απαιτούν τα νέα χωρικά δεδομένα που κάνουν την εμφάνιση τους (παγκοσμιοποίηση, ευρωπαϊκή ολοκλήρωση κτλ), έχουν τροποποιηθεί πρόσφατα βασικά στοιχεία τους, με το Ολλανδικό σύστημα να αναδιαρθρώνεται σε αρκετά μεγάλο βαθμό και το Ελληνικό να εισάγει τον πολυπόθητο χωροταξικό σχεδιασμό πλέον και επίσημα βάση σχεδίων και να χαίρει διοικητικής αναδιάρθρωσης. Κριτικές έχουν υποστεί και τα δύο συστήματα και πάντα θα υπάρχουν πιθανότητες βελτίωσης, αλλού σε μεγαλύτερο και αλλού σε μικρότερο βαθμό. Στην προκειμένη περίπτωση το έμπειρο Ολλανδικό μοντέλο εμφανίζεται να υπερέχει σαφώς του Ελληνικού που διανύει ακόμα μια εμβρυακή περίοδο όσο αφορά την χωροταξία που μόλις άρχισε να ολοκληρώνεται. Το Ολλανδικό σύστημα βασίζεται σε αρχές στις οποίες έχει κατασταλάξει με το πέρασμα των χρόνων όπως είναι ο στρατηγικός σχεδιασμός, οι εκτεταμένες διαβουλεύσεις, η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών κυβερνητικών υπηρεσιών, και η σχετική αυτονομία των τοπικών διοικήσεων. Παράλληλα το Ελληνικό σύστημα παρουσιάζει ακόμα, βασικές αδυναμίες (όπως η έλλειψη ενός εργαλείου καθορισμού χρήσεων γης της υπαίθρου παρά την πολυπλοκότητα των εργαλείων που παρέχονται από την νομοθεσία) γεγονός που βασίζεται εν μέρει στην εδραίωση χείριστων φαινομένων σχεδιασμού του παρελθόντος αλλά και στην νοοτροπία που διαμόρφωσε η Ελληνική κοινωνία.

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Α)Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Αραβαντινός, Α. (2007), *Πολεοδομικός σχεδιασμός για τη βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου*, Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία

Βαβουγνιού Α, Παπαγεωργίου-Γονατάς Σ., Παυλάκου-Στρατηγάκη Δ. Τοπάλη Κ. (2007) *Εισαγωγή στο δίκαιο και τους πολιτικούς θεσμούς*, Αθήνα: ΟΕΔΒ

Βλαντού, Α. (2009), «Κριτική θεώρηση επίκαιρων χωροταξικών ζητημάτων, ο θεσμός της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης στο χωροταξικό σχεδιασμό» Στο Κοτζαμάνης, Β. Κούγκολος, Α. Μπεριάτος, Ι. Οικονόμου, Δ. Πετράκος, Γ. 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας Και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Επιστημονικές Εκδόσεις του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, **1**, pp. 497 -504

Γετίμης Π. (1999) «Αστικές πολιτικές και κοινωνικά κινήματα στις πόλεις», στο Οικονόμου, Δ. και Πετράκος, Γ. (επ.) *Η ανάπτυξη των Ελληνικών πόλεων: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής*, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας – Gutenberg, pp. 359-370.

Γιαννακούρου, Γ. (1999/2005), «Το θεσμικό πλαίσιο του σχεδιασμού των πόλεων στην Ελλάδα: Ιστορικές μεταμορφώσεις και σύγχρονα αιτήματα» στο Οικονόμου, Δ. και Πετράκος, Γ. (επ.) *Η ανάπτυξη των Ελληνικών πόλεων: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής*, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας – Gutenberg, pp. 457- 480.

Γιαννακούρου,Γ.(2007), «Η οδηγία για τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση και η ενσωμάτωση της στην Ελλάδα» <διαθέσιμο στο:
http://www.sepox.gr/profess/imerides_erg/007_tz_giannak.pdf, 28/08/2010>

Γιαννακούρου, Γ. (2008a), *Η Χωροταξία στην Ευρωπαϊκή Ένωση Έθνικές πολιτικές και Ευρωπαϊκή διακυβέρνηση*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Γιαννακούρου, Γ.(2008b), *Το θεσμικό πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα: Επίκαιρα διλήμματα και προκλήσεις για το μέλλον*, <διαθέσιμο στο:
<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3271&lang=1&catpid=1>, 25/07/2010>

Ευαγγελίδου, Μ. Κάλλη, Κ. Μπασουκέα, Ε. Μωϋσιάδου Τ. Χλέπας Ν. (2005), «Μελέτη Επιπέδων Σχεδιασμού του Χώρου και Σχετικών Διαδικασιών Θεσμοθέτησης Μέρος Β: Παράρτημα», Αθήνα: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας.<διαθέσιμο στο:<http://library.tee.gr/digital/m2118.pdf>, 02/08/2010>

Ζυγούρη, Φ. (2007), «Κοινόχρηστοι χώροι : νομικά εργαλεία και πολιτικές απόκτησής τους : ανάλυση της ελληνικής πραγματικότητας και σύγκριση με τις χώρες της Γερμανίας, της Ολλανδίας και των Η.Π.Α.», Διδακτορική διατριβή του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Καλλιακούδας, Γ. (2009), «Πολεοδομικός σχεδιασμός και οικιστικά προβλήματα στην σύγχρονη Ελλάδα. Μια σύντομη κριτική του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου» Στο Κοτζαμάνης, Β. Κούγκολος, Α. Μπεριάτος, Ι. Οικονόμου, Δ. Πετράκος, Γ. 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας Και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Επιστημονικές Εκδόσεις του Πανεπιστήμιου Θεσσαλίας, 2, pp. 977 -984

Καμχής, Μ. (2007), *Η Ενοποίηση του Ευρωπαϊκού χώρου 1986 – 2007: Ένα σχεδιαστικό εγχείρημα μεγάλης κλίμακας*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Κοντογιάννη, Χ. (1998), «Η πολεοδομική πολιτική στην Ελλάδα», Πτυχιακή του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Κουσιδώνης, Χ. Λαλένης, Κ. Οικονόμου, Δ. (2005) «Στούντιο Πολεοδομίας II: Πολεοδομικός προγραμματισμός – Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια», », *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Κουσιδώνης, Χ. (2009), «Η ρητορεία για την παραγωγή του χώρου στην Ελλάδα και η γοητεία του υπερκείμενου σχεδίου», στον *Συλλογικό τόμο 25 Κείμενα για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, pp. 195-214.

Κυπαρισσία, Η. Πλατανιάς, Π. (2004), «Συγκριτική Ανάλυση Συστημάτων Χωροταξικού Σχεδιασμού: Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Ελλάδα», Πτυχιακή του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Μέλισσας, Δ. (2002), *Θεμελιώδη ζητήματα του δικαίου της χωροταξίας*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα

Μέλισσας, Δ. (2007), «Εθνικό Χωροταξικό: Μία πρώτη προσέγγιση», Αθήνα: Ινστιτούτο τοπικής αυτοδιοίκησης. <διαθέσιμο στο: www.kedke.eu/uploads/xvnotaksikossxediasmos_120907.doc, 25/06/2010>

Μπεριάτος Η. (1996), «Ο χωροταξικός σχεδιασμός και η διαχείρισή του. Το πρόβλημα των διοικητικών και οργανωτικών δομών» στο *Περιφερειακή ανάπτυξη, χωροταξία και περιβάλλον στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης*, Τόμος II, Πάντειο πανεπιστήμιο, ΣΕΠ, ΤΟΠΟΣ, Αθήνα.

Μπεριάτος, Η.(2008), «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη», Τα Νέα 02-03/08/2008 <διαθέσιμο στο: <http://beriatos.gr/gr/index.php/press/articles/154-viosimi020800>, 25/06/2010)

Μπεριάτος, Η. (2010a), «Στούντιο Χωροταξίας IIβ: Στρατηγική Χωροταξία/ Περιφερειακό Επίπεδο», *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

Μπεριάτος, Η. (2010b), «Ο σχεδιασμός για την χωρική ανάπτυξη και το περιβάλλον στον 21^ο αιώνα» στο Μπεριάτος, Η. και Παπαγεωργίου, Μ. (επ.) *Χωροταξία – Πολεοδομία – Περιβάλλον: Ελλάδα - Μεσόγειος*, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, 13 – 19.

Νικόδημος, Σ.(2007), *Συγχρονος γεωγραφικος Ατλας Ελλάδος*, Αθηνά: Ελληνικά γράμματα

Οικονόμου, Δ. (1997), «Παρατηρήσεις για τον Νόμο 2508/97 για τη Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη», *Τόπος*, **13/97**, pp.113-121 <διαθέσιμο στο: http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/2058/1/laws_113_121_19978.pdf, 02/08/2010>

Οικονόμου, Δ. (2000a), «Η περιβαλλοντική διάσταση της πολεοδομικής πολιτικής στη μεταπολεμική Ελλάδα» στο Μοδινός, Μ. και Ευθυμιόπουλος, Η. (επ.) *Η βιώσιμη πόλη*, Αθήνα: Εκδόσεις Στοχαστής.

Οικονόμου, Δ. (200b), «Σύστημα χωρικού σχεδιασμού. Η ελληνική πραγματικότητα και η διεθνής εμπειρία», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, **101-102** (9), pp. 3-58

Οικονόμου, Δ. (2002), «Το θεσμικό πλαίσιο της χωροταξίας και οι περιπέτειες του», *Αειχώρος*, **1** (1), pp. 116 – 127, <διαθέσιμο στο: <http://www.aeihoros.gr/article/el/tothes-iko-plaisio-tis-xorotaksias-kai-oi-peripeteies-tou>, 02/08/2010>

Οικονόμου, Δ. (2004), «Αστική αναγέννηση και πολεοδομικές αναπλάσεις», *Τεχνικά Χρονικά*, **3** pp. 1 – 10, <διαθέσιμο στο: http://portal.tee.gr/pls/portal/docs/PAGE/PUBLICATIONS/BYMONTHLY_PUBLICATIONS/DIMINIAIA-2004/TRITO_TEYXOS/OIKONOMOY.PDF, 02/08/2010>

Οικονόμου, Δ. (1999/2005), «Πολιτικές αστικής ανάπτυξης και πολεοδομικής Οργάνωσης στην Ελλάδα» στο Οικονόμου, Δ. και Πετράκος, Γ. (επ.) *Η ανάπτυξη των Ελληνικών πόλεων: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής*, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας – Gutenberg, 413 – 446.

Οικονόμου, Δ. (2007a), «Πολεοδομική Πολιτική», *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

Οικονόμου, Δ. (2007b), *Η σχέση των επίπεδων και των βαθμίδων του πολεοδομικού σχεδιασμού* <διαθέσιμο στο *Νόμος και Φύση*: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3063&lang=1&catid=1>, 25/07/2010>

Οικονόμου, Δ. (2008), «Χωροταξική πολιτική», *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

Οικονόμου, Δ. (2009), «Αποτίμηση του Ν.1337/83, 25 χρόνια μετά», στον *Συλλογικό τόμο 25 Κείμενα για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, pp. 241- 262.

Παπαγρηγορίου, Β. Ι. (2007), *Πολεοδομία (εισαγωγή, θεσμοί, πολιτική)*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα

Παπαπετρόπουλος, Α. (2007), *Ο θεσμός της Ζώνης Οικιστικού Έλεγχου (ΖΟΕ) ανάμεσα στο χωροταξικό και τον πολεοδομικό σχεδιασμό* <διαθέσιμο στο *Νόμος και Φύση*: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2883&lang=1&catid=1>, 25/07/2010>

Πετράκος, Γ. Ψυχάρης, Γ.(2004), *Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Σαρηγιάννης, Γ. (2008), *Ο ρόλος του ΣτΕ στη διαμόρφωση του χώρου στην Αθήνα* <διαθέσιμο στο Νόμος και Φύση: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3305&lang=1&catid=1,25/07/2010>>

Σκουρής, Β. Τάχος, Α. (1991), *Χωροταξικό και Πολεοδομικό Δίκαιο*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα

Σπηλιωτόπουλος, Ε. Μακρυδημήτρης, Α. (2001), *Η δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα

Τζίκα-Χατζοπούλου, Α. (2003), *Πολεοδομικό Δίκαιο*, Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π

ΥΠΕΧΩΔΕ, (2007), *Μελέτη Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης*, Αθήνα

Χριστοφιλόπουλος, Γ. (2007), *Δόμηση εκτός σχεδίου πόλεως*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα

Β) Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Alpkokin, P. Hayashi, Y. Kuriyama, K. (2003), *"Dutch spatial planning model" for sustainable urban development*, <διαθέσιμο στο <http://www.urban.env.nagoya-u.ac.jp/sustain/paper/keikaku/28pelin.pdf>, 18/11/2009 >

Alpkokin, P. Hayashi, Y. Kuriyama, K. (2002), *Analyzing urban planning in the Netherlands for dissemination of knowhow and experiences*, <διαθέσιμο στο <http://www.codatu.org/english/publications/proceeding/conference/codatu11/Papers/alpkokin.pdf>, 20/05/2010 >

Alterman, R. (2001), *National-level Planning in Democratic Countries: An International Comparison of City and Regional Policy-making*, UK: Liverpool University Press

Blomberg, A.B. De Gier, A.A.J. Robbe, J. (2009) «The integration of the protection of nature conservation areas in Dutch spatial planning law and environmental management law», *Utrecht: Igitur*, (5) 1 <διαθέσιμο στο <http://www.utrechtlawreview.org/publish/articles/000096/article.pdf>, 20/08/2010>

Businguye, L. (2006), *Spatial Planning and the Balance between Agriculture, Nature and Recreation Areas in Haaksbergen – the Netherlands*, Enschede: International Institute for Geo-information Science and Earth Observation, <διαθέσιμο στο: http://www.gem-msc.org/Academic%20Output/Lillian_Businguye.pdf, 21/06/2010>

Dalhuisen, J. M., Rodenburg, C.A., De Groot, H. L. F. and Nijkamp, P. (2003), «Sustainable Water Management Policy: Lessons from Amsterdam», *European Planning Studies*, 11 (3), pp. 263 – 281

- De Roo, G. (1993), «Environmental zoning: The Dutch struggle towards integration», *European Planning Studies*,(1) **3**, pp.367 – 377
- De Roo, G. (2003), *Environmental Planning in the Netherlands: Too Good to be True From Command-and-Control Planning to Shared Governance*, The Netherlands: Ashgate
- DeWolff, H. (2007), *The new Dutch Land development Act as a tool for value capturing*, Rotterdam: ENHR 2007 International Conference ‘Sustainable Urban Areas’ <διαθέσιμο στο: http://www.enhr2007rotterdam.nl/documents/W09_paper_Wolff.pdf, 19/07/2010>
- Dieleman, F.M., Dijst, M. J. and Spit, T. (1999), «Planning the compact city: The randstad Holland Experience», *European Planning Studies*,**7** (5), pp. 605-621
- Economou, D. (1997), «The planning system and rural land use control in Greece: A European perspective» ,*European Planning Studies*, **5** (4), pp. 461 - 476
- European Commission (1997), *The EU Compendium of spatial planning systems and policies*, Luxembourg: OFPEC
- European Commission, (1999), *EU compendium of spatial planning systems and policies: The Netherlands*, Luxemburg: OFPEC
- European Commission, (2000), *EU compendium of spatial planning systems and policies: Greece*, Luxemburg: OFPEC
- Faludi, A. (1994), *Rule and Order: Dutch Planning Doctrine in the Twentieth Century*, Netherlands: Kluwer Academic Publishers Group
- Faludi, A. (2005), *The Netherlands: A culture with soft spot for planning*, New York: Routledge <διαθέσιμο στο: http://homepage.univie.ac.at/andreas.faludi/2_1%20A%20Country%20with%20a%20Soft%20Spot_Proofs.doc , 18/11/2009 >
- Gianakourou, G. (1998), *Part 2: Spatial Planning Systems: The Spatial Planning System in Greece: a Brief Overview*, <διαθέσιμο στο: <http://estia.arch.auth.gr/estia/eng/docs/proceedings1/pdfs/gianakourou.pdf>, 25/07/2010>
- Gianakourou, G. (2005), « Transforming spatial planning policy in Mediterranean countries: Europeanization and domestic change», *European Planning Studies*, **13** (2), pp. 319-331.
- Giannakourou G. (2006), *Planning Law In Greece: A Brief Overview*, <διαθέσιμο στο: http://www.internationalplanninglaw.com/files_content/p535GiannakourouBalla.pdf, 25/07/2010>
- Geurs, K. Hoen, A. Hagen, A. Vna Wee, B.(2003), *Ex Post evaluations of Dutch spatial planning and infrastructures policies*, Netherlands: Assosiation of European Transports
- Government of the Netherlands, Ministry of Housing, Spatial Planning and Environment (2007), «The new spatial planning act gives space», The Hague. <διαθέσιμο στο: <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=37427>, 18/11/2009>

- Hajer, M. Zonneveld, W. (2000), «Spatial Planning in the Network Society. Rethinking the Principles of Planning in the Netherlands», *European Planning Studies*, **8** (3), pp. 337-356. <διαθέσιμο στο: <http://www.maartenhajer.nl/upload/HAJER%20Spatial%20Planning%20in%20the%20Network%20Society.pdf>, 19/11/2009>
- Hall, P. (2002), *Urban and regional planning - fourth edition*, London: Routledge
- Healey, P. (1998), «Building institutional capacity through collaborative approaches to urban planning», *Environment and Planning A*, **30** (9), pp. 1531 - 1546.
- Marshall, T. (1993), «Regional environmental planning: Progress and possibilities in Western Europe», *European Planning Studies*, **1** (1), pp. 69 - 90
- Mastop, H. (1995) «Permanent sleutelen aan de institutionele structuur», *PIN-nieuws*, **19**, pp. 77- 84.
- Kerstens, M.(1998), «The struggle of dutch transport regions: Life and death of a regional planning concept», *European Planning Studies*, **6** (3), pp. 299 - 313
- Lalenis, K. Liogkas, V. (2002), «Reforming Local Administration in Greece to achieve decentralization and effective management of space: the failure of good intentions», *Discussion Paper Series*, **8** (18), pp. 442-446. <διαθέσιμο στο: http://www.prd.uth.gr/uploads/discussion_papers/2002/uth-prd-dp-2002-18_en.pdf, 25/07/2010>
- Lalenis, K. (2003), « The Evolution of Local Administration in Greece: How using Transplants from France became a Historical Tradition», *Discussion Paper Series*, **9** (14), pp. 293-312. <διαθέσιμο στο:<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.121.7684&rep=rep1&type=pdf>, 25/07/2010>
- McCarthy, J. (1996), «Waterfront regeneration in the Netherlands: The gases of Rotterdam and Maastricht», *European Planning Studies*, **4** (5), pp. 545 -560
- Mekkes, P.H. (2007), «The effect of the new Spatial Planning Act and the Memorandum on Space on the Dutch spatial planning doctrine», Netherlands: Wageningen University <διαθέσιμο στο: http://home.planet.nl/~roodb055/Thesis_Finaal.pdf, 17/09/2010>
- Myron L.Van Weesep, J.(1988), «The Changing Nature of Dutch Urban Planning», *Journal of the American Planning Association*, **54** (3), pp.315 - 323
- Nadin, V. Stead, D. (2008), «European Spatial Planning Systems, Social Models and Learning», *DISP* 172, pp. 35-47 <διαθέσιμο στο: http://www.nsl.ethz.ch/index.php/en/content/download/1570/9365/version/1/file/disp_172_Nadin_Stead.pdf, 17/09/2010>
- National Spatial Planning Agency (1999), *Spatial planning in The Netherlands: bodies and instruments*, The Hague: VROM
- Needham, B. Koenders, P. and Kruijt, B. (1993,) *Urban Land and Property Markets in The Netherlands*. London: UCL Press

Needham, B. & Van De Ven, J. (1995), «Amsterdam» στο J. Berry, J. and McGreal, S. (Eds) *European Cities, Planning Systems and Property Markets*, London: E. and F. N. Sp, pp. 50-63.

Needham, B. (2004), *The new Dutch spatial planning act: Continuity and change in the way in which the Dutch regulate the practice of spatial planning*, *Planning Practice & Research*, **20** (3), pp. 327-340 <διαθέσιμο στο: www.ru.nl/publish/pages/515103/2004-12.pdf, 18/11/2009>

Newman, P. Thornley, A. (1996), *Urban Planning in Europe*, New York: Routledge

Priemus, H. (1999), «Four ministries, four spatial planning perspectives? Dutch evidence on the persistent problem of horizontal coordination» *European Planning Studies*, **7** (5), pp. 563 - 585

Priemus, H. (2007a), «The Network Approach: Dutch Spatial Planning between Substratum and Infrastructure Networks», *European Planning Studies*, **15** (5), pp. 667-686

Priemus, H. (2007b), «System Innovation in Spatial Development: Current Dutch Approaches», *European Planning Studies*, **15** (8), pp. 992- 1006

Serraos, K. Gianniris, E. Zifou, M. (2005), *The Greek spatial and urban planning system in the European context*, <διαθέσιμο στο: <http://courses.arch.ntua.gr/106858.html>, 25/07/2010>

Schuyt, K. Taverne, E. (2004), *Dutch Culture in a European Perspective: 1950*, UK: Palgrave Macmillan

Spaans, M. De Wolff, H. (2005), *Changing spatial planning systems and the role of the regional government level; Comparing the Netherlands, Flanders and England*, Amsterdam ERSA Conference. <διαθέσιμο στο: http://www.feweb.vu.nl/ersa2005/final_papers/235.pdf, 19/07/2010>

Spaans, M. (2006), «Recent changes in the Dutch planning system: towards a new governance model?», *Town Planning Review*, **77** (2), pp.127-146.

Stegeman, G. (2010), «European spatial policies», *Course notes*, Department Urban and Regional planning, Saxion University of Applied Sciences.

Tosics, I., Szemzö, H. Illés, D. Gertheis A. Lalenis, K. Kalergis, D (2010) «National spatial planning policies and governance typology» PLUREL Deliverable Report 2.2.1 <διαθέσιμο στο: www.plurel.net/images/D221.pdf, 20/08/2010>

University of the West of England (2000), «A Comparison of Environmental Planning Systems Legislation in Selected Countries:Final Report», Bristol: Centre for Environment and Planning Faculty of the Built Environment<διαθέσιμο στο:www.rcep.org.uk/reports/23-planning/documents/UWE.pdf , 20/08/2010>

Van Der Burg, A. Dielman, F. (2003), «Dutch urbanisation policies: from ‘compact city’ to ‘urban network’». *Smart Growth: The Dutch Way*, Washington DC

Van Der Knaap, G. A. Van Der Laan, L.(1993) «Urban revitalization in the Netherlands: Current trends versus actual policies», *European Planning Studies*,**1** (4), pp.483 - 497

Van Der Krabben, E. (2009), «Retail Development in The Netherlands: Evaluating the Effects of Radical Changes in Planning Policy», *European Planning Studies*, **17** (7), 1029 - 1048

Vink, B. Van der Burg,A. (2006), *New Dutch spatial planning policy creates space for development*, DISP 164, pp. 41 – 49, <διαθέσιμο στο: www.nsl.ethz.ch/index.php/en/content/download/1259/7590/file,17/09/2010>

Voogd, H. (1997), «The changing role of evaluation methods in a changing planning environment: Some Dutch experiences»,*European Planning Studies*,**(5) 2**, pp 257 - 266

Vulings, W. De Vries, M. De Borman L. (2007) «Dealing with uncertainty in spatial planning», 10th AGILE International Conference on Geographic Information Science Aalborg University, Denmark <διαθέσιμο στο: http://people.plan.aau.dk/~enc/AGILE2007/PDF/164_PDF.pdf, 17/09/2010>

Γ) Διαδίκτυο

Administrative divisions of countries: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.statoids.com/unl.html>>, [Πρόσβαση 3/11/2009].

Ardin:[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL:<http://www.ardin.gr/node/1562/>>, [Πρόσβαση 20/06/2010]

Britannica: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL:<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/409956/The-Netherlands>>, [Πρόσβαση 3/11/2009].

CIA:[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nl.html>>, [Πρόσβαση 3/11/2009].

Citizendium :[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://en.citizendium.org/wiki/Netherlands,_history>,[Πρόσβαση 18/11/2009].

Δικτυακή Πύλη Υπουργείου Οικονομικών:[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.mnec.gr/el/economics/teleftaia_statistika_stoixeia/>, [Πρόσβαση 20/06/2010]

Dienst Ruimtelijke Ordening:[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.dro.amsterdam.nl/algemene_onderdelen/english/structural_vision>,[Πρόσβαση 8/05/2010].

E.E.T.A.A:[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.eetaa.gr/kallikratis/Ekthesi_Sinepeion_Rithmisis.pdf>, [Πρόσβαση 02/08/2010]

ΕΣΥΕ: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.cbs.nl/en-GB/menu/home/default.htm>>, [Πρόσβαση 03/11/2009]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>>, [Πρόσβαση 8/05/2010]. [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ver-1/ESYE/BUCKET/A0703/PressReleases/A0703_SEL48_DT_AN_00_2007_01_P_GR.pdf>, [Πρόσβαση 20/06/2010]

ESPACE: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.espace-project.org/publications/library/Appendix%203b%20-%20Spatial%20planning%20comparison%20table%20-%20Nl.doc>>, [Πρόσβαση 15/11/2009]

European Commission: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://ec.europa.eu/consumers/cons_info/cons_diary2007-2008/cp_el.pdf>, [Πρόσβαση 3/11/2009].

Eurostat: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/COM_2010_REPORT_GREEK/EN/COM_2010_REPORT_GREEK-EN.PDF>, [Πρόσβαση 17/06/2010]

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.hhnk.nl/algemene_onderdelen/english>, [Πρόσβαση 03/11/2009]

Ισοκράτης – Τράπεζα νομικών πληροφοριών: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomologia/steo3661_05.htm>, [Πρόσβαση 22/08/2010]

Ιστορία της Ολλανδίας: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.inghist.nl/overview/history/en/1953,1953.html>>, [Πρόσβαση 03/11/2009]

Integrated Coastal Zone Management: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.coastlearn.org/gr/pp-gr/caseholland.html>>, [Πρόσβαση 18/11/2009].

International Planning Law: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.internationalplanninglaw.com/templates/mercury.asp?page_id=1519&country_id=7>, 20/08/2010>

Καθημερινή : [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economy_1_31/12/2008_297695/>, />, [Πρόσβαση 20/06/2010]

ΚΕΔΚΕ: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.kedke.gr/uploads/N38522010_KALLIKRATIS_FEKA87_07062010.pdf>, [Πρόσβαση 02/08/2010]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.kedkehoros.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2%3A2009-03-18-08-54-04&catid=2%3A2009-03-18-08-44-56&Itemid=3&showall=1>, [Πρόσβαση 17/09/2010]

Legislation Netherlands: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwened.htm>, [Πρόσβαση 20/09/2010]

Livopedia: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.livopedia.gr/index.php/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%B4%CE%B1%CE%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>, [Πρόσβαση 18/11/2009].

Managing across levels of government Netherlands:[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο:
<URL http://www.oecd.org/dataoecd/9/59/1902353.pdf>, [Πρόσβαση 18/11/2009].

Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism, Japan:
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.mlit.go.jp/kokudokeikaku/international/spw/general/netherlands/index_e.ht
ml>, [Πρόσβαση 8/05/2010].

Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο:
<URL http://www.cpb.nl/eng/>, [Πρόσβαση 03/11/2009]

Opengov:[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.opengov.gr/types/?p=434>, [Πρόσβαση 22/08/2010]

Organisation for economic co-operation and development: [διαδίκτυο(online)].
Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.oecd.org/country/0,3377,en_33873108_33873626_1_1_1_1_1,00.html>,
[Πρόσβαση 18/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.oecd.org/dataoecd/9/59/1902353.pdf >, [Πρόσβαση 18/11/2009].

Overheid.nl: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.overheid.nl/english/aboutgov/government/provinces>, [Πρόσβαση
3/11/2009].
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://overheid.nl/english/aboutgov/government/centralgovernment>, [Πρόσβαση
3/11/2009].

RVS-RaadVanState [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.raadvanstate.nl/english_summary/>, [Πρόσβαση 15/11/2009]

Summary: Making Space, Sharing Space — Fifth National Policy:
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.vrom.nl/docs/internationaal/
vijfdenota_engels.pdf >, [Πρόσβαση 18/11/2009].

Taxheaven:[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/1492 />, [Πρόσβαση 20/06/2010]

ΥΠΕΚΑ: διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=323>, [Πρόσβαση, 05/08/2010
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=zkmN5DrZKKo%3d&tabid=513>,
[Πρόσβαση 17/08/2010]
διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=znJpFQj917U%3d&tabid=513&language=el-GR> >, [Πρόσβαση 17/08/2010]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=513> >, [Πρόσβαση 17/08/2010]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=379> >, [Πρόσβαση 17/08/2010]

ΥΠΕΧΩΔΕ: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.minenv.gr/1/13/131/13108/g13108250802.html> >, [Πρόσβαση 17/08/2010]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.minenv.gr/1/12/123/12319/chorotaksia.pdf> >, [Πρόσβαση 17/08/2010].

Υπουργείο Εξωτερικών Ολλανδίας: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://www.minbuza.nl/en/You_and_the_Netherlands/About_the_Netherlands/General_information >, [Πρόσβαση 03/11/2009]

Υπουργείο Εσωτερικών: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.ypes.gr/el/Regions/Dioikdivision/RegionDivisionMunicipality/> >, [Πρόσβαση 18/06/2010]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.ypes.gr/el/Regions/programma/nomos/> >, [Πρόσβαση 18/06/2010]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.teilam.gr/nomothesia/Syntagma.pdf> >, [Πρόσβαση 18/06/2010]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://government.gov.gr/> >, [Πρόσβαση 18/06/2010]

VROM.nl: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL www.vrom.nl >, [Πρόσβαση 18/11/2009].
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://international.vrom.nl/pagina.html?id=37361> >, [Πρόσβαση 23/11/2009].
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://international.vrom.nl/pagina.html?id=37412> >, [Πρόσβαση 5/6/2010]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=7008> >, [Πρόσβαση 20/08/2010]
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://international.vrom.nl/docs/internationaal/Land%20Development%20Act.pdf> >, [Πρόσβαση 20/09/2010]

Wikipedia: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%B1> >, [Πρόσβαση 3/11/2009].
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%AC%CE%BD%CF%84%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84> >, [Πρόσβαση 3/11/2009].
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL (<http://en.wikipedia.org/wiki/Netherlands>) >, [Πρόσβαση 3/11/2009].
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CE%AF%CE%B1> >, [Πρόσβαση 23/11/2009].
[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_parks_of_the_Netherlands >. [Πρόσβαση

23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL

http://en.wikipedia.org/wiki/Flood_control_in_the_Netherlands>. [Πρόσβαση 23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://en.wikipedia.org/wiki/Delta_Works>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1>>, [Πρόσβαση 8/05/2010].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://en.wikipedia.org/wiki/Polder>>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL

http://en.wikipedia.org/wiki/Water_board_%28Netherlands%29>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://en.wikipedia.org/wiki/Polder_Model>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

United Nations Statistics Division :[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL

<http://unstats.un.org/UNSD/Demographic/products/vitstats/serATab2.pdf>>, [Πρόσβαση 3/11/2009].

Δ) Νομοθετικά πλαίσια

- Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, (2008), Αθήνα: ΥΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ 128 Α/ 3.07.08).
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία (2008), Αθήνα: ΥΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ 1138/Β/2009)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, (2009), Αθήνα: ΥΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ 1138/Β/2009)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, (2008), Αθήνα: ΥΠΕΧΩΔΕ (ΦΕΚ 2464Β/3.12.08).
- Government of the Netherlands, Ministry of Housing, Spatial Planning and Environment, (2001), *Fifth National Policy Document on Spatial Planning 2000/ 2020, Summary: Making Space, Sharing Space*, The Hague.<διαθέσιμο στο: http://www.vrom.nl/docs/internationaal/vijfdenota_engels.pdf,, 18/11/2009
- Government of the Netherlands, Ministry of Housing, Spatial Planning and Environment (2007), *Interdepartementaal Project Nota Ruimte: National Spatial Strategy, Summary - Creating space for development*, Netherlands, The Hague.

<διαθέσιμο στο:

<http://www.vrom.nl/docs/internationaal/engelsesamenvattingnr.pdf>, 18/11/2009

Νόμος 2742/ΦΕΚ 207/Α'07.10.1999 Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις

Νόμος 3852/ΦΕΚ 87/Α/07.06.2010 Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης.

Νόμος 1337/ΦΕΚ 33/Α'04.03.1983: Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις

Νόμος 2508/ΦΕΚ 124/Α'12.04.1997 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις»

Νόμος 360/ΦΕΚ 151/Α'22.06.1976) Περί χωροταξίας και Περιβάλλοντος

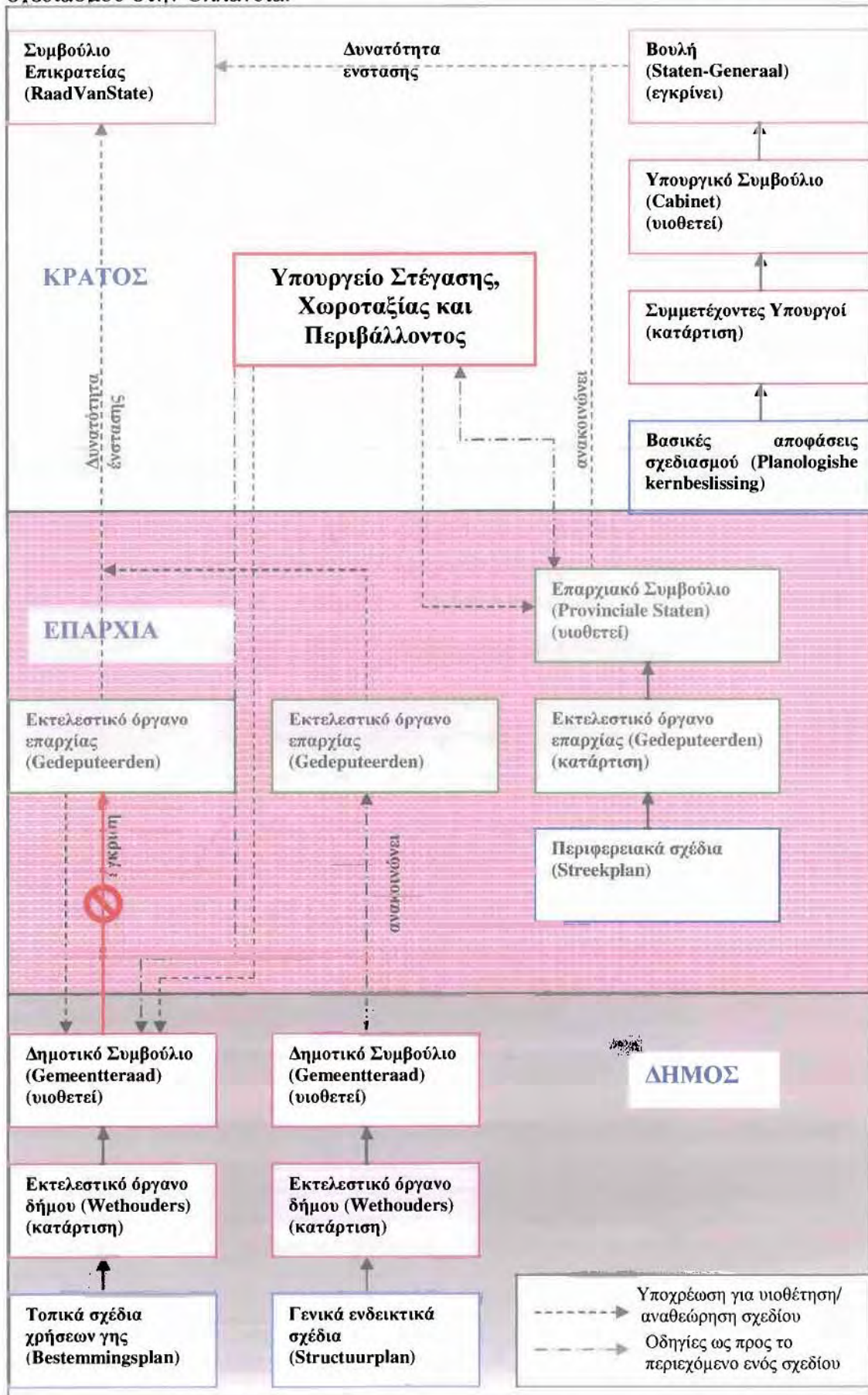
Νόμος 947/ΦΕΚ 169/Α'26.07.1979 Περί οικιστικών περιοχών

Wet op de ruimtelijke, (2008), Hague: VROM

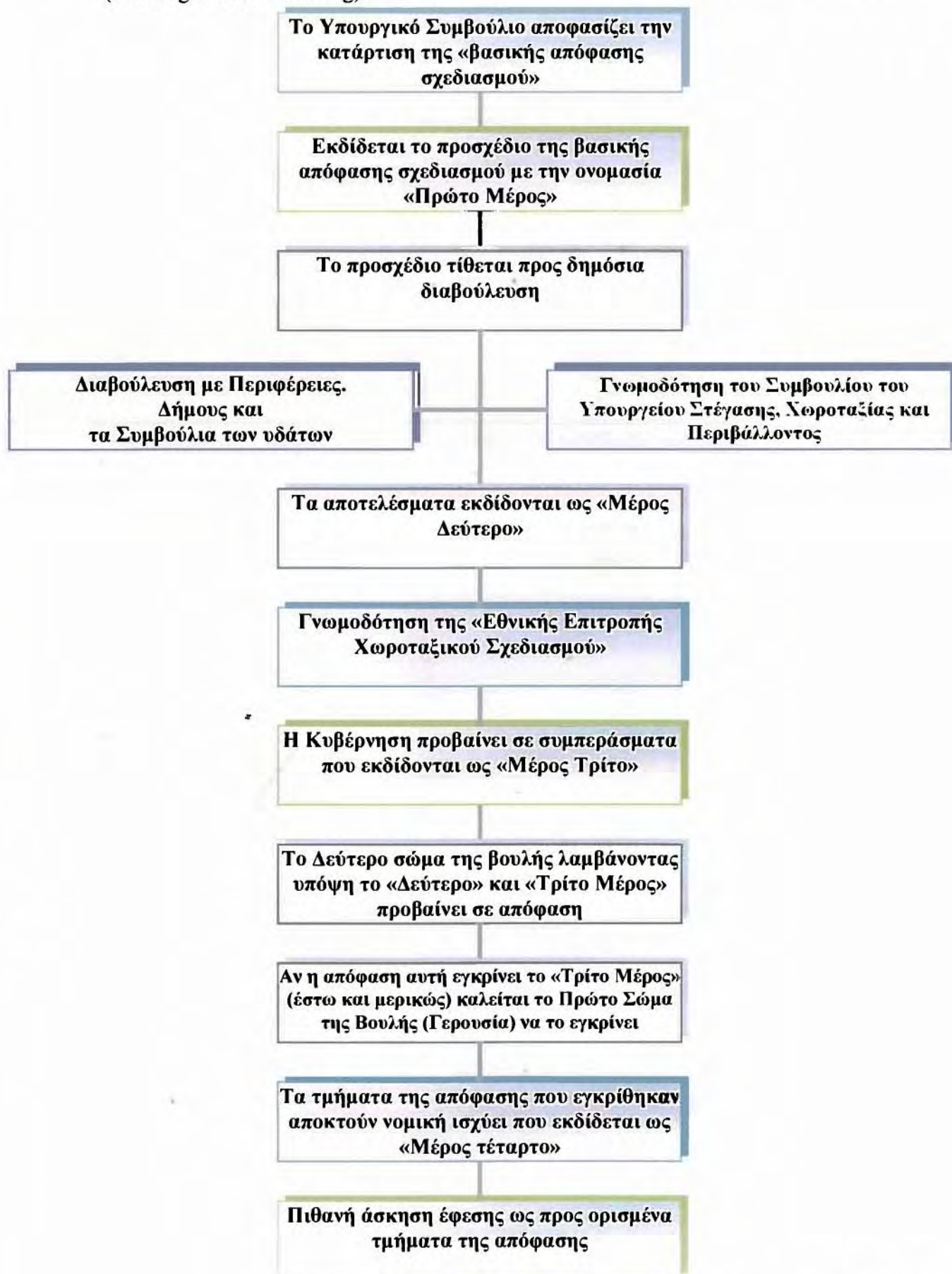
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

I) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ I

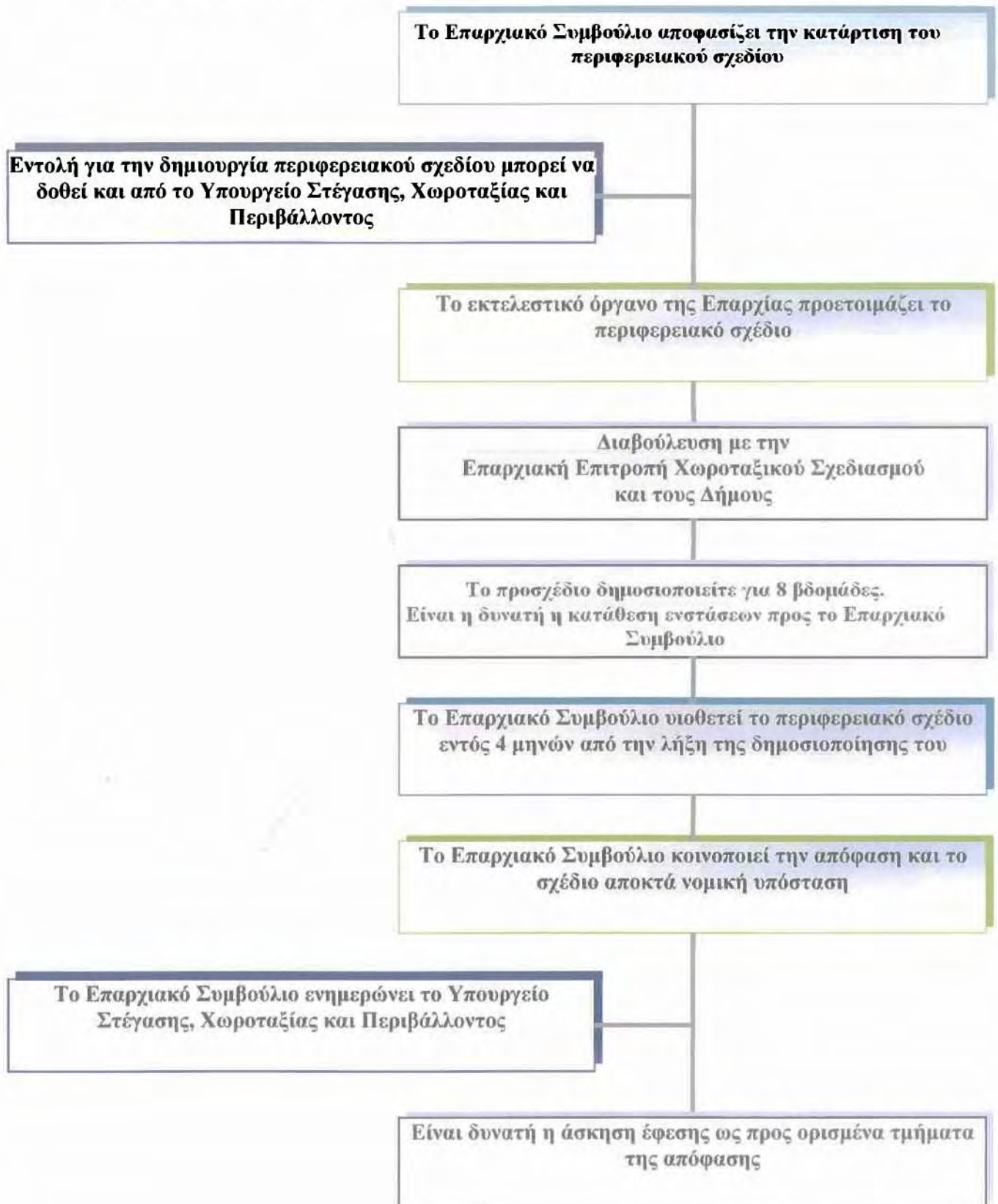
Διάγραμμα 5: Εργαλεία και σχέσεις μεταξύ θεσμικών οργάνων άσκησης χωρικού σχεδιασμού στην Ολλανδία.

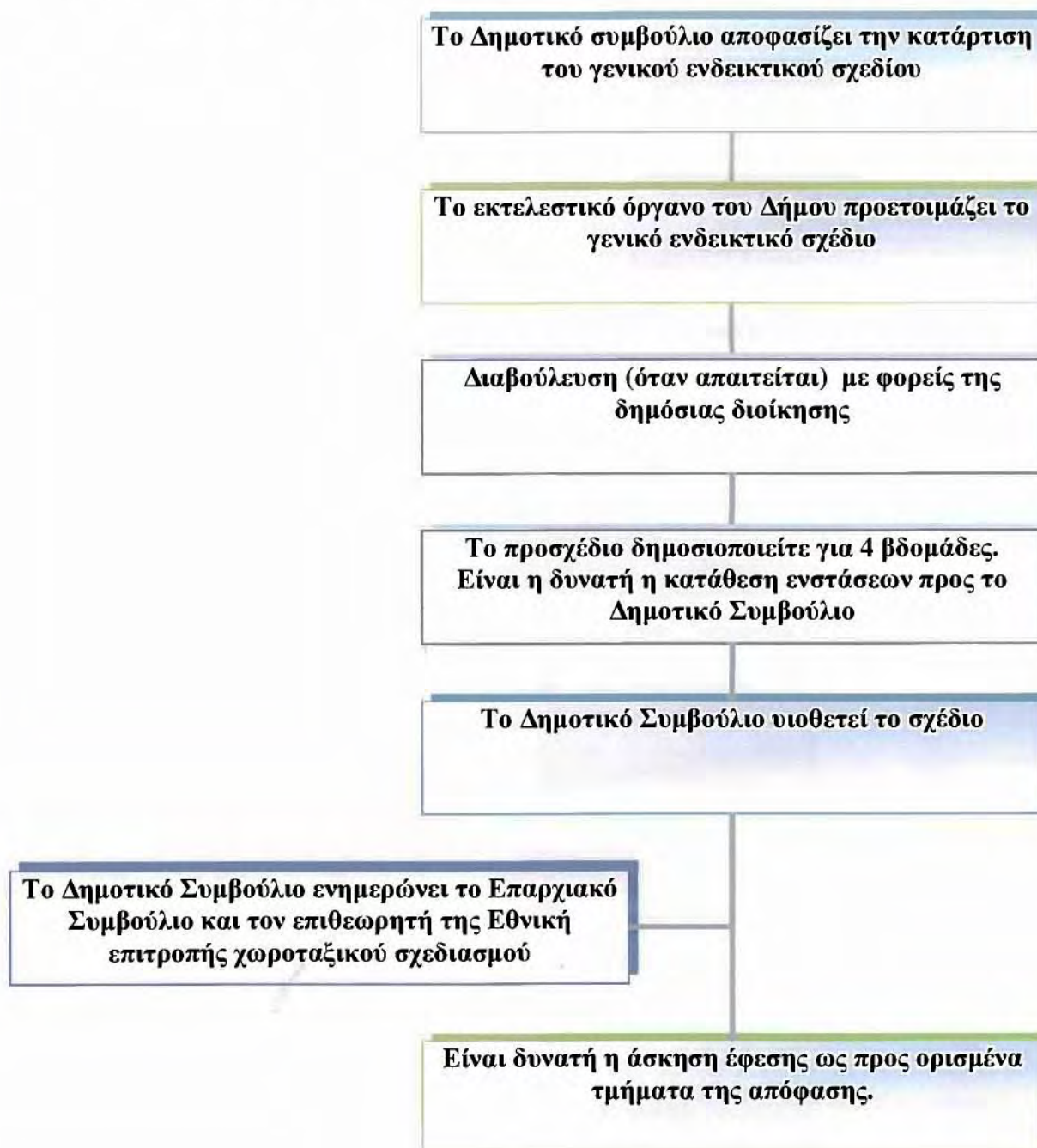
Διάγραμμα 6: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των «Βασικών αποφάσεων σχεδιασμού» (Planologische kernbeslissing)

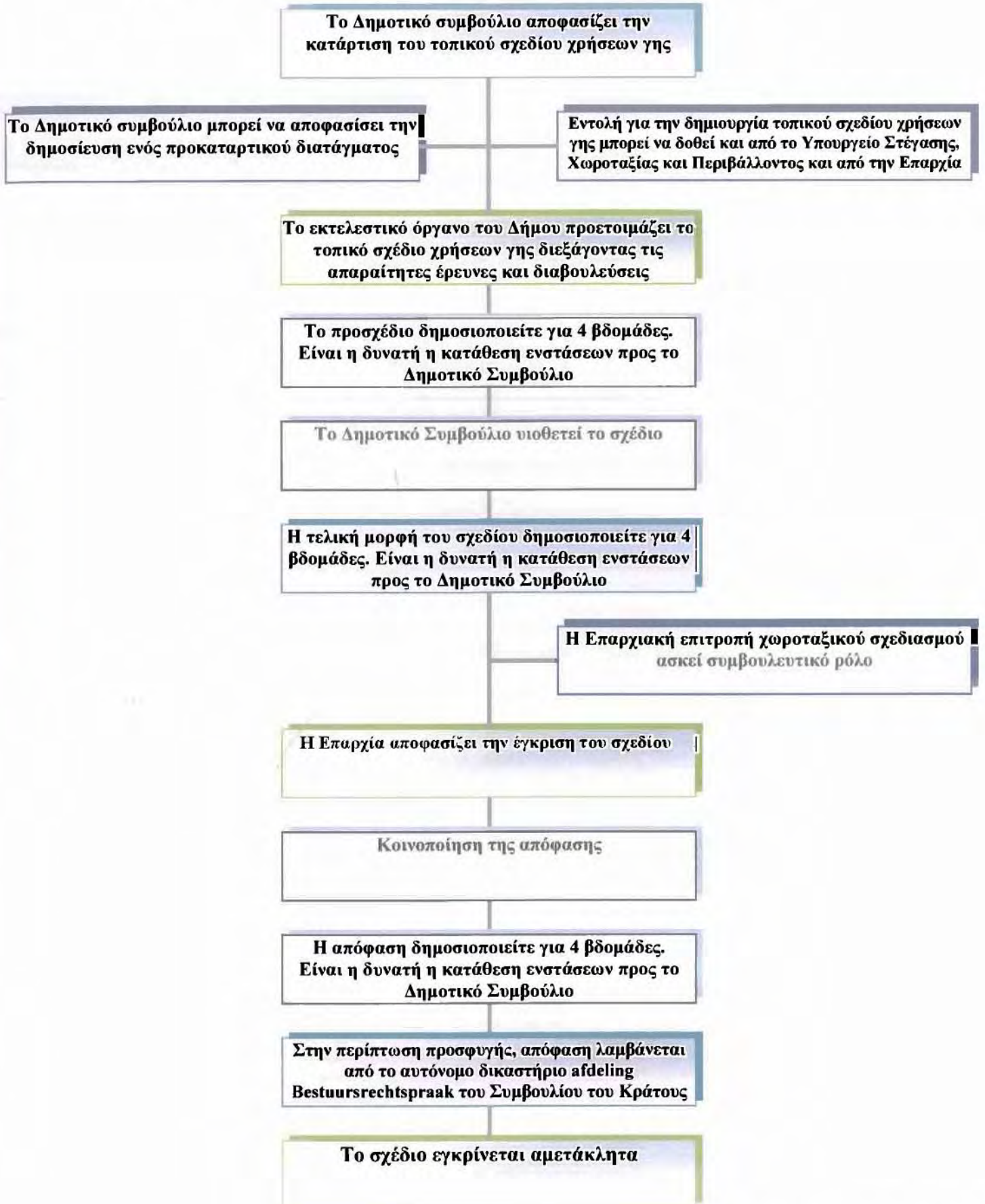
Διάγραμμα 7: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των Περιφερειακών σχεδίων. (Streekplan)

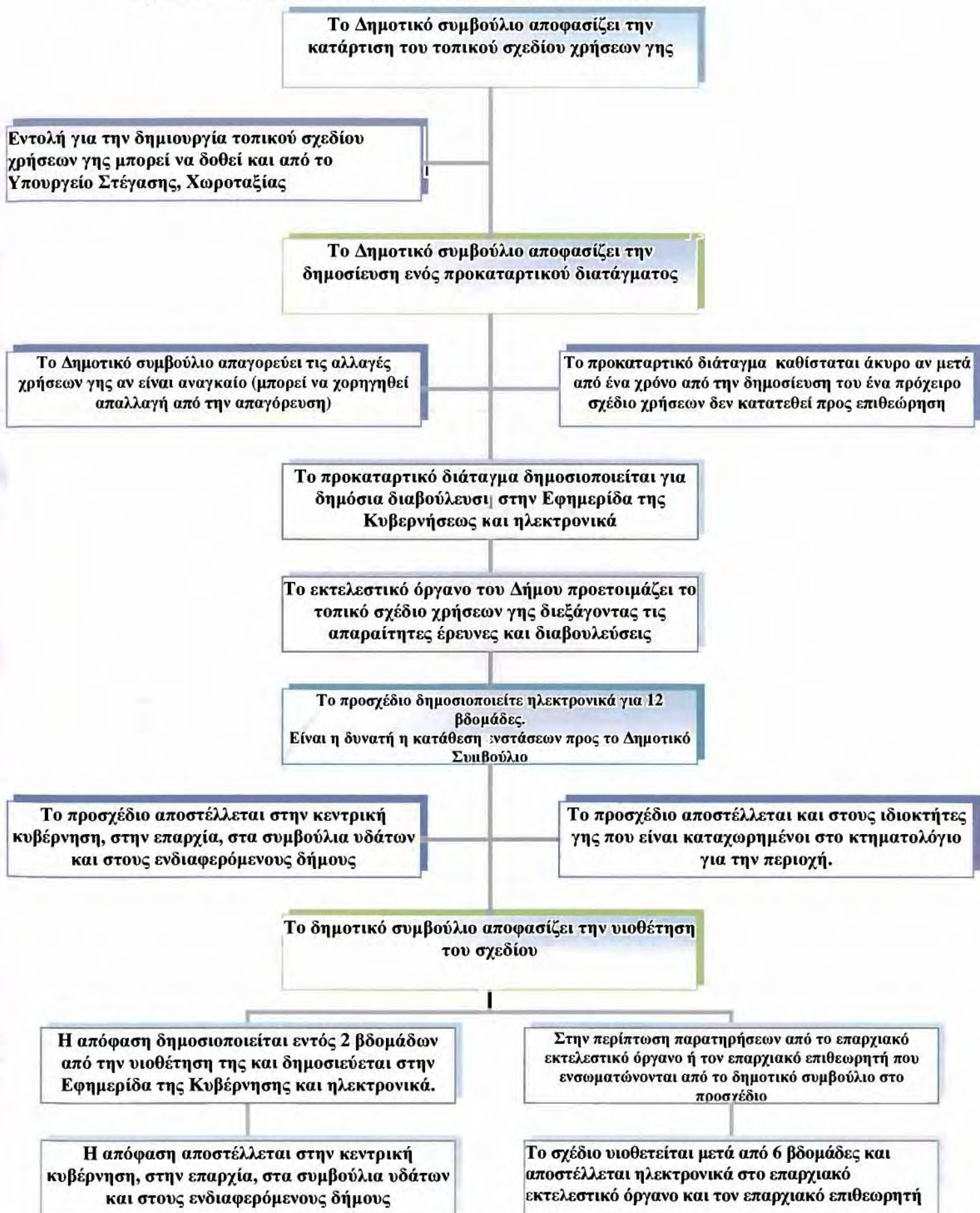
Διάγραμμα 8: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των γενικών ενδεικτικών δημοτικών σχεδίων. (Structuurplan)

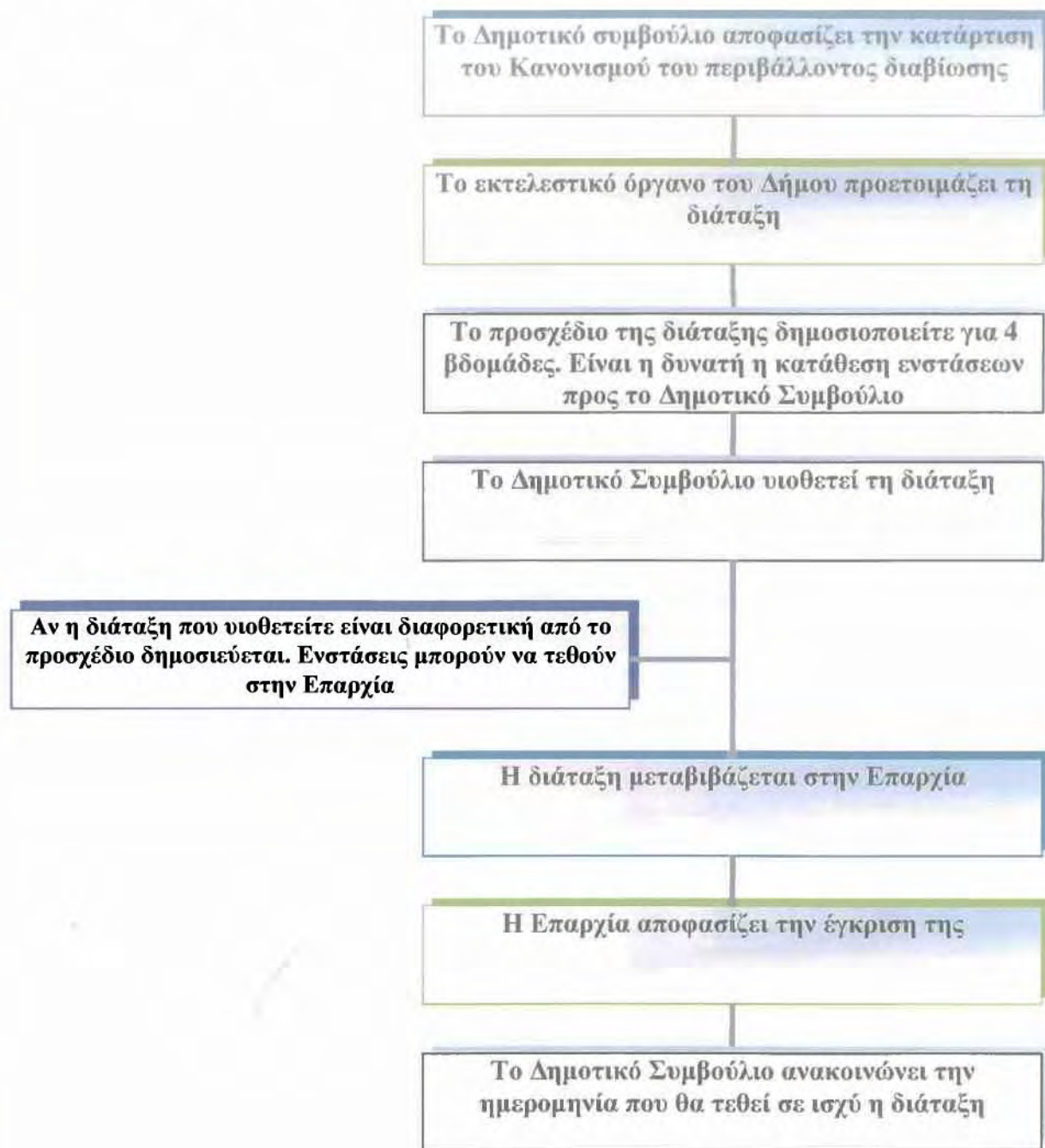
Διάγραμμα 9: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των τοπικών σχεδίων χρήσεων γης (Bestemmingsplan) πριν το 2008.

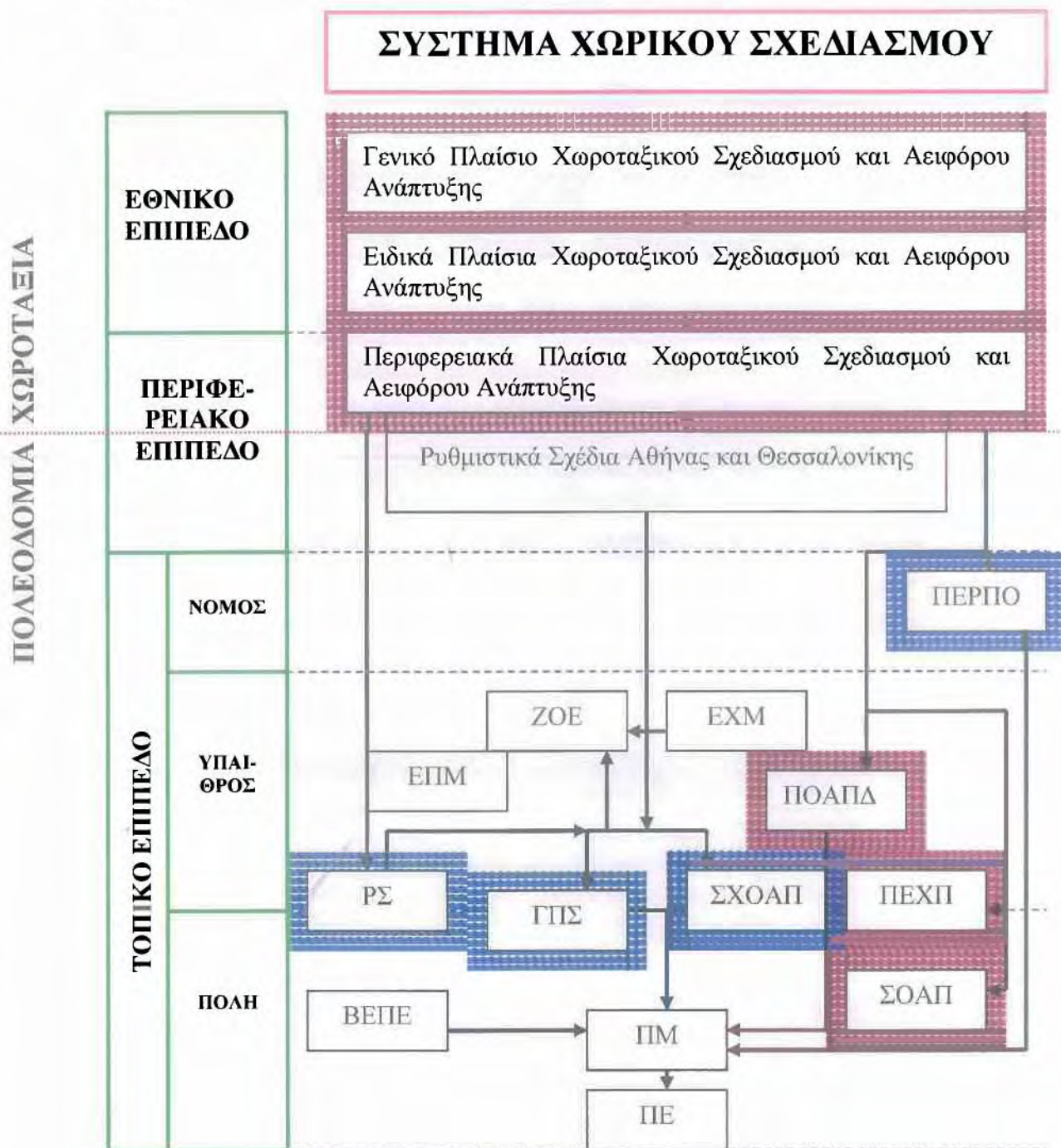
Διάγραμμα 10: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των τοπικών σχεδίων χρήσεων γης (Bestemmingsplan) βάση του νέου χωροταξικού νόμου του 2008.

Διάγραμμα 11: Διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των «Κανονισμών του περιβάλλοντος διαβίωσης» (Leefmilieuverordening)

Διάγραμμα 12: Το σύστημα χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και οι μεταξύ του σχέσεις.

II) ΠΑΡΑΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ

Εικόνα 1. Η θέση της Ολλανδίας στον Ευρωπαϊκό χώρο

<http://en.wikipedia.org>

Εικόνα 2: Η χώρα της Ολλανδίας

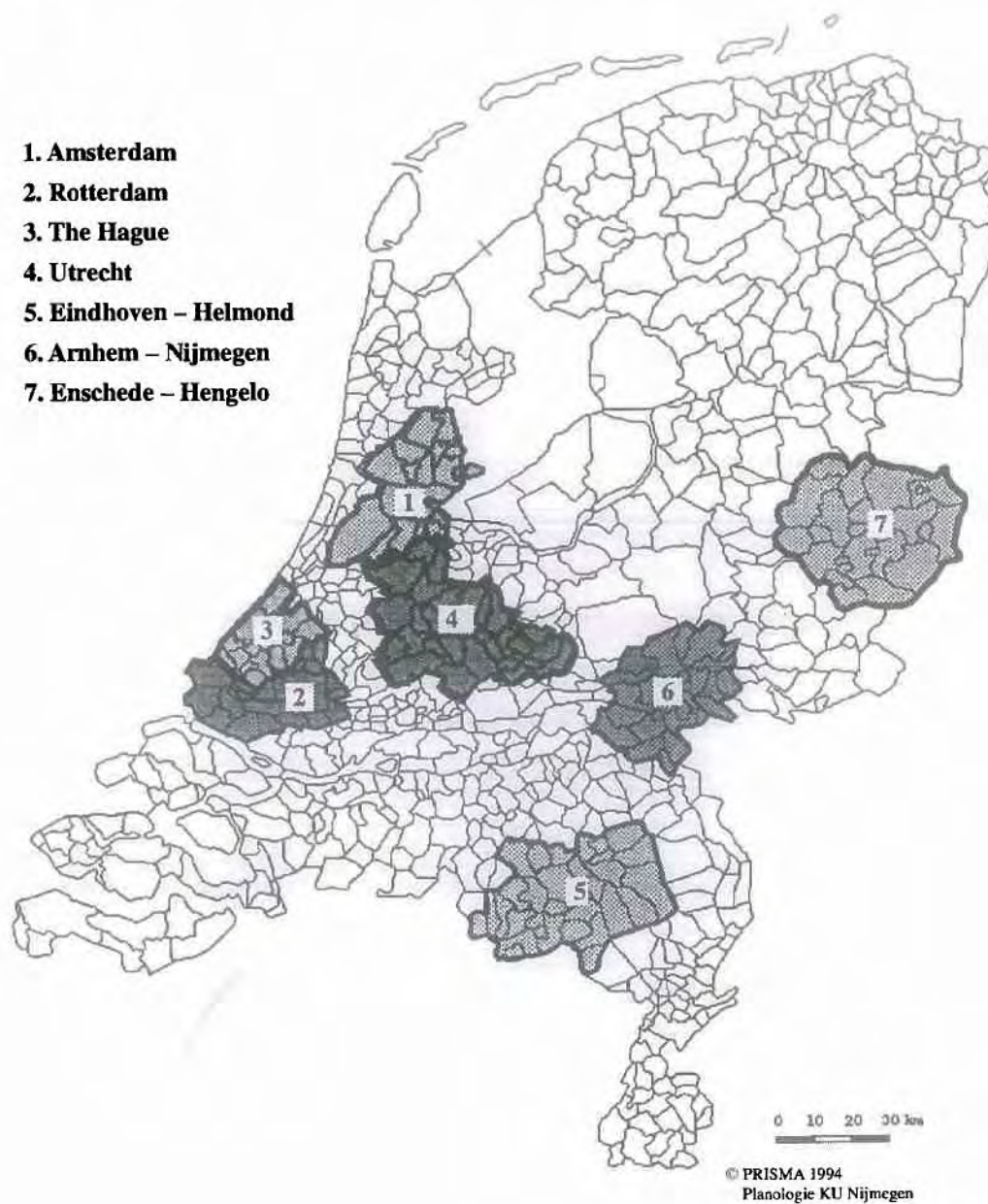
<http://www.britannica.com>

Εικόνα 3. Οι επαρχίες της Ολλανδίας

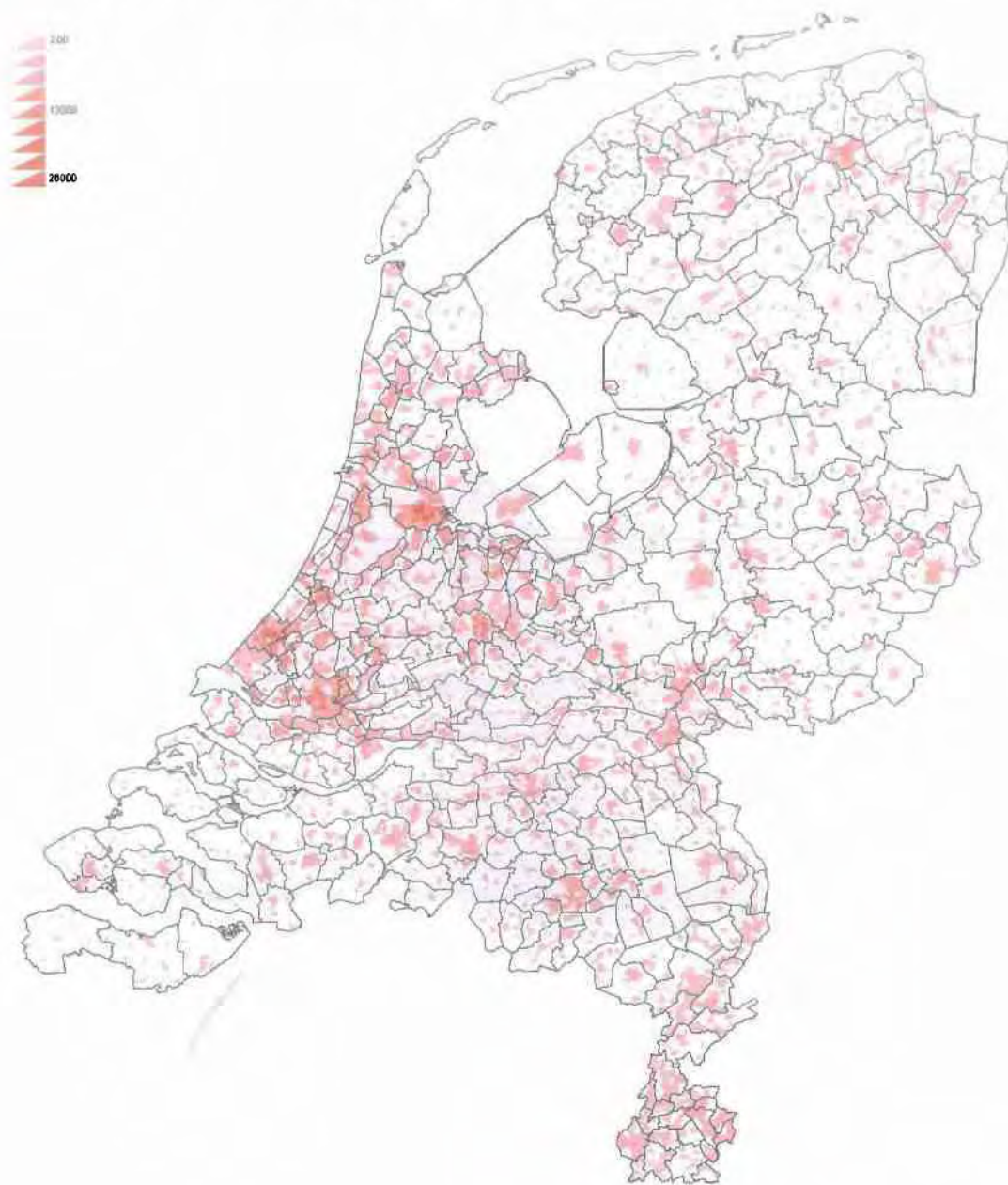
<http://images.google.gr/imghp?hl=el&tab=wi>

Εικόνα 4: Οι 7 «Αστικές περιφέρειες» (regional public bodies) που δημιουργήθηκαν το 1994

(European Commission, 1999).

Εικόνα 5: Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Ολλανδίας για το 2007

<http://en.wikipedia.org>

Εικόνα 6: Η συσσώρευση πόλεων “Randstand”

<http://en.wikipedia.org>

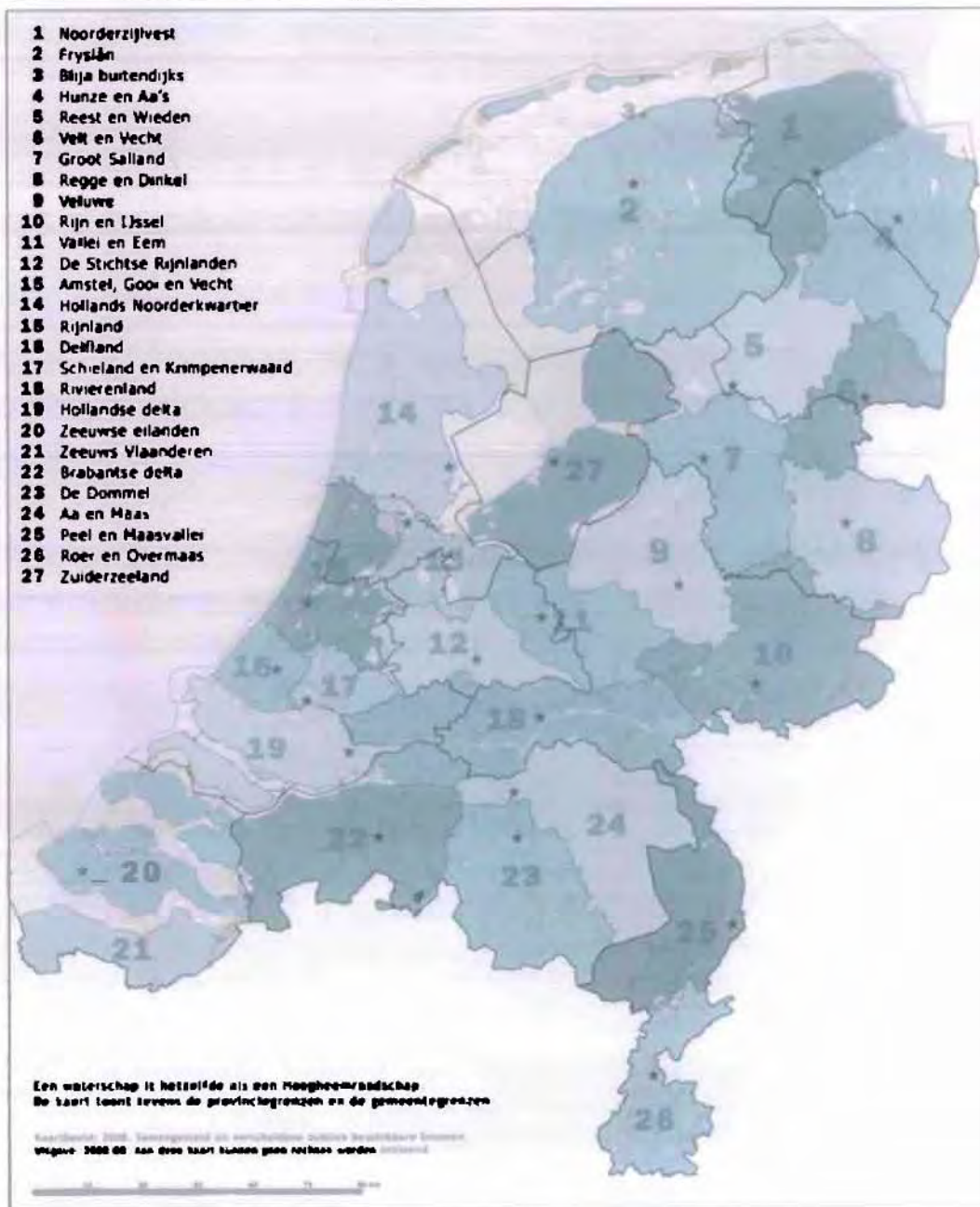
Εικόνα 7: Το υδρολογικό δίκτυο της Ολλανδίας

www.demis.nl

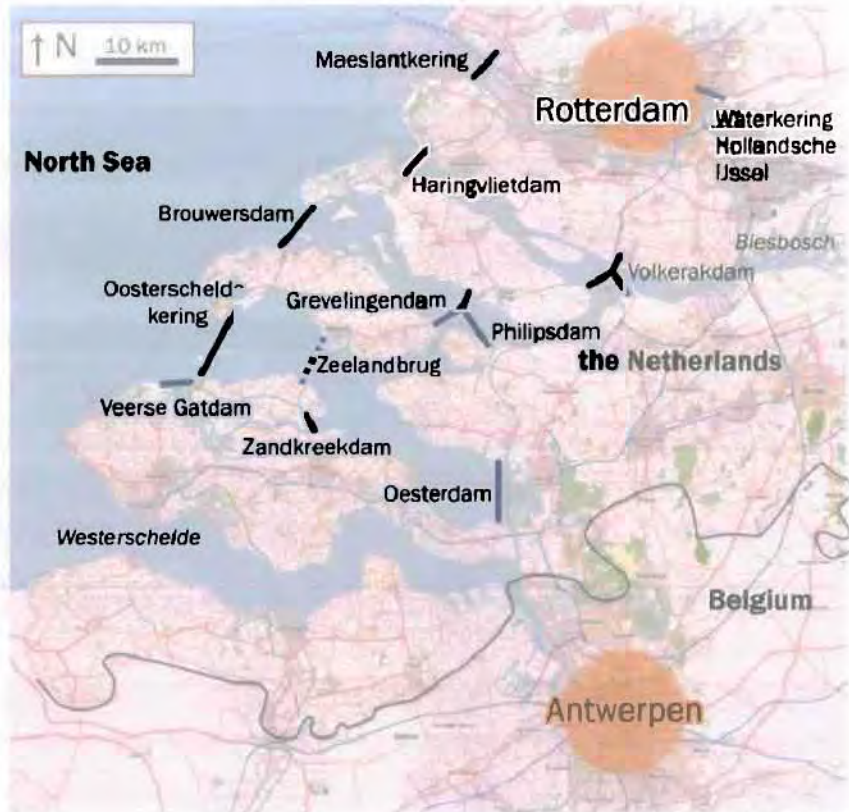
Εικόνα 9: Τα 27 υδατικά διαμερίσματα που διοικούνται από τα συμβούλια των υδάτων. (Waterschap)

27 Waterschappen

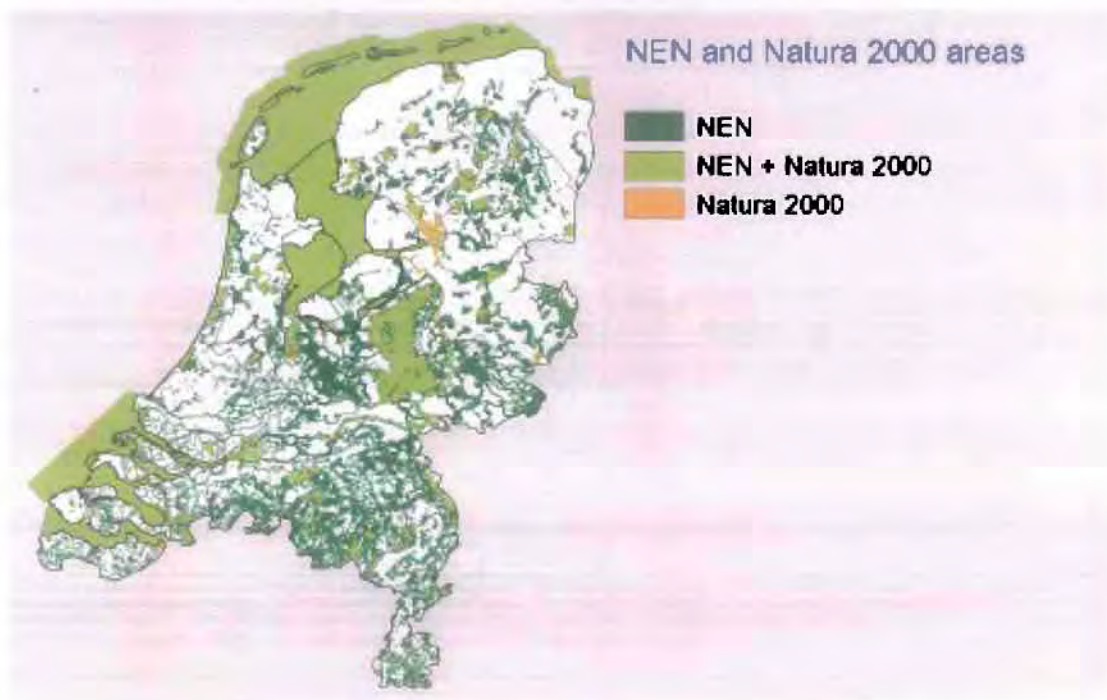
<http://en.wikipedia.org>

Εικόνα 10: Τα έργα «Delta Works»

<http://en.wikipedia.org>

Εικόνα 11: Οι περιοχές Natura 2000 και το εθνικό οικολογικό δίκτυο (NEN)

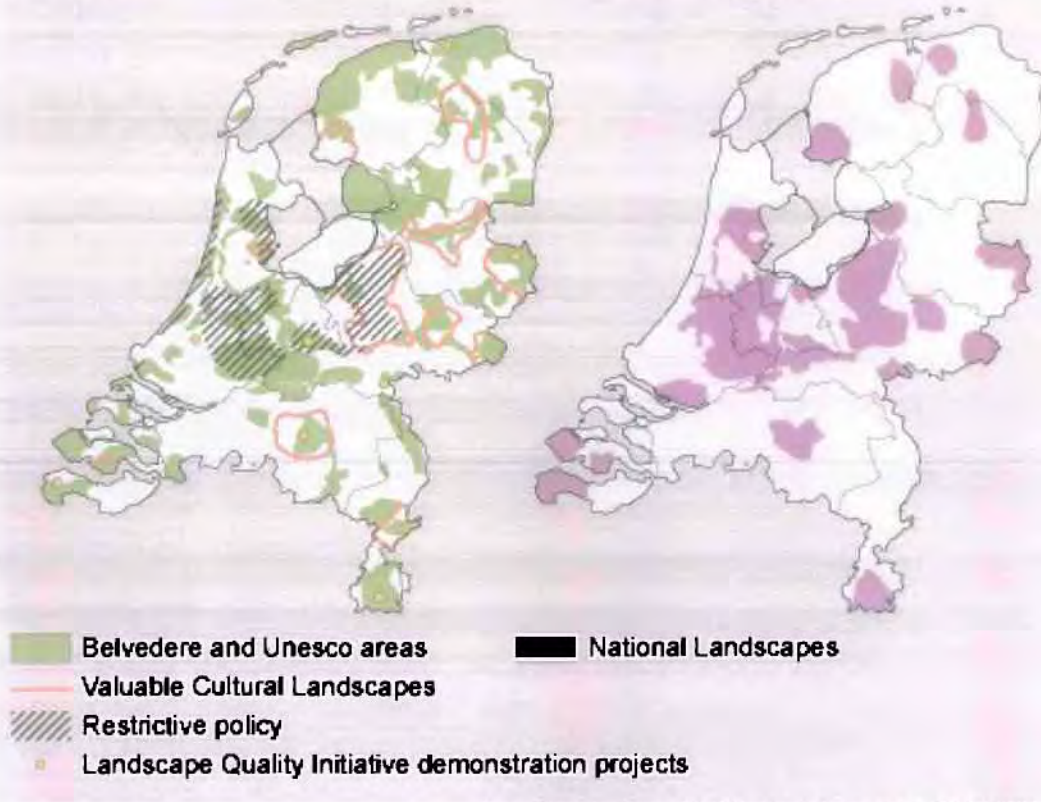
<http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/500402018.pdf>

Εικόνα 12: Τα εθνικά τοπία

Focus of landscape policy

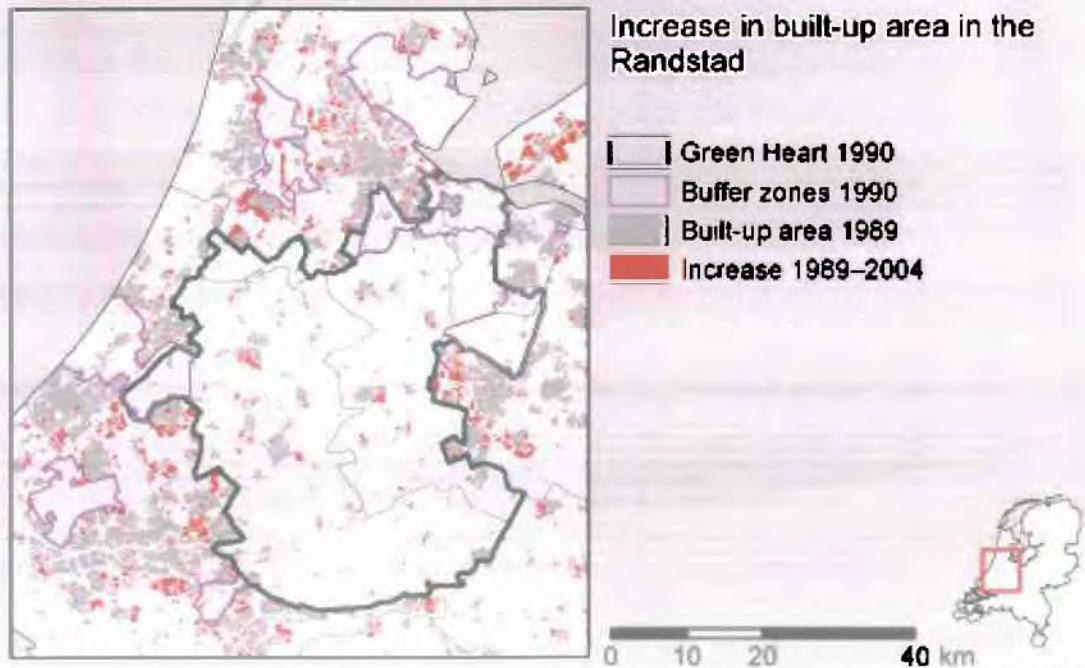
Older areas

National Landscapes

<http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/500402018.pdf>

Εικόνα 13: Οι μεταβολές στη «πράσινη καρδιά» του Randstand και οι ουδέτερες ζώνες

<http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/500402018.pdf>

Εικόνα 14. Δορυφορική εικόνα της περιοχής «πόλντερ Noordoost»

<http://en.wikipedia.org>

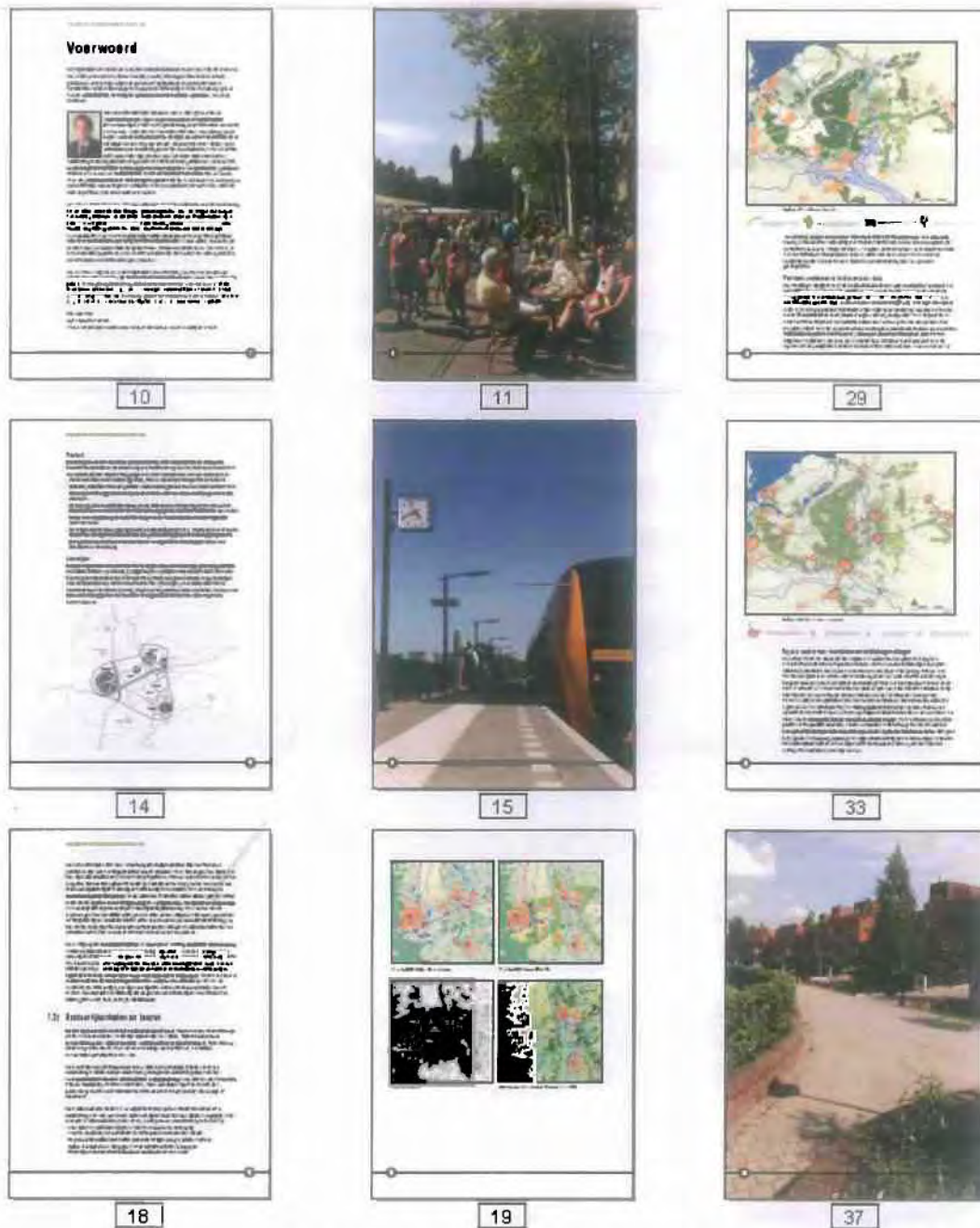
Εικόνα 15. Η περιοχή «Wateringseveld» μια νέα περιοχή κατοικίας του δήμου της Χάγης

<http://foto.denhaag.org/PHP/pagina.php?link=wijk.php?80&header=Wateringseveld>

Εικόνα 16. Διαδημοτικό Στρατηγικό Όραμα περιοχής «Stedendriehoek»

(Ο τρόπος παρουσίασης των επαρχιακών οραμάτων είναι ευχάριστος και εμπλουτίζεται με εικόνες και διαγράμματα ώστε να βοηθάει τους πολίτες στην κατανόηση του.)

<http://www.regiostedendriehoek.nl/bestanden/015733RSV%20BOEK2.pdf>

III) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εικόνα 1. Η θέση της Ελλάδας στον Ευρωπαϊκό χώρο

<http://en.wikipedia.org>

Εικόνα 2. Χάρτης γεω-αναγλύφου

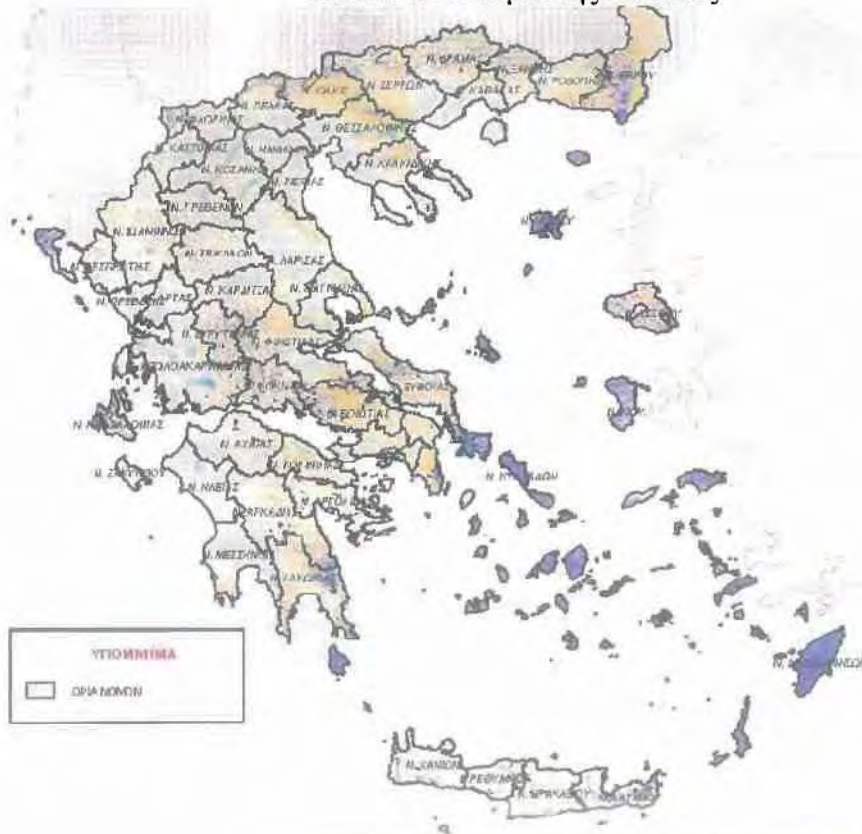
<http://images.google.gr/imghp?hl=el&tab=8>

Εικόνα 3. Οι ελληνικές περιφέρειες

<http://images.google.gr/imghp?hl=el&tab=per>

Εικόνα 4: Οι νομοί της Ελλάδος

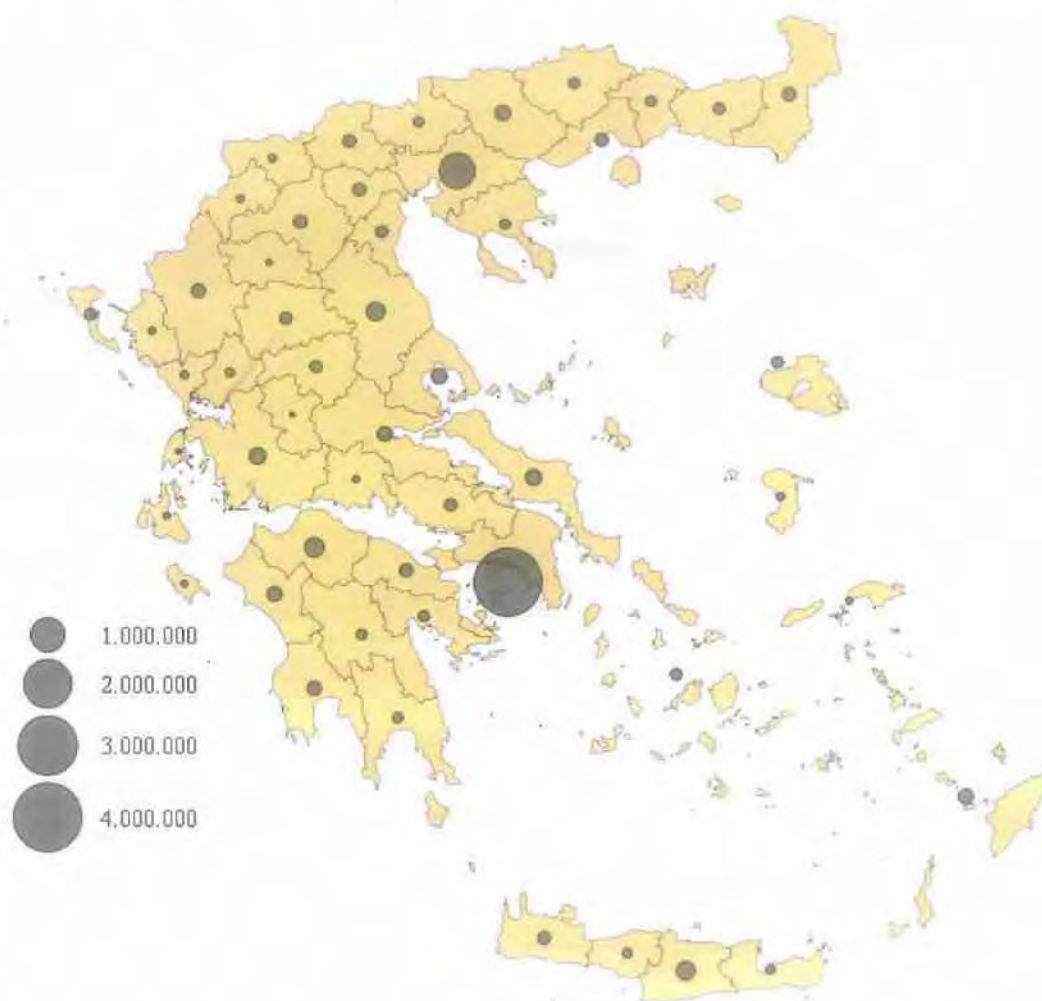
<http://images.google.gr/imghp?hl=el&tab=nom>

Εικόνα 5 Η έκταση των Ελληνικών Περιφερειών σε στρέμματα

▲ Περιφέρειες ▼	Έκταση ▲ (Στρέμματα) ▼
Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης	14.157.750
Αττικής	3.808.101
Βορείου Αιγαίου	3.835.899
Δυτικής Ελλάδος	11.350.171
Δυτικής Μακεδονίας	9.451.406
Ηπείρου	9.203.217
Θεσσαλίας	14.036.646
Ιονίων Νήσων	2.306.930
Κεντρικής Μακεδονίας	19.146.160
Κρήτη	8.335.880
Νοτίου Αιγαίου	5.285.986
Πελοποννήσου	15.489.956
Στερεάς Ελλάδος	15.549.311

<http://www.e-demography.gr>

Εικόνα 6. Πληθυσμός της Ελλάδας βάση της απογραφής του 2001 ανά νομό

http://www.e-demography.gr/censuses/cens_2001_legal_tot_pertot.cfm

Εικόνα 7: Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας βάση του Ειδικού πλαισίου για τις ΑΠΕ

http://www.minenv.gr/4/42/00/Meleth_APE/Parart_G1.pdf

Εικόνα 8. Περιοχές Προστασίας Natura 2000

Λεγόμενα

■ Τοπικοί Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)
Sites of Community Importance (SCI)

▨ Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)
Special Protection Areas (SPA)

■ Περιοχές αλληλεπικαλύψεων

0 37.5 75 150 225 300 km

http://politics.wwf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=771&Itemid=373

Εικόνα 9: Η οργάνωση των διευθύνσεων και υπηρεσιών του ΥΠΕΚΑ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Υπηρεσίες:

- Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος
- Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού
- Διεύθυνση Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης & Θορύβου

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΩΝ & ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Υπηρεσίες:

- Διεύθυνση Ανάπτυξης Δασικών Πόρων
- Διεύθυνση Διαχείρισης Δασών & Δασικού Περιβάλλοντος
- Διεύθυνση Προστασίας Δασών & Φυσικού Περιβάλλοντος
- Διεύθυνση Αισθητικών Δασών, Δρυμών & Θήρας
- Διεύθυνση Αναδασώσεως & Ορεινής Υδρονομίας
- Διεύθυνση Δασικών Χαρτών

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ

Υπηρεσίες:

- Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού
- Διεύθυνση Οικιστικής Πολιτικής & Κατοικίας
- Διεύθυνση Οικοδομικών & Κτιριοδομικών Κανονισμών
- Διεύθυνση Τοπογραφικών Εφαρμογών

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ & ΕΡΓΩΝ

Υπηρεσίες:

- Διεύθυνση Οργάνωσης
- Διεύθυνση Ειδικών Έργων Αναβάθμισης Περιοχών
- Τμήμα Διεθνών Δραστηριοτήτων & θεμάτων Ε.Ε.

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ)

Υπηρεσίες:

- Διεύθυνση Διοικητικού
- Διεύθυνση Νομοθετικού Έργου
- Διεύθυνση Οικονομικού
- Διεύθυνση Εκπαίδευσης
- Διεύθυνση Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης (Π.Σ.Ε.Α.)

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ

Υπηρεσίες:

- Τμήμα Γενικής Χωροταξικής Πολιτικής & Σχεδιασμού
- Τμήμα Χρήσεων Γης & Χωρικής Οργάνωσης των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
- Τμήμα Δικτύων & Συστημάτων Τεχνικής Υποδομής
- Τμήμα Οικιστικής Δομής
- Τμήμα Μελέτης Ζωνών Ειδικού Σχεδιασμού
- Τμήμα Μελέτης Στοιχείων Δημογραφικής Οικονομικής & Κοινωνικής Ανάλυσης

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Υπηρεσίες:

- Διεύθυνση Πετρελαιοϊκής Πολιτικής
- Διεύθυνση Εποπτείας Διαχείρισης Πετρελαιοειδών
- Διεύθυνση Εγκαταστάσεων Πετρελαιοειδών
- Διεύθυνση Ενεργειακής Πολιτικής
- Διεύθυνση Ηλεκτροπαραγωγής
- Διεύθυνση Ανανεώσιμων Πηγών & Εξοικονόμησης Ενέργειας

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

Υπηρεσίες:

- Διεύθυνση Πολιτικής Ορυκτών Πρώτων Υλών
- Διεύθυνση Μεταλλευτικών & Βιομηχανικών Ορυκτών
- Διεύθυνση Ενεργειακών Ορυκτών
- Διεύθυνση Λατομείων Μαρμάρων & Αδρανών Υλικών
- Διεύθυνση Αλυκών

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ & ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ)

Υπηρεσίες:

- Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης
- Διεύθυνση Οικονομική
- Διεύθυνση Οργάνωσης
- Διεύθυνση Δημόσιων Σχέσεων & Διεθνών Δραστηριοτήτων
- Διεύθυνση Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης (Π.Σ.Ε.Α.)
- Διεύθυνση Ποιότητας & Αποδοτικότητας

ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ & ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

- Γραφείο Νομικού Συμβούλου
- Γραφείο Παρέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου
- Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού & Εφαρμογής Δράσεων στους τομείς της Ενέργειας, του Φυσικού Πλούτου & της Κλιματικής Αλλαγής
- Τμήμα Διαχείρισης Προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Τμήμα Διαχείρισης Ειδικών Λογαριασμών
- Διεύθυνση Ελέγχου Διακίνησης & Αποθήκευσης Καυσίμων
- Επιθεώρηση Μεταλλείων Νοτίου Ελλάδος (Αθήνα)
- Επιθεώρηση Μεταλλείων Βορείου Ελλάδος (Θεσσαλονίκη)

ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

- Διεύθυνση Επιθεώρησης
- Γραφείο Μελετών ψα άτομα με ειδικές ανάγκες
- Γραφείο Νομικού Συμβούλου
- Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου
- Ειδική υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV: Διαχείριση φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και περιβαλλοντικές πολιτικές

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται από τους Ολλανδούς στην διατήρηση και προστασία της υπαίθρου και του φυσικού περιβάλλοντος. Για την διαφύλαξη τους, το ολλανδικό κράτος στα πλαίσια του νόμου «προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος» (Natuurbeschermingswet) έχει προχωρήσει στην ίδρυση περιοχών προστασίας και διαφύλαξης οι οποίες μπορεί επιπλέον να επιδοτούνται, να προστατεύονται στα πλαίσια των τοπικών σχεδίων χρήσεων γης και να διαχειρίζονται από οργανισμούς προστασίας του περιβάλλοντος (European Commission, 1999).

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΕΘΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Ο νόμος «προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος» (Natuurbeschermingswet) θεσμοθετήθηκε το 1967 και έχει ως σκοπό την νομική προστασία αξιόλογων οικολογικά περιοχών που ονομάζει «προστατευόμενα εθνικά μνημεία» (natuurmonument beschermd). Από την έναρξη της ισχύος του νόμου μέχρι το 2003 έχουν χαρακτηριστεί 134 περιοχές ως προστατευόμενα εθνικά μνημεία και υπεύθυνοι για την υπόδειξη των περιοχών είναι ο υπουργός γεωργίας, φυσικών πόρων και ποιότητας τροφίμων και ο υπουργός στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος. Η νομική συνέπεια του χαρακτηρισμού είναι η απαγόρευση πράξεων και ενεργειών που βλάπτουν την φυσική αξία ή την επιστημονική σημασία της περιοχής, χωρίς προγενέστερη άδεια του υπουργού. Παρόλα αυτά αν κάποιος θίγεται από τον χαρακτηρισμό το υπουργείο οφείλει να τον αποζημιώσει. Η πολιτική χρηματοδοτείται από την εθνική κυβέρνηση (<http://earthtrends.wri.org/>, 23/11/2009).

ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΚΑ

Ο όρος «Εθνικά πάρκο»(nationaal park) είναι διεθνώς αναγνωρισμένος και στην περίπτωση της Ολλανδίας αναφέρεται σε φυσικές περιοχές τουλάχιστον 1.000 εκταρίων που χαρακτηρίζονται από την υψηλή περιβαλλοντική τους αξία . Στην Ολλανδία τα δύο πρώτα εθνικά πάρκα ιδρύθηκαν το 1930 από ιδιωτικούς οργανισμούς. Το πρώτο επίσημο εθνικό πάρκο, το «Schiermonnikoog» ιδρύθηκε το 1989. Σήμερα η χώρα έχει 20 εθνικά πάρκα που καλύπτουν μια έκταση 120.000 εκταρίων, ή 3% του ολλανδικού εδάφους, με το τελευταίο εθνικό πάρκο «De Alde

Feanen National Park» να ιδρύεται τον Απρίλιο του 2006 (<http://en.wikipedia.org/23/11/2009>).

Όνομα εθνικού πάρκου	Περιφέρεια	Μέγεθος σε εκτάρια	Έτος ίδρυσης
Lauwersmeer National Park	Groningen, Friesland	6.000 ha	2003
Schiermonnikoog National Park	Friesland	5.400 ha	1989
De Alde Feanen National Park	Friesland	2.500 ha	2006
Drents-Friese Wold National Park	Drenthe, Friesland	6.100 ha	2000
Dwingelderveld National Park	Drenthe	3.700 ha	1991
Drentsche Aa National Landscape	Drenthe	>10.000 ha	2002
De Weerribben National Park	Overijssel	3.500 ha	1992
Sallandse Heuvelrug National Park	Overijssel	3.500 ha	2004
Veluwezoom National Park	Gelderland	6.000 ha	1930
Hoge Veluwe National Park	Gelderland	5.500 ha	1935
Utrechtse Heuvelrug National Park	Utrecht	6.000 ha	2003
Dunes of Texel National Park	North Holland	4.700 ha	2002
Zuid-Kennemerland National Park	North Holland	3.800 ha	1995
Oosterschelde National Park	Zeeland	37.000 ha	2002
De Biesbosch National Park	North Brabant, South Holland	9.000 ha	1994
De Zoom - Kalmthoutse Heide Cross-Border Park	North Brabant, Antwerp (Belgium)	3.750 ha	2001
De Loonse en Drunense Duinen National Park	North Brabant	>3.500 ha	2002
De Groote Peel National Park	Limburg/North Brabant	1.340 ha	1993
De Maasduinen National Park	Limburg	4.200 ha	1996
De Meinweg National Park	Limburg	1.600 ha	1995

(Πηγή: <http://en.wikipedia.org>, 23/11/2009 Επεξεργασία: Ιδία)

Κύριος στόχος της ίδρυσης των εθνικών πάρκων είναι η προστασία των οικοσυστημάτων, της χλωρίδας και της πανίδας αλλά και του τοπίου σε αυτές τις περιοχές. Η Ολλανδική κυβέρνηση έχει θέσει και ως επιπλέον υπο-στόχους την εκπαίδευσης της φύσης και του φυσικού περιβάλλοντος προσανατολισμένου στην αναψυχή και την επιστημονική έρευνα. Το υπουργείο γεωργίας, φυσικών πόρων και ποιότητας τροφίμων δεσμεύεται με τις διεθνείς συμφωνίες για τα εθνικά πάρκα ώστε να εξασφαλίσει τη λειτουργία του ολλανδικού συστήματος των εθνικών πάρκων συνολικά. Ο Υπουργός χορηγεί τις ετήσιες επιχορηγήσεις στα πάρκα για την εφαρμογή των ετησίων σχεδίων διαχείρισης τους (www.np-debiesbosch.nl/, 23/11/2009).

NATURA 2000

Το δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα πανευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο που σχεδίασε η ΕΕ και έχει ως στόχο την προφύλαξη και την ανάπτυξη των οικοσυστημάτων και των ειδών της Κοινότητας που χρήζουν προστασίας και έχουν υψηλή περιβαλλοντική αξία. Το δίκτυο Natura 2000 εξασφαλίζει την επιβίωση των συγκεκριμένων ειδών και

των βιότοπων όπως καθορίζεται και στις ευρωπαϊκές οδηγίες για τα πουλιά και τα ενδιαιτήματα. Το δίκτυο αυτό αποτελεί μέρος του πανευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου (PEEN) του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Στην Ολλανδία υπάρχουν 162 ειδικές περιοχές της φύσης με τα περισσότερα από τα εθνικά πάρκα να αποτελούν μέρος του ευρωπαϊκού δικτύου. Το υπουργείο γεωργίας, φυσικών πόρων και ποιότητας των τροφίμων, το υπουργείου άμυνας και η γενική διεύθυνση δημόσιων έργων, έχουν αιτηθεί να συνταχθούν σχέδια για αυτές τις περιοχές. Επιπλέον, η ολλανδική υπηρεσία για τη διαχείριση εδαφών και υδάτων (DLG) συμμετέχει στη σύνταξη διαχειριστικών σχεδίων για 41 από αυτές τις περιοχές (www.minlnv.nl/, 23/11/2009), (www.nationaalpark.nl/, 23/11/2009).

ΕΘΝΙΚΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ (NEN)

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται από τους Ολλανδούς στην διατήρηση και προστασία της υπαίθρου όπου κατοικούν περίπου 40.000 διαφορετικά είδη ζώων και φυτών (www.minlnv.nl/, 23/11/2009). Δυστυχώς όμως λόγω της υπερβολικής ανάπτυξης, η ποικιλομορφία αυτή βρίσκεται κίνδυνο. Για να λύσει το πρόβλημα αυτό η Ολλανδική κυβέρνηση έχει καθορίσει την δημιουργία ενός σχεδίου (ecologische hoofdstructuur) που θα συνδέσει τις απομονωμένες φυσικές περιοχές που χρήζουν προστασίας και θα οδηγήσει στην δημιουργία ενός εθνικού οικολογικού δικτύου. Μέχρι το 2018, το δίκτυο πρέπει να περιλάβει 750.000 εκτάρια. Στο δίκτυο θα προστεθούν και προστατευόμενοι υγροί σχηματισμοί όπως λίμνες, ποταμοί, τμήματα της ολλανδικής Βόρειας Θάλασσας και της θάλασσας Wadden. Το εθνικό αυτό οικολογικό δίκτυο θα επιτρέψει τη βιώσιμη συντήρηση των κοινών και σπάνιων οικοσυστημάτων και των ποικίλων ζωικών ειδών που κατοικούν σε αυτά. Τα σημαντικότερα στοιχεία του εθνικού οικολογικού δικτύου είναι τα εθνικά πάρκα (www.nationaalpark.nl/, 23/11/2009).

Η ολλανδική περιβαλλοντική πολιτική κυρίως στρέφεται γύρω από την προστασία των μεμονωμένων οικοσυστημάτων, καθώς επίσης και την προστασία της φύσης σε μια μεγαλύτερη κλίμακα. Η προστασία των μεμονωμένων οικοσυστημάτων είναι σημαντική, αλλά ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις μικρές απομονωμένες φυσικές περιοχές όπου κατοικούν πληθυσμοί της άγριας πανίδας και αδυνατούν πλέον λόγω της απομόνωσης αυτής, να μεταναστεύσουν σε άλλες περιοχές. Το γεγονός αυτό καθιστά τον πληθυσμό ιδιαίτερα τρωτό και είναι δυνατόν να οδηγήσει και σε

φαινόμενα εξαφάνισης συγκεκριμένων ειδών (www.pbl.nl/, 23/11/2009), www.rivm.nl/, 23/11/2009).

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Σκοπός της περιοχής διαχείρισης είναι να προφυλάσσει την περιβαλλοντική αξία των περιοχών που απειλούνται από «επικίνδυνες» πρακτικές καλλιέργειας. Μια τοπική αντιπροσωπεία του υπουργείου γεωργίας συμμετέχει σε ιδιωτικές συμφωνίες με τους αγρότες, για να τους πείσει για να υιοθετήσουν φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές με αντάλλαγμα χρηματικές αποζημιώσεις (European Commission, 1999).

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

Οι Ολλανδία έχει δώσει ιδιαίτερη σημασία στην διατήρηση και την προστασία του τοπίου. Μέσω της εθνικής χωροταξικής στρατηγικής η κυβέρνηση έχει σχεδιάσει 20 «Εθνικά τοπία» (waardevol cultuurlandschap) τα οποία καλύπτουν 20% της επιφάνειας της χώρας και είτε συνδυάζουν τα μοναδικά στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς και της φύσης, είτε αφορούν την ιστορία του ολλανδικού τοπίου. Τα τοπία αυτά χαρακτηρίζονται από την αλληλεξάρτηση διαφορετικών απόψεων του τοπίου, όπως η φύση, η ιδιαίτερη χρήση του εδάφους και τα ιστορικά κτήρια. Με την θεσμοθέτηση των εθνικών τοπίων, η κυβέρνηση στοχεύει στην συντήρηση του παραδοσιακού ολλανδικού τοπίου. Τα εθνικά τοπία πρέπει να είναι σε θέση να στηρίξουν την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, διατηρώντας ή ενισχύοντας τις ειδικές ιδιότητες της περιοχής (www.nationaalpark.nl, 23/11/2009).

Όσο αφορά των σχεδιασμό τους, κάθε εθνικό τοπίο πρέπει να πληρεί κάποια ποιοτικά χαρακτηριστικά που του θέτει η επαρχιακή διοίκηση και μόνο τότε και εφόσον τα χαρακτηριστικά αυτά δεν πρόκειται να πληθθύν, είναι δυνατόν να επιτραπεί στην περιοχή η δόμηση (κατ' εκτίμηση 2,5 εκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε χαρακτηρισμένες περιοχές). Παρόλα αυτά, η «χωρικοποίηση» των ποιοτικών χαρακτηριστικών και η προβολή τους σε χάρτες από την επαρχιακή διοίκηση αποτελεί δύσκολο και μερικές φορές ακατόρθωτο εγχείρημα, πράγμα που εμποδίζει τις τοπικές διοικήσεις να τα ενσωματώσουν στα τοπικά σχέδια γης. Επομένως, το αν θα ενσωματώσει τα ποιοτικά αυτά χαρακτηριστικά στα σχέδια χρήσεων γης ο δήμος,, εξαρτάται πρώτιστος από το πώς η εκάστοτε επαρχιακή διοίκηση θα επιλέξει να

επεξεργαστεί και να παρουσιάσει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά (www.pbl.nl/, 23/11/2009), www.rivm.nl/, 23/11/2009).

Εκτός από τα εθνικά τοπία ένα άλλο σημαντικό εργαλείο σε αυτόν τον τομέα είναι οι «Εθνικές ουδέτερες ζώνες». Οι ζώνες αυτές περιβάλλουν τις πόλεις και εισήχθησαν για να αποτρέψουν την διάχυση και την συνένωση τους με γειτονικές πόλεις ακολουθώντας το μοντέλο της «συμπαγούς πόλης» που εφαρμόζει η Ολλανδία. (Burg & Dielman, 2003) Επιπλέον, στους στόχους της κεντρικής κυβέρνησης είναι η χρήση των ζωνών αυτών για ψυχαγωγικές λειτουργίες. Τα τελευταία πενήντα χρόνια μάλιστα προσπαθεί να επιτύχει τον σκοπό της αγοράζοντας έδαφος εντός των ζωνών για ψυχαγωγικές χρήσεις και απαγορεύοντας την εγκατάσταση κτιρίων που δεν συνεισφέρουν στην αύξηση του «αποθέματος της ψυχαγωγίας» (www.pbl.nl/, 23/11/2009). Τέλος, ουδέτερες ζώνες χρησιμοποιούνται και γύρω από πυρήνες προστασίας υψηλής περιβαλλοντικής αξίας.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ

Η Ολλανδία ασκεί παράκτια πολιτική από το 1990. Η πολιτική αυτή προβλέπει τη διαφύλαξη και προστασία της ακτογραμμής ενάντια στις πλημμύρες, με την δημιουργία παράκτιας αμυντικής υποδομής που αποτελείται από φυσικές και τεχνητές μονάδες. Επιπλέον, στηρίζεται ο εμπλουτισμός της ακτογραμμής με άμμο για την πρόληψη περαιτέρω απώλειας γης.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η Ολλανδία αντιμετώπιζε πάντα προβλήματα διάβρωσης της γης αλλά και πλημμύρες γι αυτό και ανέκαθεν ασχολούνταν με εγγειοβελτιωτικά έργα, με κατασκευή αναχωμάτων και με έργα ελέγχου της στάθμης του νερού. Ιστορικά, τα πρώτα χωριά της χώρας αναφέρεται ότι ήταν χτισμένα σε τεχνητούς λόφους που ονομάζονταν «terps» και που αργότερα συνδέθηκαν μεταξύ τους με αναχώματα. Κατά τον 12ο αιώνα, άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα τοπικά συμβούλια με την ονομασία «waterschappen» ή «hoogheemraadschappen», έργο των οποίων ήταν η διατήρηση του επίπεδου του νερού και η προστασία της περιοχής από τις πλημμύρες. Οι οργανισμοί αυτοί συνεχίζουν να υπάρχουν έως σήμερα και να εκτελούν την ίδια λειτουργία. Τον 13ο αιώνα, υπήρξε ευρεία χρήση των ανεμόμυλων για την άντληση του νερού και την αποξήρανση περιοχών. Οι ανεμόμυλοι έχουν χρησιμοποιηθεί χρησιμοποιήθηκαν αργότερα και για την αποστράγγιση ολόκληρων λιμνών (<http://en.wikipedia.org/>, 23/11/2009).

Το πιο μεγάλο έργο ενάντια στην διάβρωση της παράκτιας ζώνης και ένα από τα πιο εκτεταμένα παγκοσμίως συστήματα παράκτιας άμυνας με φράγματα και τα αναχώματα είναι το «Delta Works».(Schuyt & Taverne, 2004)Το «Delta Works» αποτελείται από μια σειρά κατασκευών που έγιναν μεταξύ 1950 και 1997, στο νοτιοδυτικό τμήμα της Ολλανδίας για την προστασία μιας μεγάλης έκτασης γης γύρω από το δέλτα των ποταμών Ρήνο, Μάα και Σχέλντε, από τη θάλασσα. Το έργο αποτελείται από μια σειρά φραγμάτων, δεξαμενών ανύψωσης, αναχωμάτων και οχυρωματικών έργων προστατεύουν σχεδόν και προστατεύει τη μισή περίπου έκταση (451 χλμ.) της Ολλανδικής ακτογραμμής (<http://en.wikipedia.org/>, 23/11/2009).

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η παράκτια διαχείριση στην Ολλανδία χαρακτηρίζεται από υψηλή αποκέντρωση αφού ο κύριος όγκος των διαχειριστικών δραστηριοτήτων εκτελείται από τις τοπικές και περιφερειακές διοικητικές αρχές και τα συμβούλια για τους υδατικούς πόρους (waterschappen). Τα συμβούλια αυτά έχουν βάσει νομοθεσίας (νόμος για την διαχείριση των υδάτων – Wet op de waterhuishouding) την ευθύνη της διαχείρισης των ακτογραμμών, δηλαδή την οργάνωση των παράκτιων αμυντικών μέτρων εντός της περιοχής της αρμοδιότητάς τους και την ευθύνη για την διαχείριση των επιφανειακών υδάτων μέσω της νομοθεσίας «Wet verontreiniging oppervlaktewateren). Η επαρχία με την σειρά της έχει την εποπτεία των δραστηριοτήτων των συμβουλίων και είναι ταυτόχρονα υπεύθυνη και για τα υπόγεια ύδατα τα οποία διαχειρίζεται κάνοντας χρήση της νομοθεσίας περί υπόγειων υδάτων (Grondwaterwet) και την νομοθεσίας για την προστασία του εδάφους (Wet bodembescherming). Το σύνολο του συστήματος επιτηρείται σε εθνικό επίπεδο από το Υπουργείο Μεταφορών, Δημοσίων Έργων και Διαχείρισης Υδάτων, το οποίο ασκεί τον ηγετικό ρόλο μέσω του οργανισμού «Rijkswaterstaat». Εκτός από το ρόλο του ως επιβλέποντα, το κράτος έχει και ηγετικό ρόλο στην παράκτια διαχείριση όσον αφορά θέματα εθνικής σημασίας (www.coastlearn.org/, 23/11/2009) (European Commission,1999).

Έως τώρα, αυτή η παράκτια πολιτική υπήρξε επιτυχής αλλά η αναμενόμενη ανύψωση της θαλάσσιας στάθμης και η περαιτέρω αστικοποίηση της παράκτιας ζώνης θα αποτελέσουν προβλήματα που θα πρέπει να αντιμετωπίσει μελλοντικά η χώρα.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Η αγροτική παραγωγή αποτελεί σημαντικό μέρος της οικονομίας της Ολλανδίας ιδιαίτερα μέσο των εξαγωγών. Η συνεχής αύξηση της αγροτικής παραγωγής σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες ανάγκες και την έλλειψη γης που χαρακτηρίζει την χώρα οδήγησαν τους Ολλανδούς στην δημιουργία εθνικής πολιτικής για την προστασία της υπαίθρου. Στο πλαίσιο αυτό συνέβαλαν ο νόμος για τον σχεδιασμό της υπαίθρου (Wet inrichting landelijkgebied – WILG) και ο νόμος περί χρήσεων γης (Landinrichtingswet). Επιπλέον, το υπουργείο στέγασης, χωροταξίας και περιβάλλοντος σε συνεργασία με το υπουργείο γεωργίας, φυσικών πόρων και ποιότητας των τροφίμων δημιούργησαν το Εθνικό στρατηγικό σχέδιο για τις αγροτικές περιοχές (Structuurshema Groene Ruimte) το οποίο συνδυάζει χωρικές πολιτικές για την γεωργία, το φυσικό περιβάλλον, τον τουρισμό και την δασοπονία (European Commission, 1999).

Το Εθνικό στρατηγικό σχέδιο για τις αγροτικές περιοχές εισήγαγε 16 «Στρατηγικά πράσινα σχέδια» (*Structuurschema Groene Ruimte - SGR*) τα οποία με κρατική χρηματοδότηση προωθούν την αλλαγή χρήσεων γης σε προβληματικές περιοχές με αγροτικές καλλιέργειες και την μετατροπή τους σε φυσικές περιοχές (European Commission, 1999).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Για να προστατεύσει και να διατηρήσει την πολιτιστική κληρονομιά η χώρα της Ολλανδίας χαρακτηρίζει ως μνημεία όσα ιστορικά κτίρια ή έργα ιστορικής, αρχιτεκτονικής ή πολιτισμικής σημασίας υπάρχουν για παραπάνω από 50 χρόνια και πληρούν τα κριτήρια που θέτει. Η διαδικασία υπάγεται στο υπουργείο παιδείας, πολιτισμού και επιστημών σε συνεργασία με το τμήμα συντήρησης (Rijksdienst voor de Monumentenzorg) και το συμβούλιο πολιτιστικής κληρονομιάς (Raad voor het Cultuurbeheer). Ο δήμος ή επαρχία μπορεί να έχουν την δική τους αρχή διατήρησης (monumentenverordening) όπως ορίζει ο νόμος για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (Monumentenwet) (European Commission, 1999).

Τα κηρυγμένα μνημεία ή χώροι βρίσκονται υπό καθεστώς νομικής προστασίας και δεν επιτρέπεται να κατεδαφιστούν ή να εφαρμοστούν σε αυτά αλλαγές. Επιπλέον, για τα μνημεία ή τους χώρους αυτούς μπορεί να υπάρξει και χρηματοδότηση από το

κράτος για την αποκατάσταση (Rijkssubsidieregeling Restauratie Monumenten) και την συντήρηση τους (Rijkssubsidieregeling Onderhoud Monumenten) (European Commission, 1999).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

Η διαχείριση των αποβλήτων καθορίζεται από δύο νομοθεσίες, τον νόμο για την διάθεση των απορριμμάτων (afvalstoffenwet) και τον νόμο για τα χημικά απόβλητα (wet chemische afvalstoffen). Η συλλογή των απορριμμάτων αποτελεί καθήκον των δήμων που οφείλουν να συνεργάζονται ενώ οι επαρχίες πρέπει να σχεδιάσουν τις περιοχές διάθεσης τους που πρέπει να εξυπηρετούν παραπάνω από ένα δήμους έστω και από διαφορετικές επαρχίες. Υπεύθυνο όργανο για την συνεργασία των δήμων και των επαρχιών στην διαχείριση αποβλήτων είναι η επιτροπή διαχείρισης αποβλήτων (Afval Overleg Orgaan) (European Commission, 1999).

Επιπλέον θέματα με τα οποία ασχολείται η περιβαλλοντική πολιτική της χώρας είναι η κλιματική αλλαγή, η εξάντληση των υπογείων υδάτων, η ρύπανση των υδάτων και ο ευτροφισμός, η διαχείριση των αποβλήτων, η ρύπανση και η μόλυνση του εδάφους και η διάθεση των τοξικών και επικίνδυνων ουσιών (<http://international.vrom.nl/>, 23/11/2009).

Βιβλιογραφία:

European Commission, (1999), «EU compendium of spatial planning systems and policies: The Netherlands», Luxemburg: European Communities

Coastlearn: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.coastlearn.org/gr/pp-gr/caseholland.html>>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

Earthtrends: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://earthtrends.wri.org/pdf/library/country_profiles/bio_cou_528.pdf>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

MinLNV.nl: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL http://www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=120,2697813&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_document_id=1963145&p_node_id=2094346&p_mode=BROWSE>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

Nation park de Biesbosch: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.np-debiesbosch.nl/documents/iframe.xml?lang=nl>>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

Nationall Park.nl: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.nationaalpark.nl/documents/nationale-parken/nederlands-natuurbeleid.xml?lang=en>>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL <http://www.nationaalpark.nl/documents/nationale-parken.xml?lang=en>>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.nationaalpark.nl/documents/orphan-pages/nationale-landschappen.xml?lang=en> >, [Πρόσβαση 23/11/2009].

Netherlands environmental assessment [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.pbl.nl/en/publications/2006/NB2006NationalEcologicalNetworkAndNatura2000.html> >, [Πρόσβαση 23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.pbl.nl/en/publications/2006/NB2006EffectsOfLandscapePolicy.html>>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

RIVM nl.: [διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
<http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/500402018.pdf>>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

Wikipedia:[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_parks_of_the_Netherlands>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://en.wikipedia.org/wiki/Flood_control_in_the_Netherlands>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

[διαδίκτυο(online)]. Διαθέσιμο στο: <URL
http://en.wikipedia.org/wiki/Delta_Works>, [Πρόσβαση 23/11/2009].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V:

Ο ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας μελετήθηκε το σύστημα χωρικού σχεδιασμού καθώς και οι σχέσεις του με τις υπόλοιπες συναφείς πολιτικές με χωρική διάσταση. Συγκεκριμένα στην σύγκριση αναφέρθηκε ότι η σχέση του χωρικού σχεδιασμού με τον αναπτυξιακό θεωρείται ελλιπής. Προκειμένου να γίνει κατανοητό το συμπέρασμα αυτό θα γίνει μια σύντομη ανάλυση του ισχύοντος αναπτυξιακού σχεδιασμού.

Τα αναπτυξιακά πλαίσια σε αντίθεση με τον χωρικό σχεδιασμό πραγματοποιούνται σε όλα τα μέχρι τώρα ισχύοντα διοικητικά επίπεδα συμπεριλαμβανομένου και αυτό των νομαρχιών.

Σε εθνικό επίπεδο, το πλαίσια που πραγματοποιούνται είναι το ΕΣΠΑ και τα τομεακά προγράμματα της Δ' Προγραμματικής περιόδου, τα οποία κυρίως αφορούν τους κοινοτικούς πόρους που διατίθενται από την ΕΕ στην χώρα μας. Ο χρόνος υλοποίησης τους αφορά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, αλλά στην πραγματικότητα ισχύουν έως το 2013. Το ίδιο ισχύει και για το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας που πλέον δεν συμπεριλαμβάνονται στην πολιτική συνοχής. Ο όλος εθνικός προγραμματισμός έρχεται να συμπληρωθεί με το πρόγραμμα σταθερότητας και το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων και τον προϋπολογισμό.

Το αναπτυξιακό πλαίσιο που αντιστοιχεί σε επίπεδο περιφέρειας είναι το ΠΕΠ, ο σχεδιασμός του οποίου περιλαμβάνει μόνο τους πόρους που έχουν κατανεμηθεί σε κάθε μία, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τους πόρους που λαμβάνει η περιφέρεια μέσω άλλων διαθέσιμων προγραμμάτων (ΤΕΠ, ΠΑΑ, ΕΠΑΛ, ΠΔΕ, Κρατικό Προϋπολογισμό κλπ), ενώ δεν καλύπτει και όλους τους τομείς ενδιαφέροντος σε κάθε περιφέρεια. Ο χρονικός ορίζοντας των ΠΕΠ συγκαταλέγεται επίσης στην Δ' Προγραμματική περίοδο.

Σε επίπεδο νομαρχίας τώρα εκπονούνται επίσης αναπτυξιακά σχέδια προκειμένου να τεκμηριώσουν την δυνατότητα χρηματοδότησης δράσεων βάση των πόρων της Δ' ΠΠ, αλλά και για τη διεκδίκηση διαθέσιμων εθνικών κονδυλίων. Τα σχέδια αυτά δεν έχουν θεσμοθετημένη μορφή, γεγονός που αποτελεί ουσιαστικά εμπόδιο για την πραγματική δέσμευση πόρων. Μέσα από τα προγράμματα αυτά τεκμηριώνονται οι

δράσεις που θα κληθεί να υλοποιήσει η νομαρχία για τους τομείς της αρμοδιότητας της, ενώ περιγράφονται και οι δράσεις άλλων φορέων εντός των ορίων της νομαρχίας. Η προβλεπόμενη διάρκεια υλοποίησης τους συνήθως αφορά την διάρκεια μιας νομαρχιακής θητείας.

Σε τοπικό επίπεδο η εκπόνηση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για ΟΤΑ με πληθυσμό πάνω από 10000 κατοίκους καθίσταται δεσμευτική, ενώ είναι προαιρετική για τους υπόλοιπους. Παρά την υποχρεωτική εκπόνηση τους δεν υπάρχει δέσμευση χρηματοδότησης από τα διαθέσιμα κρατικά ή Ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά μέσα. Όπως και τα νομαρχιακά πλαίσια, τα τοπικά αναπτυξιακά πλαίσια τεκμηριώνουν τις δράσεις που θα κληθεί να υλοποιήσει ένας ΟΤΑ στους τομείς της αρμοδιότητας του, και τις δράσεις που εκτιμάται ότι είναι σκόπιμες να υλοποιηθούν από άλλους φορείς με χώρο δράσης εντός του ΟΤΑ, χωρίς οι δράσεις αυτές να είναι δεσμευτικές προς αυτούς. Η προβλεπόμενη διάρκεια υλοποίησης τους αφορά τη διάρκεια μιας δημοκρατικής θητείας. Επίσης, στο επίπεδο των ΟΤΑ Α' Βαθμού εκπονούνται σχέδια από το ΥΠΕΧΩΔΕ με στόχο την αναβάθμιση του οικιστικού και φυσικού περιβάλλοντος σε κάθε περιοχή και την παροχή υψηλής ποιότητας δομημένου χώρου. Τα σχέδια αυτά καταρτίζονται βάση των προδιαγραφών της HABITAT AGENDA και παρόλο που έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τα Επιχειρησιακά Προγράμματα δεν προβλέπουν δέσμευση πόρων για την υλοποίηση τους, ενώ η οπτική τους δεν περιλαμβάνει αναπτυξιακό σχεδιασμό ευρύτερης εμβέλειας.

Σε επίπεδο μικρότερο από αυτό του ΟΤΑ όπως τα πολεοδομικά συγκροτήματα, αναπτυξιακά σχέδια δεν υφίστανται. Εξαιρέση αποτελούν ορισμένες ειδικές μελέτες διαχείρισης για ειδικές κατηγορίες χώρου όπως ορισμένες περιοχές NATURA, που δεν είναι καθαρά αναπτυξιακού χαρακτήρα αλλά περιλαμβάνουν αρκετές σχετικές ρυθμίσεις. Οι προτάσεις των μελετών αυτών δεν είναι δεσμευτικές στο σύνολο τους, αλλά μόνο για το αντικείμενο που καλούνται να προστατεύσουν. Παράλληλα μέρος του αναπτυξιακού σχεδιασμού μπορούν να θεωρηθούν οι Ολοκληρωμένες Αστικές Παρεμβάσεις που αφορούν ειδικές κατηγορίες χώρου, όπως οι ορεινές ή οι νησιωτικές περιοχές και περιλαμβάνουν κατά κύριο λόγο αναπτυξιακές παρεμβάσεις. Οι πόροι για την εφαρμογή αυτών των σχεδίων προέρχονται από τα ΠΕΠ μόνο εφόσον ζητήθηκαν στο πλαίσιο της υλοποίησης δεσμεύσεων τους ή από τα τοπικά επιχειρησιακά προγράμματα, ενώ πληθώρα σχεδίων που αφορούν τον σχεδιασμό

αναπτυξιακού τύπου δράσεων και έχουν εκπονηθεί μέσω προγραμμάτων όπως π.χ το INTEREG δεν χρηματοδοτούνται ποτέ.

Η σχέση μεταξύ των αναπτυξιακών σχεδίων είναι ιεραρχική και τα σχέδια οφείλουν να συμβαδίζουν σε επίπεδο γενικών ή ειδικών στόχων, ή να τεκμηριώνουν ορισμένες κατ' ελάχιστον συσχετίσεις.. Παρόλα αυτά άμεση συσχέτιση υπάρχει μόνο ανάμεσα στο ΕΣΠΑ και τα ΤΕΠ και ΠΕΠ, καθώς είναι προγράμματα του ίδιου πλαισίου, ενώ τα σχέδια των φορέων της Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού εκπονούνται ανεξάρτητα.

Η σχέση των αναπτυξιακών πλαισίων με τα χωρικά σχέδια μπορεί να ορισθεί ως αμελητέα, αφού λόγω της μη ύπαρξης δεσμευτικότητας και της ετεροχρονισμένης εκπόνηση τους, οι επιλογές χωρικο-οικονομικής ανάπτυξης που φέρουν για τις υπό μελέτη περιοχές είναι μη συναφείς και ορισμένες μάλιστα φορές και αντίθετες. Βάση των παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι τα χωρικά και τα αναπτυξιακά σχέδια λειτουργούν ανεξάρτητα και δεν λαμβάνουν υπόψη το ένα το άλλο.

Βιβλιογραφία: το κείμενο βασίστηκε στο άρθρο:

Κότιος, Α. Σαράτσης, Γ. Κουτουλάκης, Μ (2009) «Χωρικός αναπτυξιακός σχεδιασμός στην Ελλάδα» Στο Κοτζαμάνης, Β. Κούγκολος, Α. Μπεριάτος, Ι. Οικονόμου, Δ . Πετράκος, Γ. 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας Και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Επιστημονικές Εκδόσεις του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, 1 , pp. 343 -350

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000104817

Αντικείμενο της εργασίας συνιστά η κριτική ανάλυση και η συγκριτική θεώρηση των συστημάτων χωρικού σχεδιασμού Ολλανδίας και Ελλάδας. Στο πρώτο στάδιο της εργασίας δίνονται γενικά στοιχεία για τις δύο χώρες και στην συνέχεια αναλύεται το σύστημα χωρικού σχεδιασμού της κάθε χώρας, με έμφαση στο νομοθετικό πλαίσιο, τα εργαλεία, τα μέσα και τα θεσμικά όργανα άσκησης χωρικής πολιτικής. Στην περίπτωση της Ολλανδίας η ανάλυση αφορά το παλιό αλλά και το νέο σύστημα χωρικού σχεδιασμού, όπως τροποποιήθηκε μετά την ψήφιση του νέου χωροταξικού νόμου (2008), ενώ στην περίπτωση της Ελλάδας προκειμένου η εργασία να καταστεί επίκαιρη, το διοικητικό σύστημα αναλύεται βάση του νέου Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης). Η σύγκριση πραγματοποιείται βάση κριτηρίων που αφορούν το είδος και τον χαρακτήρα του νομικού πλαισίου της κάθε χώρας, την έκταση και τον τύπο του σχεδιασμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, την ανάθεση αρμοδιοτήτων και εξουσιών ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, την σχέση και την συμφωνία μεταξύ των αρχικά διατυπωθέντων στόχων και του αποτελέσματος του σχεδιασμού κ.α. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι το Ελληνικό και Ολλανδικό σύστημα σχεδιασμού παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές και όσο αφορά την δομή και την λειτουργία αλλά και όσο αφορά την αποτελεσματικότητα του συστήματος, με το έμπειρο Ολλανδικό μοντέλο να υπερέχει σαφώς του Ελληνικού που διανύει ακόμα μια εμβρυακή περίοδο, τουλάχιστον στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού.

